

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiae

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Liber Decimus Quartus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80071)

LIBER DECIMUS QUARTUS.

CAP. I.
Pactum.

Axioma I.

Pactum de rebus certis aut certo bonorum genere factum, de jure validum est, & subhicit gloss. in l. fin. verb. accommodaverit. C. de nupt. quam docendo secuti sunt *ibid.* Bart. in lect. 1. col. fin. vers. nam promittens. Alber. de Rofat. vers. sed quaro pulchram. Cagnol. n. 212. & Bolognet. n. 41. & 129. Dec. in l. pactum quod dorali. num. 10. vers. secundo limita. C. cod. Crot. in repet. l. stipulatio hoc modo. num. 65. & 100. de O. V. Tiraquell. in tract. de jure primogenit. q. 6. n. 13. Benedict. in cap. Raynuria. n. 197. de testam. Joh. Dilect. de art. testand. tit. 2. cautel. 10. Nic. Jun. de feud. art. 70. n. 23. cent. 2. Bart. consil. 72. n. 2. Angel. consil. 5. n. 2. Bertrand. consil. 4. n. 5. & consil. 78. num. 8. vol. 3. p. 3. Chaffan. consil. 29. n. 16. Alex. consil. 83. n. 6. & 18. vol. 2. consil. 28. num. 11. vol. 3. consil. 29. n. 19. & consil. 59. n. 2. vol. 5. Curt. jun. consil. 1. num. 16. & consil. 15. n. 1. Ruin. consil. 7. num. 5. Alciat. respons. 122. n. 6. Francisc. Pfeil. consil. 115. n. 15. cent. 2. Port. consil. 80. n. 8. Unde hanc decisionem, quod pactum sive conventio particularis super quibusdam rebus post mortem relinquendis valeat, esse Evangelium, testatur Gail. 2. obseru. 126. n. 8. Quapropter tale pactum, in quo convenit, ut quis in bonis certis succedat, valere afferunt Tob. Non. consil. 43. num. 6. Gozadini. consil. 87. num. 17. Cephal. consil. 301. n. 112. vol. 3. Menoch. consil. 1. num. 136. vol. 1. Peregrin. consil. 42. num. 13. vers. sed tamen. Francisc. Pfeil. consil. 136. n. 30. vol. 2. cum multa in rebus particularibus facta subsumant, quæ de universitate & de tota hereditate facta non valerent. l. hereditas 5. C. de past. conven. junct. l. si in emptione 34. *Quoniam rerum, ff. de contr. emt. l. 3. ff. de don. l. 2. in pr. ff. de hered. vend.*

II.

Pacta rumpunt leges, & ex conventione contractus Legem accipiunt. l. 1. §. si conveniat 6. ff. de past. l. contractus 25. *ibid. gloss. de R. 1.* Unde & pactum inter partes initum lex privata dicitur, l. legem. 10. C. de past. cum privatorum contractus legem ex conventione accipiunt. d. §. si conveniat. l. 7. §. adeo 6. ff. de past. Cagnol. ad l. 2. n. 9. C. de past. inter emt. & in l. contractus. num. 69. & 97. de R. 1. Consil. Argent. 1. consil. 2. num. 97. Quorum vis tanta est, ut si solvatur, quod pacto remissum, competit condicatio indebiti, quasi indebitum id solutum sit, quod ob exceptionem pacti revera & cum effectu exigi obstante nimurum exceptione pacti non poterat. l. 5. in fin. C. de past. l. si non sorsum 26. §. indebitum 3. ff. de condic. indeb. In modo dolo censetur ii versari, qui contra pactum suum, & id,

ad quod sciunt se teneri, agunt. l. dolus 44. ff. mandat. l. 1. §. est autem 22. ff. deposit. Alex. consil. 52. vers. preterea etiam ex nudo pacto. & consil. 84. col. 2. circ. fin. vers. preterea dicti locatoris. lib. 6. l. auctor, qui repertorium. 7. ff. de admin. tutor. Cravett. consil. 6. n. 96. consil. 75. n. 6. consil. 100. num. 9. ubi addit pro hoc facere textum. in l. 1. C. de dol. & in l. vindicantem 17. ff. de evit. Parif. consil. 34. consil. 74. num. 29. lib. 1. Et quod dolum committat, qui contra pacta quicquam facit, text. est in l. 2. §. item querit. si quis 4. ff. de except. dol. quem etiam allegat Cravett. consil. 193. num. 3. & post eum Regner. Sixtin. 1. Consil. Marpurg. 11. n. 97. Unde etiam derogare omni feudorum natura dicuntur, c. t. ubi Baldus de feud. non habent propri. naturam. 2. feud. 48. Alvarot. in c. 1. num. 2. & 4. de consuetud. recti feud. Parif. consil. 1. & passim. lib. 1. Mudæus consil. 29. lit. e. num. 1. tom. 1. Consil. Francofurt. Schurff. consil. 98. vissis. num. 2. Wefembec. 1. consil. 15. num. 71. quia verba pacti aliquid debent operari. l. si stipulatus 4. ff. de usur. Wefemb. 2. consil. 73. num. 3. ne frustra apposita esse videantur. l. si quando 109. in princ. ibi frustra legatus. ff. de legat. l. l. insulam 5. ff. de prescript. verb. c. si Papa 10. de privileg. in 6. Dec. in c. Pastoralis. num. 1. extr. de appellat. & in c. licet causam. num. 4. extr. de probat. Dec. consil. 914. num. 2. Schurff. consil. 32. num. 11. Tiraquell. de renacl. convent. §. 1. gloss. 2. num. 22. Philipp. Matth. 1. Consil. Marpurg. 21. num. 29. pactumque conventum exceptionem perpetuam parit. l. solvit 5. ff. quib. mod. pignor. vel hypoth. amitt.

Declarata verum esse, si pactum tale non sit contra bonos mores, sed sit conventio honesta & licita. Wefemb. in parat. ff. de past. n. 2. Ea enim pacta, quæ aut contra honestatem, h. e. jus naturæ sunt, aut illicita sunt, h. e. contra leges civiles seu contra juris regulam (ut loquitur JCtus in l. contra 28. ff. de past.) pacta dici non possunt. Hinc talia pacta, quæ ad delinquendum homines invitant, jure reprobari, not. l. 27. §. 3. ff. de past. l. 17. in princ. ff. commod. l. 1. illud 7. ff. deposit. l. 3. ff. de past. dotal. Jas. in l. 29. C. de past. Boc. de investit. feud. c. 5. n. 100. Quoniam quæ à jure communi sive privato remota, quæque jus publicum concernunt, non valent, sed plane deficiunt. l. 7. §. & generaliter 16. l. jus publicum. 38. l. jus agnacionis 34. ff. de past. l. nec ex pratorio 27. ff. de R. 7. l. non dubium 5. Cod. de LL. l. nemo potest 55. ubi Bart. Jafot. Bologn. ff. de legat. 1. Gedd. 1. Consil. Marp. 25. n. 29. quo respectu & pactum, quod est de futura successione, omni jure improbatum dicitur, adeo ut nec ex eo ne naturalis resulter obligatio. l. licet. 10. l. pactum quod dotalis 5. C. de past. gloss. in l. si quando. verb. pregravari. C. de inoffic. testam. Alex. consil. 28. col. 2. vol. 3. Francisc. Viv. in commun. opin. verb. pactum per aliquos. n. 1. idque notiss.

(F) 3

mi

mi juris esse scripsit Mollerus in *Comm. ad constitut. Saxon.* p. 2. *conf. 43. n. 1.* quod idem respondit Myns, *confil. 2. n. 1. decad. 12. cent. 2. add.* & Reusner, *confil. 9. num. 5. & seq. vol. 1. Vultej. 3. Confil. Marpurg. 34. n. 146.*

III.

Illud etiam pacto quis in se recipere potest
quod alias ex natura negotii facere non cogere
tur. *l. non tantum 169. l. qui uti 90. de V. S. l. in tra-*
ditionib. 48. l. penult. ff. de paet. junct. l. 2. l. fin.
C. de pact. inter emt. & vend. l. 67. ff. commun.
pred. l. penult. de Evict. Ita contra editum adi-
litum pacifici licere, textus est in l. pacifici 31. ff. de
pact. Ita si de mancípio venditor affirmavit, quia
optimum coquum dixit vel constarem, laborio-
sum aut ex frugalitate peculium acquirentem, id
prastare tenetur, aut certe redhibitione, si ita
convenit, vel quanti minoris judicio pulsari se
patietur, l. si quid venditor 18. cum seq. ff. de
adit. edit. quamvis alias ex edito conveniendus
non fuisset. l. 1. cum seqq. d. l. 18. cum seq. d. t.
vid. Gredd. ad d. l. 90. n. 7.

IV.

Tot sunt pacta, quorū res & rerum capita, de quibus convenit, l. 1. §. sed si s. l. 27. l. 86. l. 140. de V. O. l. 32. ff. de Eviā. Anton. Gómez. tom. 2. par. resolut. c. u. n. 16. Goedd. 1. Consil. Marp. 26. num. 264.

V.

Pacta sua natura sunt realia. *I. juris gentium* 7.
§. pactorum 8. *ubi Bart. l. 21. §. penult. ff. de pali.*
Schurff. 1. consil. 49.

Intellige verum scil. respectu transmissionis,
quia non commoriuntur cum persona pacisente,
sed transiunt etiam in successorem tam uni-
versalem, ut est heres. *Epistola 52. §. 1. ff. cod. l. s.*
pactum 9. ff. de probat. quam singularem, ut est
emitor. *l. s. ibi 17. §. pactum.* ubi Bart. d. s. fecus
vero respectu obligationis; haec tenus enim pacta
dicuntur personalia, & personas obligare non
res, nec naturaliter extra paciscentium personas
transire. *l. statutus 27. §. 4. vers. ante omnia. d. 1.*
Wesemb. in *parat.* *ff. de pact. n. 3.* Quamvis in
dubio ubi ex mente contrahentium non satis
constat, utrum pactum in rem, an in personam,
conceptum sit, illud potius in rem, quam perso-
nam factum presumatur, *l. s. pactum 9. ff. de pro-
bat.* *l. veteris 13.* *C. de contr. stipulat.* Borcholt. de
pact. c. 2. n. 3. *Carpz.* *P. 2.* *Conf. 4.* *Defin. 13. n. 6.*
Mant. de *zacie.* *convent.* *p. 1. tit. 7.* ubi declarat,
cum unusquisque tam sibi, quam hereditum suis
prospicere intelligatur, *d. l. s. pactum 9. de pro-
bat.* ita ut clausula hereditum mentionem faciens
sit supervacua. Schurff. *l. conf. 49.* Jac. Schultz. *2.*
9. 53. num. 81. 105. & 106. add. & Noal. in trut.
de transmif. cas. 28. num. 1. & seqg. Lambert. Gor-
ris 3. *adversarior.* c. 2. Wesembec. *4. confil. 193.*
num. 72. Wilhelmus Anton. *de re script. morut.*
tit. 9. concl. 64. n. 57. *Carpz.* *P. 2.* *Confite. 20.* *De-
fin. 2.*

VI.

Pactum super unâ re interpositum, ad rem
aliam non extenditur. l. 27. §. 4. vers. ante omnia.
ff. de pact. l. 2. ff. de servit. prad. urban. l. 31. G.

de transact. Bocer. de investit. feud. c. 4. n. 15. fin
quidem pacta etiam ambigua strictè sunt inters
pretanda contra eum, pro quo sunt adiecta con
tractui. l. 39. ubi Costal. de past. l. 34. in princ
ff. de contr. emt. l. 26. ff. de reb. dub. Bocer. de in
vestit. feud. c. 5. n. 87. cum sua natura sint stricti
juris. d. l. si unus 27. §. 4. vers. ante omnia. l. tres
fratres 35. l. què in futurum 57. §. 1. ff. de past.
l. 5. l. qui cum tutoribus 9. §. fin. ff. de terminati
glossi. in l. past. ad verb. nullum. C. eod. & in l. 7.
§. quinimo. d. tit. Barth. Socin. consil. 73. num. 4
vol. 1. Jafon. in l. postquam liti. n. 11. C. de past.
Roland. à Valle consil. 39. num. 5. vol. 1. Modell.
Pistor. consil. 1. n. 29. consil. 19. n. 10. consil. 35. ff. 7.
vol. 1. ut & instrumenta desuper facta. Barth. So
cin. d. consil. 73. n. 5. Welschm. consil. 3. n. 29. &
consil. 81. n. 4. per l. ad approbationem 21. C. de
probat. nec extenditur ultra expresa. l. ut. C. de
fals. caus. adjecta. Bald. in d. l. per approbatio
nem. l. lecta opposit. 2. ff. de reb. cred. 5 in l. in
terest. n. 2. C. de solar. Modell. Pistor. consil. n.
29. quoniam quod verbi non continetur, pro
omisso habendum sit. l. unio. §. fin autem ad de
ficiencia. C. de radisc. toll. Tiber. Decian. resp. 22.
n. 4. vol. 1.

VII

Pacta novissima derogant prioribus, novissimique standum est. l. si unicus 27. §. patius 2. ff. de pali. l. pacta 12. C. eod. l. 60. §. 6. ff. locat. Model. Pift. consil. 45. n. 21. vol. 1. Sim. Piftor. consil. 20. n. 22. vol. 1. inter Consil. Modif. Pift. Francisc. Bursat. consil. 47. n. 6. maximè si qua inter ea sit aliqua incompatibilitas. Bald. ad d. l. padi. 12. Geedd. 1. Consil. Marp. 28. n. 80. Ratio. qui hoc tamè juris, quam ipsius rei aequitas postulat. Rei aequitas tum, quia quicunque de re aliqua iterum pacientur, eo animo sunt, ut a priore pacto recedere, & posterius servare velint, cum alias nullius momenti sit, quia non nisi remoto priori subsisteret, cum duo contraria simul in eodem subjecto non constulant. Juris autem, h. e. editi, aequitas postulat, quia dum Prætor, in d. l. 7. §. cit. Prætor dicit se pacta servaturum, non dicit se verba pactorum, sed mentem aevolutam pacientium servaturum. arg. l. faire 17. ff. de LL. Quod intellige non generaliter, sed ex comparatione, nempe si queratur ex duabus pactis utrum sit servandum, alias extra comparationem non dicere licebit ex duabus pactis novissimum esse servandum; quia fieri potest, quod utrumque servari possit, si nimirum utrumque sine alterius pernicie & damno subsistere possit, vel quando plane inter se sint diversa; sicut enim sibi invicem talia non derogant. Dec. Cagnol. & Dd. in l. repugnancia 188. de Reg. Jur. Bald. Salicet. in l. scripture. C. de fid. Instrum. per l. Quintus Muttius 27. §. argento 2. de euro legat. l. interpositis 13. ubi Bald. Salicet. C. de transact. Ita etiam ex uno ad aliud nihil inferri potest. l. fin. ff. de calum. l. Papinianus exculsi 25. de minor. l. si maritus 10. C. de donat. iiii. vir. §. uxor. quia quæ habent diversos tractatus, habent etiam diversos effectus. l. penult. C. de Codicill. & actus separati ad eis. cum habendum non junguntur. Paris. ex. consil. 67. n. 5. vol. 1. Wensem. l. consil. 38. n. 26. ex l. consil. 41. n. 125. ubi

limitat hoc verum esse tantum quoad pacificentes, secus quoad alios quibus non nocet.

Unde declara hanc Regulam procedere solum in contractibus invicem pugnantibus, qui simul sublisterne negantur; secus vero in contractibus & pactis, quae se mutuo compatiuntur. Dec. in l. in omnibus 90. ff. de R. I. quod si enim ambo consistere possunt, tunc prima conventioni non quam censetur abrogatum per pactum posterius, nisi quatenus hoc expellere reperiatur, arg. l. ult. C. de novat. l. precipimus 32. C. de appellat. Hartm. Pistor. 2. observ. 121. n. 9. quin potius posterior conventionem a priori interpretationem recipit, usque adeo, ut omnes qualitates primi contractus in secundo repetitae censentur. l. fin. ff. de rob. dub. l. Titia 134. §. 2. l. qui sic 47. de V. O. l. 38. §. ult. ff. de att. emt. idque maximè verum esse, quando contrahentes in posteriore se ad priorem retulerunt, refert Carpz. P. 2. Conf. 33. Defin. 17. n. 6.

IX.

Pacta intelliguntur rebus ita stantibus. l. que 2019. §. inter locatorem i. ff. locat. Ita ut quamdiu res, de qua pactum factum est, in eo statu permaneant, eique in hærendum sit, cum mutato rerum statu mutetur etiam observatio pactorum. Bart. in l. quoties. §. si duo. ff. de hered. insit. per text. in l. cum quis 38. ff. de solut. quia quod semel placuit amplius disiplicere non possit. c. quod semel si. de R. I. & ibidem gloss.

Limita: nisi nova causa emergat. Tiber. Dec. respons. 38. n. 9. Licet enim vis pacti sit immota, collat tamen propter novam causam & mutatum statum statum. Menoch. confil. 23. n. 47. Philipp. Corn. conf. 75. n. 16. vers. facit, quia pactum intelligitur. vol. 3. per l. continuus 137. §. cum quis 6. ff. de V. O. gl. & Dd. ad l. quod Servius. ff. de constit. caus. dat. Idem Corn. confil. 105. n. 5. vol. 4. ubi assertit etiam verum esse de non veniendo contra pactum per c. quemadmodum 25. extr. de jurejur. c. ne quis 14. 22. q. 2.

X.

Pactum ad alios, quam cum quibus est initium, non porrigitur. cap. veniens. 8. ibi: ne pacta, inter alios facta, alios obesse patiamur. de transact. l. si unus 27. §. 4. vers. ante omnia. ubi Bart. n. 1. Jalon. n. 1. & Dd. communiter. ff. de pact. l. si pro dote 2. C. de dot. promiss. Jaf. in l. Iosephor. print. ff. de transact. Tiraquell. de utroq. retract. part. 1. §. 1. gloss. 9. n. 126. Generale enim est, quod resinxer alios actæ alii nihil prospicunt vel noceant. l. si actionem 24. C. de pact. tot. tit. C. res inter alios actæ, alii nihil prof. vel nec. l. sep̄ 63. ff. de rejud. l. Modestinus 10. ff. de except. Gail. 2. de P. P. obs. 17. n. 11. Cacher. decis. Pedem. 38. n. 3. etiam jumento confirmatum. Schurff. cent. 1. confil. 66. n. 59. Wel. in parmit. ff. de pact. n. 10. Carpz. P. 2. Conf. 29. Defin. 20. n. 2. neque etiam pactis aliorum potest auferri jus tertio jam pridem quæsum, cum nemini per alium ne quidem auctorem sicut illud auferri queat. l. fin. ff. de pact. Tiraquell. de retract. convent. §. 1. gloss. 2. n. 39. Welemb. 1. confil. 2. n. 94. atque ita nec unius pactum alterius traxi quidem, nocere, gloss. in §. aliud verb. Leges, ut cum de appellat. cogn. Wel. 1. confil. 41.

n. 126. speciale tamen quid esse in creditoribus, ut pactum quorundam & reliquis noceat, text. est in l. 7. in fin. & l. seq. de pact. ubi tamen Pacius speciale hoc esse, nec ad alios creditores producendum notat. conf. tr. m. de altero tanto prof. pag. 10. thes. 7.

X.

De pactorum interpretatione ubi agitur, potius infici debet mens quam verba. l. 7. §. pacto. rum 8. ff. de pact. l. sed Celsus 5. §. si fundus 1. ff. de contr. emt. Carpz. P. 3. Conf. 30. Defin. 49. n. 3. semperque interpretatione facienda, ut evitetur contrarietas inter substantiam actus, de quo agitur, & inter verba dispositionis, Aym. Cravert. confil. 214. n. 17. Farin. lib. 1. confil. criminal. 69. num. 28.

XI.

Pacta ex communis observantia & conservat. dine interpretationem suscipiunt. l. quod si nolit. 31. §. quia affida 20. ff. de adit. edit. l. si fundus 6. ff. de Evi. l. si sterius 6. §. 1. de aqua pluv. ar. cend. l. circa 19. Cod. locat. c. ceterum 3. de donat. 1. semper in stipulationibus 34. ff. de R. I. & ibi Dec. n. 7. cum seqq. Wel. 2. confil. 74. n. 2. Phil. Matth. 1. confil. 21. n. 10. quia pactum & conservatudo æquiperantur, & paribus passibus ambulant. l. fin. ubi Bart. Bald. Salicet. C. de fidejuss. Regn. Sixt. 3. Confil. Marp. 11. n. 7.

XII.

Quæcunque juris publici sunt, ea pactis privatorum non possunt mutari vel concedi. l. juris publico. 38. ff. de pact. quia haec privatorum dispositioni non sublunt. Ita ergo pactum, ne heres Falcidiæ utatur, non subsistit, quia Falcidiæ de tractio juris publici est. l. 15. §. 1. ff. ad L. Falcidiæ. Ita nec subsistit testamentum filii in peculio adventitio extraordinario, permitente licet patre factum. l. 6. qui testam. fac. poss. licet in peculio adventitio plenam habeat proprietatem filiusfamilias. Nicol. Reuner. tract. de testam. P. 1. c. 28. n. 9. seqq.

Limita: ut procedat (1.) si quid ad publicam utilitatem principaliter vel tantum sit constitutum. Brumm. ad d. 1. 38. n. 7. conf. Axiom. seq. (2.) si pactum fiat contra legem vetantem, arg. l. qui vetant 102. ff. de R. I. Non, si fiat contra legem disponentem aut in gratiam privatorum beneficium concedente.

XIII.

Pactis privatorum publica utilitas non mutatur. cap. si diligenti. 12. de foro compet. l. 2. §. sed quia veremur 4. C. de juram. calum. ubi Dd. Fal. gos. confil. 29. Ruin. confil. 10. n. 1. & confil. 187. n. 2. lib. 2. Paris. 69. n. 3. lib. 3. Joh. Bapt. Plotus confil. 168. n. 52. Joh. Ceph. confil. 375. quod etiam obtinet, quamvis ad singulos commodum pervernit. Laur. Sylvan. confil. 40. n. 12. vol. 7. ubi refellit opinionem Ripæ aliter sentientis in l. 1. n. 11. solut. matrim. Illud enim quis velle dicitur, quod de jure potest, & nihil amplius. Bald. in c. 1. de juram. proper calum. Sic contrahens non censetur plus velle, quam statutum disponat. Bart. in l. heredes mei. §. cum ita ab. SCtum. Trebellim. qua ratione etiam non potest renunciari, privilegio inducto ad publicam utilitatem.

(F) 4

tem. l. juris gentium 7. §. si pacificari. 14. ff. de pact. l. de die 14. ff. de pact. dotal. c. Domino guerr. de Pac. & ejus violator. cap. 12. Axiom. de foro compet. idque adeo verum esse, ut nec per accessionem juramenti firmari queat, post Batt. in l. si quis pro eo de fidejuss. & Dd. in cap. cum contingat. de jurejur. refert Pantzschmann. 2. q. præf. 11. n. 20. & seqq. Hinc non licet pacisci, ne emitor & possessor onera realia non solvat, sed vendor, l. 3. C. de præd. & omn. reb. Navicul. Emotor tamen propterea contra venditorem datur regressus, Brunnem. ad d. l. 3. C. Amplia, quod nec pacisti & concessione curiæ tributa possessoribus remitti possint, Perez. C. de Decret. Decur. n. 6. 7.

XIV.

Pactum est loco pretii. l. fundi partem 79. ff. de contr. emt. Covarr. 3. var. resol. c. 10. n. 1. Menoch. 2. arb. jud. 260. n. 44. Dec. consil. 309. n. 3. Tiraqu. in tract. de retract. consangv. §. 1. gloss. 18. num. 38. & in tract. de retract. convenient. in proem. num. 12.

XV.

Pactum contra naturam rei interpositum validum non est. l. 7. §. generiliter 10. ff. de pact. l. non dubium 5. C. de Leg. Carpz. P. 1. Consil. 30. Def. 2. n. 3.

XVI.

Contra pactum suum nemini venire licet. l. post mortem 25. ubi Batt. & Dd. ff. de pact. l. per fundum 11. ff. de sero. rustic. præd. l. 13. ff. commun. præd. l. 14. C. de rei vindic. Carpz. Part. 2. Consil. 46. Defini. 9. n. 6.

XVII.

Ad paciscendum vel transigendum nemo jure compelli potest. l. 3. §. ram. si. l. diem 27. §. p. 2. ff. de recept. arbit. l. si quis major 41. C. de transact. l. si dictum fuerit 56. §. si compromisero. 1. ff. de evict. l. nec emere. 16. C. de jure delib. Bald. in l. 7. C. de sent. ubi ait concordiam svadri, non imperari posse, aut pacem esse bonum. permissibile, non compulsibile. Menoch. lib. 2. arb. jud. cas. 442. n. 8. Carpz. Part. 1. Consil. 11. Defini. 11. n. 8.

XVIII.

Pactum tacitum cursu temporis roboratum plus operatur, quam expressum. l. adversus 5. C. de usur. & ibi gl. lat. Tiraq. de LL. Connub. gl. 5. n. 74. cum seqq. Welsemb. 1. consil. 12. n. 48.

XIX.

Ad quæ ipso jure tenemur, ea singulare contrahentium pacto caveri non est necesse. l. quæsum 9. §. Pomponius 1. in fin. de distr. pignor. l. non recte 7. ver. nam licet significes. C. de fidejussor. Jac. Schultz. quæst. suar. p. 2. q. 59. n. 5. Et frustra pactio vel alio modo impetratur, quod aliqui jure communis conceditur. l. 1. C. de thesaur.

XX.

Qualis contractus, cui pactum adjicetur, talis etiam actio ex illo pacto adjecto datur, quia pactum adjectum ineft contractui & de ejus natura participat, ergo à toto dissentire non debet. Ita ergo, si pactum, ut vendor præster casum fortuitum, venditioni fuerit adjectum l. 1. fin. 78. §. fin. ff. de contrab. emt. ago actione ex emto ad casum fortuitos prætandos.

Limita: ut procedat (1.) in pacto in contencii, i. e. antequam iste contractus finiatur, ad-

jecto. vid. Axiom. seq. (2.) in naturalibus contractuum, non substantialibus; hæc enim si pacto mutentur, contractus salvus non manet, sed degenerat in alium, v. gr. si pro deposito metes promittatur, erit locatio. Conf. Zoës. ad ff. de pact. n. 16.

XXI.

Pacta in continentis adjecta ipsi negotio inesse dicuntur. l. 4. §. 1. l. in emt. 43. l. in traditionibus 48. ff. de pact. l. petens 27. l. in bone fidei 13. l. legem. ubi Jas. & Donell. n. 12. cum seqq. C. eod. l. ea leg. 3. C. de condit. ob caus. l. ultima C. de pact. inter emt. & vendor. vid. latè Goedd. Comment. ad l. 90. ff. de V. S. n. 4. D. Paul. Gams disput. in auctor. de pact. adject. confer disput. Elementar. nostras, P. 3. scilicet 3. thes. 39.

XXII.

Pactum quod ab initio non tenuit, per ratificationem vel confirmationem superioris tenet. c. quies 2. extr. de pact.

XXIII.

Pacta tam à foemini, quam viris servari debent. l. 1. ff. depos. l. 3. ff. de negot. gest. l. 1. de V. S. Jas. ad l. 7. ff. de jurisdic. Ratio, quia conventiones pleraque sunt juris gentium. l. ex hoc jure 5. ff. de iust. & jur. quod inter marem & foemina non distinguit. l. maximum vitium 4. C. de lib. præter. Goedd. 1. Consil. Marpurg. 24. n. 1.

Declaro: hoc regulariter procedere, ubi Lex vel constitutio obligationi non resisteat, nec potentiam ab actu removet. l. generiliter 13. C. de non num. pecun. d. l. 3. de negot. gest. secus ubilex vel constitutio pacto, vel obligationi resisteret, vel etiam prohiberet, & potentiam ab actu removet. l. à Divo 58. de rit. nupt. l. non dubium 5. C. de LL. Bald. in l. 1. plus valer. quod agitur. l. nemo potest. 55. Dd. de legat. 1. Francisc. Viv. decif. 369. n. 18. tit. 3. aut aperte inter marem & foemina statuerit differentiam, secundum Hubertum Zuchar. ad l. fin. n. 64. de Edict. D. Adr. toll. Paul. de Castr. consil. 123. vijō testam. n. 3. vol. 1. Valentia. Forst. de success. lib. 3. c. 18. n. 8. Roland. à Valle consil. 76. n. 1. & seqq. vol. 3. Dec. ad l. famine. & ibi Dd. ff. de R. I. His enim casibus prædicta regulariter nequit, nec idem in foemina, quod in mare, statui potest, sed pactum ejusmodi erit, tanquam contra Leges initum, ipso jure nullum, per d. l. non dubium 5. C. de LL. Francisc. Viv. d. decif. 369. num. 19. Francisc. Milanen. decif. 2. num. 53.

XXIV.

PACTA converta regulariter sunt servanda. l. 1. §. si. convenient. 6. ff. depositi l. 1. ff. de pactis. l. juris gentium 7. §. Prætor ait 7. ff. eod. tit. l. 1. ff. de confit. pecun. l. cum amplius 84. in fin. ff. de R. I. c. 1. de pactis. (Ratio, quia pacta rumpere est grave, non solum apud jus commune, sed etiam apud DEUM. Corn. in l. paciscenda. in 2. q. Cod. de pact. ideoque Prætor ait pacta converta servabo. l. 7. §. Prætor ff. de pactis. l. penult. Cod. d. tit. cap. 1. & 2. eod. Vultej. 3. Consil. Marpurgens. 34. num. 112.) Névizan. inter consilia Bruni, consil. 12. num. 23. ubi quod

quod illa verba, *pacta convenia servabo*, procedunt ab ore DEI, ideo etiam DEUS ligatur pacto, & diabolus, & princeps, & quod nulla major justitia est, quam pacta servare. Plot. *conf. u. in print.* ubi quod pacta nedum obligant privatos, sed etiam Papam & Imperatorem. Moron. *de treuga & pace*, q. 17. n. 2. ubi quod juris, & naturæ, & secundum dictamen rationis sit, ut pacta serventur, Caballin. *de evictionib.* §. 3. n. 157. ubi quod servari debeant pacta, si sine peccato servari possunt. Corset. *de jurament. & ejus privil.* §. quaro undecim. n. 76. ubi quod peccato gravi subjacet, qui pacta converta non servar. Curt. *jun. confil.* 40. n. 2. ubi quod pacta ad ungvem servari debent. Natt. *confil.* 384. n. 11. §. 19. ubi quod pacta ad ungvem servari debent etiam in materia feudal. Roland. à Valle *confil.* 100. n. 20. & seq. lib. 3. ubi quod nulla major est justitia, quam illa, quæ ex pacto oritur, quia obligat secundum jus commune etiam apud DEUM. Exornant Surd. *confil.* 183. n. 11. ubi quod æquitati nihil magis convenit, quam pacta servare, & *confil.* 345. n. 9. & *decis.* 259. n. 5. & *decis.* 260. num. 12. & *de alimento. tit.* 7. q. 18. n. 12. Ant. Gomez. *var. tom. 2. c. 8. n. 4. col. 2.* Menoch. *confil.* 1. n. 226. cum seq. & *confil.* 92. num. 33. & *confil.* 93. num. 30. & *confil.* 156. n. 46. & n. 54. & *de arbitr.* lib. 1. q. 57. num. 6. Hieron. Giach. *in confil. de moneta Marchesana*, n. 33. cum seqq. Cald. Pereira de novat. *emphyt.* q. 11. num. 3. ad fin. ubi n. 19. iubidit, quod pacta dant legem contractui. *text. in l. 1. §. 6. depos.* Harprecht. *ad §. Inst. locati. num. 35.* Marian. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resol.* 53. num. 5. ubi n. 6. quod pacta rumpunt leges. Card. Tuschi. *practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus.* 3. & 4. (juxta illud vulgatum, bedingt Recht seu Willkür/ bricht Landrecht. l. 1. §. si conveniat 6. ff. depos. c. *contractus* 85. ubi *gloss.* de R. I. in 6. *arg.* 1. *confil.* 41. n. 68. cum juxta formam traditam ab homine vel à jure regulerentur, & modifiscerentur obligaciones, l. sed si pupillus 11. §. *conditio* 5. de *Inst.* act. c. cum dilecti 22. extr. de *rescript.* Gail. 2. obf. 24. n. 6.

Limita Regulam, dummodo non juri publico deroget; qualia sunt pacta derogantia libera facultati testandi, item pactum, ne discedatur à communione. *Wesemb. in parat. de commun. divid.* n. 1. quia Praetor ita demum se pacta servaturum pollicetur, si neque dolo malo, neque adversus leges, plebiscita, SCta, Edicta principum, neque quo fraud alicui eorum fiat, facta sunt l. *juris gentium* 7. §. *Praetor ait* 7.

ff. 61. *pacta contra 28. C. de paci.* Berta-
zol. 2. *confil. crim.* 254. n. 1. Vultej. 3. *Confil.* Marpurg. 34. n. 197.

XXV.

Quæcunque pacta turpitudinem civilem tantum continent, illa moribus mutari possunt, non quæ turpitudinem naturalem, quia turpitudo civilis ex Legibus civilibus oritur, quæ consuetudine mutari possunt l. 32. pr. ff. de LL, non item naturales.

Exemplum: ita ergo pactum de hereditate tertii, quatenus illa ad nos aliquando legitimè est perventura, moribus induci potuit, cum hoc pactum, quæ pactum, nullam in se contineat turpitudinem naturalem. Conf. Stryck. *tract. de suc-*
cess. ab intest. Disput. 8. cap. 12. §. 36.

XXVI.

PACTO quicquid potest acquiri, potest & præscriptione, l. *alienationis verbuns* 28. ff. de V. S. ubi Alciat. & Rebuff. Gam. *Lusit. decis.* 379. *Inter fratrem.* n. 5. Surd. *decis.* 3. n. 23. & *decis.* 236. n. 9. Valasc. *confil.* 132. n. 32. Nam præscriptio habet vim pacti. Gam. *decis.* 276. n. 2. Surd. *decis.* 24. à princ.

De Pactis Confraternitatis vid.
Confraternitas.CAP. II.
Palam.

Axioma I.

Palam delinquens mitiùs punitur, quoties res est de genere permisorum, sed certa ratione prohibita, quia videtur potius per errorem delinuisse, quam ex aliquâ malitia, l. fin. ff. de Ritu Nupt.

II.

Quoties res est de genere prohibitorum, toutes palam delinquens gravius punitur, major enim sic adesse præsumitur malitia. Exemplum est in meretrice palam se prostituente, *Serv. I. I. ri. Rom. Germ. Forens. lib. 3. tit. 28. §. 14.* item in fure furtum palam committente. *Naurit. ad Zos. ff. tit. de furt. n. 17.*

CAP. III.
De Pane.

Axioma I.

Panum venditio non potest in vitio & criminis neponi, sed unicuique permitti debet. *Mer. confil.* 83. n. 45.

III.

Panes in opificio publicè cum in finem extrahito, ut subditi coquant, Magistratus potest ordinare. *Carporoviis Lib. 1. Respons.* 42. num. 11. an verò furnacarii paganis panes ad liberam-
vagun-

venundationem ex pagis propinquis oppido ad-
vehere sic permisum, vid. d. Rep. 42. n. 5.

III.

Ministris Ecclesiæ in villis certi panes præstan-
di. Carpz. Defin. Confis. P. 1. Defin. 102. n. 5.

CAP. IV.

Papa.

Axioma I.

Papa non potest transferre, quod ipse non ha-
buit. 1. observare 4. §. ult. ff. de offic. Proconf. 1.
traditio 20. ff. de acquir. domin. nec habere po-
tuit. gloss. in Auct. quomod. oportet Episc. in verb.
conferens. c. cum ad verum. 6. ibidemque gloss. di-
finit. 96. Arnif. lib. 1. de Majest. c. 2. n. 3.

II.

Papa etiam nonnunquam in jure fallitur. cap.
præterea 12. ibique gloss. super verbo fallat. disp. 23.
Consil. Argent. consil. 74. n. 5. rom. 1.

III.

Papa in temporalibus non habet jurisdictio-
nem, nisi casualem. c. liceat 10. de foro competent.
sou in defectum. Ant. de Rosell. in tract. de potest.
Imper. & Pap. in §. Casarem. per c. si duobus 7.
§. denique de appellat. Lancellot. de Imper. lib. 1.
c. 1. §. 4. vers. 26. Myns. 1. obs. 14. per c. causam 7.
& c. per venerabilem 15. qui fil. sint legitim. Thom.
Michaël. disp. de jurisdict. thes. 43. Ord. Camer.
tit. 7. p. 2. ibi. doch dieselben aus dem Reiche.
Matth. Steph. 2. de jurisdict. cap. 1. m. 2. n. 197.
Arnif. lib. 2. c. 4. n. 8. de Majest. Ludov. Molin.
trat. 2. de justit. 29. concl. 1. §. 2.

De Paraphernalibus bonis vid.
bona conjugum.

CAP. V.

Par, Paria.

Axioma I.

Qui non sunt pares in gradu, illi nec possunt
in jure, vel facto esse pares. c. liceat ex quadam 47.
extr. de testib. Castr. adl. liberorum. ff. de his, qui
not. infam. & ibid. Dec. n. 5. Jason. adl. non hoc.
C. unde legitimi. Tiber. Dec. rep. 42. n. 62. vol. 1.
ideoque etiam ad paria judicari non possunt. arg.
l. aut facta 16. ff. de pan. l. ut rep. 15. C. de trans-
actionib. Dec. ad l. precibus. n. 4. C. de impub.
substitut. Joseph. Lud. decif. Lucens. 44. num. 61.
Goedd. 3. Consil. Marpurg. 32. n. 183.

II.

In paritate votorum eorum est amplectenda
sententia, qui in dignitate præcellunt. l. 8. ff. de
pæt. Quodsi paria sint vota Judicium ordinario-
rum, præfertur ea sententia, quæ est pro reo &
minorem continet summam. l. 38. ff. de Re Jud.
nisi actoris causa sit favorabilior, e. gr. testamen-
tum, dos, & omnis pia causa. d. l. 38. cap. fin. X.
de sentent. Carpz. Part. 1. Confis. 27. Definit.
fin. si paria sint vota judicium delegatorum seu
Commissariorum, præfertur ea sententia quam

delegans confirmat l. 28. ff. de Re Jud. cap. fin. X.
eod. rectius tamen rationem quam numerum
considerari putat Carpz. Part. 1. Confis. 27.
Defin. 12.

Declarata tamen dicta ex iis, quæ habet Grotius
de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 5. §. 18. & 19.

III.

Paria poena puniuntur peccans & consentiens,
c. omnes 5. 17. q. 4. cap. extr. de offic. deleg. c. ult.
Clericorum 13. extr. de vit. & honest. cler. c. qui
cum 4. extr. de furt. cap. si quis 4. extr. de purgat.
Canon. cap. muper 29. cap. quanta 47. extr. de
sient. excomm. & opem dans. cap. 6. extr. de
homicid. sicut & qui causam homicidii præstat, &
homicidium committit. cap. presbyterum 7. c. su-
scipimus 10. extr. de homicid.

IV.

Paria vineula ubi sunt, primum tenet, secun-
dum non obligat. l. sicut 22. extr. de sponsal.

V.

Paria sunt desicere in purgatione, & non sub-
ire purgationem. cap. tua nos 8. extr. de cobabi.
Cleric.

VI.

PAR in parem non habet imperium.
l. nam & magistratus 4. ff. de recept. arbitr.
l. ille à quo 13. §. tempestivum 4. ff. ad Trebell.
c. inferior 4. c. denique 6. distinct. 21. c. in-
notuit 20. §. quamvis. de elect. c. 1. de locato.
Clar. §. fin. quest. 38. n. 3. vers. quero pone.
Barth. Berett. ad extravag. ambitiosa. de
rebus Ecclesiast. non alien. verb. prædecessio-
rum. num. 5. pag. 226. Rebuff. tom. 1. ad Le-
ges Gallie. tract. de evocat. n. 46. p. 265. Cot.
in memorab. verb. par. p. m. 67. Menoch.
de arbitr. lib. 2. casu 438. n. 9. & consil. 147.
n. 35. & consil. 250. n. 41. & consil. 298. n. 13.
& consil. 423. n. 11. & consil. 466. n. 2. & consil.
676. n. 15. Surd. consil. 47. n. 11. & consil.
106. n. 12. & consil. 167. n. 16. Aloys. Ricc. in
collect. decis. p. 5. collect. 1094. Thomas de
Thomasset. in floribus legum. reg. 218. ubi
intelligit, nisi par se subjiciat jurisdictio-
ni alterius paris, vel etiam minoris, vel
nisi tractetur de publica salute & utilita-
te. Sigismund. Scacc. de appellat. q. 2. n. 10.
Joseph. Aldrete in allegat. Juris pro omni-
moda Regularium exempt. p. 3. cap. 4. n. 28.
late Cardinal. Tusch. pract. concl. tom. 6.
lit. P. concl. 80. per totam. Steph. Gratian.
discept. forens. tom. 5. c. 923. num. 5. Joh.
Marian. Novar. in præxi elect. & variat.
fori quæb. 34. sect. 2. num. 14. Joh. Anton.
Mängil. de imputat. q. 81. num. 3. & limitat
aliquibus modis Surd. d. consil. 47. n. 5.
& 9. quando scil. par jurisdictioni paris se
subjicit, vel quando superiori non re-
cognoscit, vel quando periculum est in
mora, vel quando unus major est altero in
administratione. adde Limnaeum in anno-
tat. ad lib. 4. jur. publ. cap. 8. n. 10. 2. p. 167.

VII.

VII.

PARES cum paribus, veteri proverbio, facilimè congregantur. *l. pupillo 27. §. 1. ff. de tutor. & curator. dat. ab his. l. 1. §. 1. ff. de excus. tutor.*

IX.

PARIA delicta mutua compensatione tolluntur. *l. viro atque uxore 40. ff. soluto matrim. l. 2. ff. ne quis eum. l. cum proponas 21. ubi Dd. C. de pactis. c. nibil. l. 32. quæst. 6. c. significasti. 4. de divort. c. intelleximus. 18. & c. fin. de adulter. cap. ad id 21. extr. de sponsal. l. penult. de homicidio. Hippol. sing. 234. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum & uxorem. §. 20. n. 4. Bertazol. in repet. l. si quis major. C. de transact. n. 430. Sanchez. de matrim. lib. 10. disput. 8. n. 29. Card. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 489. n. 15. & 16. Cas. Arg. de contrad. legit. q. 10. n. 110. Cardos. in praxi Jud. verb. delict. n. 37. latè Farinac. fragm. crim. p. 1. lit. D. num. 110. cum seqq. ubi n. 114. intelligit procedere in civilibus, sive sit circa idem, sive circa diversa. & num. 127. ampliat in spolio. & n. 128. limitat, quando delicta sunt commissa circa separata. & num. 139. limitat, etiam quando agitur criminaliter, & ad poenam. Cels. Bargal. de dolo. lib. 6. reg. 15. Surd. cons. 302. n. 18. Intellige in civilibus, sive sit circa idem, sive sit circa diversa. Cardos. d. verb. delictum. n. 37. Farinac. d. lit. D. n. 114. secus quando criminaliter agitur, & ad poenam. Cels. Bargal. d. reg. 15. Cardoso cit. loc. Farinac. d. l. D. n. 139. ubi n. 128. limitat axioma, quando delicta circa diversa & separata sunt commissa.*

IX.

PARIUM est eadem Juris dispositio. c. inter corporalia. 2. de translat. Episc. & eadem natura. l. si sacer 44. in fin. ff. soluto matrim. atque potentia. l. 1. §. veteres 10. ff. de acquirend. poss. l. si reus 13. ff. de duobus reis. (A pari enim potentia cause par effectus procedit. Bald. in l. conventicula. C. de Episcop. & Cleric. per text. in l. sacer 44. ibi gloss. & Dd. ff. solut. matrim. l. Pomponius scribit 9. vers. quemadmodum. ibi demg. gl. & Dd. ff. de negot. gest. l. si de eo 39. ubi Paul. de Castr. Imol. ff. de acquir. poss. Conf. Arg. 1. consil. 1. n. 2. quia ubi eadem factorum qualitas & ratio, ibi eadem quoque debet esse dispositio. l. illud 32. ff. ad L. Aquil. l. à Titio 108. de V. 5. & quæ in radice & causa convenienti, convenienti etiam in effectu. l. 32. ibi Dd. de LL. Et casus, quos necit paritas, æquitas, & identitas rationis non sunt separandi, quoad juris dispositionem. d. l. à Titio. Conf. Argent. 1. consil. 17. n. 65. & parium paria sunt

judicia, & ubi diversitatis ratio reddi non potest, ibi diversum jus observari non debet. l. 12. §. de illo 3. ibi nam quassatione. ff. de usufruct. l. 2. in fin. ff. de negot. gest. l. 27. §. sed & is qui 3. ff. de rei vind. Hinc quæ paria sunt in dispositione, debent etiam esse paria effectu & interpretatione. Alberic. de Rosat. in tract. statut. p. 2. in pr. n. 9. Wesemb. 1. consil. 4. n. 77. Consil. Arg. 1. consil. 10. n. 52. cum de similibus idem judicium. c. in causis 19. vers. cum in similibus. extr. de sent. & re jud. c. inter ceteros 4. vers. ult. extr. de rescript. c. 2. extr. de translat. Episc. c. cum secundum 16. in pr. ibi patet à simili. extr. de proband. l. 12. ff. de LL. l. ultima. C. de inoffic. testament. Bocerde in vest. feud. c. 4. n. 36. Phil. Matth. 2. Consil. Marp. 26. n. 18. & similes casus simili jure decidi debent. Felin. in c. ar si Cler. 4. col. 3. circ. fin. & not. de judic. fac. l. 3. vers. nec Divis Marcus ff. de rupe. test. Quapropter paries qui sunt in natura simultanea investitura, paries etiam sunt in successionis æquitate. Bald. in Autb. ex testamento. col. 1. C. de collat. & ad l. humanitatis opposit. 4. notab. 3. C. de impub. subf. Gœdd. 1. Consil. Marp. 32. n. 26.) & quod regula correlativorum sit regula parium, dixi sup. lib. 3. tit. de correlativis. hinc qui in pari sunt culpæ vel negligentia, pari poenâ sunt puniendi. Perez. C. de Navicul. n. 37.

Declaratio: quousque se paritatis ratio extendit. Ita peculium quasi castrense militum togatorum in omnibus quidem comparatur castrensi; ob cestantem rationem autem de eo, non ut militibus quod volunt modò, sed communis & conservato ordine testamenta condere possunt. Perez. C. de Castris. pecul. n. 9.

X.

PARIA sunt solvere, vel citato & contumace creditore, offerre, vel deponere. l. qui mutuam 56. in pr. in ver. si de jussor. ff. mandati. l. si de jussor. qui minori 64. ff. de si de jussor. Card. Tusch. præcl. concl. tom. 7. lit. S. concl. 340. n. 18. in med. Alias enim solvere qui tenetur, non satisfacit consignando, vel deponendo. Bart. in l. item liberatur. §. 1. ff. quibus modis pign. Neguz. de pignor. p. 5. membr. 1. n. 4. Menoch. remed. 15. recip. poss. n. 64. Azeved. lib. 18. n. 2. tit. 21. lib. 4. nova Recop.

XI.

PARIA sunt, solvere creditori meo, vel alteri de ejus mandato, ut sim liberatus. l. solutum 49. ff. de solution. Cardinal. Tusch. d. lit. S. concl. 340. n. 39.

XII.

PARIA sunt, conditio quæ inest tâcita

citè à lege, & conditio expressa ab homine. Socin. *consil. 182*. *Licet. vers. & si dicatur. lib. 2*. Card. Tusch. *pract. concl. tom. 8*. *lit. T. concl. 7. n. 7*.

XIII.

PARIA sunt titulum non habere, vel nullum habere. Surd. *decis. 45. n. 17*. (vel vitiosum & injustum. Bald. *in l. inutilem. n. 2*. *Cod. de furt. Panorm. in c. gravis. n. 7*. *de restitut. spoliat. Balb. in repetit. l. Celsius. in pr. ff. de usucap. Crot. *consil. 47. num. 21*. & *consil. 75. n. 10*. Natt. *consil. 448. num. 23*. *vol. 2*. Roland. à Valle *consil. 48. num. 12*. *vol. 1*. Wefemb. *consil. 6. n. 98*. Cacher. *decis. Pedem. 36. n. 5*. Vult. *2. Consil. Marpurg. 29. n. 201*.)*

XIV.

PARIA sunt non esse, vel esse, & non apparere. *l. duo sunt Titii 30. ff. de testam. tutel. l. in lege 77. ff. de contrab. emt. l. cum res 47. §. itaque 3. ff. de legat. 1. Abb. consil. 18. in princ. lib. 2. Zabarell. *consil. 86. in fine. Decian. *consil. 1. n. 132. lib. 1. Menoch. consil. 15. n. 13**. & *consil. 201. n. 161. Surd. *decis. 149. n. 2*. & *decis. 306. n. 13*. & *consil. 245. num. 13*. & *consil. 377. n. 23*. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 6. lit. P. concl. 84. per rotam. & præcipue n. 9. Rot. *decis. 167. n. 35. apud Farinac. p. 1. recent. Ricciul. in tractat. de neophytis. c. 7. n. 5**. Andr. Gail. *1. obseru. 105. num. 14*. Cacheran. *decis. Pedemont. 129. num. 9*. Francisc. Vivius *decis. 34. num. 1*. Vultej. *lib. 3. Consil. Marpurg. 30. num. 19*. XV.**

PARIA sunt, quod aliquid non sit factum, vel dictum, & non possit probari, Joh. de Imola *consil. 129*. *Visis ac ponderatis, circa fin. Surd. *decis. 149. n. 2*. Cardinal. Tusch. *d. concl. 84*. (Quia paria sunt omnino non esse factum, vel factum & non apparere, vel minus legitimè factum. Bald. *in c. suam nobis de appellationib. Abbas consil. 90. pr. lib. 2. Felin. in c. gratum. n. 4. de offic. deleg. Isern. in c. 1. §. præterea quæ fuit prima caus. benefic. amitt. Meichsner. 1. *decis. 14. n. 3*.)**

XVI.

PARIA sunt non esse, vel reperiri non posse. *l. cum unus 12. §. fin. ff. de bonis auct. Judic. poss. Bald. per textum ibi in l. omnia 32. §. species 3. ff. de legat. 2*.

XVII.

PARIA sunt esse talem, vel in omnibus haberi pro tali. Decian. *consil. 5. n. 32. lib. 1*. Card. Tusch. *d. concl. 84. n. 22*.

XIX.

PARIA sunt non esse, vel esse nullum. *d. l. duo sunt Titii 30. l. non putavit 8. §. non quævis 2. ff. de bonor. poss. contr. tab. Surd. *decis. 51. n. 14*. & *decis. 222. n. 2*. Flam. Paris.*

*de resignat. benefic. lib. 8. q. 8. n. 34. cum seq. Cald. Pereira de potestate eligendi. cap. 5. n. 8. Farinac. in praxi crim. part. 1. qu. 15. n. 45. cum seqq. & part. 4. *consil. 60. n. 90. & part. 5. q. 114. n. 128*.*

XIX.

PARIA sunt non fieri, & inutiliter fieri. *l. penult. in princ. ff. de suis & legit. hered. l. quoties 6. ubi gloss. & Dd. ff. qui satiad. cog. §. sit autem 3. Instit. de satiad. tutor. gloss. verb. inutilem. in cap. 2. de translat. Episc. Palat. in repet. rub. de donat. inter vi. rum & uxorem. §. 70. n. 29. Tiraquell. ad l. connub. gloss. 1. part. 6. num. 12. cum seqg. Covarr. *pract. 1. 7. n. 2. vers. est & in hoc Franc. Leo in Thesauro fori Eccles. p. 3. c. 9. n. 22. Menoch. *consil. 658. n. 9*. Surd. *consil. 28. n. 89*. Unde maritum non habere, & habere inutilem, paria sunt. Bolognet. ad Anan. *consil. 33. n. 3*. & 4. quem refert Card. Tusch. *d. lit. P. concl. 85. n. 8*. Et inutiliter condemnari, vel non esse condemnatum, paria sunt. Castren. *consil. 199. in pr. lib. 1*.**

XX.

PARIA sunt non fieri, vel minus legitimè fieri. *l. quoties 6. ubi Jas. ff. qui satiad. cog. l. si aut nullum 4. C. de legit. hered. l. de estate 11. §. nibil 7. de interrogat. c. inter corporalia 2. de translat. Epist. cap. veniens 3. de presbyt. non baptiz. c. fin. de restit. spoliat. Lag. alleg. 82. in pr. Joh. de Imola *consil. 10. In causa que vertitur. in pr. Rom. *consil. 163. Constitutio. n. 2. vers. iis premissis, & n. 3. Thomas de Thomasasset. in floribus legum, reg. 117. in fine & 220. Dec. *consil. 21. n. 51. lib. 2. Brunor. à Sole in locis comm. verb. fa. etum. n. 17. Surd. *consil. 45. n. 42*. & *consil. 88. n. 16*. & *consil. 3. n. 12*. & *decis. 122. n. 6*. & *decis. 269. n. 12*. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 7. n. 8. Valasc. de partitionib. c. 8. n. 44. Ant. Monach. Florent. *decis. 26. n. 2*. Monet. de disrib. quotid. p. 2. q. 2. n. 19. Mar. Anton. var. ref. lib. 2. ref. 8. n. 8. Cardinal. Tusch. *d. tom. 6. lit. P. concl. 87. n. 1. cum seqq.* Et paria sunt non habere mandatum, & habere, sed non legitimum. Bald. *consil. 402. Colligamus. n. 3. vers. consil. derandum est. lib. 1. quem refert Tusch. d. lit. P. concl. 87. n. 6*.****

XXI.

PARIA sunt non facere, vel minus perfectè facere. *c. si quis 46. de Elect. in 6. Castren. *consil. 246. in casu, de quo quæritur. vol. fin. vers. breviter. lib. 1. Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. 87. n. 3*. Pacian. in analys. C. de pract. convent. n. 6. m. 2.*

XXII.

PARIA sunt non comparere, vel comparere minus legitimè, *l. 1. in fin. ff. quod cujusque*

cujusq; universit. nom. cap. si post 2. de confess. in 6. Petr. de Anch. consil. 6. Viso themate, in princ. Cardinal. Tuschi. d. lit. P. concl. 87. n. 4.

XXIII.

PARIA sunt nihil allegare, & allegatum non probare. Roland. à Valle consil. 35. n. 10. & 20. lib. 1. quem refert Card. Tuschi. d. lit. P. concl. 87. n. 9.

XXIV.

PARIA sunt non fieri, vel invalidè fieri. l. non putavit 8. §. non quævis. 2. ubi Bart. ff. de honor. possess. contra tab. l. 1. §. quod autem 8. ubi Bald. ff. de officio prefecti urb. Surd. consil. 157. n. 13. Marian. Ant. variar. resolut. lib. 2. resol. 11. n. 10. Rot. decis. 345. n. 5. p. 2. recent.

XXV.

PARIA sunt non fieri, vel non sortiri effectum, l. 11. §. nihil 7. ff. de interrog. act. l. si quis sub conditione 11. ff. de testam. tut. l. ex corfensi 23. §. 1. ff. de appellat. Surdus consil. 245. n. 14. (vel fieri sub conditione, quæ purificari non potest, Rip. lib. 1. cap. 3. n. 23. Curt. jun. consil. 92. n. 6. vol. 1. Vultej. 1. Consil. Marp. 15. num. 283.) quia non fieri, vel ita fieri, ut factum non relevet, paria sunt, Ant. Monach. Bononiens. decis. 40. puncto 7. n. 18. vide supra lit. N. cap. Non esse.

XXVI.

PARIA sunt aliquem non extare, vel extare & non succedere, l. pater filium 14. ff. de inoffic. test. l. 2. §. sed si sunt sui 8. ubi Bartol. ff. ad Tertull. (l. 1. §. ult. & l. seq. ibique Bart. ff. de honor. possess. contra Tasil. l. 1. §. si pater emancipatus §. sed tisi patruus. vers. pro mortuo habetur. ff. de conjung. cum emancip. liber. Goedd. 1. Consil. Marpurg. 26. n. 43.) Tiraquell. de jure primog. q. 53. n. 16. Alexand. consil. 197. Per. spectis, in princ. lib. 6. Surdus consil. 237. n. 3. Cardin. Tuschi. d. lit. P. concl. 84. n. 18. quia paria sunt extare filium incapacem ad successionem, & nullum extare. l. 1. ff. quod cujusque univers. nom. Feder. de Senis consil. 26. num. 3. in fin. vers. Primò. quia. Card. Tuschi. d. lit. P. concl. 85. n. 4.

XXVII.

PARIA sunt nullum esse, vel sine effetu, Surdus decis. 51. n. 21. & 22. & consil. 3. à n. 8. & consil. 157. à n. 13. & consil. 179. à n. 49. & consil. 381. à n. 13. Ant. Monach. Bononiens. decis. 40. puncto 7. n. 20. Mar. Antoninus variarum resolutionum lib. 1. resol. 61. num. 24.

XXVIII.

PARIA sunt non respondere, vel obscurè respondere, l. de estate 11. §. nihil in-

terest 7. ff. de interrog. act. Decianus consil. 32. num. 25. lib. 2. Cardin. Tuschi. d. lit. P. concl. num. 10. & faciunt notata per Soar. tom. 1. commun. opinion. lib. 7. tit. 19. n. 139. pag. mibi 293. ubi Bellacomb. num. 285. Anton. del Re Tiburtin. in tract. de jumento calumnia, cap. 14. num. 73. Et paria sunt non confiteri, vel obscurè confiteri, Romanus consil. 321. in fin. Cravett. consil. 157. Nobilis, n. 9. Rom. consil. 455. n. 2. Et paria sunt causam exprimere ita obscurè, quod non intelligatur, vel omnino non exprimere, Alex. consil. 182. Lectis & ponderatis, n. 5. vers. & paria sunt, lib. 2. quem refert Card. Tuschi. d. lit. P. concl. 85. num. 6.

XXIX.

PARIA sunt forum sortiri, & statutis ligari, gloss. in l. 2. ff. de eo, quod certo loco, & in cap. quod clerici 9. de foro compet. Alexand. consil. 157. n. 15. vol. 2. Thefan. Pedem. decis. 123. num. 11. Brunor. à Sole in locis communib. verb. forum 1. Menochius consil. 351. num. 14. Surdus consil. 343. n. 33. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de exempt. Clericorum à statutis scul. §. 1. n. 7. Cardinal. Tuschi. tom. 4. lit. F. concl. 444.

XXX.

PARIA sunt nescire, & dubitare, l. manefissimi 22. Cod. de furtis. Tiraquell. in l. si unquam. in princ. n. 96. Cod. de revo- cand. donat. Sarmient. lib. 2. selectar. cap. 10. num. 5. Menochius de arbitrar. casu 75. num. 7.

XXXI.

PARIA sunt tractare de damno vitando, vel de lucro quæsito perdendo, Decian. consil. 56. nr. 139. lib. 2. quem refert Card. Tuschi. tom. 6. lit. P. concl. 84. n. 12.

XXXII.

PARIA sunt scire, & scire debere, l. quod te 5. in fin. ubi gloss. ff. si cert. p. 1. l. duo 78. ff. de acquir. hered. l. qui fundum 7. §. servus. 2. ff. pro emt. Tiraquell. de re tract. lign. ad fin. tit. num. 43. Surdus consil. 150. num. 23. Stephanus Gratianus discept. forens. cap. 194. num. 1. faciunt tradita per Josephum Ludovicum Perus. decis. 103. Surdus decis. 146. Johann. Baptista Costa de factis scientia & ignor. in ff. 65. ubi declarat, conclusionem procedere in his, quæ juris sunt, non quæ facti, sequitur Farinac. fragm. crim. p. 2. lit. 1. n. 103. Et scire, vel de facili scire posse, paria sunt, Rot. decis. 93. num. 4. apud Farinac. p. 2. recent. l. pen. ff. ad Mace. l. bonorum 10. in fin. ff. de honor. possess. l. duo 78. in fin.

(G) ff. de

ff. de acquir. hered. cap. fin. de clandest. de-
spof. (l. si Titius 47. in princ. ff. de fidejuss.
gloss. in l. qui cum alio. ff. de Reg. Jur. We-
semb. 2. consil. 8. n. 30. Vult. 2. Consil. Mar-
purg. 30. n. 68.) Honded. consil. 61. num. 16.
lib. 1. Viv. opin. 835. n. 17. Polyd. Ripa in-
tract. de tempore nocturno, cap. 7. Joh. Ba-
ptist. Costad. in sp. 65. n. 7. Farinac. d. lit. 1.
num. 164.

XXXIII.

PARIA sunt solvere, & compensare,
l. si debitor 4. ff. qui potiores in pign. ha-
beant. l. si peculium 20. §. de illo 1. ff. de stat.
liber. l. 1. de compensat. l. amplius non peti 15.
ff. rem ratam haber. Tiraquell. de retractu
lign. §. 3. gloss. 3. num. 6. Covarruv. in cap.
quamvis pactum p. 1. §. 4. n. 9. Surdus de
alimentis, tit. 6. q. 4. n. 4. & tit. 8. priv. 53.
& decis. 117. & 191. Parlad. lib. 2. rerum quo-
tid. p. 5. cap. fin. §. 11. num. 30. Azeved. l. 1.
n. 128. tit. 21. lib. 4. novae Recop. Gutier. de
jurum. confirm. p. 3. cap. 6. n. 1. Castill. lib. 3.
quotid. cap. 23. num. 90. Rot. decis. 858. n. 4.
apud Farinac. collect. 1. noviss. & decis. 636.
n. 3. p. 1. recent.

XXXIV.

PARIA sunt aliquid fieri tempore pro-
hibito, vel conferri in tempus prohibi-
tum, l. oratio 16. ff. de sponsalib. l. quod spof-
sa 4. C. de donat. ante nupt. l. in tempus 62.
ff. de hered. in sp. l. Stichus servus meus 39.
ff. de manum. testam. Dec. l. cum qui. n. 4.
ff. de Jurisd. omn. Jud. Cravett. consil. 175.
n. 8. Tiraquell. de jure consit. p. 3. limit. 2.
n. 3. cum seqq. & de jure mariti. gloss. 1. &
de jure primogen. q. 40. n. 178. Mafcard. de
prob. cont. 1076. n. 1. Conan. commentar.
Juris Civilis, lib. 8. cap. 2. n. 7. Valasc. con-
sil. 77. n. 4. Card. Tufch. d. lit. P. concl. 88.
n. 3. ubi n. 4. declarat procedere, quan-
do substantia actus conferetur in tempus
prohibitum, secus si executio sola. Sic
et contrario paria sunt fieri tempore ha-
bili, & fieri tempore inhabili, dummo-
dum effectus conferatur in tempus ha-
bile, Sanchius in precepta Decalogi lib. 7.
cap. 2. n. 54.

CAP. VI.
De Pariete.

Axioma 1.

Paries communis corrumpi non debet l. f. su-
lam 19. ff. de S. P. V. hinc ei nihil supra aut infra
imponi potest, unde deterior fiat, l. quidam Ibe-
rus, 13. ff. eod.

II.

Paries non idoneus à vicino demoliri potest.
l. 37. ff. de damn. infect.

III.
Partes oneris ferendi servituti subjectus non
debet deteriorari l. 6. §. fin. ff. si servit. vindic.

IV.
Partes vicini magis distans à vicino liberius &
alii tolli potest l. 1. C. de servit. & aq.

CAP. VII.

Parfimonia. Frugalitas.

Axioma 1.

Parfimonia quidem & frugalitas in patrefa-
milia valde laudatur, imò fere ut necessaria de-
sideratur l. 79. §. 1. de leg. 3. v. infr. Paterfamilias.
nimia tamen vertitur in vitium, l. 6. in pr. C. de
advocat. divers. judic. ibi: perparca Principis
subtilitas. Imprimis nimia parfimonia in princi-
pe non laudanda. Perez. C. de Castren. omn. Pa-
latin. n. 5.

II.

Parfimonia itur ad virtutem & ad securitatem
inquis temporibus, eaque imprimis filiosfami-
lias decet, Perez. C. cod. n. 4.

III.

Frugalitati imprimis milites studere cibisque
durioribus afflscere debent, Perez. C. de erat.
milite, annon. n. 2. seqq. hinc & iis interdicta castra
fuere, qui cibos delicatores venales importa-
bant, nec reverti in castra licebat, nisi frumenta
advehcerent. Perez. C. de Excoet. & Translat. n. 1.
& 3. seqq.

CAP. IX.

Pars, Partes.

Axioma 1.

Pars non tenetur jus alterius partis dicere, l.
non ex omnib. 39. §. 1. ff. de arbitr. Innocent. in
cap. se duobus. de appellat.

II.

Parti majori standum est, cap. Ne Episcopij.
extr. de temp. ordin. & pars minor tenetur face-
re, quod major facit, cap. ex parte 18. extra-
de Censib. siquidem à parte majori & saniori
quod sit, inviolabilitate observari debet, cap. co-
ram 35. extr. de Elect. Unde etiam partis majoris
electio tenet, sit electus, sit idoneus, cap. quo-
niam 3. extr. de jure patron. §. sed si ex refa-
mento. l. Instr. de satiatione, nisi enim à parte
majore facta fuerit electio, non valet, cap. Eccles.
48. cap. Cumana 50. extr. de Elect. dummodo in-
dignum non elegerit; tum enim si pars major
indignum, & minor dignum eligat, valet minoris
partis electio, cap. congregato 33. cap. Ecclesij 57.
extr. de Eccles.

III.

Partium jura cum sunt obscura, pro possesso re
judicandum est, cap. inter 6. in fin. extr. de fid.
instr.

IV.

Partis eadem est ratio, quae est totius, l. que de
sota 76. ff. de rei vindic. l. si uniu. 27. §. pen. fi-
de

de patr. Gail. 2. obf. 60. n. 6. si nimirum ejusdem sit qualitatis, cujus totum, l. *Lucius* 28. & ibi gloss. ff. de fund. instruct. l. grege 21. ff. de legat. 1. l. peculium 65. l. cum pater 77. §. men/a 16. ff. de legat. 2. partem enim contineri in sue toto du- bium non est, e. in toto 80. de R. J. in 6. l. lecta 40. ff. de reb. credit. l. in toto 80. ff. de Reg. J. Vult. 1. Consil. Marp. 22. n. 37. cum turpis sit pars, quæ suo non congruit toti vel universo, cap. ult. de sponsi- duor. cap. que contra 2. in princ. distinet. 8. Bocer. in Comment. ad Inst. tit. de vulg. subfin. n. 16. Sic qui partem debiti solvit, rem approbare dicitur, §. Nos autem, in Auct. de hered. & Falcid. l. si si- liusam. 7. §. fin. ff. ad SCt. Maced. Natt. cons. 573. n. 38. & solvens partem debiti, non potest alle- gare, quod cautio habeat causam. Jacob. de S. Georg. in l. cum de indebito. §. sed hoc. n. 7. de probat. Socin. consil. 80. n. 10. vol. 3. Eman. à Co- stain. l. si ex cautione, fallent. 7. num. 3. C. de non n. pecun. & quod recognitio partis inducat recognitioem totius, & possit agi ad residuum, tra- dit. Afflict. decis. 13. num. 21. Add. & Bartholom. Bertaz. 1. consult. decis. consil. 47. n. 54. quam re- gulam quidem obtinere in petitione hereditatis, tradit Wefemb. in panxit. ff. si pars hered. peti- tur. secus in aliis actionibus personalibus, impi- mis penalibus & lucrosis, l. ult. Cod. de furt. §. item si fullo 15. vers. idem est. Inst. de obligat. que ex delict. ubi Ant. Pichard. n. 19. vel quando ea- dem est totius & partis ratio, de qua Ant. Faber in national. decidi. ad d. 1. 76. vid. infra lib. 18. cap. Totum.

Limita: (1.) decurionatus partem suscipiens sibi non prejudicat, sicut qui totum decurionatum sulcipit l. 1. C. de his, qui sponte. (2.) Integer fons vel aqueductus publicus a privato praescribi nequit, ast omnino partialis usus ejusdem. Brunnem. ad l. 9. C. de aqueductu. (3.) qui non est idoneus, ut solvat integrum collectam, et tamen media vel terria pars imponi potest. Brunnem. ad l. 2. C. de Collat. fundor.

V.

Partem vel portionem quam lex dat, hominis dis- positio minuere non potest, e. gr. Legiti- man, portionem uxoris statutariam, Brunnem. ad l. 3. C. quando & quib. quarta.

VI.

Parte non retinetur totum, cap. cum olim. 18. extr. de prescr. c. olim 20. extr. de censib. nec vi- tiatur totum, cap. 1. extr. de consecr. Eccl.

VII.

Partibus non definitis, quoties quid constitui- tur, & quales assignatae intelliguntur, l. 3. ff. si pars hered. petat. l. utrum 7. ff. de reb. dub. Partis enim appellatione si non exprimatur ejus quantitas, dimidio totius, de quo profertur, significatur, Bertazol. in tract. clausul. instrum. clausul. 27. gloss. 9. n. 4. Alvis de Alber. sing. 233. Ant. Corset. in sing. suis. verb. pars. idem ait & Ulpianus in l. etiam 43. de usufr. Si tamen non sit (inquit) specialiter facta partis mentio, dimidia pars con- tinetur. Add. & l. legata 19. §. fin. ff. de legat. 1. l. 23. §. 1. C. de legat. l. unit. §. ubi autem legata- rii 11. C. de caduc. toll.

Amplius non solum procedere in ultimis vol- luntatibus, legatis ac fideicommissis, sed & in ju-

diciis, l. Paulus 43. ff. de re judic. l. 1. C. si plures una sentent. condemn. & contractibus l. reos. n. §. 1. ff. de duabus reis. l. si non fuerint 20. ff. pro- sor. l. si credidores 10. ubi Dd. C. de patr. Guilb. Forner. ad l. nomen 164. §. 1. de V. S. Idque regu- lare esse dicunt Barthol. Bertaz. d. claus. 27. gl. 19. n. 4. Bart. in l. 1. Cod. quando & quib. quart. pars. lib. 10. Bald. ad c. un. in fin. de contr. feud. Panorm. ad cap. supereo. vers. secundo notaz. extr. de eo, quæ cognov. consang. uxor. per cap. 2. de decim. in 6. Gloss. & Dd. in Clem. 1. de V. S. Tiraq. ad l. si un- quam. verb. omnia vel partem aliquam. n. 3. C. de revoc. donat.

Declaro: quod obtineat in casu, ubi nec ex- prese, nec tacite, nec per ullam aliam adjectio- nem significatum est, neque ex re subjecta, fine vel intentione disponentium vel contrahentium, neque ex ulla alia idonea circumstantia vel more regionis elici, vel per certam conjecturam ju- dex assequi potest, de quanta portione locuti sint vel convenierint. arg. l. semper in stipulationibus 34. & ibi Dd. de Reg. Jur. Joh. Gedd. 3. Consil. Marp. 26. n. 16. unde cum hujus multæ exceptio- nes sint, prout confirmant Tiraquell. d. loc. n. 14. Bertazol. in d. tr. claus. instr. claus. 21. gloss. 21. num. 2. perl. hanc legem 22. ff. de contr. emt. si un- quam 8. verb. vel partem aliquam. C. de revoc. donat. l. si servum 71. §. ait. 7. ff. de acquir. hereda l. eorum 19. §. 1. de damn. infect. l. 2. §. merito 10. ff. ne quid in loc. publ. Quapropter limitant Alvis de Albert. sing. 233. & Hieron. Magon. decis. 21. n. 3. quod si qua particula adjecta ei fuerit, quæ quotam esse designet, hoc casu tantum abicit, quin totius semisem amplius significet, sed potius ad longe minorum, in modo ad minimam sapere restrainingatur, vide & gloss. in d. Clem. 1. Felin. in cap. significantibus. extr. de libelli oblat. Corset. sing. 21. verb. pars. n. 1. Dec. ad cap. 4. in 4. notaz. extr. de fide instr. & ad cap. ceterum, extr. de re- scripte. & ad cap. quoniam. n. 2. extr. de testib. Bald. in cap. 1. §. cum auarem. verb. quare utrum sit dif- ferentia. & ibid. Matt. Lauden. si de invest. feud. contr. fuerit per l. cum filius 76. §. pater. ff. de- legat. 2. Idem esse, si qua alia vox distributiva, vel vim distributionis habent addita sit, addunt Bart. in l. interdum §. pater. ff. de hered. inst. Castr. post gloss. ad l. plures 27. ff. de damn. infect. Gedd. 3.

Consil. Marp. 26. n. 77.

IIX.

Pars una vel plures alteram declarant, & qui filiabus 17. in princ. ff. de legata. Rom. consil. 231. Premissorum. n. 2. Soc. in l. 1. in princ. ff. de reb. dub. Ita unam partem orationis declarare alte- ram, agunt Angel. consil. 67. Marin. n. 3. Laur. Sylvan. consil. 104. n. 3. Bertaz. 1. consil. deci. 32. n. 17. ita quod pars una clara & certa statuti aliam declarat dubiam, ex l. utrum in pr. 14. junct. l. iuuen- veniunt 20. §. ait Senat. 7. l. si posse. 31. ff. de petit. hered. l. quemadmodum 29. §. fin. ff. ad l. Aquil. probant Bart. & Dd. ib. Anchar. consil. 49. Ista Do- mina Johanna. col. 2. vers. non obstat. & consil. 422. Viso punto ante fin. Corn. consil. 18. col. 3. circa med. vol. 2. Ias. in l. qui filiabus. in princ. 1. not. n. 2. de leg. 1. Soc. consil. 54. n. 3. vol. 4. Rom. consil. 122. Circumprimum. ante finem. Bertazol. 1. consult. (G) 2. decis.

decis. consil. 15. n. 4. etiam ex intervallo, Aretin. in l. 3. §. filius. col. fin. n. 10. ubi etiam Jaf. n. 3. ff. de lib. & posthum. Soc. in l. 1. n. 3. col. 2. ff. de reb. dub. Imol. in l. si quis cum aliter, ff. de V. O. Ruin. consil. 147. n. 8. vol. 2. & consil. 51. n. 4. vol. 4. etiam si juris communis correccio resultaret Gozad. in consil. 19. Idem etiam procedere in testamentis, ut una pars declareret alteram, notant Bellon. consil. 6. n. 8. Jul. Clar. recept. sent. §. testamentum. q. 76. reg. 3. Ruin. consil. 86. n. 17. Bertazol. 1. consil. 9. n. 16. & consil. 69. n. 28.

CAP. IX.

Partus.

Axioma I.

Partus ventrem sequitur, l. partum 7. Cod. de rei vindic. ratio, quia modò fuit viscerum matris portio. l. ult. C. de liberal. caus. vid. latissimè nascemantur. nosfr. Crim. ad l. 60. ad verba ita partum quoque. p. 241. de furt. Difl. quidem Hugo Grot. lib. 2. de Jure Belli ac Pacis. cap. 8. §. 18. negans hoc esse naturale, nisi quatenus plerumque pater ignoratur. Enimvero si probabili ratione de eo constaret, cur non partus ex parte ad eum pertineat, nihil posse asserti. Nam & patris partem esse, quod nascitur, certum esse. Plus ne verò partus de patre an de matre habeat, inter Physicos disputari.

Atqui non alia est etiam J. C. torum sententia: Sic enim J. C. torus in l. 24. ff. de statu hom. Lex naturae (inquit) haec est, ut quod nascitur sine legitimo matrimonio, matrem sequitur (additè & alià limitatione) nisi Lex specialis aliud inducat. Harprecht. ad §. qui igitur 3. Inst. de patr. potest. n. 7. Si enim legitimæ nuptiæ demonstrentur, partus sive liberi non matrem, sed patrem, utpote principem familiæ, civili ratione ac naturali æquitate sequentur. l. cum legitimis 19. de statu hom. l. 3. & seqq. de his, qui sui vel alieni juris. Harprecht. d. l. Addo & Gothofr. & Dd. ad l. 7. Cod. de rei vindic. Limitari etiam potest regula, ut procedat in causis favorabilibus, non odiosis, ut pr. Inst. de ingen.

II.

Per quocunque nullum damnum imminet partui, illud licet infertur matri: nam cessante ratione legis, favore nimurum partus, cessat quoque ipsa dispositio l. adigere §. 2. ff. de Jure Patr. Poterit igitur gravida ad Juramentum compelli. Mev. P. 5. dec. 50. poterit etiam relegari Hahn. ad Westemb. Tit. de statu hom. n. 3. & statim post partum editum capitaliter puniri.

De partu monstruoso vid. monstrum.

III.

Partus suppositio conjecturis & præsumptionibus probatur. Menoch. 1. præf. 58.

IV.

Partus legitimus sunt septimestres l. septimo mense. 12. ff. de statu hom. octimestris. Zach. quest. Medico-Legal. l. 1. q. 4. n. 6. seqq. nonimestris & decimestris l. 29. ff. de lib. & posthum. l. f. C. eod. l. fin. ff. de fideicom. libert. Gell. l. 3. c. 16. undecimestris, si mulier sub initio mensis undecimi pariat. Novell. 39. vid. Myns. Cent. 6. obs. 40. Speckb. l. 1. q. 77.

CAP. X.

Parum vid. Rubr. Modicum.

PARUM & nihil æquiparantur, l. quamvis 32. ff. de condit. & demonstr. Glosa in l. si pupillus. §. si ego. in verb. ex contrario. ff. ad Leg. Falcid. cap. coram dilecto 34. de officio deleg. Hippol. sing. 176. Tiraq. in tract. de judicio in rebus exig. vers. octavo. p. 53. Seb. Neviz. ad l. minus 32. n. 2. ff. de verbis. significat. Mar. Ant. Mar. resol. lib. 2. ref. 18. n. 6. Menoch. consil. 96. n. 8. & consil. 184. n. 3. Surd. consil. 197. n. 2. ubi n. 21. limitat, quando datur diversa ratio, Corn. consil. 13. col. fin. lib. 1. Menoch. consil. 96. n. 7. & 8. Octav. Glorit. resp. 1. p. 3. n. 190. Mar. Giurba in consuetud. Messan. cap. 6. gl. 10. n. 2. Joh. Ant. Mangil. de imput. q. 51. n. 7. Nic. Moron. de treuga & pace. q. 175. per tot. Parum enim & nihil hac ratione non bene convenient, neque in una sede morantur. l. 1. §. illud 8. C. de Latin. libert. toll. Jac. de Bellovis. ad Autb. de hered. & Falcid. Novell. 1. in pr. Angel. in sing. verb. parum. .

CAP. XI.
De Pascuo.

Axioma I.

Nemo potest pecora pascere in agro alieno, nisi servitutem pascendi, Weidgangs. Gerechtigkeit. ex confusione, concessione vel præscriptione habeat. Berlich. P. 2. conclus. 49. prescribitur verò jus pascendi tempore inmemoriæ Myns. Cent. 4. obs. 53.

II.

Prædia inculta, in quibus alter jus pascendi habet, non licet mutare vel ad culturam redigere. Schneider. pr. Inst. de S. P. R. n. 33.

III.

Servitute pascendi uti non decet pro majori pecudum numero, nec pro ovibus licet pascere equos, boves aut sues. Schneider. d. l. n. 31. aut p. cora morbos. d. l. n. 41.

IV.

Pascuis publicis uti quis debet moderatè absque æmulatione, nec temporibus prohibitis. Franc. Marc. 1. decis. 223. num. 5. eaque dominus territorii subditis admere sibique applicare, vel vesticibus onerare nequit. Seſſe decis. Arnat. 74. n. 22. seqq.

V.

Dominus loci utatur pascuis & nemoribus moderatè pecudum numero G. Everb. 2. conf. 34. n. 76. seqq.

VI.

Qui pascua veneno inficiunt, Weidverbiffet. concremantur. Berlich. P. 4. conclus. 26.

VII.

VII.

Pecora in fundis alienis pascentia includi de jure civili nequeunt l. 39. ad L. Aquil. sed Jure Saxonico & moribus secus. Feltm. de inclus. animal. damnum autem datum lege aquili vindicatur l. fin. C. eod. in fundis vero principis pascentia fisco vindicantur l. i. C. de fund. & salibus.

CAP. XII.
Pater, Parentes.

Axioma I.

Patri quod fuit competens visum, alteri videri incompetens non debet, arg. l. si furioso 16. in fin. ff. de Curat. furios. Paul. de Castr. consil. 275. lib. 1. Decius consil. 181. col. 4. in princ. secund. impress. novissim. Consil. Arg. 1. consil. 86. n. 77. urget enim naturalis stimulus parentis ad cogitandum de liberi, l. 36. §. ult. ff. de excus. rur. ita filia patrem non potest inquietare, & dicere, se incongrue esse dotaram. Marant. in quest. legal. disp. 10. n. 21. cum nemo melius consilium, quam pater in liberis suis, capere creditur, d. l. nec in ea 22. §. ult. ad L. Jul. de adulst. l. si pater 4. C. de sponsalib. Paris. consil. 106. num. 47. vol. 4. Cravett. consil. 1. n. 2. vol. 1. utpote cuius amor inestimabilis, Baldus in l. precibus col. 6. C. de impub. subf. enixus & ardentissimus. Gloss. in l. Paulus §. Pomponius. de legat. 3. Cravett. d. consil. 1. n. 2. per l. fin. C. de Curat. furios. ut nec affectus ullus paternum amorem vincere queat, l. fin. C. de decur. l. nec in ea 22. ff. de adulter. quapropter ab aliquo redargui non debet, Paris. d. consil. n. 49. Goedd. 1. Consil. Marp. 27. n. 35. quod patri visum est competens & utile pro tranquillitate & pace filiorum, Paris. d. consil. 106. n. 48. Paul. de Castr. consil. 108. Super primo questio. dub. 7. vol. 1. cum pater prae sumatur diligenter, & bona fide ea, que in commo dum liberorum vergunt, egisse, Bartol. in l. 2. col. 4. n. 22. vers. item quarto. ff. de vulgar. subf. Mascard. de prob. concl. 1149. n. 12. Regn. Sixt. 2. Consil. Marpurg. 13. n. 16. ac optimum consilium pro filio capere, cui omnia ex voto parat. l. 220. de V. S. l. pen. ff. de bon. libert. l. 8. §. 3. quod met. cauf. Joh. Gerh. in tract. de conjug. thes. 66. n. 4. Aym. Cravett. consil. 1. n. 2.

II.

Patrem reverenter oportet, & ejus iussa filius expedite necesse habet, cap. 1. distinct. 30. arg. l. 2. ff. de iustit. & jur. ratio, quia ejus persona semper honesta & sancta videri debet, l. 1. l. 2. l. 9. ff. de obseq. præst. ejusque imperio obsequi, l. liberorum 11. §. 4. vers. excusat. ff. de bis. qui not. infam. l. liber homo 13. ff. ad L. Aquil. l. si pater 22. ff. de rit. nupt. adeo ut filius familias nec velle, nec nolle dicatur habere, l. ejus est 3. de Reg. Jur. cum obsequium præstare ei tenetur, atque ita a poena & culpa excusetur, l. 4. ff. de Reg. Jur. ubi Decius & Cagnol. Goedd. 3. Consil. Marp. 28. n. 146. Unde etiam pater ob reverentiam paternam & ex magna confidentia, quam Lex habet de patre erga liberos, non tenetur sua administrationis rationem reddere, l. si quis 8. §. fin. C. de secund. nupt. Pinell. in l. 1. Cod. de bon. matern. p. 2. n. 20. vide Gylmann. 4. 1. vot. 33. num. 16. cum patre melior

amicus inveniti non possit, d. l. fin. in pr. C. de Curat. furios. Gloss. in l. quidam cum aff. de hered. instit. Cravett. consil. 1. n. 2. Pacian. consil. 114. n. 12. ac præsumatur optimè liberis suis providere voluisse, l. nec in ea 22. ad L. Jul. de adulst. d. l. fin. in princ. C. de Curat. fur. Wcl. in part. de rur. n. 5.

Limita, nisi lex ipsa licentiam det non obtemperandi, quo casu haec tenus minuet potestatem patris, nec ita omni parentis præcepto parentum, Cujac. ad l. 6. C. ad SCt. Trebell.

III.

Pater filium non potest privare legitimam l. fin. quando 35. C. de inoffic. testam. Neque tamen vivens eam filio dare tenetur l. 1. §. 21. ff. de Collar. eamque assignare potest in uno vel pluribus corporibus, l. 36. pr. C. de inoffic. testam.

IV.

Pater est legitimus administrator bonorum filii, in quibus habet usumfructum l. cum oportet. 6. C. de bon. qua lib. neque perdit usumfructum in bonis filii per mortem ejus Dd. in l. 7. C. ad SCt. Terryll. Non tamen alienare potest bona filii sine decreto. Gail. lib. 2. observ. 72. n. 14. Myrf. cent. 6. obs. 61. nam patria potestas ad corrumendum atque effundendum patrimonium filiorum non est extendenda l. fin. §. 2. C. de sent. pass.

V.

Lis nulla potest esse inter patrem & filium, nisi de peculio castrensi vel quasi l. lis nulla. 4. ff. de judic. itemque de alimentis, de fideicommisso a patre dissipato, de injuria atroci ab eo illata. vid. Socin. reg. 164.

VI.

Pater tenetur ad onera matrimonii filiorum suorum. Bald. in aub. ex testamento. C. de collat.

VII.

Patri dissipanti bona sua potest interdici administratio & alimeta filio decerni. DD. in l. cum filio fam. ff. de leg. 1.

IX.

Pater & filius censentur una eademque persona, l. fin. C. de impub. subf. Gloss. in l. si tibi §. si partus. ff. de paci. & l. quod dicitur. ff. de V. O. l. Gajus Sejus 45. ff. solut. matrim. l. pater 7. C. de paciis consent. Alciat. de presump. reg. 4. pres. 31. Ancharan. consil. 82. n. 3. Ludov. Gomez. ad l. sciendum. §. legari. ff. de legationib. ratio, quia reputantur una & eadem caro, cap. contradicimus 21. §. autoritate 35. q. 3. gloss. in cap. super eo cl. 2. de tesi. Socinus consil. 31. incip. Proseguendo. col. 4. vers. unde quamvis pater. vol. 1. & filius dicitur portio corporis paterni, caro patris augmentata, Chassan. consil. 53. substantia & arena patris, Bl. consil. 336. lib. 3. n. 3. Unde etiam deus vel honor filii patris, & contra esse prohibetur, Novell. 81. cap. 1. §. generaliter l. ibi gloss. in verb. occasionem. Siquidem si parentis non est bonus, utique melior non erit filius, cum potentia animi sequantur corporis temperaturam, uti concludit Galen. lib. de substant. virt. animal. cap. 6. add. & l. 1. §. apud Vivian. l. ob quaevitia 4. ff. de adlit. edit. Quintilian. lib. 5. Omor. Insit. & filius præsumitur illius affectionis, cuius pater, Baldus in l. 9. ff. de Senatorib. & corpus filii, imd anima ipsa a patre est, Augustinus lib. 6. Epist. 28.

(G) 3 Ex

Ex bono enim bonus, ex malo malus nascitur, Cardan. 3. de sapient. & natus ex mala progenie prae se fert, quod sit malus, cap. si gens 10. dis- finct. 56. Angel. in l. si quis. D. de Conf. in fin. & cap. venerabilem, ad fin. de Elect. Hinc ut stul- titia hereditarius dicitur morbus à patre, Stobaeus serm. 88. ita mali animi pravus innatus est & hereditarius ac metuendus, cum natura & in- genium adeò sint affinia, ut sepe unum pro alio sumatur, Connan. lib. 2. com. cap. 1. qua ratione etiam filius partialis contra Regem præsumitur, si pater eius & contra Regem talis sit, Nevizan. confil. 12. n. 47. & filius & què similis, tam in oitis, quam virtutibus, Rolandus à Valle confil. 1. n. 42. lib. 1. quemadmodum vitis propagata eadem vi- tis est cum veteri, adeò ut licet vetus extinguitur, vitis tamen propagata habens corpus sepa- ratum, dicatur pars veteris, Castrensis confil. 164. n. 3. lib. 2. conf. tamen infr. ax. XI.

Declarata, axiom a hoc procedere scilicet secundum fictionem, Abb. in cap. confusat. de jure patronat. per dict. l. fin. in verb. ferè. Verè enim duæ personæ sunt, prout declarat Hyppollit. de Marsil. in tract. de fidei suffisib. q. 31. quod indu- ctum propter patriam potestatem tantum, qua- cessante, cessare & fictionem, dixit post gloss. in l. 2. C. qui atate lib. 10. vid. Ias. in l. quod dicitur 12. col. n. 40. de V. O.

Limita I. obtinere, quando pater est persona privata, secus si publica. Hoc enim casu non cen- feri eundem cum filio, tradit. Barbat. confil. 20. incip. illud offeram. col. 7. vol. 2.

Limita II. quoad acquisitionem, quæ est de jure civili, non tamen quoad omnia, nisi quæ sunt in jure, Mar. Socin. in repet. cap. ad audi- entiam. col. 21. vers. simile adducere de homicid. vid. & Bachov. §. pater 8. Institut. de testam. ord. ibi- demq. Ostermann. Item in foro conscientia, ubi de veritate agitur, Barbat. in cap. in presentia. num. 81. de probat. ubi subiicit exemplum Caroli Magni, quod etiam ponit Jason. in repet. l. si is, qui emtore. col. 1. ff. de usucaption.

IX.

Pater magis per filium periclitatur, quam si- lius, & magis terretur in filio, quam in semetipso, §. fin. Institut. de Nox. aet. l. i. si quidem 8. in fin. ff. quod met. caus. gloss. in c. panitentia. dist. 3. de- paratus. Felic. in c. afferre. col. 1. de presump. Pa- catus. i. confil. 66. n. 29.

X.

Pater liberis suis præjudicare non potest, l. 114. §. Divi 14. v. quod si liberis. & ibi Dd. de legat. i. Bald. in l. 1. in fin. C. per quas person. nob. acquir. Et si enim pater liberam à lege habeat admini- strationem, adeò ut ratione bonorum adventi- torum, etiam sine prætoris decreto alienare, transigere & instar Domini omnia agere possit, l. 1. C. de bon. matern. l. fin. §. fin autem es alienum 4. C. de bon. qualibet. Ias. in l. preses 12. C. de transact. Tiraquell. ad d. l. si unquam. n. 28. id tamen non absoluè & liberè potest, sed necessi- tate decau & iusta causa urgente. Bald. confil. 37. incip. Nulla mulier. col. 2. l. i. & confil. 215. incip. Proponitur quod investitura. col. 3. v. adver- bic. l. 2. ad l. 1. C. de bon. matern. & ad l. si pupil- torum. §. si pater. ff. de reb. ev. qui sub tui. Franc.

Aretin. ad l. ult. §. pupill. ff. de V. O. Arius Pinelli. ad d. l. 1. p. 3. n. 21. C. de bon. matern. Ias. ad l. sin- gularia. n. 19. ff. de reb. credit. & in l. filiusam. 14. n. 9. ff. qui satiadare cog. hoc est, & alienum ali- nationem efflagitat, d. l. fin. §. fin autem es. C. de bon. qualibet. idem etiam obtinet in feudis, ubi jure hereditario non succeditur, sed sui, non patris jure liberi veniunt. ex cap. unic. §. si Capitanei. de feud. Marob. i. feud. 14. dudicunt Soc. confil. 73. n. 7. Molin. in tract. de jure Princ. q. 40. n. 113. Phil. Matth. 2. Conf. Marp. 26. n. 55. Volt. 2. eod. vol. confil. 25. n. 71. ubi ait, quod pater per no- vas conventiones aut dispositiones filiabus suis in jure jam ipsiis quæsto præjudicare non possit, esti Princeps sit. per l. quodcumq. 45. §. si quis 2. ff. de Verb. Obl. l. finius 27. §. 4. vers. ante omnia. & in l. fin. ff. de pactis. l. cum maritus 29. §. fin. ff. de pactis detaliibus.

XI.

Pater magis potest honorare unum filium gra- tum, quam minus gratum, §. pen. in Aub. de Nupt. l. parentib. 8. C. de inoff. testam. l. baci- dali 6. §. i. C. de secund. nupt. Paul. de Caffr. Ri- minald. Corn. in l. hac constatissima. §. ex imper- fecta. C. de testam. & ibi Natta in repet. q. 11. n. 6. Alex. confil. 146. Viso themate. col. fin. lib. 2. n. 13. Schurff. confil. 71. Casus super quo. n. 4. centur. 1. Confil. Argent. i. confil. 86. n. 40.

XII.

Pari affectu sunt diligendi & defendendi pa- rentes & patria. l. 2. ff. de justit. & iur. l. positi- minium 19. §. si filius 7. ff. de captiv. & poslim. l. honor 14. §. plebej. 4. ff. de munere. Bartol. Bri- xien. in quæs. juridic. i. n. 17. Imò pro parte pa- triam præferendam pugnat Lælius Mancin. lib. 1. collect. c. 80. n. 3.

XIII.

Parentes semper optimum de liberis confilium capere, l. nec quicquam. ad L. Jul. de adulter. & feminis sui majorem rationem, quam extrane- rum habere velle creduntur, cap. est probanda 16. distinet. 86. quia amoris qualitas, quæ naturaliter inest, semper inesse præsumitur. Unde etiam testa- tor tanto majori providentia prospexit præsu- mitur, quanto magis & ardentius ob causæ pro- pinquæ influxum, & amoris necessitudinique, vinculum istos dilexit. Didac. Roderic. Alvarad. de conject. ment. def. l. 3. c. 1. n. 1. & 28. & contra matris prohibitionem tutor dari non debet. l. un. C. si contr. matr. vol. tut. dat. ergo voluntas pa- tris in divisionibus bonorum inter liberos ser- vanda est, l. si cogitatione 21. l. filii patris 16. C. fa- mil. hercif. Tiber. Decian. vol. 1. resp. 15. n. 12. So- la tamen paternæ affectionis ratio tacitum fidei- commissum non inducit. l. ult. ubi gloss. & Cujac. in Papin. de his, que ut indign.

XIV.

Patris ac matris licet non sit pat potestas, §. i. Institut. de patr. potest. §. famina 16. Inst. de adopt. pat tamē utrius debetur reverentia & pietas, l. furiosa 4. ff. de Curat. furios. l. velut. 21. ibi- demq. Dd. ff. de justit. & iur. l. quis. litigant 4. §. fin. l. parentes 6. ff. de in jas. vocand. Rolend. à Valle confil. 37. n. 13. 14. 15. vol. 3. Dec. in l. 3. C. de in jas. vocand. notab. 3. Gocd. 3. Conf. Marp. 28. num. 131.

XV.

XV.

Pater dicitur DEUS, creatione, c. abstulerit 6. 12. q. 2. cap. omnibus 20. 24. q. 1. Episcopi & Prae- lati, auctoritate, cap. Canonica 6. 3. q. 5. cap. inscri- pturia 8. distinct. 96. Patriarchæ, antiquitate, cap. cum in lege 16. 23. q. 4. Pater spiritualis, sacramen- ti collatione, cap. de his 6. cap. omnes. 8. 30. q. 1. Pater carnalis, propagatione generis, cap. sicut ii 8. §. necesse 8. distinct. 47.

XVI.

Patris nota filium maculare non debet, l. 2. §. 2. vers. in avo. de decur. cap. nullius crimen. 1. 1. q. 4. ne patris delictum innocentii filio sit poena, d. l. 2. §. si ad tempus 5. vers. nullum. ff. eod. ratio, quia patris iniuriam filii non porrant, cap. Iudicii 7. 1. q. 4. cap. convenientibus, l. 4. q. 4. etiam post nativitatem commissam, cap. non 10. 1. q. 4. nec parentum virtus filii imputantur, cap. undecim 3. dis. 56. nec nocens eis, cap. sponsus 6. dis. 56. Dec. consil. 252. n. 6. vers. preterea dato. & parentum culpa neminem damnat, sed propria, cap. nasci. cap. satis 7. cap. Imaely. d. dis. nec odio patris prægravari debet, l. si quia 33. §. Legi 1. C. de inoff. test. lat. Palat. in tr. de nob. & sicut cap. 55. Hartm. Pistor. 1. q. 30. n. 31. Grammatic. decisi. 6. col. 6. n. 14. Pac. 1. consil. 37. n. 60.

Limita in criminis laesa Majestatis, de quo Treutl. vol. 2. dis. 32. thes. 1. lit. k. in causa hæ- seos, de qua cap. statutum. 15. in princ. de hæret. in 6. & alius in criminibus, de quibus supra lib. 11. cap. Mors ax. antepen. vers. delicta.

XVII.

Parentibus non debent thesaurizare filii, sed contra, c. cum Apostolus 6. extr. de Censib. stultus tamen pater est, qui in vita sua bona liberis divi- dit. Homot. 2. feud. 14.

XVIII.

Patris familiam sequitur filius, non matris, cap. ult. extr. de convers. infidel.

XIX.

Pater non tenetur pro filio. t. t. C. ne filius pro pater.

Limita: (1.) si pater consenserit, ut filius in potestate constitutus decurio fiat, pro eo in sub- sidium tanquam fidei jussor tenetur. l. 1. §. C. de Decur. ut & si consulè filium emancipaverit, ne pro eius magistratus teneretur. l. fin. §. 4. ad mu- nicip. alias si filius emancipatus Decurio fiat & pater non expresse consentiat, tacendo non ob- ligatur. l. 1. C. de filiis famili. Pro filiis familias au- tem pater quoad damna Reipublicæ admini- strando data in solidum, l. 1. C. quod cum eo, qui in alien. porest, privatis autem, qui ex filii admini- stratione laesi sunt, saltem peculiatus tenetur l. 3. §. 13. de pecul. Nisi pater & ad actus illos, qui privatos concernunt, consenserit d. l. 1. C. & l. 7. ff. de tutel. (2.) si filius familias patre con- sentiente eques fiat, tenetur hic pro illo impe- dito militem agere, ad prestanta belli servitia l. 17. §. 1. de muner. si autem pater primæ offici publici susceptioni contradicat, tenetur saltem peculiatus l. 6. §. 4. de Decur. (3.) si pater filio quamcumque dignitatem procuraverit, onera dignitatis filius non solum, sed & pater, coque mortuo omnes ejus heredes ferre tenentur, nec

filius id, quod pater pro eo erogavit, conferat. l. 1. §. 16. de collat. Limita 1. si filius post mortem patris dignitatem acquisivit l. 20. §. 6. famili. er- cisc. 2. si filius vivo & consentiente patre digni- tatem & militiam, ex qua ipse & ejus hæres lu- crum capere possunt vel etiam alii vendere, ac- quisiverit; tunc enim solus filius sumus fuit & factos conferre debet.

CAP. XIII.
Patientia. Pati.

Axioma I.

Patientia laudabilior est, quam vindicta, cap. in med. & cap. seq. 23. 1. & quidem patientia in- adversitate in secreto servanda est animo, in ma- nifesto exhibenda sunt persecutorum saluti ex- peditientia, d. cap. 1. 23. q. 7. Unde cum patientia multa tolerentur, quia non denunciantur vel ac- cusanter: qua si in judicium deducerentur, se- cundum iustitiam puniuntur cap. cum jam du- dum 18. extr. de præbend. & dignit. & patientie præcepta non tam in ostentatione corporis, quam præparatione cordis sunt servanda, cap. 1. §. bis ita 23. q. 1. patientia autem perfecta signa sunt, bona reddere pro malis, non reddere mala pro bonis, cap. sex differentia 1. 23. q. 3. non im- meritatem itaque suas & suorum injurias & quan- mitate tolerare patientia dici consuevit, c. 1. in med. 23. q. 1. cum iuria propria personæ patienter & cum gudio sustinenda, sed iuria DEI ulcisen- da, cap. quod Christus 26. §. potest 23. q. 4.

II.

Patienti, scienti & volenti fit iuria, si in eo- jus alterius lađatur, c. contingit 36. extr. de feni- excom. vid. supr. lib. q. c. Inuria.

III.

Patientia idem operatur in incorporalibus, quod traditio in corporalibus, l. 1. §. fin. ff. de aq. pluv. arcend. ibid. gl. & in l. sego 11. §. de usufr. t. de public. Salicer. in l. cum de in rem perso. ff. de usufr. n. 7. Pantelchim. 1. q. 22. n. 38.

IV.

Patientia inducit non solum præsumptionem consensu, sed & præsumptionem veritatis & so- lennitatis, l. si filius 4. C. de patr. potest. si quidem in his, qua juris sunt, consensum & traditionem operatur, l. quemadmodum 46. §. 1. ff. de jur. doce. l. pen. ff. de servit. l. servitutes 20. pr. ff. de servit. urb. pred. Concennat. q. 5. lib. 2. n. 7. Quod intellige tum demum, si cum illa sit conjuncta scientia, l. 2. C. de acquir. poss. ff. l. item queritur 13. §. fin. ff. locat. Gloss. in l. Maniana. C. de edific. priv. Iaf. in l. si procurator. col. pen. circ. med. ff. de condit. indeb. Bart. in l. 1. C. de relat. n. 1. An- gel. in l. si filius. C. de petit. herod. Sapia in l. qui se patet. n. 24. C. unde liber. Felin. in cap. paternitatis. col. 4. de res. Imol. in cap. cum Ecclesia Suri- na. n. 25. de causa poss. ff. & propriet. Dec. cons. 499. n. 6. vol. 2. Cephal. cons. 272. n. 3. l. 3. per l. quam Tuberonis 7. §. 2. ff. de pecul. c. 2. de accus. in 6. gl. in elem. sepe §. que omnia. verb. non contradicen- tibus. de V. S. Quotiescumque enim præsens & ta-

(G) 4

cens

cens patitur fieri aliquid, quod impedit potest
contradicendo, contentire videtur, nec refert an
commodum vel incommodum ejus negotium.
respicat. l. 2. ff. ad municip. l. honores 7. §. ult. ff.
de decur. l. item queritur 13. §. ult. ff. locat. l. si re-
munerandi 6. §. si passus 2. & l. qui patitur 18. ff.
mandat. l. si fideiussor 6. C. eod. l. cum offendimus
4. §. ult. ff. de fideiuss. tut. l. qui ad certum 14. ff.
locat. l. 1. §. Magistratum autem 5. ff. de exerc. act.
l. sepe 63. ff. de re jud. l. in adopt. 5. ff. de adopt. l.
cum tamen ff. ad SCi. Maced. l. quidam 12. de-
Evit. l. 2. §. voluntatem. 2. ff. solut. matrim. l. ult.
ff. quand. appell. Autb. si servus. C. de Episc. & Cl.
l. si ut proponis. C. de nupt. l. ab eo 3. C. quom. &
quand. judex. Fach. 13. contr. 50. siquidem patientia
quoddam est mandatum, ut scribit Innoc. in
cap. ex parte Decani 33. de rescript. & ratificationi
æquiparatur. gl. in l. quo enim ff. rem rat. haber.
& difficile est credere, cum cuius res agitur, si
consentire noluisse, pati potuisse, ut tacendo in
suum præjudicium aliquid fieret. arg. l. si hypothecas
8. C. de remiss. pign. gl. in d. l. sepe. ff. de re jud.
Quod verum esse in his scil. quæ non sunt admodum
præjudicium magni, notant Bart. in l. que doris.
n. 20. ff. solut. matrim. & Alex. consil. n. 9. vol. 4.
per l. pen. C. de comm. div. secus in illis, quæ mag-
ni præjudicium esse videntur. Crot. in repet. l. non
solut. §. morte n. 93. ff. de oper. nov. nunc. Socin.
sen. consil. 61. n. 6. vers. sed in his. vol. 3. & post eum
Ceph. consil. 133. n. 126. lib. 1. hinc si actus partim
onerous, partim utilis sit, scientiam & patientiam
non inducere consensum, respondit Alex. consil.
152. num. 9. vol. 7. quemadmodum nec illa potest,
quando quis patitur ab eo, quem observat ac re-
veretur. l. 1. in fin. C. de bon. matern. in d. nec uni-
cam patientiam prædicare, autor est Bald. in c.
cum accessissent. n. 55. vers. 2. extr. de consil. &
post eum Farin. l. consil. 95. n. 22.

V.

Patientia pro traditione est. l. 3. in princ. ver.
dare. ff. de usufr. l. 1. de serv. ruf. præd. l. quoties
20. ff. de serv. l. 2. ubi Bald. C. si quis alteri vel sibi
maxime antecedente titulo legati. Cum an. consil.
162. col. 2. circ. med. sed & tradita hoc ipso res cre-
ditur, inquit Cravett. consil. 741. num. 14. quod in
possessione ejus quis invenitur, titulo præeunte,
allegans ad hoc l. si autem 10. ff. de publican. Bart.
in l. Celsus. n. 16. ff. de usufr. Calcan. consil. 76.
col. 6. circ. princ. & Socin. consil. 15. n. 7. vol. 4.
nec speciali aliqua traditione opus est, cum lega-
tarius ante conditum testamentum voluntate te-
statoris rem ei postea legatam detinuit per text.
in l. si ego 93. vers. sed quia 55. non puto. ff. de jure
dor. l. & non tantum 19. §. serv. 3. ff. de petit. hered.
sed nuda voluntas & patientia sufficit. §. inter-
dum 44. Inst. de rerum divis. l. qua natione 9. §. ha
quoq. res 3. ff. de acquir. dom.

VI.

Patientia sufficit ad inducendam communio-
nis divisionem. l. itaq. 64. ff. pro soc. Bald. Angel.
in l. qui in aliena. vers. sed si non adierit. ff. de ac-
quir. hered. Licet enim ex sola patientia non præ-
sumatur titulus, l. nullo 24. C. de rei vind. l. diu-
tina 4. C. de prescript. long. tempor. hoc tamen
non procedit, ubi patientia est reciproca, siquidem
facta relatione de patientia ad patientiam.

resultat quædam permutatio, cui inest divisio. l.
cum pater 77. §. ber. 4. ff. de legat. 2. l. 1. C. comm.
utriusq. judic. Natt. consil. 506. n. 18. vol. 1. Bursat.
consil. 925. n. 18. lib. 3. Octav. Simoncell. in tm.
de decreto. lib. 2. tit. 4. cas. 3. n. 17. qua mutua pa-
tientia interveniente in rebus hinc inde possellis
non procedit dispositio, prout specificice declarat
Alex. consil. 92. col. 1. vers. dicit Bald.

VII.

Per patientiam multa tolerantur, quæ si in ju-
dicio deducta forent, non tolerarentur, vid.
inf. lib. 18. c. Tolerantia.

IX.

Quicunque patitur patrari delictum, quod
poterat & debebat prohibere, ille tenetur, per
l. 60. ff. de R. I. quia patientia habetur pro conser-
su, vi cuius ipse delictum patrasse videor. Mev.
P. 2. dec. 228. n. 2.

Limata: ut procedat, si quis possit & debeat
prohibere; hac duo enim conjunctim requiri-
tur.

CAP. XIV.

Patria, Patria Potestas
vid. supra Pater.

Axioma I.

Patria in qualibet materia censetur excepta,
Andr. Sicul. in repet. l. cum acutissimi in 92. col. C.
de fideicom. Jas. in l. militem. in fin. C. de procur.
Lud. Gomez ad §. ruris. Inst. de aff. n. 22. In id
enim geniti sumus, ut primum DEO, deinde pa-
tria serviamus. l. velut 2. ff. de justit. & jur. l. 1.
§. & generaliter 15. ff. de ventr. in posses. l. 3. §. 5.
ff. de muner. & honor. quia patriæ sanctissimum
nomen, cui omnes nascimur. Bald. in Autb. sed
omnino. C. ne uxor pro marito, & in hostium nu-
mero habendus, qui illam derelinquit. l. postlim.
19. §. transfuga 4. ff. de captiv. & postlim.

II.

Patriæ salus in omnibus actionibus & negotiis
nostris cuilibet utilitati private anteponenda. l. 9.
C. de primipilo. l. fin. §. fin. C. de caduc. toll. l. 14.
C. de oper. publ. Gail. 2. obser. 56. n. 3. Rauchb.
q. 27. n. 46. Salus enim populi (juxta aureum il-
lud Platonis effatum) suprema lex esto, quod re-
fert etiam Cicero lib. 1. de offic. allegatus a Frider.
Pruckmann. de soluta Princip. potest. cap. 3. n. 53.
qua de causa & in necessitatibus eam parentibus
præferendam esse, textus est in l. 19. §. fin. ff. de
captiv. & postlim. revers. ac pro ea pugnandum
not. Accur. ad l. 3. ff. de just. & jur. per l. falla-
cier 3. C. de abolit. l. penult. ff. ad L. Jul. Majest.
Si quidem patria cuique dulcissime esse debet,
arg. l. qui habebat 29. ff. de legat. 3. Joh. Andr. in
cap. quoad alicui. col. 1. de R. I. in Mercurial. &
proseqvuntur lat. Barbat. in repet. l. cum acutis-
simi. col. 29. C. de fideicom. Bart. Bolognet. in
repet. Autb. habita. colum. 1. Cod. ne filius pro
patr. & patria amor ratione valentior omni.
Vasquez. 1. de success. 1. l. 2. ac naturaliter
unusquisque ad tuendos mores patriæ moveri.
Ludovic. Gomez ad §. item Serviana. Inst. de
act.

act. n. 28. cum patria major, quam patri debeat
tur obedientia. d. 1.3. de justit. & jur. in patria
enim vita datur, pro patria illam fundere iterum
requiritur, in cuius salutem mori non solum dul-
ce, sed & gloriolum est: unde patria hominem
genuisse dicitur. Petr. Ancharen. consil. 75. n. 4.
Tusc. consol. 133. Blarer. consil. 243. n. 6. lib. 4. &
patriam hominem ad defensionem etiam aliquis
traditur, adeo ut sicut amor amorem superat, ita
amor patriæ parentis amorem præcedere conve-
nit. Bæckel. de publ. jud. disq. 7. n. 3. quare ju-
bente unum patria, alterum patre, patria magis
quam patri obediendum erit. Ancharen. consil. 75.
Dec. resp. 82. n. 18. vol. 5. Jaf. in l. 1. §. hujus. n. 13.
ff. de just. & jur. ubi n. 15. addit. quod patriam
deserens civitate non modo, sed etiam omnibus
patria commodis privari debeat. vid. Cœpoll.
consil. 58. num. 9. vol. 1. Cravett. consil. 132. n. 24.
vol. 1. Menoch. de presumpt. lib. 8. presumpt. 12.
Trentl. consil. 110. n. 84. & quod parentem venien-
tem contra patriam occidere licet, ex l. minimè
35. ff. de religios. notant Ancharen. consil. 75. n. 2.
Speckhan. q. 53. n. 6. cent. 1.

III.

Patria non remittit, si necessitas non exigit.
vid. sup. lib. 13. c. Necessitas.

IV.

Patriam vitare & sine causa relinquere im-
pium est. l. unic. C. si curialis reliqua civitate lib. 10.
l. penalt. C. de rescind. vendit. Arnulf. lib. 1. polit.
c. s. sect. 8.

V.

Qui in vico ortus est, patriam videtur habere
& ortus esse ex eâ civitate, cui vicus ille respon-
det. l. 30. ff. ad municip. adeo ut iste vicanus pa-
scens civitatis uti possit; nam & que incola cense-
tur, qui in civitatis finibus & suburbanis habitat
l. 230. §. 2. de V. S.

VI.

Talis quis presumitur, qualis est ejus patria.
Barr. in tract. de Guelph. & Gibellin. quem refert
& sequitur Andr. Siculus in repet. cap. Raynaldus.
col. 4. de testam. Exemplum vid. in l. quod si no-
lit. 31. §. qui mancipia 21. ff. de adil. edit. ubi so-
la patria servi venditi dignit redhibitoriam. Unde
& Odofred. in l. Julianus ff. de action. emt. subsu-
mit. quod si venderem tibi servum, & ignorarem
esse Sclovonum, possum redhibere propter na-
tionem, addita ratione, quia sit deterior gens,
quam sit in mundo. Hinc est, quod qui natus
est ex partibus, præsumatur & partialis, ut
ait Angel. in l. si fugitiv. 1. Cod. de serv. fugitiv.
quem sequitur Andr. Sicul. in cap. in presentia.
num. 30. de probat. & in cap. 2. n. 47. de constit.
& Ludov. Gomez. ad §. item Serviana. n. 28. In-
stitut. de action.

VII.

Patria potestas in pietate, non in atrocitate,
consistere debet. l. Divus 5. ff. ad Legem Pompej.
de parricid. Harprecht. ad §. 2. Inflit. de PP. n. 8.
Unde etiam pietas paterni nominis consilium
pro liberis capere perhibetur. l. 21. §. ult. ff. de
adult. Carpzov. P. 1. quæff. crimin. 9. n. 2. Licet
tamen patri impuno convitum facere filio. arg.
l. turpia. 54. de leg. 1. ubi Cujac. & exheredare.

filium etiam turpissima causa & probroso elogio.
l. 3. pr. de lib. & postb. Cujac. d. loco.

IIX.

Jus patriæ potestatis semel extinctum revivi-
scere non potest. arg. 1. 66. §. duorum i. ff. de le-
gat. 2. l. quires 98. §. aream 8. ff. de solut. Carpz.
P. 2. Constat. 10. Definit. 2. n. 7. Exemplum est in
filia, quam per matrimonium à nexibus patriæ
potestatis liberari, tradit Matth. Col. p. 2. decisi-
222. ubi Frid. Pensold. in addit. num. 12. Andr.
Rauchbar. p. 2. q. 18. n. 24. Jac. Schultz in addit.
ad Modekin. Pistor. p. 4. q. 131. n. 89. Berlich. p. 2.
conclus. 11. n. 43. usque adeo, ut nec matrimonio
per mortem dissoluto filia in patriam potestatem
recidat, sed sui juris remaneat. Pensold. d. loc.
num. 19. Daniel. Moller. ad Constat. Saxon. 10.
num. 7.

IX.

Patria potestas facit silere juramentum. vid.
sup. lib. IX. c. jumentum.

X.

Quæcunque in patria potestate civilia sunt, illa
per deportationem tolluntur, non quæ natu-
ralia, quia naturalia Jura non mutantur, sed civili-
lia, hinc igitur pater filium deportatum alere de-
bet & contrâ.

XI.

Quæcunque dignitas hodiè conjunctam ha-
bet separatam economiam, illa liberat à patria
potestate, quia hodiè quælibet separata econo-
mia, quæ permittente patre sit, patriam potesta-
tem dissolvit.

XII.

Patria potestas & emancipationis differen-
tia hodiè sublata est quoad successionem ab inter-
stitato, non verò quoad reliquos ejus effectus, po-
tissimum successionem ex testamento. Carpzov.
Lib. 6. Responf. 29. n. 19.

XIII.

Patria potestas per matrimonium filia solvi-
tur, licet ea adibus mensaque patris adhuc fru-
atur, secus in filio. Carpzov. P. 2. Constat. 10. De-
fini. 2. & 3.

CAP. XV.
Patrimonium.

Patrimonium industria, laboribus & multis
casibus quæritur. l. 10. Cod. de arbitrio tutel. cons.
inf. cap. de Peculio & Pecunia.

CAP. XVI.
Patrocinium.

Axioma I.

Patrocinium in malo dans malis, socius est cri-
minis. cap. noverit 49. extr. de sentent. excomm.
Unde etiam impretrans patrocinium potentioris
ratione officii, causam non solum amittit, sed &
potentior punitur arbitrio judicis. Bald. in l. r. C.
ne lic. potest. ibidemque Jason. vers. limita istam
legem. col. 1. Pacian. 1. consil. 2. n. 72.

CAP.

CAP. XVII.
Patronus, Patronatus
Jus.

Axioma I.

Patronus honorandus est & ab Ecclesia fundata sustentandus, si egeat. *c. nobis 25. extr. de jure patron.*

II.

Patroni est praesentatio, non concessio Ecclesie: quia haec pertinet ad illum, qui ordinat. *c. ult. extr. de jure patr.* nec patrono in praesentatione prajudicat factum Praelati, nisi Patronus facto consentiat. *c. pen. extr. d. tit.*

III.

Patronatus jus transit cum obligatione fundi, nisi specialiter excipiatur. *cap. cum Berchold. 18. extr. de sentent. & re judic.*

IV.

Patronatus jus est servitus quaedam Ecclesie. Panorm. in *cap. 2. n. 9. de jure patr.* servitutem enim comparatur, & ex carum rerum jure astitiatur. Hofstien. *cod. rit. n. 5.* Panorm. *post. gloss. inc. 1. n. 7. c. 2. n. 9. eod. Bald. in l. 2. n. 8. cum seq. C. de servit.* & ag. ideo jure patronatus (veluti quod odiosum Ecclesie) non praesumitur, nisi probetur. *arg. l. altius 8. C. de servit. Jaf. in l. 1. prius 40. de oper. nov. nunc.* Quare si patronus jus patronatus jure hereditario ad se pertinere contendat, probare non sufficit dotationem, fundationem & constructionem esse probatam, sed etiam habebit probare, se per mediatas personas a primo patrono usque ad eum per hereditatem, sive ex testamento, sive ab intellato legitime pervenisse, seque illius universalem heredem esse, nisi fundator aliter disponuisse, ut hujusmodi scil. jus patronatus tantum ad heredes sanguinis, & illos de parentela transiret. *Mafcard. per Juna ibid. allegata. concl. 948. n. 37.* indeque in dubio nec pro eo, sed potius contra illud judicandum esse docent Rol. a Valle *confil. 47. n. 11. vol. 1.* Menoch. *confil. 90. n. 1.* Decian. *confil. 87. n. 16. vol. 5.* Wesemb. *confil. 4. n. 2. & confil. 48. num. 4.*

V.

Patronus neutiquam Ecclesie patronata dominum consequitur, sed tantum patronatum. *Lambert. de jur. patron. lib. 1. p. 1. art. 4. n. 23.* vel jus praesentandi merum. Panorm. in *c. illud præteriundum. num. 1. de jure patronat.* Nullum enim jus proprietatis in Ecclesia jus patronatus patria tribuit vel aufert. *Paul. de Citad. in tract. de jur. patron. p. 6. art. 4. n. 23.* Unde etiam ille, qui petit jus patronatus, non potest petere per in rem actionem, quia in eum non cadit dominium. *§. nullius 7. In his. de rer. divisi.* sed peti debet conditione Juris Canonici, cum sit res sacra, & sic in nullius bonis, nec ulla obligatione effici potest, ut alicujus fieret. *l. 182. de R. I. Confil. Argent. 1. confil. 78. n. 9.*

VI.

Jus patronatus non est merè spirituale, sed jus annexum spiritualitati. *text. in c. ex literis 7. de jure patron.* Panorm. in *c. quanto de judic.* ideoque per Laicum & possideri & praescribi potest.

c. querelam 24. de Elef. & c. consultationibus 19. de jure patron. *Felin. in c. nosfma. n. 39. de rescript.* *Cæs. Lambert. de jure patron.* *lib. 1. p. 2. quæst. 11. arr. 1. Paris. confil. 47. n. 32.* *Heisterm. 1. Confil. Marpurg. 7. n. 27.* atque ita coram judice Ecclesiastico tractandam esse *exc. c. 2. & c. quanto 3. de judic.* *c. præterea 9. de transact.* deducunt Socin. in *c. licer. n. 5. vers. decimus quintus. defor. compet.* *Ant. de Butrio in d. c. quanto. mixtum enim sequitur naturam simplicis dignioris, & connexa judicantur, sicut ea quibus connectuntur, & assumunt eandem naturam ex connexione. l. qua religiosis 34. ff. de rei vindic. l. arbor. 19. ff. commun. divid. Panorm. in *dict. cap. quanto. num. 2.* Excipe, nisi quæstio patronatus consideret in *facto*, quo casu etiam Laicum competentem esse judicem, concludit Anton. de Butrio in *d. cap. quanto. n. 6.* quem sequitur *Felin. ibid. n. 5.* *Socin. in tract. fall. reg. 217. incip. Jus patronatu.* *fall. 2. add. & Gail. lib. 1. observ. 38. n. 8. & Covarruv. præl. quæst. ubi tractat de discriminis juris patronatus Ecclesiastici & juris patronatus Laici, cap. 36.**

VII.

Jus patronatus est merè hereditarium *c. 1. 2. 3. extr. de juridict.* & ad quosvis heredes etiam extraneos transit. *gloss. in elem. plures. verb. heredes de jure patronat.* *Roch. de Curt. de jure patron. verb. competens. n. 1. Paris. confil. 48. n. 5. vol. 4. Roland. à Valle confil. 47. n. 7. vol. 1.* usque ad eò ut ad illud admiratur nemo, qui ab hereditate vel successione hereditaria removetur. *Panorm. in c. cum seculum de jure patron.* *Roch. de Curt. d. 1. r. q. 6. n. 15.*

CAP. XIX.
Pauca conf. Rubr. Mo- dicum.

Axioma I.

Ad pauca responsum in errorem juris & facti facile prolabuntur. *Mantic. lib. 7. de conject. ult. volunt. tit. 5. n. ult. in fin.* qui enim ad pauca responsum, facile decipiuntur, inquit Aristot. *lib. 1. de generat. cap. 2. text. 7. οἱ ἐκ τῶν σολλαγῶν αἴθεωντο τῶν ὑπερχόντων ὄντες πρὸς ἀλλαγὴν ἐπιβλέποντες ἐπιδιανούταις ἔργον.* & probat etiam *JCtus in l. 31. §. 1. vers. si totius rei æquitatem. ff. deposit. vid. Wesemb. in *panar. ibid. n. 7. c. causam 14. extr. de sent.* & *re judic.**

II.

Melius est pauca agere caute, quam multis interesse periculose, *Nov. 44. cap. 1. §. 3.*

CAP. XIX.
Pauper, Paupertas.

Axioma I.

Pauperis dici solet, qui bona propria mobilia vel immobilia non possidet, sed operis manualibus se sustentare necesse habet. *Cravett. confil. 199. num. 8. Jaf. in l. si constante 47. ff. solut. matrim. Carpz. P. 3. Confil. 13. Defin. 21. n. 6.* vel qui minus quam 50. florenos in bonis habet, *l. 10. ff. de accusat.*

II.

II.

Pauper hodie præsumitur retro pauper fuisse. gloss. in l. 1. §. 1. ff. de magistrat. conven. l. non est necesse 11. ff. de probat.

III.

Pauperibus præcipue subveniendum est, qui labore non possunt. c. 1. disinct. 82. maximè vero nobilibus & divitibus calu ad inopiam redactis, qui mendicare erubescunt. cap. non satis 14. cap. consideranda 17. disinct. 86. Horum enim causa habetur pro pia. Tiraqu. in tract. pie cause, in princ. p. 3. vers. item relicta pauperibus. Bald. in Authent. similiter. ibidemque Roman. C. ad L. Falcid. & bona pauperum æquiparantur bonis Ecclesiæ, latè Panorm. in cap. nibil. & Felin. in c. de quarta de prescript. quia bona Ecclesiæ sunt pauperum. cap. fin. 16. q. 1. c. aurum 70. & c. indignæ 21. 12. q. 2. c. ult. in princ. ubi gloss. 16. q. 3. ac pauperes ipsi dicuntur thesaurus Christi. Tiraqu. d. loc. Quæ ergo superflue necessitatibus Ecclesiæ, (quæ nunquam moritur, Schurff. consil. 90. n. 8. centur. 1.) erogari non modo possunt, sed etiam debent in necessitates pauperum, nece-
sitate & fame contabescant. l. sancimus 17. ubi D. C. de S. Ecc. cap. videntes 16. 12. q. 1. pulchre Schurff. consil. 48. n. 7. 8. 9. 10. cent. 1. ubi dete-
stator & devor tanquam sacrilegos bonorum. Ecclesiasticorum devoratores, qui pauperum indigentium substantiam in suum luxum, & cupi-
ditates consumunt. vid. & Welsch. 2. consil. 59. num. 9.

IV.

Paupertas non est de genere malorum, nec facit quem abjectum. c. illa 6. 15. q. 1. c. legimus 24. §. potentia, disinct. 93. gloss in cap. si quis extr. de tñ. Pacian. 1. consil. 45. n. 21. Gail. 1. obs. 95. n. 21. Berrazol. consil. 89. n. 8. lib. 1. Welsch. 1. consil. 18. n. 27. Nolden. de stat. nobil. cap. 17. n. 182. Est enim bona mentis foror. Hering. de fidejuss. c. 8. n. 84. ac maxima pietas est, quæ pro paupertate facit. 174. §. 1. ibi egestatem eis. ff. ad SC. Trebell. Coler. de process. executiv. part. 3. c. u. n. 96. qua ratione licet sàpè

*Magnum pauperies opprobrium mandet
Quidvis & facere & pati,
Virtutisq; viam deserat ardua.*

Horat. lib. 3. Carm. od. 24. quem laudat Gail. 2. de P. P. c. 2. num. 2. latè Tiraqu. in tract. de paup. caus. 33. per totam, ubi multa de necessitate & paupertate congesit: ac egenus lueri cauila facile aliquid admittere videatur. text. in l. 3. de tñ. Interim tamen pauper vilis non dicitur, dummodo honestis moribus sit prædictus, idem Gail. 1. obs. 95. n. 19. & seqq. Paupertati ergo succurrendum, non succenlendum. l. si procuratorem 8. §. quod & ad 8. ff. mandat. Aut. Faber in Cod. lib. 3. tit. 2. defin. 2. num. 3. nec ulli nociva esse debet. Bald. vol. 1. consil. 5. n. 1. Carpov. P. 1. Consil. 29. Def. 26. n. 2. siquidem pauperum inopæ providere Episcopi est gloria. c. gloria 71. 12. q. 2. Quapropter & Preses provideret, ne tenuis vita homines sub prætextu adventus officiorum vel militum lumine unico, vel brevi supellectili ad aliorum usus translatis, injuriis vexentur. l. 6. §. 5. ff. de offic. Præsid. cum Magistratus teneatur pau-

peribus non modo de alimentis prospicere, l. 12. §. 2. C. de SS. Eccles. sed etiam ab officiis ob paupertatem non excludere. l. 4. C. de divers. offic. vid. C. A. de judic. thes. 37.

V.

Paupertas est defensionis quædam species, & excusationem præstat. l. Titius 76. ff. de procun. Philipp. Franc. in c. reprobensibilis. n. 16. extr. de appellat. Gail. 1. obs. 142. n. 4. Myns. 4. obs. 97. si quidem ea, in quam quis citra culpam suam incidit, justum præstat impedimentum. Contard. ad l. diffamari. c. 4. n. 134. & seq. Unde & à mora excusare perhibet. Sebalt. Medic. de cas. fortuit. p. 2. q. 4. n. 42. Bertazol. consil. crimin. 255. n. 20. lib. 2. Quid enim imputabatur illi, qui, licet vellet, solvere non potest l. 17. §. 3. ff. de usur. Hoc tamen nunquam auditum fuisse, ut proper inopiam condemnemus debitorem in id, quod facere potest. Nam ejus ratione quod non facere potest, coercemus illum cavere, quoad solvat aut satisfaciat, ait Cujac. ad lib. 10. q. 9. Papin. l. 4. §. soli quod cum eo. Hinc qui ob paupertatem fortuito casu contraxit, non teneri solvere interesse lucri cellantis, post Sebalt. Medic. in tract. de cas. fortuit. voluit Gylm. lib. 1. tit. 3. de Natum locati. n. 2. ubi post alios infert, ruficulum pauperem, si per impotentiam non solvat pensionem debitam, ad interesse non obstringi, quia inevitabilis mora ab ea excusat. Joh. Kitzel. de Jure Monet. 4. q. 5. l. n. 72.

VI.

Inops pati judicium non cogitor. Bald. in c. Pastoralis. n. 2. de Except. Gail. 1. obs. 142. n. 2. & de Arrest. c. 9. n. 20. quia inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, de qua supra lib. l. c. Actio. axiom. penult. Comiserationis tamen gratia est æquissimum, & fieri debet, ut pauperibus litigantibus denuo Advocati publicis expensis, id enim congruit Reipublicæ bene institutæ. gloss. in l. 1. §. Prætor. ff. de postuland. Covarr. præt. q. 1. 6. n. 4. (Hunc locum cum ad verbum descripsisset continuator postillæ Harmonicæ Theologo-Juridicæ Domin. 18. post Trinit. p. 737. §. 28. nomen Covartuviz omisit, quæstionem autem allegavit,) cum species sit Eleemosynæ pauperibus præbæ patronos. c. definit. 35. 17. quest. alt. Bald. in l. præsenti, in fin. C. de his, qui ad Eccles. consil. Welsch. in parat. ff. de postul. num. 3. indeque pauperibus justitiam gratis administrandam jubent. l. nulli licere 28. §. 2. vers. post unius. C. de Episcop. & Cleric. l. tam de mentis 28. in fin. Cod. de Episcop. audient, qua ratione etiam judex inferior, ne pereat justitia acta pauperibus gratis in Camera Imperiali, tanquam supremo judicio edere tenetur. c. si tibi quoq; 3. Aut. de mandat. Princip. & ibi gloss. verb. gratia. Gail. lib. 1. obseruat. 43. num. 16. & Doctor. juris compelli potest pauperi gratis inservire. gloss. notab. in lib. 2. Cod. de proxim. sacr. scrin. lib. 12. Covarr. præt. cap. 6. num. 4. Ordin. Camer. lib. 1. tit. 19. §. ult. Menoch. cas. 369. num. 3. Myns. 4. obseruat. 32. Græv. conclus. 43. consider. 1. Magon in Cynos. Advoc. cap. 10. Umm. in disf. ad process. 2. thes. 10. n. 45. sicut & Medicus pauperem gratis curare, & præmium à D E O

spe

spectare, Guid. Pap. *decis. 561.* Felin. *in c. 1. de offic. judic.* Speculat. *in tit. de salar.* Medic. *n. 7. & Notarius copiam protocolli gratis edere.* Hier. Gigas. *in tract. de pension.* Eccles. *q. 80. n. 4.* Bald. *post gloss. in l. tam dementis.* C. de Episc. & Cler. Alex. *in l. Argentarius, in fin. ff. de edend.* Thom. de Mafot. *in specul. Notar. I. p. 8. n. 3.* Et si que similia, conf. tr. meum de altero tanto, pref.

VII.

Paupertas Eruditorum plerunque contubernialis, teste Petronio.

Ita Massurio Sabino JCto non fuerunt amplae facultates, sed ut plurimum à suis auditoribus sustentatus est, l. 2. *circa fin. de O. I.* ubi annotavit Mornacius, Molinæum sapè conquestum fuisse, ingrata sibi studia sua fuisse, quod redactus ad angustiam rei familiaris despiciatui esset multis. Nota etiam est præsca paupertas & sedulitas, cui maximè studebant veteres, vid. §. p. 29. *Instit. de injur. l. 3. §. ult. ff. de sapel. legat.* Cujac. latè lib. XI. q. 9. *Papie. l. 35. solut. marr.*

IX.

Paupertas non inducit suspicionem, §. ult. *Instit. de suspect. tutor.* siquidem paupertatis impedimentum tollit clara vita sobrietas. l. 17. §. pen. ubi gloss. de adopt. ac nimia excusationem præstat. §. 6. *Institut. de excusat. tutor. cap. cum tuis extr. de usur.*

X.

Ad paupertatem & inopiam redire censetur, qui se pluribus fidejussionibus immiscet. Hippol. sing. 574. August. Barbos. *ad l. 29. n. 4. Cod. de jure dot.* ubi n. 12. alias etiam modos probandi inopiam suggestit..

X.

Inopæ difficulter inventiunt fidejussionem. l. 2. §. 9. *de collat. bonor. ubi Cujac. in Paulum.*

XI.

Paupertas excusat desertionem appellationis, l. si procuratorem 8. §. si ignorantes 7. ff. mandat. fac. c. licet 4. de censib. Hippol. *in l. 1. §. præterea. num. 87. ff. de question.* Gail. 1. ob. 142. n. 1. Intellige verum quoad appellationem in scriptis, Guid. Papæ *decis. 436. n. 22.* secus in appellatione, quæ sit viva voce, Myns. 4. *obseruat. 98.* quia causa paupertatis potest expediti de plano, & sine solutione sportulaturum, l. *nonnunquam 72. ff. de judic. l. illicitas 6. §. ne tenuis 5. ff. de offic. Presid.*

XII.

Toties paupertas restitutionem parit, quoties ad expeditionem actus omisii sumtibus opus fuit; quia sic impossibile fuit pauperi talem actum expedire, impossibilitas verò, in quam sine culpâ nostrâ delabimur, regulariter juvat. Restituitur ergò pauper, si fatale justificande & introducande appellationis neglexerit, non etiam, si neglexerit fatale appellationis interponendæ.

Declaro: modò paupertas fuerit necessaria, in quam quis sine facto suo incidit, secus si voluntaria.

XIII.

Omnia beneficia paupertati concessa, e. gr. cesso bonorum, immunitas à munieribus, reducio catastri ad æqualitatem, &c. cessant in pau-

pertate fraudulenter procuratâ vel mentita, Brunnem. *ad l. 2. C. de Cens. n. 1.*

XIV.

Paupertatem suam vel divitias detegere nemo tenetur l. 2. pr. quand. & quib. quarta. Hinc in casibus, quibus additione judicis opus est, aut presentia testium, ea solennitas omitti potest, ne patrimonii paupertas detegatur. Sic si agitur de alientis pupilli, poterunt præstari tutoris arbitrio. Hoc casu etiam potest omitti inventarii confessio, ut securus tamen sit tutor, jure, nihil vel pa- rum esse in bonis pupilli. Perez. C. quando & quib. quarta pars. n. 8.

XV.

Pauperes à ditionibus plerumque supprimuntur, & ad eos contributiones devolvuntur. Perez. C. de Cens. n. 4. itaque pauperes ab iniquo onere sunt relevandi.

Limita: nisi sit paupertas simulata vel malitia, e. gr. si quis ipse ad vitandum justum censum vites arboresque succiderit. l. 2. C. de cens.

CAP. XX.

Pax. Quies. Tranquillitas.

Axioma I.

Pax nihil aliud est, quam injuriarum remissio. Zilet. *conf. 108. n. 6.* pax enim & remissio injuriarum idem sunt. Odd. *in tr. de refit. in integrum q. 85. n. 42. p. 3.* Bald. *in l. 1. §. 4. C. de refit. in integrum. & ex remissione injuria pax probatur.* Ang. P. de Castr. Fulgos. *ad l. 1. §. 4. C. de refit. in integrum, ubi dicunt: quod faciens pacum super injurias, faciat pacem & concordiam.* vid. & Bald. ib. Unde & pacem ex concordia induci eò, quod dici solet pacem esse discordie finem, tradit Hostiens. *in summ. de Treug. & Pac.* Gofred. Innocent. & alii in cap. 2. eod. tit. Alex. *in l. de fideicomissio.* C. de transact. Socin. in c. 1. *fr. 55. de injur.* Eugen. *conf. 82. n. 3.*

Differunt tamen in eo (1.) quod concordia sine interventu ulterioris amicitia, pax autem non nisi cum renovatione antique amicitie detur. Fulgos. *in l. 1. n. 4. ff. de pac.* (2.) plus sit se cum aliquo pacificare, quam remittere. Farin. *conf. 38. n. 2.*

II.

Pax vera est discordiarum sedatio. Bald. *in l. 1. n. 3. ad med. col. 2. vers. in ea.* & ibi Alex. *post n. 3.* Fulg. *n. 2. in fin. de pac.* Far. 1. *conf. 98. n. 10.* Est enim privatia bellum. cap. 1. ubi Bald. *de Pac. constanter. c. noli 3. 23. q. 1. Dd. in c. 2. de Treug. & pac.* Vult. 2. *Conf. Marp. 25. n. 74.* Tranquillitas animi, serenitas mentis & vinculum amoris. Lucas de Penna *in l. unic. num. 10. C. publ. loc. tit.* Pacian. *conf. 92. num. 44.* pro qua facienda vel consolidanda licet juvare possumus. c. omne 22. quæf. 1. Unde etiam heres Christi non dicitur, qui pacem ejus testamento reliquit non habet. gloss. in c. *Apostolicam. verb. pacem, de re iudic. in 6.* cum in hac mortal vita pace nihil possit jucundius, nihil gloriösus, nihil denique utilius existere. Augustinus in lib. *de Civitate Dei.* quæ aed. favorabilis est, ut si quis promiscit

serit se cum aliquo pacem non esse facturum, id pactum non valeat, eti juramento confirmatum sit. Bald. in l. furti. §. pacis. ff. de paci. cum tale in salutis eterna perniciem tendat. c. cum contingat 28. extr. de jure jur. cap. non est obligatorum 58. de R. I. in b. qua de caula etiam nec minor contra factam restituitur, quia exinde nunquam Iesus existimatur. Bart. in l. fideicomissa. C. de transact. ita pro pace obtinenda sepiissimum à Regulis Iuris communis receditur. Novell. 8. ibi nostri subiecti ab omni quiete. Paris. consil. 10. n. 18. lib. 1. Gail. de P. P. c. 1. n. 2. Andr. Sicut. consil. 41. col. 15. lib. 5. Lud. Gomez ad §. item Serviana. Inscript. de action. num. 43. Pacis etiam facienda gratia, utpote in qua confusit falso Reipublica, ne dum Regis iusto bello capti liberandi gratia subditos alienari posse, volunt Barbat. consil. 11. col. 3. vol. 2. Pruckmann. de absolut. potest. m. 2. c. 4. Gabr. de jure questio non toll. concl. 8. num. 18. Rosenthal. de feud. c. 9. concl. 62. n. 22. Arnis. lib. 3. de M. iust. c. 1. n. 12. cum pro bono pacis multa tolerentur, quae alias essent prohibita. c. 1. c. ecco. 4. 23. q. 4. cap. nisi 2. extr. de praebend. & dignit. c. in nostra 8. extr. de injur. Adh. Dn. D. Dorschum in Anticrisi Theolog. prop. pace.

III.

Pacis conservanda eadem est ratio, qua est in facienda. l. i. in princ. vers. merito igitur 1. ibi fernando posita. C. de Justin. Cod. confirmand. Fulv. Pacian. consil. 27. n. 41.

IV.

Pax populorum est tutamentum patriæ, unitas plebis, & terre fructuosa, ut ait Luc. de Penna in l. unic. n. 11. sub vers. circa finem. C. publ. letit. Sicut enim belli proprium est, constitutere homines in extremas calamitates, quibus homines invicem se lassunt & deprædantur; ita pacis proprium est, constitutere homines in lenitate & libertatis tranquillitate. Boët. dec. 40. & dico in prin. Unde etiam tranquillitas, in qua populi proficiunt, & utilitas gentium custoditur, vocatur, quia ipsa mater bonarum artium & multiplicat mortalium genus, & facultatum copiam, protendit moresque extollit. Oldtrad. in consil. 94. flagrantes circa negotium. col. 4. in princ. vers. verum quia unitas, quo circa propter tot & tantas pacis bona sapientissime dixit Ulpianus, nihil esse, quod magis Imperatori aut Princi bono congruat, quam curare, ut pacata & quieta sit provincia, quam regit. in l. congruit 13. ff. de offic. Presid. hinc pro pace conservanda omnis omnino etiam injuria removenda. Batanc. consil. 98. n. 14. & n. 25. lib. 3. consil. crim. divers. in edit. Tolerant. Barbat. consil. 11. col. 1. vol. 2. Grat. consil. 114. n. 9. vers. nec obstat illud. vol. 2. Cravett. consil. 204. n. 8. vers. decimo sexto considero. col. 14. Pacian. consil. 92. n. 32. atque ideo & extensio ex identitate rationis illis in casibus, quibus de publicæ utilitatis favore agitur, concessa dicitur. Feolin. in c. nonnulli n. 16. vers. & favorem publicum. col. 21. de rescripto.

V.

Pax facilis rumpitur, quam cautio de non offendendo. Hercul. in tract. de caution. de non offend. cap. 20. in fin. Vulpell. in tract. de promiss.

q. 130. Ratio, quia cautio se restringit ad certum factum, per quod persona offenditur: sed pax se dilatat ad omne illud, quod animi tranquillitatem perturbare posset. Luc. de Rom. in l. unic. n. 10. C. publ. letit. lib. 12. Pac. 1. consil. 92. n. 44.

VI.

Pax certa melior & verior est, quam incerta victoria. Salic. in l. ult. comm. Episc. program. aut rei jud. num. 1. Eventus enim est dubius, & multi etiam sub clypeo perire. Petr. Heig. part. 1. q. 2. n. 55. cum illa in manibus nostris sit; hæc vero in manibus DEI. Carpz P. 1. Conf. 26. Defin. 21. n. 3. unde & pacem voluntas, bellum necessitas habere dicitur. cap. molis. §. hoc ergo 23. q. 1.

VII.

Pax est bonum persolvibile, non compulsibile. Menoch. 2. arbit. q. cent. 5. cas. 442. n. 8. Carpz. P. 1. Conf. 11. Defin. 11. n. 8.

IX.

Pacem frangere non dicitur, cui prius fracta est. Bald. in l. semel mora. ff. solut. matrim. c. consil. extr. de pan. & in l. fin. §. sed si stipulator de eo per quem factum. l. quaro. & inter locatorem. ff. locat. l. si iniuriosa de inoffic. reslam. qui enim fidem non præstat, eam sperare non debet. Bald. in cap. ult. de form. fidel. Pantlchm. 1. q. pmct. 21. num. 3.

IX.

Pax non quæritur, ut bellum excitetur; sed bellum geritur, ut pax acquiratur. c. nolis. hoc ergo 23. q. 1. Pacis enim studio geruntur bella bonorum, non crudelitate & cupiditate. cap. apud b. 23. q. 1.

X.

Pax humana si tam dulcis est pro temporali salute, quanto dulcior pax divina pro æternâ salute. d. c. nolis. 23. q. 1. Pac. 1. consil. 29. n. 76.

XI.

Pacificus dicitur, qui corrigit, quod potest, & quod salvo pacis vinculo corrigerem non potest, æquanimiter supportat. c. quisquis. 5. 23. q. 4.

XII.

Pax ob delictum ex causa facta non rumpitur. Bartol. in l. aut facta. §. causa in princip. ff. de pan. Bald. consil. 195. n. 4. vers. quis autem. vol. 2. latissime Herculani. in c. 13. de cautionib. de non offend. Vulp. de pace in q. 44. Alex. consil. 115. vi. fo themate. n. 4. vol. 4. Dec. consil. 406. in fin. & consil. 531. n. 10. Paris. consil. 165. n. 76. vers. præterea ipsi. vol. 4. Marfil. in singul. 503. de pace & in rubr. C. de fiducijs. n. 151. q. 19. & l. 1. si quia ultro. n. 25. vers. & ad prædicta de quæst. & in tract. de Bannit. verb. pace. vers. ulterius. addit. & consil. 76. largire mibi. n. 30. vers. num. faciens pacem. vol. 1. & in consil. 110. stante pace. n. 1. & in consil. 122. clementissime. n. 18. vers. & fortius dico. vol. 2. Moton. in tract. de Treug. & pace. q. 122. n. 4. vers. bino norabiliiter inseritur. Ratio, quia pax facta semper intelligitur rebus ita stantibus. Bart. in l. aut facta. §. causa. ff. de pan. Fulv. Pacian. consil. 13. num. 16.

XIII.

Pax generalis respicit præterita. Pacian. 1. consil. 92. n. 39.

Intellige nimis respectu præteritarum in-
(H) juria.

juriarum, quæ in pace remittuntur, & hoc in causa discordiæ finis appellatur, ut not. Bald. in rubr. extr. de Treng. & pac. in princ. & ibi Felin. dum enim futuram observantiam respicit, appellatur successiva corporis atque animi tranquillitas: & hoc est, quod significavit Bald. in consil. 195. lendar. n. 5. vers. sciendum est. vol. 1. ubi ait, quod pax sit duplex: quædam quæ in instanti perficitur de injuriis præteritis; altera, quæ dat formam futuro tempori & appellatur pax successiva, quæ tranquillitatis perseverantiam requirit. vid. & Luc. de Penn. in l. unic. n. 10. vers. circa secundum. C. publicat. lib. 12.

XIV.

Pacis tempore cogitandum est de bello, itaque princeps certum habeat militum numerum eosq; continuo exerceat. Perez. C. de re milit. n. 17. 18.

XV.

Ut bellum indicere principis proprium est, ita etiam id pace finire, inducas enim etiam Dux belli facere potest. Quodsi hic pacem fecerit, non prius valebit, quam illam princeps ratam habuerit, ne forte principem vel populum inquisimis conditionibus obliger. Quin etiam administrator Republicæ, quamvis mandatum generale & cum liberâ potestate habeat, pacem inconsulito principi validè concudere non potest. Principi autem pacis obtinendæ gratiâ licet privatram bona & actiones condonare, damnaque bello illata remittere. Perez. C. ut armor. us. n. 21. & 23. seqq.

CAP. XXI.
Peccatum.

Axioma 1.

In quo quis peccat, in eo etiam puniri debet, certe plerumque divinitus solet. cap. ult. de tempor. ordin. in 6. cap. an si. 42. extr. de appellat. c. Pastoralis 29. extr. de Iure Patronat. c. ult. extr. de immunit. Eccl. c. venerabilem 34. extr. de Eli. c. 1. de translat. Epist. cap. ult. extr. eod. cap. cum olim. 33. extr. de offic. deleg. cap. ex tenore 16. extr. de rescriptis cap. cum quidam 8. c. cum literas 13. extr. de tempor. ordinand.

II.

Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, si restitu posse. cap. supra 2. extr. de rapt. cap. ult. extr. de furt. cap. cum tuis. extr. de Usur. cap. peccatum 4. de R. I. in 6.

III.

Peccatum non minuit, sed auget diuturnitas temporis. cap. vigilanti 5. extr. de prescript. cap. pen. in fin. extr. de consangu. & affin. cap. sicut 77. extr. de Regul. cap. cum 5. extr. de eo, qui dux. in matrim. c. non satis 8. extr. de Simon. & iteratio. cap. unum 3. §. alias. dist. 25.

IV.

Peccatur non nisi voluntate. c. non fidelibus 5. cap. sicut 32. 10. q. 5. dicitur enim peccatum voluntas retinendi vel consequendi, quod iustitia vetat, & à quo liberum est abstinere. c. 1. in fin. 15. q. 1. cum è contrariò peccatum non voluntarium peccatum non dicatur. c. 1. vers. sed hoc 15. q. 1. & peccantes non voluntate, sed eventu, mitius

etiam tractari debeant. c. ult. extr. de his, qui filios occid. peccata etiam, quæ ex ignorantia, vel infirmitate committuntur, facilius dimittuntur, quia peccata nescientium sint nolentium, & peccata scientium peccatis ignorantium præponantur. cap. quarto 21. 6. q. 1.

V.

Qui publicè peccat, publicè etiam est puniendus. c. 1. extr. de penitent. & remiss. cap. si peccaverit 19. 2. q. 1. occulè vero peccans, occulè puniri debet. cap. questum 7. extr. de penitent. & remiss. cap. si peccaverit 12. 2. q. 1. c. si quis 7. 23. quest. 4.

VI.

Peccata suos tenere debent auctores. cap. non turbatur 7. 24. q. 1. quia peccata aliena nemini præjudicant. c. si quis 7. 23. q. 4. nec peccatum alterius imputatur illi, qui facit, quod debet, cap. ult. distinct. 47. c. aduersitas 48. §. talii. 7. q. 1.

VII.

Peccare posse, non est aliquid posse, sed potius aliquid non posse, cap. ult. §. charitas de penit. distinct. 2.

VIII.

Peccandi via nemini est aperienda. cap. unic. extr. ut Eccl. benefic. nec jurantibus occasio peccandi præbenda. cap. 1. de jurejur. in 6.

IX.

Peccatum unum committens reus est omnium, cap. defeat. 9. extr. d. R. I. l. vulgaris 21. ff. de furt. Ludov. Gomez. in §. penales. Institut. de action. num. 4.

X.

Peccatum pensatur secundum qualitatem, peccantis. c. qui conrr. 22. 24. q. 1. cap. contra idolorum 10. 26. q. 5. considerato exemplo, quod inde sumitur. cap. præcipue 13. 11. q. 3. & qualitate peccati. cap. quemadmodum 10. 32. q. 7. Unde & circumstantia peccatum & poena vel aggravare. c. excommunicamus 13. extr. de heret. cap. 1. in pr. de penit. dist. 5. vel etiam minuere dicuntur. cap. inebriaverunt. 9. 15. q. 1.

XI.

Peccator post peractam penitentiam non amplius dicitur peccator. cap. serrum 18. dist. 50. c. 2. de consecr. distinct. 3. & c. eam 7. de re script. Joh. Andr. in reg. Jemel matus. de Reg. Jur. Mcnoch. 2. arbit. jud. cas. 264. n. 21. quocirca peccata dimissi non sunt recognitanda ad delictationem, sed ad penitentiam amaritudinem. gloss. in cap. Judas 36. in fin. de penitent. distinct. 3. quia licet etiam peccandi non dat remissio peccati. cap. exigunt 18. 1. q. 7.

XII.

Peccandi tribuit incentivum venia facilitas. Extravag. com. est 3. in pr. Extravag. comm. est 5. in pr. de penit. & remiss. peccare ergo Magistrorum graviter, licet inter bonos sit, si non subditorum peccata puniat, dicitur in cap. licet. extr. de simon. peccata enim sine poena dimitti non debent, quia aut DEUS puniit, aut homo. cap. tres 86. §. tertia de penit. dist. 1. cap. pen. dist. 45. quapropter dum peccat, plus etiam puniri debet. cap. ut Clericorum 13. extr. de vie. & honest. Clericorum.

XIII.

XIII.

Peccatum committere nemo appetit propter ipsum peccatum, sed propter illud, quod ex eo consequitur, cap. merito 1. 12. q. 1.

XIV.

Peccata tanto graviora sunt, quanto ex minore culpa nascuntur, gloss. in cap. duo sunt, verb. videatur, dif. 96, per text. in e. non potest 24. 2. 9. 7. quem sequitur Abbas in c. primo de judic. & Felin. in c. cum super col. 2. de tesi. cog. & in rubr. de sententia excommunicatio, in princ. Exemplum est in falso, quod licet modicum fuerit, attenta tamen confusione dicitur gravius, quia consuetus farsi, difficile à peccato se abstinet. c. fin. 29. q. 5. Abbas in cap. 3. de cleric. conjugat. & idem gravius punitur. l. 3. C. de Episc. audient. videmus etiam, quod peccatum veniale ex usu & conseruacione fiat mortale. Dominic. in e. criminis. col. 2. dif. 25. gloss. in cap. denig. dif. 4. Abbas in c. testimonium de tesi. Felin. in e. 1. col. 5. vers. alius casus de constitut. quia ex qualitate poenae arguitur gravitas delicti. clem. 1. §. quae omnia. ubi gloss. & Card. de pæn. & cap. homo 5. distinct. 40. Felin. in c. cum quidam de jure jurand. ac peccatum nullum ad eum veniale, quod non fiat mortale, dum placet. c. unum 3. §. hinc. dif. 25. quoniam peccata plora minuta, simul postea collecta nonnos gravare posse, quam unum grande peccatum, post gloss. in e. tres sunt. distinct. 1. ante fin. per l. nec non 28. §. si quis sepius 3. ex quib. caus. majores. & l. si plares 9. §. cumulum 1. ff. de pass. referri Ludov. Gomez. ad §. item si quis. Inscript. de action. n. 22.

XV.

Peccans contra duos magis contemnit, quam contra unum, arg. l. 3. C. de Episc. audient. Lud. Gomez ad §. item si quis. Inscript. de act. n. 4.

XVI.

Peccans legis autoritate, non peccat, cap. qui peccat 4. 23. q. 4.

XVII.

Peccatum mortale committi non debet propter scandalum, cap. cum ex 2. extr. de nov. oper. min. quod si tamen illud commissum sit, propter maius scandalum est celandum, c. in scripturis 8. dif. 96.

XIX.

Peccans & consentiens pari poena puniendus est. c. 1. extr. de offic. deleg.

CAP. XXII.
De Peculio.

Axioma I.

Quocunque filius vel à patre, vel intuitu patris accepit, illud spectat ad peculium profectum. §. 1. Inscript. per quas person. quia hoc omne à patre proficiscitur seu profectum videtur. Ita ergo si quis patri donatus dederit filio, peculium erit profectum l. 5. §. 2. & seqq. ff. de jure. dot.

Limita: nisi pater aliquid expressè alterius peculii causâ concesserit, vel dederit, ut extraneus. d. l. 5. §. 6.

II.

Quocunque filius familias honestis operis, il-

liberalibus tamen, aut fortunæ beneficio, e. g. ex hereditate acquirit; seu: quocunque filius nec à patre, nec bello, nec studiis obtinuit, illud est peculium adventitii l. 6. pr. C. de bon. que liber. §. 1. Inscript. per quas person. cuius. acquirit.

Exemplum hinc, quod operis ancillaribus acquirit filia, exit peculium adventitii. Carpz. Part. 2. Conf. 10. Defin. 107. item quod acquiritur ludo licito; porro bona materna & pecunia lustrica, das Patengeld. Mv. P. 9. dec. 6. n. 1. Carpzov. P. 2. Conf. 24. Defin. 18. Stryck. in annos. ad Brun. nem. Ius Ecc. l. 2. cap. 1. membr. 2. §. 13.

III.

Quocunque filius, si non militasset, non acquisitus fuisset, illud spectat ad peculium castrum. l. 11. C. de castris pecul. quia hujus acquisitionis causa est militia. Ita ergo huc pertinet id, quod à patre sive alto idem donatum, quia quis in militiam ivit, sicut & hereditas commilitonis l. 1. C. eod. non item bona materna filio in militia delata.

Limita: ut procedat in mobilibus; nam immobilia militi qua tali nulli sunt usui l. 4. C. sum. exercit. nisi miles ex peculio castrum talia immobilia sibi comparaverit l. 3. ff. de castris pecul.

IV.

Quocunque filius acquirit artibus liberalibus, illud spectat ad peculium quasi castrum. Novell. 123. c. 19. quia hæc. c. quisitio similitudinem quandam habet cum iis, que in castris acquiruntur, & hue spectant ea, que docendo artes liberales, advocatur & Clericatu acquiruntur, quibus annumerantur donata à principe ob speciales textus in l. 7. C. de bon. que lib. & l. un. in fin. C. de castris. Palatin. pecul. lib. 12.

V.

Quoties patri potestas tollitur per mortem vel emancipationem, toties cessat peculium l. 5. pr. C. de bon. matern. quia peculiorum constitutio est ex patria potestate l. fin. §. fin. C. de inoff. testam. Postquam ergo hodie quibus nuptias celebravit & separatam economiam instituit, omnis questio de peculio exipiat.

CAP. XXIII.
Pecunia vid. Rubr. Moneta.

Axioma I.

Pecunia omnes res estimantur, l. penult. 5. se neminem 1. Cod. de constitut. pecun. Gail. de pignor. num. 6. cap. 13. unde pecunia pro pretio usurpatur in l. Pedius. 4. §. 1. ibi: res magna pecuniae. De incend. ruin. naufr. Ad hoc enim habetur, ut expendatur. l. 1. ff. de contr. emt. & idem numeratur ea inter res, quæ servando servari non possunt. §. constitutio 2. Inscript. de Usufruct. & in autib. novissimè. C. de admin. tutor. l. Aрист. 5. cum seq. ff. de jure delib. Bart. in l. si ex legati de V. O. inque ejus alienatione decretum non requiritur. gloss. seq. in l. 1. §. quæstum. ff. ad SCl. Trebell. Angel. in l. 1. ff. que res pignori obligari possunt. Abbas in c. nulli. col. penult. n. 11. d. 1. 5. §. 6.

II.

Quocunque filius familias honestis operis, il-

dereb. Eccles. non alienand. & declarat Aug. in §.

(H.) 2 quia

quia parum in fin. Aubem. de Nupt. exinde rebus mobilibus annumeranda, licet ex immobilibus redacta sit. Novell. 22. cap. 45. vers. si vero universa, ubi Matth. Steph. pag. 272. n. 13. Curt. jun. consil. 183. n. 1. p. 2. Carpz. P. 3. Conf. 21. Defin. 15. n. 6. Moller. semesfr. 26. & 41. n. 6. Zaf. ad 4. 41. §. sed si paravit de legat. 1. n. 18. C. A. de rerum divis. thes. 53. ac est in perpetuo quasi motu & destinata commerciis atque commutationibus. Andr. Rauchbar. p. 2. q. 9. n. 31. Carpz. P. 1. Constitut. 28. Definit. 180. n. 8. que nec loco circumscrribitur. l. si fideicommissum 50. §. tractatum. 1. ff. de judic. Hac tamen vera intellige, quando pecunia est in cursu, secus in pecunia, qua pro thesauro vel futuris calamitatibus reconditur: hoc enim in casu eam ut rem immobilem judicari, ex l. qui filium 64. de legat. 3. l. si chorus 79. §. his verbis. 1. ibi: pecunia sine pecunio frugilis est. ff. eod. post Andr. Sicul. in cap. nulli. col. fin. de reb. Eccles. non alienand. deduxit C. A. de rer. divis. thes. 54. Idem obtinere & in pecunia, qua est deposita apud Campstorum, & ad emtionem prædiorum destinata, affirmat. Gail. 2. observ. 11. addita ratione, quia talis pecunia ideo res immobilem dicatur, ut invehi non possit, sive induci cum illa reputatione l. 3. §. quod ergo 6. ff. de contr. jur. tutel. quem text. pro singulari ad hoc ponderant Roman. in sing. 105. incip. Tu habes. Alex. in l. cetera 15. sed si paraverit de legat. 1. Cremonens. in singular. notab. 59. incip. pecunia est. Corset. in suis notabil. verb. pecunia. Andreas Sicul. in c. quorundam. col. 3. exir. de solut. & in c. passiones. col. 1. de reb. Eccles. non alien. Ludov. Gomez ad l. quintua de aur. & argent. legat. Quamobrem sicut alias etiam pecunia vocatur omne id, quod homines in terra possident. cap. totum 6. 1. q. 3. quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant, unde etiam pecunia dicebatur d. c. 6. §. ideo autem 1. q. 3. ita pecunia verbo simpliciter prolatu non tantum rem mobilem & quantitatem, sed & rem immobilem, neque solum species & corpora, sed etiam jura & universitatem significare, late persequitur Goedd. ad 1. 4. n. 7. de V. S.

II.

Pecunia tanquam res sterilis fructum prodere non potest. Gail. lib. 1. observ. 7. num. 2. Ea enim permutandi, non locandi, aut vendendi causa est inventa. l. 1. ff. de contr. emt. nec recipit a re ipsa & rei proprietate separationem, arg. l. 1. & 2. ff. de usufruct. ear. rer. que usu consum. l. si tibi 7. ff. eod. Unde usus ejus interverti dicitur, quando ad quæstum transfertur, cum pecunia medium emtionem & venditionum aliarumque commutationum esse debeat, non extrellum, h. e. res emta. Carpzov. P. 3. Conf. 24. Defin. 12. n. 4. Inde enim pecunia à pecu dicta, quia apud antiquos omnes divitiae in pecudibus sive erant, Calepinus in verb. pecunia, l. 178. de V. S. ubi Goedd. cap. totum 6. 1. q. 3. Quapropter & pecunia usufructu legato, simul proprietatem legatum censerri, text. sunt in l. 1. & l. 2. ff. de usufr. ear. rer. que usu consum. l. si vini 7. ff. eod. cum alias in legato generali pecunia non comprehendatur. l. xxv. 41. §. legavent 6. ff. de legat. 3.

Ludov. Gomez ad §. item Serviana. Institut. de action. num. 21. Conf. tr. meum de altero tanto, pag. 93.

III.

Pecunia estimatio semper certam ac perpetuam rationem habere debet l. nummis 3. ff. de in lit. jurand. quia pecunia res omnes estimari, non verò à ceteris rebus solet. l. si ita 42. ff. de fidejuss. Carpz. P. 2. Conf. Defin. 1. n. 2.

IV.

Pecunia facilius retinet pristinam rei naturam, quam ut induat novam, arg. l. parte 8. ubi gloss. de his, qui sunt sui vel alien. jur. l. pen. de testam. milit. W. esemb. 2. consil. 99. n. 12.

V.

Pecunia cuiusvis vicem sustinere potest l. si in fidejussore 2. ff. de fidejuss. & ferè perinde, si res ipsa, vel ejus estimatio interveniat. l. vinum 22. ff. si cert. peratur. l. ratio 3. §. cum per venditorem 3. ff. de action. emt. l. Titia Seja 87. in pr. ff. de legat. 2. l. si quis stipulatus fuerit dictum 57. ff. de solut. Regner. Sixtin. 2. Conf. Marp. 12. num. 52.

Declaro: obtinere quando res ipsa habeti non potest, tunc in subsidium mora interveniente vicem sustinet, secus quando de re fungibili tradenda expressè & principaliter in contractu actum sit, hoc enim casu vicem rei debitæ subire non posse, per d. l. vinum 22. ff. si cert. per. l. ratio 3. l. si per venditorem 3. ff. de action. emt. l. non amplius 26. §. cum honorum 2. ff. de legat. 1. l. quies in diem 59. ff. de V. O. probant Bart. J. & Dd. communiter in l. 1. §. mutui datus. ff. de reb. cred.

VI.

Quocunque alterius pecunia sò nomine emitur, illud alteri isti non acquiritur. Quia pecunia in singularibus, v. g. contractibus non sicut loco rei, nec res loco pretii, l. non unde 7. C. si cert. peratur, ita pater bonorum filii adventitorum administrator, si pecuniâ filii suo nomine aliiquid emerit, sibi acquirit, non filio. Carpz. P. 2. Conf. 10. Defin. 21.

Amplia, ut quamvis expressè suo nomine non emerit, in dubio tamen suum potius, quam alienum negotium gessisse censeatur, ad eoque sibi acquirat. l. 4. ff. de solut.

Limita: nisi tutor faciat id, ad quod tenetur, quamvis enim id suo nomine gerat, censetur ramen pupilli negotium gessisse l. 2. quand. ex fact. tut. vel curat. l. 2. l. 8. §. 1. de reb. eor. qui sub iur. vel. cur. l. 3. C. arbitr. tutel. Hartm. Pistor. P. l. 9. 7. n. 3.

VII.

Obligatus ad certum auti vel argenti pondus, pecuniam numeratam solvendo liberatur: si autem aureus non est legitimè ponderis, creditor cum recipere non tenetur pro estimatione ponderis debiti. Antiqua quoque moneta à Cæstati bus prioribus cusa pro novâ solvi potest, Brunnem. ad l. 1. C. de vet. numism. potest.

VIII.

Quam regulam etiam procedere in contractibus, textus est in l. *Aristo.* 3. in fin. quæ res pign. oblig. poss. ita ex persona minorum eorum successores restituuntur, licet ipsi majores sint. l. 18. §. ult. ff. de minor. C. A. dict. tit. thes. go. aliud exemplum vid. in l. 9. de assignand. libert. & apud Joh. Strauch, *disput.* 4. de success. tbe. 12. in fin. quamvis eam non esse universalem, sed particularem, vid. not. ad text. 2. feud. 26. §. 4. vers. licet. & ad l. 38. de bon. libert. colligi licet ex l. 38. de bon. libert. ubi dicitur, non debere per alium, bonâ fide consequi eum, qui suo nomine à bona fide removetur. Unde etiam afferitur, quod per me non possum, neque per alium efficere potero. Quapropter multum interesse, utrum per se directe & principaliter heres fiat, an per alium aut per successorem, perhibetur in l. qui liberis §. §. ult. de vulg. subsp. l. ult. de legat. 3. l. 6. ff. de his quib. n. indign. imò is, qui per alium, beneficium consecutus est, etiam ante eum sibi vigilare, & petere potest. l. si potest 10. §. ult. de bon. poss. contr. tab. Cujac. ad l. 14. de legat. pres.

II.

Per alium quod quis facit, ipse fecisse putatur, & perinde est, ac si per se ipsum faciat. can. qui facit. 72. de Reg. Jur. in 6. ratio indicatur in l. si ego 6. ibi: qui initium ei prefisterim. ff. quod vi aut clam. quod non tantum in contractibus. l. qui mandat. 56. l. cum 64. in fin. de solut. l. singularia 15. ff. de reb. cred. & actibus aliis, l. quod statu liber. 41. de donat. mort. caus. veluti jurisdictionibus, l. est 3. ff. de offic. ejus cui mand. est jurisdict. sed etiam in delictis procedere, patet ex l. 7. §. 4. ff. arb. furt. casar. l. urum 6. ff. ad L. Pompej. & parvici. l. ita vulneratus st. ff. de L. Aquil. l. non solum 11. §. 3. ff. de injur. add. & l. is dannum 169. de R. J. vid. Peck. ad d. c. qui facit 72. ubi ad contraria respondet de R. J. in 6. n. 13. Sic qui per alium possidet, ipse possidere intelligitur l. 1. §. 20. l. 18. de adquir. poss. ubi Coll. Argent. thes. 17. n. 15.

CAP. XXVI.

De Perduellione v. Rubr.

Majestas.

Axioma I.

Quoties quis contra vitam principis vel Reipublicæ securitatem quid molitur, tories committit crimen perduellionis. Quia sic directo animo hosti turbatur status publicus, inde hoc crimen gravius est, quam laesa Majestatis. Exemplum habemus in l. 1. §. 2. l. 23. & 24. ff. ad L. Jul. Majest. quò etiam periret, si quis extra necessitatem hosti urbem dederit, aut etiam secreta quovis modo eidem revelaverit. l. 6. §. 4. ff. de re milit.

II.

Processus perduellionis post mortem rei etiam inchoari potest l. 6. 7. 8. C. ad L. Jul. Majest. quia memoria rei damnatur d. l. 6. & 8. l. fin. C. eod. nomen ejusdem ex catalogo virorum honestorum tollitur, insignia honoris convelluntur l. 24.

ff. de puen. aedes destruuntur, Carpz. Pract. Crim. Q. 41. num. 11.

III.

Quicunque non est subditus, ille crimen perduellionis non committit. Fundatur enim hoc crimen in violatione obligationis specialis ex homagio redundantis; non ergo perduellionem committunt vasalli. Clem. Pastorale sent. 5. re judic. neque advena vel extranei, Carpz. Pract. Crim. Quest. 41. n. 16. Gail. de P. P. Lib. 2. cap. 13. num. 19.

CAP. XXVII.

Peregrinus.

Axioma I.

Peregrini juris civilis capaces non sunt. l. qui testamento 20. §. servus 7. ff. qui testam. fac. & ideò nec testamenti factionem habere dicuntur. l. 1. C. de hered. institut. & ibi Richard. n. 3. & 5. l. 2. §. 2. ff. eod. Phil. Matth. ad l. 8. n. 12. de R. J. Ubi tamen nota, verbum peregrini duplicem, admittere significationem, ita ut nonnunquam designetur eum, qui jus civitatis Romanæ amisit, ex causa pœnae, quales sunt illi, quibus aqua & igni interdictum est, aut qui deportati, ad eoque de numero civium sunt exempti, l. 6. §. 2. ff. de hered. institut. l. 10. §. ff. de in jus vocand. interdum denotet etiam eum, qui non sit civis Romanus, ut in l. 2. §. post aliquot 28. ff. de O. I. l. 9. §. 4. ff. de dol. mali. Licet igitur priori casu peregrini nec jus testandi, nec etiam ex testamento quicquam capiendi habuerint, d. l. 1. C. de hered. institut. secus tamen in casu posteriori, ubi peregrinus pro extraneo accipitur, dicendum erit. l. 9. & 11. C. de hered. institut. vid. Harprecht, ad pr. Instit. de testam. ordin. n. 31. Gilcken ad l. 1. C. de hered. institut. n. 2.

II.

Quid ad nos, qui foris sunt, Paulus 1. ad Cor. 4. cap. gaudemus 8. de divorc. cap. multi 18. caus. 2. q. 1. Natt. 1. consil. 139. incip. Andr. Sicul. num. 15.

CAP. XXIX.

Perfectum, Perfectus.

Axioma I.

Perfectum dicitur illud, quod ex omnibus partibus constat. l. nihil. 2. & ibi Bald. Cod. de vindict. libert. Ludov. Gomez ad §. fuenit. n. 18. Institut. de action. & cui nihil superaddi potest. Befold. 6. consil. 263. num. 4. Quod enim efficientem, materialem, formalem & finalem causam habet, illud perfectum dicitur, prout not. Bart. in proam. ff. Canonist. in proam. decret. & in c. u. nos de spon. Vult. 2. Consil. Marp. 24. n. 50. Unde etiam neque opus, nec aliud quicquam perfectum videri potest, coius materia forma ita impressa non est, ut fine suo statim

Statim absolutum appareat. l. 5. §. 1. de V. S. l. ve-
stimentum. 22. de aur. legat. l. qui insulam 30. §.
qui adem. 3. l. si in insulam 18. l. opus 36. cum l. seq.
l. si in lege 24. ff. de locat. l. Julianus 9. §. 2. ff. ad
exhibend. l. penult. C. de his quib. ut indign. l. si is
qui 80. §. quodam 1. ff. ad L. Falcid. Quoniam is
demum perficisse aedificium dicitur, qui ita con-
summavit, ut jam in usu esse possit, l. aedificia 139.
§. perficisse. de V. S. Et vestimentum dicitur, quod
detextum est, et si defectum nondum sit, i. e. si
sit consummatum, quod in tela nondum est per-
textum vel detextum, vestimentum non erit,
sed contextum, d. l. vestimentum 22. ff. de aur. leg.
Satis enim est finem esse in potentia causa: actus
igitur ipse habitandi, & induendi vestem non
magis, quam cujuslibet alterius rei usus actua-
lis requiritur, cum aliud sit ipse finis seu causa
finalis, aliud effectum finitum, quod exemplis
emtionis, depositi, locationis, conductionis il-
lustrat Goedd. ad d. l. 5. §. 1. de V. S. num. 11. ubi
vid.

II.

Perfectum dici non potest, ad quod agendum
sive perficiendum adhuc aliquid superest. l. 1. in
pr. de O. l. fin. ff. in ius vocat. ut eant. l. si neces-
sarius 8. §. si uniu. 2. ff. de pignor. att. l. pen. C.
de his quib. ut indign. l. qui pignori 19. ff. de pignor.
l. si ita fuerit 13. de manamiss. testam. c. cum super
23. de offic. deleg. cap. Pisanius 17. de restit. spoliat.
Vult. 2. Consil. Marp. 24. n. 21. Hinc de Friderico
Barbarossa Guntherus:

Et nihil effectum fieri quod postulat usus,
Neglectumque finit, nil se memorabile cre-
dens

Dum superest aliquid, nil se fecisse deco-
rum.

Lehmann. Chron. Spirens. lib. 5. cap. 54.

Imperfectam enim rem nemo agere creditur.
Cravett. consil. 985. n. 6. in fin. cum nihil referat,
an quid proflus non sit, an imperfecte, l. 1. §. 4.
ff. de edend. l. huiusmodi 84. §. ades 4. de legat. 1.
Hinc & in dubio non imperfectum, sed perfe-
ctum & perfecte actum potius quid presumitur.
Cravett. consil. 465. n. 6. per l. cum de lege 17. ff. de
probat. Bart. ad rubr. de oper. nov. nunc. credi-
turque de perfecto actu cogitatum, & de quo
cogitatum est, illud etiam perficisse, & perfe-
ctum esse voluisse. Signorol. consil. 1. n. 11. in fin.
vers. quarto probat. per l. 57. ff. de procur. Cra-
vett. consil. 936. n. 23. Goedd. 3. Consil. Marp. 27.
num. 23.

III.

Perfectum dici non potest, quod adhuc am-
bulat, & adhuc est in fieri. Panischman. 2. q. 3.
n. 47. Ad hoc enim ut quis consequatur, quod
vult, prius totum perficere debet; Innocent.
Joh. Andr. Panorm. in cap. tuum. de pen. per
l. Maxius 55. l. cui fundus 56. ff. de condit. & de-
monstr. Pantischman. 1. q. 21. n. 15.

IV.

Perficere licitum est, quod non est licitum in-
cipere, c. consuluit 7. extr. de Iudeis.

V.

Perfecta non videntur, quae non complentur
perfectionis ordine, cap. nihil 16. 7. q. 1.

VI.

Duo imperfecta faciunt unum perfectum.
cap. ulti. extr. de sacrum. item vid. tamen lib. 9.
cap. 15. axiom. 2.

VII.

Perfectus debet temporalia contempnere, cap.
Clericus 5. 12. quest. 1. injurias patienter tolerare,
cap. quod debetur 2. 14. q. 1. nihil extra Christum
querere, d. cap. Clericus. cum seq. & contempla-
tioni totaliter intendere, cap. duo sunt 7. 12. q. 1.
Verum cum nec optimi quique recto semper
stent tali, sed ex humana imbecillitate quando-
que in gravissima etiama peccata prolabantur, &
a perfectione, quae Psalm. 101. describitur, longi-
gissime aberrent, Jult. Mejer, in quest. capital.
contr. Schopp. pag. 367. Confer & Salmas. de
Usur. pag. 664. & seq. atque ita alia dicatur se-
cundum gradus absoluta, alia comparata, qua-
propter hanc fortè quis, quamvis non illam, as-
sequetur, prout ait Rivet. in dialys. Grotiana dis-
cuss. sect. 3. §. 13. pag. 114.

IX.

Ut quis consequatur totum, quod vult, prius
totum perficere debet. d. l. Maxius l. cui fundus.
de condit. & demonstr. Innocent. Johan. Andr.
Cardin. Panorm. in cap. tuum. de pen. Pantischman.
p. 1. q. 21. num. 15. quia nihil de jure censetur esse
actum, cum aliquid restat ad peragendum, l. pen.
C. de his quibus ut indign.

CAP. XXIX.

Periculum, Interitus,
Peremtio vid. Rubr. de Casu
fortuito.

Axioma I.

Periculum dictum est à perdendo vel pereun-
do, & comprehendit omne id, quod vel dolo,
culpa aut fati contingit, Cujac. ad l. 1. de pra-
sumpt. verb. action. Unde nota vocem periculi
tripliciter sumi, (1.) pro experimento artis,
(2.) pro damno culpæ hominis contingente,
l. 43. de dann. infect. l. 4. de peric. & commod.
rei vend. quo sensu dicitur periculo nostro rem
esse propter dolum vel culpan, l. 4. naut. Cau-
pon. stabulari atque ita notabiliter sumitur,
in lib. 4. de Magistrat. convent. ubi videlicet gloss. in
verb. omne periculum. (3.) pro casu fortuito seu
danno fatali, l. 2. §. si eo tempore. ff. de ad-
ministr. tuis. & hoc in significatu plerumque
periculum pro casu fortuito accipitur, sed &
complectitur omne pereundi genus, inde etiam
periculum à pereundi appellatum fuisse perbi-
betur, cuius non absimili allusione uititur Juris
confutus in l. itaque 12. ff. de fure. dum ait: Qui
non habet, quod perdat, ejus pericula nihil
est, vide Cujac. ad l. 4. de reb. cred. Hinc regu-
la, quod qui periculum omne in se suscipit, vi-
detur & casum fortuitum in se recipere, l. Ju-
ris gentium 7. §. si pacifcar. vers. item si quis pa-
(H) 4

*Etus. ff. de paet. l. si ut certo s. §. nunc videndum
2. ff. commod. si quis enim ante vel post contractum ad periculum & casum tenebatur, tunc expressio periculi etiam casum & culpam alterius continebit, l. qui officii 62. §. fin. de contrah. emt. l. si in venditione 10. ff. de peric. & commod. rei vend. Bald. in l. cum vinum. Cod. de fideicomm. Pantschman. l. q. 6. n. 105.*

II.

Quoties periculum ex mora extimescendum, toties à regulis juris communis receditur, l. 5. §. si quis rivos. n. de oper. nov. nunc. l. 2. & 3. de servit. l. si quis filio 6. §. si autem 8. ff. de injust. irrit. testam. Wesembec. in parat. ff. de tutel. Gail. 1. obseruat. 78. n. 7. & dispositio juris prohibita remittitur, l. 1. ff. de damn. infect. l. 1. ff. de exer. act. l. 2. ff. de feris. Gail. 2. obser. 139. num. 7. neque solennitatis judicariae ratio habetur. Carpzov. in Process. Jur. tit. 21. Art. 1. n. 33. & 34.

III.

Periculum plus in se continet, quam casus fortuitus. Pantschman. 1. quæst. præf. 6. num. 3. ratio, quia comprehendit omnem casum, qui cum vel absque culpa contingit, l. 1. l. si in conditione, 10. l. quod si neque 14. ff. de peric. rei vend. Genus enim est periculum, casus fortuitus species, Alex. in l. sed eti quæ. §. quæstum. ff. si quis eatur.

IV.

Peremta res est, quando usus ejus haberi nequit. Carpz. Lib. 1. Reß. gr. n. 14.

V.

Ad quem periculum alicuius rei spectat, illa licet debitor speciei sit, siue criminis peculatori uti potest, & generis præstatione liberatur. l. 9. §. 4. ad l. Jul. pecal.

VI.

Res perit suo Domino, l. damnum 12. C. de locat. l. incendium 11. C. si cert. pet. l. 5. 6. 8. 9. C. de pignor. act. l. 9. §. ult. de reb. cred. cui graviter obstante videtur l. si ex legatis 23. de V. O. Unde infertur, quod si res interitura æquè fuisset apud Dominum, quam possessorum, possessor absolvit debeat, l. 13. §. ult. depof. l. 56. ff. de jur. dot. sed respondetur, quod in rei vindicatione aut conditione ex contractu, non autem in conditionibus ex delicto procedat, prout ex l. 1. C. quod met. caus. l. 14. §. 11. ff. eod. l. Cujac. in not. ad modo dict. l. si ex leg. vid. & §. 3. Instit. de emt. vend. ubi offenditur, rem aliquando perire etiam non Domino.

Unde limitatur I. eam locum habere solum in eo, penes quem dominum remansit ex jure communii, non jure speciali. Jaf. in l. non omnis 19. §. si pupillus 1. de rebus credit. n. 5. Carpzov. P. 2. Constat. 15. Defin. 35. n. 6.

Limitatur II. nisi Dominus simul sit ejusdem rei debitor; num enim succedit regula juris altera, debitorum speciei interitu ejus liberari. d. l. 23. de verbor. obligat. §. 3. ubi Dd. Institut. de Emt. vendit.

Limitatur III. nisi specialiter conventione receptum sit, l. 1. C. de commod. aut mora, l. si in-

Afia 12. §. quemadmodum 3. ff. deposit. vel culpa præcesserit. l. videamus 11. §. 1. ff. locat. l. 1. C. de deposit. l. contractus 23. in fin. de Reg. Jur. Potest etiam ea ita declarari, quod in ea Dominus opponatur iis, qui tantum casum vel custodiam, aut possessionem habeant; non autem iis, qui ex conventione jus avocandi rem quandocunq; voluerint, & in se totum transferendi quæstum habent, adeo eo respectu vendori quasi, non dominus esse videatur. Eo etiam argumento, quod custodiam rei, dolum & culpam præstare teneatur, quod nemo aliis in re sua prestet, utitur Bach. l. disp. 28. thes. 8. lit. c. ubi vid.

Limita IV. si pro communi salute jactus mercium factus sit, tunc pro parte res perit etiam non dominis pro rata contribuentibus. Quodsi autem merces aliqua à piratis abripiantur, quædam industria naturæ salva manent, non possunt spoliati convenire rem suam habentes salvam, ut in contributionem veniant. l. 2. adl. Rhod.

Limita V. Fundorum Principis periculum non ad principem, sed officiales Palatinos spectat, qui eos perpetuariis colonis locant, l. 1. C. de locat. præd. civ. Perez. cod. n. 5.

VII.

Non ante rem quæstui cuiquam esse oportet, quam periculo ejus sit, l. 1. si. qui 13. ff. commod. & ubi periculum est, ibi collocari debet & lucrum, l. fin. §. sed cum 3. in fin. C. de furt. Pac. l. consil. 7. n. 55.

IX.

Ob mortis & animarum periculum multa licent, quæ alias non licent. cap. ult. exir. de patit. c. non 5. extr. de sent. excom.

IX.

Periculis veris graviora sunt falsa remedia, c. de homine 7. extr. de celebr. missar.

X.

De casu fortuito & ejus periculo semper tenetur is, qui culpabilis est, l. 11. §. 3. ibi: nisi culpa locat. Tuscus lit. F. concl. 482. n. 1. & ult.

Ubi tamen limitationis loco nota, non omnem culpam transferre periculum in suum autorem, sed eam demum, quæ, ut Dd. loquuntur, ordinata est ad casum, l. si ut certè 5. §. sed interdum 7. commod. Ant. Fab. in rational. ad l. qui retinario 30. de pign. act.

XI.

Qui in mora est, illius periculo res semper pertinet, l. quod te 5. ff. si cert. petatur. l. 52. §. ult. ff. deposit. Wesembec. in parat. ff. de condit. furt. Carpz. Lib. 1. Reß. 108. n. 28. Id. in Process. Jur. tit. 23. a. 4. n. 13.

XII.

Periculum ubi majus, majore opus est cautione, Gloss. in l. 8. §. 3. de oper. nov. nunc. l. 1. §. 5. de Carbon. edit. c. ubi Majus 3. de Elect. in 6. Molin. in l. 1. §. si quis. n. 30. de V. O. maximè in criminalibus, qua ratione Bocer. in tract. de fure. cap. 1. num. 41. ait, quod unus aliquis Juris-

cor-

consultus, licet excellentissimus & sagacissimus fuerit, non facilè in causa criminali solus confundere, & penam criminis præcisè definire debeat. Unde Angel. *confil.* 199. n. 1. Paul. *Castren.* *confil.* 203. n. 3. in fin. *Ludov. Bolognet.* *confil.* 8. in pr. consulti de pena criminis, non ausi fuerunt præcisè eam definire, quorum exemplum etiam imitatus est Ernest. *Cothm.* vol. 1. *resp.* 15. n. 231. cum hac res non unius, sed plurium animorum motus ac suffragia requirat, arg. l. non distinguimus 32. §. cum in plures 13. ff. de recept. art. *Cothman.* d. *resp.* 15. n. 233. vol. 1. *Carpz.* P. 3. Q. 117. n. 22. in crimin.

XIII.

Periculum rei spectat ad ematorem & locatorem, l. 1. l. *cam emtor.* 5. §. *mortuo* 2. ff. de *re-scind.* vendit. l. 8. l. 11. de *peric.* & *commod.* rei vend. l. *Lucius.* 11. de *Evid.* *Pac.* cent. 5. q. 8. *Ant.* *Gomez.* 2. var. *resolut.* 15. n. 12. *Vincent.* *Cabot.* lib. 1. *disp.* c. 25. *Arum.* *disp.* 14. *exerc.* 3. *Elias Ro-ber.* 1. *disp.* 17. *thes.* 4. *Guilhelm.* *Forster.* *disp.* 18. *thes.* 5. *Olemann.* *disp.* 28. n. 23. *cum seq.* *Matth.* *Steph.* cent. 3. *quaest.* *illust.* 70. quia qui senti-commodum, sentire debet & incommodum, l. *secundum* 10. ff. de *Reg.* *Jur.* quam in dubio regulariter procedere tradit *Farinac.* l. *confil.* *cri-minal.* 91. n. 20.

Limita I. non procedere, si contrarium sit conventionum inter partes, l. *ff* 78. in fin. ff. de *contrab.* *emt.* l. 1. in *princip.* ff. de *peric.* *rei vend.* & in terminis locationis, textus est in l. si fundus 33. in *princ.* ibid. *Dd.* ff. *locat.*

Limita II. non obtinet in periculo totalis pererationis, seu deteriorationis rei, l. *necessario* 8. in *princ.* *vers.* *sane si res extet.* ff. de *peric.* & *commod.* *rei vend.*

Limita III. in casu, quo alter ex contrahentibus, ad quem spectat, periculum fuerit in mora: Ut si vendor fuerit in mora tradendi rem venditam emtori; hoc enim casu periculum spectare ad venditorem, per l. si & per emtorem si. in pr. ff. de *att.* *emt.* probant *Bocer.* ad l. *contractus* 23. ff. de R. I. *Hecnon.* *disp.* *Jurid.* 16. n. 16.

XIV.

Satis est periculis imminentibus tempestive occurri, quam post exitum medicinam quærere. l. 1. C. quando licet uniuers. *Wesemb.* in *parat.* ff. de *his*, qui effud. vel deject.

XV.

Periculum ubi maximum imminere perspicitur, ibi opus est remedio. *extravag.* *comm.* *in-junctio* in *princip.* de *Eleff.* ac proinde *Magistratus* periculis celeri & opportuno remedio obvia-re debet, *Clem.* *unit.* §. *dudum* de *jurejurando.*

XVI.

Qui non habet, quod perdat, ejus periculo nihil est, l. 12. in *princ.* ff. de *furt.* *Cujac.* ad l. 10. in fin. *P. V.* perire enim non potest, quod non est, l. *decem.* 116. de *V. Q.* *Pantschm.* l. *quaest.* 17. num. 148.

XVII.

Qui alieno periculo rem cupit acquirere, merito omni commendo arcebatur. l. 4. ff. ad *SCum Tertullianum.*

XVIII.

PERICULUM ubi magis intenditur, ibi plenius est consulendum, l. 1. §. sed & si quis 5. ff. de *Carbon.* *editio*, l. *manifesti* 22. *C. de furtis.* l. *addictos* 29. *C. de ap-pellar.* *cap.* ubi *peric.* 3. de *elect.* lib. 6. (Idque suum fecit *Carol.* IV. in *A. B.* tit. 25. pr.) *Bertaz.* in *repet.* l. si quis *major.* *C. de trans-act.* n. 6. *Card. Tusch.* *practic.* *cencl.* *tom.* 6. *lit.* *P. concl.* 281. *Steph. Gratian.* *Marchia* *decis.* 133. *num.* 19. *Menoch.* *confil.* 149. n. 4. & *confil.* 73. *num.* 9. *Farinac.* in *praxis cri-minali*, p. 4. *confil.* 65. *num.* 115. *Surdus* *confil.* 163. *num.* 20. idem *Stephan. Gratianus* *discept.* *forens.* *tom.* 4. *cap.* 669. *num.* 18. *Farinac.* *confil.* 65. *num.* 115. *Sigismund. Scacc.* *de commerc.* & *camb.* §. 1. q. n. 1. (Farinac. *prax. crimin.* p. 4. *confil.* 65. n. 115. *Gail.* de *pign.* c. 14. n. 12. *Göedd.* 4. *Confil. Marp.* 49. *num.* 27.)

XIX.

PERICULUM qui amat, peribit in illo. *Ecclesiast.* 3. *vers.* 27. eleganter *Sigis-mund. Scacc.* *de commerc.* §. 1. *quaest.* 7. p. 1. *num.* 17. & p. 3. *nam.* 65. *vers.* *secundo.* & *vers.* *tertio.* (Nemo enim tenetur se periculo exponere, *cap.* 1. *de Cleric.* non *re-sident.* *cap.* *cum persone* 7. *de privileg.* in 6. ibid. *gloss.* in *verb.* *seculo.* l. *sed sciendum* 7. ff. ad *SCum Trebell.* *Gail.* 2. *observat.* 109. n. 9. neque etiam jura præsumunt cum in periculo vita constitutum fuisse, qui ipsem suam sponte caput periculo objec-rit. l. 11. ff. ad *L. Aquil.* l. 151. ff. de *Reg.* *Jur.* *Gail.* 1. *de P. P.* *cap.* 16. n. 17. *Carpzov.* *P. 2. Jurispr. Forens.* *Confil.* 9. *Defin.* 4. n. 6. Unde qui periculo se exponit, vita renunciare dicitur, l. *Principes* 6. *C. de prin-* *agent.* in *reb.* ibid. *gloss.*

CAP. XXX.

Perjurium, Perjurus.

Axioma 1.

Perjurium est violatio liciti jurisjurandi, *cap.* ad *Apostolice* 2. §. *degenavit.* ubi *Dd.* de *sen.* & *rejud.* in 6. seu *transgressio*, *Felinus* in *cap.* 2. *num.* 15. *de sponsalib.* unde qui juramentum vio-lat, *Felinus* *ibidem*, vel qui contra suum juramentum venit, *perjurus* dicitur, *cap.* *cum con-tingit* 28. *cap.* *quemadmodum* 25. *de jurejunctio.* l. si quis *major* 41. *Cod.* *de transact.* quod obti-nere non modò in *transactione*, sed & in quo-vis actu jurato, tradit *Wesembecius* *confil.* 53. *num.* 18.

II.

Perjurium absque dolo regulariter non committitur, cap. in dolo 1. 22. q. 2. l. qui jurasse 26. de jure junnd. ubi Castr. Bald. in l. observare. §. proficiisci de offic. Procons. & in l. fin. ubi Paul. Castr. qui satiad. cog. Alex. confil. 92. Perspeltis. n. 13. vol. 1. Putschman. 1. prabt. q. 10. n. 136. ita dolus ex eo arguitur, quando quis venit contra futuram prohibitionem ne dum factam, & constitutio 19. de rescript. vel quando promissa non servat, Cravett. confil. 6. nam. 66. quod enim illicite fit, eo ipso fraudulenter & dolo malo factum esse præsumitur, l. si non convicii 5. C. de injur. adeo ut à perjurio nec error juris excusat, l. 2. Cod. de in ius vocand. nec fatua causa aliquem liberet, Jason. in l. videamus. n. 9. de in litem junndo.

77.
Quicquid excusat à mora, id etiam excusat
à perjurio, Bartol. in l. continuus. §. iitnd. ff. de
V. O. Barthol. Veronens. de serv. urb. præd. sub
rub. de cloac. Franc. Rip. de priv. causa pef. n. 6.
Pantschm. p. 1. o. 10. n. 119.

Pejerare velle in perniciem propriæ salutis ne-
mo creditur, *l. fin. Cod. ad Leg. Jul. rep. l. 2. C. de
reb. cred. cap. sanctim. t. q. 7. ibique gloss. esset
enim contra praeceptum decalogi, non pejera-
bis neque pollues nomen DEI tui, *Levit. cap. 19.
& Matth. 5.* quo pertinet exemplum Sufannæ,
quæ potius sine delicto voluit incidere in manus
illorum testimoniū falsorum, quād in conspectu
DOMINI peccare, *Dan. cap. 15. Luc. de Penn.
in l. nec ipsi. col. 1. Cod. de incol. lib. 10. Octav. Ca-
cheran. dæcif. Pedemont. 66. num. 14. vid. & Al-
ciat. de pr. sumpt. reg. 3. pr. af. 1. n. 1. Gabr. libr. 7.
concl. 2. n. 1. Farin. 1. consl. crim. 50. n. 33.**

Perjurium grande & atrox est delictum. Carpzov. *Defin. Consist. Lib. 3. Defin. 80. n. 8. 9.* & species Criminis læse Majestatis divinæ, quæ Jure Romano quidem impunis erat, hodie tamen omnino est punienda: sed probè distinguendum inter perjuria temeraria, deliberata & inconsiderata. Carpz. *Pr. Crim. P. 1. Q. 46.*

Pejare peccatum est, non jurare, *c. non est. 2.*
seq. 22. q. 1. perjurium enim grande scelus est.
cap. ult. 52. q. 1. cum tale sit juramentum, quod
tres comites, nempe veritatem, iustitiam & ju-
dicium non habet, *cap. animadvertisendum 2. 22.*
q. 2. atque sic qui aliter facturus est, quam pro-
mittit, pejare dicitur, *cap. in dolo 1. 22. q. 2.*
Unde etiam perjurium, qui scientes id commit-
tunt, non modò infames efficit, *c. quicunque 18. 6.*
q. 1. cap. si quis convictus 7. 22. q. 5. verum etiam
a dignitate, officio & beneficio repellit, *cap. ve-
nerabilem 34. extr. de Eleb. cap. pervenit a. extr.*
de fidei just. qua ratione videmus, nec perjurios
ad lacros ordines admitti, cap. infames. 17. 6. q. 1.
sed ab Ecclesia removeri, cum Ecclesiam regere
non possint, cap. querelam 10. extr. de iurejur.
hinc & in civilibus nec accusatores cap. constitui-
mus 9. 3. q. 5. nec testes *cap. si quis convictus 7.*
cap. parvuli 14. 22. q. 5. d. cap. quicunque 10. 6.

q. i. cap. accusatus 8. §. licet de heret. in 6. esse posse, & à defendendo planè repellit, c. dilectis §. extr. de Exalt. sed perpetuum silentium eis imponi, cap. ult. de jurejur. nec planè eis credendum esse, c. sicut §. extr. de testib.

VII.
Pejerare melius est, quam servare illicitum jaramentum, cap. 1. ab 18. 22. quest. 4. cap. unusquisq; 8. 22. q. 4. cap. 1. distinct. 13. hoc enim excausat vel necessitas, cap. querelamio, extr. de jurejur. impossibilitas, cap. brevi 17. extr. col. paupertas & difficultas, Anton. Hering de fidejussoꝝ, cap. 19. n. 13. Andr. Koll. exercit. 12. n. 66. arg. l. cum quidam 17. §. si pupillo 3. ff. de fidej.

IX.
Perjurii viam nemo aperte debet, cap. pen.
exer. de his, que vi. c. Clericos 3. de eob ab Cleric.
i. t. C. f. adverf. vendit. late Menoch, de A. I. Q.
afus. 192. incipit. Clamant. Alex. confil. 59. lib. 6.
Pantchim. 1. q. pr. 10. num. 39. Hinc ita concipien.
dæ formulæ cautionum & clausulæ, ne accidere
queat, ut quis vel in igitur pejorare cogatur. l. 8.
5. 5. qui satisa. cog.

Limita: Legatisalvo Jure Divino & Gentium
muneribus tentare posunt etiam juratam alio-
rum ministrorum fidem, & explicari, qui in-
suum principem inique machinentur. Perez, C.
de Legat. n. 9.

IX.

Qui semel perjurnis est, ab eo amplius non
xigi juramentum, aut ad jusjurandum admitti
ebet. *cap. cem 10. extr. de Major. & obed. c. line
as 14. extr. de presumpt. c. 1. extr. de pugnat.*
Canon. perdit enim omnem facultatem proban-
*ti per juramentum. cap. parvuli 14. 22. q. 5. ibi
emg. gloss. verb. causa. Gail. 2. obs. 48. m. 32. Siegl.*
ur. Canon. p. 322.

X.
Pejeranti gravior infligitur poena, quam consentienti, c. si quis convictus 7. 22. q. 5.

XL.
Pejerare non dicitur, qui principali auditori-
te juramentum aliquo casu deserit, *l. fin. ff. ad*
Municip. l. fin. C. de non num. pecun. l. fin. ff. qui
sarad. cag. Lud. Rom. consil. 429, n. 4.

XII.
Perjurus non dicitur, qui non venit contra interpretationem legitimam, *l. fin. C. de non num. pecun. Job. ab Imol. in c. contingat. n. 39. extr. de jurejur. Pantachim. 1. quest. præt. 10. n. 37.* sed is demum, qui contra jus jurat, *cap. ad nostrum sc. extr. de jurejur.*

CAP. XXXI.

Peritus.

Axioma I.

Peritis in arte standum est, cap. proposiſſi. 4.
ibid. copioſe Felin, extr. de probat. l. ſemel. 6.C. de
re milie, Bart. in l. fin. prope fin. ff. de ſicar. Alex.
confi. 12. col. pen. vers. 5 bene facit. confi. 35. col.
pen.

per. in fin. cons. 141. col. pen. vers. & per hoc vide-
tur. vol. 1. & consil. 148. vol. 2. Egid. Boss. in rr.
de delict. num. 7. Carpz. P. 1. q. crim. 26. num. 24.
Exemplum habes in Medico, qui super alicujus
infirmitate, vel ex vulnere cicatrice remanatura,
vel super vulneris qualitate, an sit mortale, nec
ne, testatus fuerit, ejus dicta standum erit, per ea,
quaer refert Placat. lib. 1. delict. c. 13. n. 6. vid. & Al-
beric. in proem. ff. n. 13. in tr. statut. 8. p. 2. q. 36.
cujus tamen relationem nihil operari, nisi prius
precedat diligens judicis inquisitio, ex Bart. in d.
l. semel. n. 1. & Angel. ibid. refert Laur. Tennen.
intr. Cautel. 188. n. 5.

II.

Peritia delinquentis minuit poenam, modò
princeps consentiat, quem judex consulere de-
bet. Carpz. Prat. Crim. P. 3. q. 149. n. 64. 68.

CAP. XXXII.

Permissum.

Axioma 1.

Illa permissa intelliguntur, quæ & permis-
sorant, l. item eorum 6. §. quod si actus. 3. ff. quod
etiamque univers. l. sancimus 27. C. de testament.
Atcum. exere. 7. q. 9.

II.

PERMISSA esse censemur omnia, quæ
non sunt prohibita, (l. ab ea parte 5. ff. de
prob. gloss. in l. nec non in verb. prohibeant,
vers. item nota hic, quod omnia. ff. ex quib.
caus. maj. Salic. in l. 2. In tertia oppositione.
de prob. & Alber. in d. l. ab ea parte. vers.
si verò considero. Pacian. l. consil. 34. num. 7.
Carpzov. P. 1. Jurispr. Forens. Constit. 16.
Desin. 53. n. 3. perl. 43. §. 1. ff. de procur. &
l. quod statut. 13. ff. de testib.) Oldr. consil. 228.
Quod fratres in pr. Petr. de Anch. con-
sil. 243. Christianissime. in or. Alex. consil. 57.
n. 2. lib. 1. Bellon. consil. 53. n. 1. quos re-
fert Card. Tusch. præf. concl. tom. 6. lit. P.
concl. 298. n. 1. Illud enim, quod non re-
peritur à lege prohibitum, non debet su-
perflitos prætensionibus præsumi pro-
hibitum. Surd. consil. 173. num. 72. & con-
sil. 222. n. 5. quia in absolute permissoriis,
quod non reperitur jure prohibitum,
censemur permissum. cap. 2. de transaction.
l. mutus. 43. §. 1. de procurat. Wesemb. in-
parat. de pact. num. 5. Calderin. consil. 52.
An si dati sunt. in princ. alias 6. de Elect.
(Et quod lege permissum est, reprehen-
sionem nullam meretur, l. Gracchus. 4.
C. ad Leg. Jul. de adult. l. ult. ff. ubi Bart.
quod quisque Juris statuerit. Bocerus de
feudi invest. cap. 3. num. 83. ita pejeratse
non videtur, qui ex concessa causa iusju-
randum deserit. l. ult. ff. qui satisdar. co-
gantur. Permitti tamen quandoque ali-
qua, quæ non laudantur, ut donationes

meretricibus factæ, patet ex l. s. de donat.
His ergò permissionibus & juribus per-
missivis non est abutendum. §. sed neque
beres 10. Institut. de testam. alias enim in
permissis illicita sectantes, privilegia &
indulta amittere possunt. l. Judeos 10. in-
fin. ibid. Barbos. n. 2. C. Judæis. vid. Arnis.
lib. 2. de jur. Majest. c. 1. n. 4. p. 21. & 219.
cum sèpe permittantur quædam in con-
sequentiā, quæ non permitterentur
per se.)

III.

PERMISSUM ad tempus, post illud
censemur prohibitum, l. si unus 27. §. 1. ubi
Bald. ff. de pactis. l. epistola 52. §. fin. ubi
Castr. ff. eod. tit. l. Imperator 8. ff. de postu-
lando. l. cum pater 77. §. à filia 10. ubi Bart.
ff. de leg. 2. l. statu liberum 11. §. Sticbum 1.
& l. Titia cum testamento 34. §. ult. ff. eod.
tit. l. pater filium 38. §. fundum 3. ff. de
legat. 3. l. 2. C. de jure emphyt. cap. ult. §. in
alii. vers. si verò, ut lite non contest. Tira-
quell. de retract. condent. §. 1. gloss. 2. n. 44.
Castrens. consil. 142. Videtur dicendum,
in princ. vers. nam aliquid. lib. 2. decis. Pe-
dem. 83. num. 13. Menoch. consil. 68. n. 10. &
consil. 121. n. 64. & consil. 364. n. 24. & con-
sil. 443. num. 5. & consil. 447. n. 2. Surd. de
aliment. tit. 5. q. 3. n. 9. & 10. & decis. 57.
n. 9. & consil. 354. n. 18. Bertazol. de clau-
sulis instrum. claus. 15. gloss. 2. n. 21. Cardin.
Tusch. præf. concl. tom. 6. lit. P. concl. 299.
per totam. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 5.
proem. n. 3. Cald. Pereira de extinct. em-
phyt. q. 1. n. 8. & de renovat. emphyt. q. 10.
n. 1. D. Barbos. in l. cum Prætor. in princ.
n. 45. ff. de judic. Rot. decis. 617. n. 2. apud
Farin. part. 1. recent. & dec. 475. n. 1. part. 2.
recent. Vincent. Carot. sing. 385. ubi am-
pliat procedere in statutis, etiam per ar-
gumentum à contrario sensu ad juris
communis correctionem. Modern. de
supplicat. ad Sanctiss. p. t. c. 10. n. 38.

IV.

PERMISSUM post tempus, ante illud
censemur prohibitum, l. promissor. 21. ff. de
constitut. pecun. Tiraquell. de retractu con-
vent. §. 1. gloss. 2. n. 48. l. 38. §. 3. de leg. 3.
Franz. ad ff. quib. mod. pign. solv. n. 102.

V.

Non omnia, quæ nobis licent, aliis permittere
possimus. Ita in proprio fundo thesaurum inda-
gare possimus, aliis tamen id heutiquam permit-
tere. Perez. C. de tib. n. 4.

VI.

PERMISSUM censemur omne id, per
quod

quod devenitur ad actum permisso actu.
l. ad rem mobilem 56. ff. de procurat. Sigismund. Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. part. 2. ampl. 19. n. 108. prope fin. (vel per quod pervenitur ad illud. arg. l. oratio 16. ff. de sponsal. Socin. sen. consil. 226. col. 17. vers. amplius dico. lib. 2. Cravett. consil. 203. n. 26. si itaque permisso dicatur causa revisio, dicitur etiam permisso rei judicata revisio. Menoch. 1. arb. jud. q. 52. n. 5.

CAP. XXXIII. De Permutatione.

Axioma I.

Quicunque alienare possunt, illi possunt permutare l. 4. C. de prad. & alia reb. minor. l. 1. §. 3. ff. de rer. permut. Sand. tract. de prohib. rer. alienat. Part. 2. c. 3. n. 12. ita tutoris non possunt permutare immobilia sine decreto d. l. 4. C.

II.

Quicquid potest vendi, illud potest permutari arg. l. 28. de contrab. emt. Modo sit res propria, nam re aliena data nulla contrahitur permutatio l. 1. §. 3. de rer. permut.

III.

Solum pactum de permutatione contrahenda, licet ex neutra parte datio intercesserit, parit hodie actionem. Græneweg. de LL. abrog. ad l. 3. C. de rer. permut. Gudelin. de jur. noviss. lib. 3. cap. 5. Gomez. Tom. 2. cap. 8. n. 4. Brunnemann. ad l. 1. ff. & l. 3. C. de permut. Merv. P. 3. dec. 27. Nam certum est, jure civili, si stipulatio adiecta sit contractui innominata, naesci obligacionem efficacem vi adiecta stipulationis, etiam antequam res vel factum intervenerit; hodie vero nudi pacti eadem est efficacia, quæ stipulationis. Stryck. cautel. contract. sect. 3. cap. 5. §. 4. seq.

IV.

In permutationibus principum nullæ solennitates necessariae sunt. Merv. consil. 95. n. 27.

CAP. XXXIV. Perpetuum.

Axioma I.

Ea perpetua presumuntur, quæ esti temporalia sunt, non tamen habent tempus a jure praefixa, l. sufficit 56. de condit. indeb. l. juris peritos 30. ff. de excusat. turor. quod multis comprobant. Felin. n. 8. Dec. in cap. ex literis col. ult. de confit. Tiraquell. in tract. de retract. convert. §. 2. gloss. 1. num. 39. Menoch. 1. arbitr. judic. q. 22. num. 2.

II.

Perpetua sunt ad excipiendum, quæ sunt temporalia ad agendum. l. jure 13. in fin. ff. de except. doli. l. si quando 2. C. de dilat. l. 1. §. fin. C. de anal. except. Joh. Gœdd. 1. Consil. Marpurg. 28. num. 250.

Axiom. Lib. XIV.

III.

Perpetua destinatio, non temporaria occasio in jure causat effectus. Hinc domicilium non constituitur nisi animo perpetuo ibi manendi 17. C. de Incol. res habetur pro immobili eius loci, ad quem destinata l. 35. §. 3. de hered. instit.

IV.

Quando causa concessionis est perpetua, concessio quoque perpetua censetur & contraria, Pe. rez. C. de his, qui à princip. n. 4.

V.

Concessio ex contractu praesertim oneroso praesumitur perpetua & irrevocabilis. Et sic emphyteusis, quando nullum tempus determinatur, perpetua censetur; sin autem ad tempus disertè data sit, tempus longum intelligitur. Brunnem. ad l. 5. C. de fund. parim.

CAP. XXXV.

Perplexa.

Perplexis in rebus media via est eligenda §. ult. Instit. qui ex quibus caus. manuunt. non lic. §. cum ex aliena 25. Instit. de rer. divis. Phil. Math. ad l. 200. de R. l. n. 6. quia semper ita interpretanda, ut evitetur perplexitas. l. si Titius p. ff. de V. O. atque hoc etiam notat Barth. Socin. in tract. regul. & salient. reg. 536. vers. decurio septimo falt. Regn. Sixtin. 1. Consil. Marp. 10. n. 12.

CAP. XXXVI.

Persecutio.

Axioma I.

Persequi malos propter correctionem eorum, non est malum. cap. qui peccat 40. §. seq. 23. q. 4. Persecutorem enim criminis esse, non est iniquitas, sed pietas. l. non est innocentia 37. cap. si prope rea 34. cap. non vos 42. 23. queſt. 5. cum persequeantur malos boni laudabiliter, & malis bonis damnabiliter. cap. si non 49. §. breviter. 23. q. 4.

II.

Persequitur, qui ad malum, non qui ad bonum cogit. c. non vos 42. 23. q. 5.

CAP. XXXVII.

Perseverantia.

Perseverantia potius quam voluntatis mutatio, cum sit accidentis, praesumitur. c. majores 3. de bapt. l. Lucius 22. in fin. ff. de legat. 2. l. cum hic statut. 32. ubi Bart. de donat. int. vir. & uxor. l. cum tacitum 3. ff. de probat. gloss. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisfac. cog. Bald. in l. unic. C. uiri possidet. Alex. consil. 88. vol. 5. Bart. in l. uiri possidet. Caltrensi. in l. servitutes de serv. Alex. consil. 113. n. 9. vol. 6. Natt. consil. 176. n. 5. Berou. consil. 55. n. 8. vol. 3. Riminal. consil. 9. num. 30. vol. 10. Corn. consil. 155. n. 3. vol. 2. Paris. consil. 69. n. 36. vol. 3. maximè quando præcedit vinculum obligationis, l. in commodato 17. §. sicut 3. ff. commod. l. sicut 3. C. de oblig. & action.

CAP.

CAP. XXXVIII.

Persona.

Axioma I.

Personæ digniores sunt rebus aut ulla fortunæ bonis. *l. in pecudum 28. ff. de Usur. l. sanci-
mus. 21. C. de SS. Eccles. l. justissime. 44. de adil-
edit. gloss. in §. fin. Inflit. de l. N. G. & C. Hiero-
nym. Montan. de finib. c. 71. num. 1. Ruland. de
Commissar. part. 2. lib. 5. c. 4. n. 31. Lud. Gomez
ad §. sed if. e. Inflit. de action. Vincent. de Ann. in
rep. constitut. termin. vita. num. 1. Carp. decif.
162. n. 3. Victor. in disput. de caus. exempt. Imp.
conclus. 30. Hinc fundi qualitas & privilegium à
personis mensuratur. Marta de juris dict. p. 4. cent.
1. cas. 125. n. 38. nec earum dignitas per maximato
bonorum partem obfuscatur. Public. in consue-
tud. Avern. tit. 27. n. 1. Ruland. 5. de Commissar.
p. 2. c. 4. num. 31. & ideo personarum quam re-
rum tractatio præmittenda venit. v. nostr. quæst.
Wesemb. dispe. 1. q. 38.*

II.

Personæ eadem, diversis qualitatibus prædicta, pro diversis habetur. Reichs. Abschied de Anno
1548. §. Nachdem auch. & §. Aber die Graffen
von Tübingen. Gail. de Arrest. c. 6. Knich. de
restitut. part. p. 2. c. 5. n. 137. Cavalcan. lib. 5. de-
cis. 23. n. 3. Gylman tom. 2. p. 1. vol. 31. n. 5. & tom.
4. p. 1. vot. 30. n. 186. Quotiescumque enim plura
jura in una eademque persona concidunt, tum illa diversitatem plurium personarum vi-
cem gerere potest. *l. tutorem 22. de his quib. si in-
dign. §. si tutor. Inflit. de inoffic. restam. l. cum qua-
dam 26. C. de administrat. tut. l. si consul. 3. cum l.
seq. & ibi gloss. de adopt. Hartm. Pistor. 1. quæst.
præst. 24. n. 52. Gylm. d. vot. 30. n. 37.*

Intellige diverso scil. tempore. Persona enim eodem tempore duobus in locis adesse nequit, neque dividi potest. Natt. conf. 447. quoniam. n. 15. vol. 2. ita potest quis diversis temporibus munera personalia duobus in locis subire. Ruins. conf. 111. n. 10. vol. 5. v. g. quando quis uno in loco habet incolatum, & in alio originem, tunc di- versis temporibus in utroq. munericis inservire personalibus tenetur. *l. 1. C. ad municipal.* Et si forte locus incolatus cum loco originis simul concurrat, debet locus originis præferri. gloss. in d. l. 1. verb. muneric. dict. tit. & in l. libertas. §. prescriptio. ff. ad municipal. Pacian. 1. confil. 5. n. 62. Si itaque persona consideretur ut persona, vi- cem plurium personarum sustinere non potest, eum difficile hoc esse dicat. *J. Cetus in l. sp. plures 9. ff. de pac.* quando autem respectu aliquius qualitatibus ac officiis intueatur, bene vicem plurium sustin- bit. *gl. in l. si consul. de adopt. Svanemata. dect. sp. rer. jud. decis. 2. n. 32.*

III.

Ex persona alterius consequi possum, quod ex mea non possum. *cap. autoritate 7. §. fin. de con-
cess. præbend. in 6. c. licet 47. §. testes autem de te-
stib. l. si communem 10. ff. quemad. servit. amitt.
gloss. ibid. in verb. & ego. l. Aрист. 3. in fin. que res
pign. oblig. poss. Gail. de Arrest. cap. 8. n. 9. ita ju-*

re societatis commodum legati & que ad incapaci-
tem ac capacem pertinere dicitur, *l. si quis qui duos
29. ff. de liberat. legat. l. si emancipat. C. de col-
lat. Menoch. rem. 1. recup. poss. n. 378.*

Limita, hoc locum habere in individuis & inse-
parabilibus, sicut in dividuis & separabilibus,
prout docent Phil. Dec. in l. si emancipati. C. de
collat. Joh. Igneus in l. 1. §. si quis in villa. n. 27.
ad SC. Syllan. Molin. in addit. ad Alex. conf. 122.
verb. uterque. lib. 5. Pantichman. 2. quæst. præst.
8. n. 25.

IV.

Personæ industria ubi est electa, immutari ea e-
lignantibus invitis non potest. *l. artifices 31. ff. de
solut. l. illud 9. C. de excus. muner. cap. fin. ibique
Felin. n. 2. Panorm. c. i. & 3. extr. de offic. & potest.
judic. deleg. Zoanet. ad l. 2. num. 12. C. de pac.
in empt. & vend. Ambros. de Opizon. in l. si quis
arbitrari 43. n. 7. de V. O. Harprecht. ad proem.
Inflit. n. 75. nec potest per alium actus explicari,
Abb. in d. c. fin. §. ts autem. num. 3. de offic. deleg.
Honthem. 3. de art. Notar. c. 10. n. 11. vel adim-
pleri, c. dilecti 4. extr. de arbitr.*

V.

Personæ conditio in consideratione est haben-
da. *l. si quis 20. ff. de usufruct. cap. cum ad mona-
sterium 6. de flat. monach. c. Episcopus 7. 10. quæst.
2. c. non cogantur 3. distinct. 41.* ita secundum
conditionem personæ qualitas & quantitas ali-
mentorum corcedi solet. Abbas in c. cum omnes.
n. 9. de constitut. ita videmus ex mutatione perso-
na & statum rei immutari, *l. licitatio. 9. §. pe-
nit. ff. de publican. Cravett. conf. 293. n. 10. verbi
ne. obstat. videtur. post Caffren. quem citat
Vantius in tractat. de Nullitat. tir. de nullit. ex de-
fect. mand. n. 86. personæ vero conditione non
mutata nec mutari statum rei. Brunnem. Conf.
penult. n. 112. seqq. cum si mutetur conditio per-
sonæ, mutetur etiam virtutis suæ præmium. Me-
noch. 2. arb. jud. cas. 159. n. 3. Quando ergo di-
citur personarum conditionem non esse haben-
dam in judicis, *c. novit. 13. de judic. c. nullus 4.
quæst. 4. cap. in judicis 12. de R. 1. in 6. id restrin-
git Menoch. 2. arbit. judic. cas. 148. n. 12. ut pro-
cedat in moralibus, sicut in temporalibus, in
quibus multis casibus aliud observari facile de-
prehendimus; aliud enim in nobilibus, aliud in
vilibus & abjectis statutum esse, text. est in l. ser-
verum. 10. ff. de panis. alia exempla vid. apud Sal-
licet. in l. eis severior. col. 3. C. de iis qui not. in-
fam. Jason. in l. si quis id quod vers. terito limitat.
ff. de jurisdiction. Lud. Bologn. in Autb. habita.
C. ne fil. pro patr. n. 225.**

VI.

Propter persona vilitatem juris regulæ trans-
grediuntur. *l. penult. ff. de condit. ob cansam. l.
que adulterium 29. C. de adulst. ubi ea, quæ in cau-
pona administrat, propter persona vilitatem de
adulterio non accusatur. gloss. in c. serpens de pa-
nitent. dis. 1. l. 2. C. ut inir. cert. temp. l. Senato-
rū filia 47. ff. de rit. nupt. l. si Lenones 12. C. de E-
pist. audient. l. sed si unius 17. §. filio. ff. de injur.
Lud. Gomez ad §. ex maleficiis. Inflit. de act. n. 5.*

VII.

In persona ejusdem continuazione facilius

(1) quid

quid admittitur, quam si nova persona adjiciatur. l. i. in fin. C. de liber. præter. l. penult. §. sed si ergo l. de injust. rupt. testam. l. coheredi 41. §. coheres 6. de vulg. & pupill. subdit. Langenbeck in suis annotat. ad. l. filius à patre. ff. liberis. & poss. c. 1.

VIII.

Persona illa obligata censetur, cuius contemplatione obligatio facta est arg. l. datur 6. ff. de collat. bon. l. profectitias. in pr. ff. de jur. d. Dd. communiter in l. in quartam ff. ad L. Falcid. Vult. 2. confil. Marpurg. 25. n. 47. Quia quando dispositio aliqua alicuius contemplatione fit, licet verba in ipsum expressè non dirigantur, illi tamen actio inde queritur, Bart. in l. 2. §. videndum. ff. ad SC. Tertull. Parif. confil. 75. Hinc rationem non esse habendam personæ, in quam verba diriguntur, utpote cuius contemplatione id omne, quod actum est, gestum sit, patet ex l. serv. legato 69. §. si testator 2. ff. de legat. 1. l. cum parcer 77. §. donationis 26. ff. de legat. 2. l. isti quidem 8. §. fin. ff. quod met. caus. l. 3. §. nunc de effectu 3. l. si quis reum. §. t. ff. de liber. at. legat. Parif. confil. 27. n. 63. vol. 2. Cravett. conf. 91. n. 6. vol. 1. Tiber. Deccian. conf. 9. num. 16. vol. 3. Personæ enim in dispositione fit mentio ad eum finem, ut sciatur cum quo pactum vel contractum sit. Dec. conf. 262. n. 6. Jason. conf. 275. Cravett. conf. 131. n. 36. Vult. 2. conf. Marp. conf. 25. n. 44. siquidem in omnibus & ante omnia non tantum in criminalibus, l. 3. de accusat. tot. ritul. C. de his qui accus. poss. Carpzov. in process. Inquisition. tit. 6. art. 1. n. 4. sed etiam in civilibus, l. 4. de testam. l. 14. de jure Codicill. l. 34. de sôlur. matr. persona certa esse debet.

IX.

Quicquid fit contemplatione certæ personæ, non potest nec debet eam ingredi. l. cum precario 12. §. 1. l. inter dictum 14. ff. de precar. l. filios fam. 42. ff. de condit. & demonstr. l. 21. ff. de ilfär. Carpzov. p. 1. confit. 12. desin. 25. n. 3. siquidem personarum non causa beneficium est, quod vel nominatim tribuitur, vel communiter cum qualitatibus designatione, gloss. fin. in cap. privilegium ibidemque. Petr. Peckius n. 4. de R. I. Goedd. 1. conf. Marp. 28. n. 135. Personalia enim nunquam personam obligati egrediuntur. l. quis ergo casus. 16. junct. l. 14. ibi: alter alterius peculii nomine non convenitur. de peculio. c. privilegium 7. de R. I. in 6. gloss. in c. mandata 6. de presumpt. Jason. in l. inter eos. col. 2. n. 9. ff. de re judic. & in l. fin. col. 7. n. 22. C. de SS. Eccles. Bart. in l. 1. ff. de acquir. poss. Adeò, ut nec per procuratorem acquiratur, nisi Domino cedatur, cum personales actiones adeò omnibus nostris adhærent, ut ab eis separari non possint. Corn. conf. 76. licet in presenti. col. 1. vol. 4. conf. 289. circa primum. col. 9. eod. libr. Personalia que sequuntur, sicut lepra leprosum, non autem fundum aut possessionem. l. 1. §. illud 13. ff. quod legat. l. fin. §. fin. ff. de contrab. empt. & ubi Personæ demonstratio, ibi dispositio non ad heredes, multò minus ad extraneum transeat. l. servus. 34. in princ. in verb. itemque demonstratio persona. ff. de statu liber. Regnér. Sixtin. & conf.

Marp. 14. n. 184. nec actio personalis contra tertium obligatum exerceri possit. l. 1. §. si heres 16. ff. ad SC. Trebell.

Limita, nisi personalis actio rem afficeret, h. e. contemplatione ipsius rei inducta esset; eo enim casu rem sequitur, & actio pro in rem scripta habenda est. Bart. in l. sita quis §. e. a. leg. ff. de V. O. & in l. peto. §. fratre. n. 5. ff. de legat. 2. & ideo dixit Angel. quod obligatio personalis contracta respectu rerum competat contra quemcunque possessorum, per text. in l. si ipsa 18. & l. metum 9. §. fin. ff. quod met. caus. c. cum contra 6. de pignor. add. & Bald. in l. 2. quæst. 1. C. de refind. vend. Ludov. Gomez ad §. omnium. In his. de action. n. 3. Vult. 3. confil. Marpurg. 19. n. 23.

X.

Personæ suppositio dolum & fraudem in omni contractu arguit. l. uxor. 55. ff. de donat. int. vir. & uxor. l. pupillus 5. §. 3. ff. de autorit. tutor. l. si quis qui 91. ff. de acquirend. hered. l. si per impræfitionem 11. C. quod met. caus. Alberic. in l. dolum. n. 3. vers. item ex personæ alterius interpretatione. G. de dole. Calcan. conf. 36. n. 2. Aymo Cravett. conf. 122. n. 10. vers. septimo non est dabium. Ruin. conf. 130. n. 2. lib. 2. Mandel. conf. 97. n. 5. vers. & potissimum. lib. 1. Mascard. de probat. 1. conclus. 531. n. 17. & lib. 2. conclus. 815. n. 43. Menoch. de presumpt. 3. præf. 125. per tot. Stephan. Lamberteng. de contract. cor. gl. 10. n. 9. Farin. in pract. crim. p. 2. tit. de pæn. temp. q. 89. n. 129.

XI.

Per personam extraneam, h. e. per eam, quæ juri nostro subjecta non est, nihil nobis acquiritur. l. 1. C. per quas person. nob. acquir. §. ex his 5. insit. eod. Excepit nominatim procurator. d. §. ex his. l. 1. §. per procuratorem 20. ff. de acquirend. poss. l. 11. §. liberam. 6. ff. de pignor. at. quam exceptionem necessarius usus introduxit. videtur, ut scil. laxior utiliorque esset commerciorum facultas. d. l. 1. C. de acquir. poss. Cujac. ad l. 1. §. per procuratorem. ff. eod. Hegenit. de poss. lib. 1. cap. 6. n. 32. & procedit, si dominus sit dominique transferendi animum habeat. l. qui mihi donatum 13. de donat. Tum enim possesse ne nobis acquisita tacite & dominium sequi dicitur. Mynsing. ad d. §. ex his verb. per extraneam. Inst. d. tie.

XII.

Personæ si potest submitti, multo fortius locus. Innocent. in c. ex tuarum. §. de auditor. & usu. pall.

XIII.

Personæ delictum non debet redundare in damnum Ecclesie. c. pervenit 3. extr. de arbitr. c. cum venerabilis 6. extr. de except. c. cum olim 14. extr. de privil. c. delictum 76. de R. l. in 6. c. quia 2. extr. de testam.

XIV.

Personalia non sunt cessibilia. Dyn. in c. privil. legium. de R. I. in 6. Dd. in l. quod si in diem. §. Julianus. ff. de petit. hered. Vult. 3. confil. Marp. 21. n. 67.

Intellige verum scil. de jure personali mero, secus de jure inherentे personæ propter rem, hoc

hoc enim esse cessibile not. Joh. Andr. in addit. ad Specular. sub. tit. de cession. ait. §. 1. in addit. incip. in actione injuriarum. Gozad. ad l. 2. n. 105. C. de past. int. empt. & vend. Roland. à Valle confil. 28. n. 26. §. n. 31. vers. non obstant modo.

XV.

Personarum acceptio non est apud Deum. cap. sicut 32. q. 4. c. nec quamquam 127. de consecrat. distin. 4. nec esse debet apud homines in electio. one Praelatorum. c. sacrorum 34. dis. 63.

XVI.

Personarum qualitas consistit in scientia, moribus & atate. clem. 1. & ult. de stat. & qualit. ex his enim status & veritas facti attendi solet. c. mulieres 6. extr. de V. S. Unde & ex statu persona crimen & pena quandoque augetur. c. cum non 14. c. cum illorum 32. extr. de sent. excomm.

CAP. XXXIX. Persuasio.

Axioma I.

Persuasio, per quam quis inducitur ad aliquid faciendum, habetur loco compulsionis & coactionis, l. em qui 5. C. de Apostol. l. 1. §. persuadere. 3. ff. de serv. corrupt. l. un. §. 2. ante fin. C. de rapt. virg. Ratio, quia habet vim violentia. l. 5. §. 3. de serv. corrupti. C. A. si quis aliquem testari prohib. tb. 3. n. 4. vid. & tb. ult. de extraord. crim. Ant. Matth. ad lib. 48. H. tit. 3. c. 5. n. 8. Paul. de Castr. conf. 174. contra superius. col. 1. lib. 1. Barthol. Socin. conf. 173. col. 2. lib. 2. Curt. jun. conf. 141. col. pen. Calcan. conf. 25. col. 13. Menoch. in tr. de presumpt. lib. 6. presumpt. 6. n. 58. & 2. arb. judic. cas. 395. n. 41. Barbat. conf. 71. vol. 2. Paris. conf. 67. n. 12. vol. 2. Carpz. conf. 23. defin. 30. n. 15. Etiamsi volenti feret. l. 4. §. si quis 5. de liber. exhib. Ruin. conf. 60. n. 22. lib. 3. siquidem etiam est compellitur, qui assiduis precibus sollicitatur. Quod Samson in sua Delila expertus est, Jud. 16. vers. 16. Afflict. decif. 69. n. 6. vid. omnino Cujac. in parar. C. si quis eum cuius int. fuerit. imo (quod fortius) persuasio ad malum plus est, quam violenta compulsion. l. l. 1. §. persuadere 3. ff. de serv. corrupt. Menoch. de presumpt. lib. 4. presum. 28. n. 9. Gravatt. conf. 192. n. 12. & conf. 82. n. 5. Confil. Argent. 1. conf. 20. n. 34. aut violenta coactio. l. 3. §. si quis volentem 5. ff. de liber. hom. exhib. Burgal. de dol. lib. 1. c. 8. Ex crebris enim persuasionebus non solum dolus re ipsa, sed etiam ex proposito fatus aperte arguitur. l. cum quatuor 31. & ibi Bart. ff. de dol. gloss. 2. in l. 1. apud Celsum. ff. de except. dol. Tortus int. conf. Curtii senioris conf. 28. in fin. Unde & tales importunas & crebras flagitationes, quibus taedium & ger expugnatur, ut refragari amplius non possit, testamentum vitiare dicuntur, per not. 1. Conf. Arg. 61. n. 4. & seq.

Quæ omnia non de quævis, sed de nimia & dolosa persuasione vera intellige: quamvis enim ea vim quandam coactionis, maximè inter conjunctas personas habere videatur, propriè tamen vis non est, cum liberum subjiciat consensum.

l. 1. ff. de serv. corrupt. l. non solum n. §. 1. ff. de injur. l. sapè 53. de V. S. Unicuique enim licere homines blanditiis, cum moderatione quadam adhibitis, ad sibi donandum adducere, notant Bellon. confil. 74. n. 7. Bursat. confil. 47. numer. 26. Cephal. conf. 414. Illasfr. llyxor. n. 10. vol. 3. Dec. confil. 489. in casu. num. 6. vers. primo ergo non obstat. & si quæ sunt similia, vid. Pacian. 1. confil. 12. n. 46.

XVII.

Persuasor tenetur de persuas. cap. sicut 6. extr. cap. homicid. Carpzov. P. 2. Dec. 126. n. 12.

Limita: qui aliquem persuasionibus inducit ad mutuò dandum, ceu fidejussor non obligatur. Carpz. P. 2. C. 18. def. 1.

CAP. XL. Pertinentiæ, Pertinere.

Axioma I.

Pertinere ad aliquem censetur non tam, quod jam competit, sed & quod spe potest competere. l. verbum illud 181. de V. S. Paris. conf. 58. n. 44. vol. 3. Decian. resp. 123. vol. 3. Regner. Sixtin. 2. confil. Marpurg. 14. n. 38. Verbum enim pertinere secundum subjectam materiam est accipendum. Gail. lib. 2. obs. 63. n. 11. Et quia hoc verbum sit facti, ideoque si quis pertinere sive pertinuisse quid ad aliquem aut aliquid, & sic de pertinentiis vel de pertinentibus esse afferat, hoc probare tenetur. Cephal. confil. 250. n. 13. vol. 2. ob communem regulam, quod afferenti incumbat probatio. l. 2. l. verius 21. ff. de prob. Pacian. 1. de probat. c. 7. Unde licet de necessitate non requiratur, pertinentias omnes statim exprimi, & speciatim peti, cum accessoria sequantur causans sui principalis. cap. accessorium de R. I. in 6. ac magis ad punctum liquidationis, quam actionis pertinent videantur; eò tamen laborandum est, ut lites minuantur. l. quidam 21. ff. de reb. cred. cum enim sapè finita causa ingentes labores in rebus pertinentibus liquidandis sint devorandi, melius & consultius videtur actori, ut una eademque opera, ne ex lite lites nascantur, rota controversia una quasi manu discutatur. Gozad. 1. confil. Marp. 28. n. 343.

XVIII.

Pertinentia destinatione & voluntate patris. fam. constituantur, l. quod in rerum 24. §. ff. quis 2. ff. de legat. 1. Innocent. in cap. cum ad secundum. n. 2. & 3. de resit. spoliat. quia nostra destinatione fundorum nomina & domus, non natura constituantur, l. questione 12. §. si quis eodem 14. & §. Papinianus 37. ff. de fund. instruct. l. ex facto 35. §. rerum 3. ff. de hered. insit. Unde licet castro à jure nihil corporale sit deputatum, quod sit ejus pertinentia, tamen ab hominibus & eorum statutis consuevit & castro certum territorium assignari. Canonista in cap. ff. civitas de sentent. excommun. in 6. Bart. in l. 1. n. 3. ff. de damn. infect. Bald. conf. 420. n. 5. vol. 1. incip. verba Principis. siquidem apprehensa possessione castri, pertinentia quoque ritè apprehensa intel-

(1) *

intel-

intelliguntur, Gail. 1. obs. 129. n. 6. & 8. Mynsing. 3. obs. 39. Borcholt. in tr. de feud. n. 35. Dyn. in c. 1. de R. L. Treutl. disp. 21. t. 2. lit. b. vol. 2. vid. tamen distinctionem Menochii, quam probat & declarat Vultej. 1. Feud. 5. num. 4. pag. 77. Gothofred. Anton. disp. 3. feud. 3. thes. 4. lit. B.

CAP. XLI. De Peste.

Axioma I.

Peste laborantes ab urbe sunt expellendi, neque ad eorum receptionem tenetur, qui ægrotos recipere obligatus est. *Carpz. L. 10. Resp. 105. n. 11. & 2.*

II.

Pestis tempore pastor Ecclesiae non debet defere Ecclesiam: nam si fugit, suspectum se reddit, quod nullam fiduciam in Deum habeat, & sit mercenarius.

Limita: nisi pastor aliis etiam Ecclesiis præsit & Ecclesia peste correpta aliis ministris sit instructa. *Carpz. L. 1. Jurispr. Eccles. def. 72.*

CAP. XLII. Petere, Petitio, petitorium.

Axioma I.

Petitio debiti non probat statim debitum, *Innoc. in cap. super literis 20. de rescript. possunt enim peti multa, sed deberi & concedi pauca. Castr. in l. 1. n. 1. C. de divers. rescr. Wels. 1. conf. 36. n. 4.*

II.

Petens ex contractu rei sua alienata, videtur eum approbasse, nec potest ad contractum rei reverti, l. 4. ubi gloss. C. de pæst. inter emptor. Qui enim vult consequens, vult etiam antecedens, l. ad rem mobilem 56. l. ad legatum 62. ff. de procurat. Unde qui petit effectum contractus, petit causam, sine qua non constet effectio, Jason. in l. sc. can. a. n. 5. C. de transact. non modo cum effectu petendo & judicialiter, verum etiam extrajudicialiter verbali petitione, Salicet. in l. 4. n. 3. Cod. de pæst. inter Emptor. Welschenb. 2. conf. 70. n. 10.

III.

Non debet quis ab alio expectare, petere & desiderare, quod ipse habere & aliis impetrari debet. *text. & gl. ad l. 6. §. 9. ff. de edend.*

IV.

Non opus est petitione, cum jus ipsum suppetit. l. un. C. de thesaur.

V.

Petere nemo debet id, quod redditurus est, l. in condemnatione 173. §. dolo 3. ff. de Reg. Jur.

VI.

Peti aut repeti ab eo nihil potest, qui suum recipit, l. de hereditate 5. C. de petit. heredit. Nihil enim dolo facit creditor, qui suum recipit, l. 167. §. 1. de Regulis juris.

VII.
Frusta petit is, qui petit quod habet, §. res aliena 6. Inst. de legat. Menoch. 4. remed. adipisc. poss. n. 179.

VIII.
Petens aliquid, causam petendi allegare debet, cap. pervenit 5. extr. de censibus.

De petitione Tutoris vid. *TUTORIS PETITIO.*

IX.

Petitio illa habetur maligna, quæ cum alterius fit incommode sine proprio aliquo emolumento. *Mev. Conf. 39. n. 58.*

X.

De petitorio quando constat, frusta disceptatur de possessorio, cap. cum dilectu 6. & ibi gloss. fin. & Canonist. communiter de caus. poss. & prop. Siquidem liquidatio petitoris trahit ad se possessorium, illudque penitus absorbet, Bart. in l. 12. §. 1. n. 16. ff. de acquir. poss. Cyn. in l. incerti. n. 2. & 3. C. de interdict. Cæpoll. conf. 59. n. 12. lib. 1. Menochius de recip. poss. remed. 15. num. 367. maximè quando notoriè constat de causa petitorii. Paulus de Castr. in l. 2. C. de edit. D. Adr. toll. Covarruv. in epit. 4. lib. decret. p. 2. §. 5. n. 10. quia dignus est, Cazy. decif. 77. n. 1. 2. Port. conf. 1. n. 64. Zaf. in l. 12. n. 30. ff. de acquir. poss. Jacob. Put. lib. 1. decif. 82. Hinc quando potiora jura ab altera parte deducta & probata, judex super petitorio pronunciare debet. Cravett. conf. 248. n. 5. Mynsing. respons. 25. n. 7. Nata. conf. 289. n. 11. Knichen. de jure territor. cap. 5. num. 27. Er petitorium tractari videtur, ubi de privilegio agitur, Afflict. decif. 183. Chassan. conf. 33. n. 4. vers. secus. Contard. ad l. unic. quæst. 13. quid sit petitorium. n. 76. Roland. à Valle conf. 6. n. 30. lib. 4. Gylman. rom. 2. p. 1. pot. 1. n. 38.

XI.

Petitoris remedii possessoria sunt salubriora, l. qui destinavit. 24. ff. de rei vindicat. l. ordinarii 13. C. cod. l. incerti 3. C. de interdict. Vult. 2. Conf. Marp. 27. n. 196.

XII.

Petitorio judicio interdum possessorio omisso, agere consultius est, Pract. Ferrar. in formal. libell. petit. hered. ab invest. p. 2. n. 8. per text. in l. si inter me & te 15. ff. de Except. rei judic. Vult. d. conf. n. 197. frusta namque sit per plura, quod potest fieri per pauciora. l. 1. ff. quod met. caus. l. amplior 39. C. de appellat. l. ne in plures 2. ff. de Exercit. att. l. plane. 3. ff. famili. bercise.

XIII.

Petitorium nihil habet commune cum possessorio, l. naturaliter 12. §. 1. ff. de acquir. poss. prius enim de possessione, deinde de proprietate agi debet, l. ordinarii 13. C. de rei vindic. quod plenus persequitur Menochius de recip. poss. remed. 15. n. 366. & conf. 180. num. 3. volum. 2. & petitorium suspenditur, quoad de possessorio fuerit cogitatum. Vult. 3. Conf. Marpurg. 20. n. 13.

XIV.

Quoties, non de jure possessionis, sed de ipso jure in rem competente agitur, toties est judi-

judicium petitorum, quia sic petitur id quod nostrum est seu nobis deberur. Conf. Brunne-
mann. in Process. Civil. cap. 1. n. 42. seqq. ita er-
go non solum qui rem vindicat, judicium pe-
titorum intentasse dicitur, sed etiam qui agit
de jure pignoris, servitutis & simili, dem das
Eigenthumb oder die Erb. Gerechtigkeit zu-
ständig ist. Carpzov. in Process. Tit. 1. art. 5.
§. 1.

XV.

Petitorum judicium non intentandum, pri-
usquam finiatur possessorum, Carpzov. L. 1. Resp.
75. n. 1. 3.

XVI.

Petitorum ac possessorum coram eodem ju-
dice terminari debet. Carpz. Process. Jur. Tit.
5. art. 5. n. 10. Petr. Frid. Mindan. de contin.
Caus. cap. 5. n. 38. & 39. Andr. Gail. Lib. 1. obs. 32.
n. 11. Felin. in cap. ult. n. 8. X. de Judic.

XVII.

Possessorum acquirendæ & recuperandæ pos-
sessionis cum petitorio cumulari potest l. 18. §. 1.
de vi & vi arm. non verò possessorum retin-
dere l. 1. C. de furt. l. 16. C. de inoff. testam. l. 188.
de R. f. cap. sollicit. de appellat. L. un. C. de a-
lien. judic. mutand. quia in contrario supposito
se fundaret auctor: nam in possessorio retin-
endar prætendit se possidere, in petitorio præten-
dit adversarium possidere, unde clarum est ex §.
2. Ius. de ael. quod ei, qui possidet, prodata non
sit actio, per quam dicat, rem suam esse. Emnzk.
Ex 14. q. 1.

XVIII.

Petitorum rogans possessorio renunciat, l. 6.
§. fin. ff. de acquir. possess. Mev. P. 2. Dcc. 354.
n. 2.

CAP. XLIII.
De Physiognomiâ.

Axioma I.

Mala Physiognomia malam arguit naturam.
Bald. in Comm. ad l. 2. C. quor. appellat. non re-
cip. Exempla refert Paris de Puteo de Syndi-
carus sub voc. tortus. C. 3. n. 26. Bis, inquiens,
sest. judicium per Physiognomiam: quia cum
quidam fuisse inculpatus de venenatione & es-
se carceratus, & veniret coram me ad respon-
dendum super inquisitione, eo rivo judicavi per
presentium quid esset innocens, & ita fuit po-
ste repertum, famulus enim ipsius fecerat. Iti-
dem inter plures de farto inculpatos judicavi,
quod unus illorum, qui erat pessima Physiognomia,
fartum commiserit & non ceteri, & itare
pertum fuit per inquisitionem.

Limita: conjectura talis non necessaria, sed
saltēm probabilis est. Et malam quidem na-
turam in genere probat, non autem in spe-
cie aliquod delictum: proinde sola physiognomia
ad torturam non sufficit, ne quidem ad ter-
ritiōnem. Carpz. Praef. Crim. P. 3. q. 120. n. 79. seq.
Bocer. de Quest. & Tort. C. 3. n. 78. Zanger. de
quest. & Tort. Cap. 2. n. 85.

II.

Bona corporis figura bonæ mentis est argu-
mentum, Menoch. de arbitr. Jud. quæst. cas. 226. n.
5. Cevall. Commun. contra commun. quæst. 248. n.
13. Et in pulchro corpore pulchra residet ani-
ma. Barbos. de offic. & potest. Episc. P. 2. alleg. 42.
n. 5.

CAP. XLIV.

Pictura.

Axioma I.

Pictura Idiotis est pro lectione, cap. perlatum
27. & seq. de consecrat. distinet. 3.

II.

Operæ pictoriæ sunt opere fabriles, l. 26. §. 12.
vers. sed si non opera. ff. de cond. indeb. nisi ani-
mi tantum causa artem pictoriæ exerceant. l. 8.
C. de Medic. l. ult. C. de excus. artif. Schoenborn.
lib. 3. polit. c. 5. Tiraq. de Nobilit. cap. 34. n. 2. Nol-
den. de stat. Nobil. cap. 17. num. 162.

CAP. XLV.

Pia causa, pietas, pius

usus.

Axioma I.

Pia causa cum dispositione inter liberos pro-
cedit à pari, Alexand. conf. 4. vol. 7. habetur enim
monasterium loco filii. Autb. de sanct. Episc. §.
sed hoc de presenti. gloss. in l. si ita quis. §. ea lige-
de V. O. Bart. in l. habet. Cod. de SS. Eccles. Cra-
vett. conf. 152. Circa testamentum. inque reli-
ctis ad pias causas magis æquitas & jus poli, quam
rigor juris civilis inspicitur. cap. cum esset rela-
tum 10. cap. relatum 11. cap. filius 15. de testam.
Bart. in d. l. habet. C. de SS. Eccles. Ideoque inquit
Baldus in l. consulta. Cod. de testam. quod nullus
casus de mero rigore juris evenire possit, qui ex-
ecutionem reliquit ad pias causas impedit, per cap.
nos quidem 3. extr. de testam. cum pro talibus re-
licitis officium judicis & mera æquitas sufficiat, l.
hereditas 5. ff. de perit. hered. l. Quintus 7. §.
Pomponius 1. de annuis legat. in nō majorem laxe
favorem esse pia cause, quam liberorum, tradit
Pantzschm. 2. quæst. art. 6. n. 20. Ubi tamen de-
clarat, quando scilicet non agitum de legitima li-
beris iure naturali debita, per ea, quæ habent Felin.
in cap. in præsentia. de probat. Julian Clatus 3. sen-
tent. 9. testam. quæst. 6. vers. 5. & quæst. 8.
vers. fin. Ferdinandus Vafqv. 3. de success. creat. pro-
gress. & resolut. §. 22. limit. 12. n. 17.

II.

Pia causa æquiparatur cum causa miserabilium
personatum, l. 1. & ibi Bart. quæd. Imp. int. pupill.
& vid. cap. ex parte 15. de for. comp. Decian. conf.
1. n. 48. vol. 3. per l. orphanotrophos 30. l. si quis ad
declinandum 38. Cod. de Episcop. & Cleric. & quod
eiusmodi legata dicantur pia, tradit Speculat. in
§. 13. n. 62. de instrument. edit. & post cum Are-
tinus conf. 12. numero 3.

III.

Pia causa legatum æquiparatur cum legato
libertatis, l. cum quæst. 20. §. sed si quis q. de fidei-
comit.

(1) 3

comm. libert. l. sciendum 32. de manumiss. testam. Bart. in l. proximè, ubi Bald. de his quæ in testam. delentur. & not. in l. eam quam. Cod. de fideicommiss. Angel. & Johan. de Imol. in l. si filius. de vulg. subfit. l. i. ibi: rationem piecatis. C. de commun. serv. manumiss. Bart. in l. si unus. de testam. manumiss. Pantschman. p. 2. quæst. 1. n. 2. quin imo & favore pia cause clausulam codicillarem præsumi senserunt Bald. in l. si jure. C. de fideicommiss. Marian. Socin. in reg. 398. limit. i. & in l. cum avus. n. 15. de condit. & demonstr. Jas. in l. non est dubium. Cod. de testam. Gabr. 4. de testam. conclus. 5. confer & Tiraquell. in tract. de privileg. pia causa. per rot.

Quæ omnia intellige, si scilicet Legis autoritas accesserit; pietas enim sola ea neglecta & deficiente non efficit, ut quis validè obligetur. Nov. 1. §. si verò expressum. l. pen. §. illo 2. C. de necessar. serv. hered. infit. l. nam et si parentibus 15. ff. de inoffic. testam. ubi si mater pietatis intuitu legatum velit, necesse fuit eam se autoritate Legis munire. Pantschman. p. 2. q. 6. n. 70. adde & Carpz. 6. resp. 33. n. 25. nec eam ex arbitrio Dd. definiendam esse, patet ex l. 19. C. de SS. Eccles. cum in favorem pia cause nihil præter expressi juris rationem statuere debeamus, cap. 1. §. sed diversum. de alienat. Feudi. Frideric. Mindan. cons. Saxon. lib. 3. quæst. 9. n. 11. præterim ad damnum & aliorum iacturam. cap. suam 9. ubi Canonista de pæn. prout de viduis & alii miserabilibus personis dicitur, in cap. ex tenore 11. de foro compet. & in cap. per nostras 7. de donat. inter vir. & uxor. Licet enim favor Ecclesie & pia causa sit maximus, attamen ad præjudicium tertii non est extendendum, cap. quid ergo 3. 23. quæst. 4. & ibi gloss. Felin. in cap. nonnulli. n. 6. de rescript. vid. & l. 38. §. 2. ff. de aur. & arg. leg. sed & ita est favendum, ne aliis fiat iniquitas. Befold. 3. conf. 94. n. 7. d. l. illud 19. vers. nulli danda licentia. C. de sacro. Eccl.

IV.

Ad piam causam data debentur, quoties de ultimâ voluntate constat, et si illa omni solennitate careat. Mev. P. 8. Dec. 5. n. 2. seqq.

V.

Pia causa privilegium non est tribuendum, nisi iure expressum; nam pietas sola absque lege non efficit, ut præter jus commune quid fiat. Mev. Conf. 98. n. 73. 220. seq.

VI.

Omnis immensitas donationis in piam causam est optima mensura N. 7. & 2. §. 1. Hinc cui incumbit distributio panum inter pauperes alicujus parochie, debet hoc opus pium non saltē exequi, sed & suo privato patrimonio augere l. 12. C. de SS. Eccles.

VII.

Pietatis tatio semper & ubique habenda est l. i. de obseq. parent. & patr. prestand. l. 43. in fin. de religios. Unde & pietatis & humanitatis causa impensæ factæ non repetuntur. l. ult. C. de captiv. Exceptio est apud Cujacium in parat. C. de infantib. exposit. n. 51. ubi dissentient videtur Pac. Verum si videamus, an pietas si causa procastinæca tantum, ut in l. 31. §. 6. de N. G. an

verò finalis, d. l. 43. de Relig. res facile compo- netur.

VIII.

Non omne, quod quis pietatis ratione facere debet, etiam præcisè facere cogitur, l. 4. §. 2. & 4. junct. §. 15. ff. de alend. lib. cum multa eti honestè præstentur, à liberalitate tamen procedunt, non ex obligatione, l. ult. C. de dot. promiss. l. 12. §. 13. ff. de administ. tutor. Coll. Jurid. Arg. lib. 23. iii. 3. tb. 5. n. 3.

IX.

Pietas interna reprehendenda non est, quæ suspicionem fraudis evitat. l. 1. §. si libertas 27. ff. si quid in fraud. patron. l. parrem 19. ff. que in fraud. creditor.

X.

Pietatis sub specie non est committenda impie- tas, sicut 8. ext. de heret. c. super 4. ext. de uir.

XI.

Pietas & necessitas non sunt sub lege, cap. ult. ext. de fer.

XII.

Pietate culpa purgatur, cap. si qualibet 20. 22. quæst. 2. nec est crudelitas, sed pietas criminis punire, c. legi 13. 23. q. 8.

XIII.

Quod ad unum pium usum destinatum est, ad alios usus transferri potest, l. legatum 16. & ibi Bart. de usufr. legat.

Intellige scilicet, quando ille usus, ad quem ab initio quid destinatum erat, in desuetudinem abiit, l. legatum 4. de administ. rer. ad civit. & normitan. Innocent. Covart. in cap. nos quidem de testam. Bart. in l. 1. n. 8. ff. de condit. infit. Bald. in l. si quis ad declinandum. in princ. n. 10. C. de p. p. & Cler. Tiraquell. in tract. de privileg. pia causa. priv. 38. Rochus & Curt. de Jur. pair. quæst. 15. num. 33.

CAP. XLVI.

De Pignore. Conf. Rubr. de Hypothecâ.

Axioma I.

Quodcunque in securitatem crediti traditur, illud est pignus, quia pignus constituitur per contractum realem, qui non nisi traditione celebratur. Et ita differt pignus ab hypothecâ.

II.

Quicunque non potest alienare, ille nec oppignorare; nam oppignorare est species alienationis, l. ult. C. de reb. alien. non alien. cum per oppignorationem alteri constitutur jus in re. Quodcunque igitur est prohibitum in termino, prohibitum etiam est in viâ. Ita ergo pupilli, minores, commodatarii & c. oppignorare non possunt.

III.

Quodcunque non potest alienari, illud nec potest oppignorari. Ratio est in axiom. præced. Ita ergo feudum regulariter Domino agnatisque dissentientibus oppignorari nequit l. 2. Feud. cap. 52. G. l.

52. Gail. L. 2. obf. 154. n. 5. Pariter nec res sacræ, religiosæ, universitatis, &c.

IV.

Quot modis solvitur debitum, tot modis solvitur pignus, hoc enim datur in securitatem Crediti. l. 6. pr. ff. quib. mod. pign. vel hyp. solv. ita solvitur pignus per debiti integri solutionem, confusione, novationem, Franzk. ad ff. eod. num. 11. Struv. Ex. 26. 1b. 50. remissionem expressam vel tacitam l. 17. §. 2. de pæt. l. 7. C. de remiss. pign. absolucionem debitoris licet per sententiam ini quam. Franzk. ad tit. quib. mod. pign. vel hyp. solv. n. 38.

V.

Quoties debitum non solutum, toties jure ludenti nullo modo præscribitur: quia luere pignus est res meræ facultatis naturalis, & actio pignoratitia non nascitur antequam debitum sit solutum; actioni vero nondum natæ non prescribitur.

VI.

Quoties debitum solutum, toties iuritioni pignoris præscribitur tringinta annis: quia ab eo tempore, quod debitum solutum, nata jam est actio pignoratitia, quæ cum personalis sit, tringita annis ad exemplum ceterarum exipiat, l. sicut. 3. C. de prescript. 30. vel 40. ann.

VII.

Quotiescumque creditor propriâ autoritate occupat pignus, toties præstat casum, l. 30. ff. de pign. act. ratio consistit in odio privatæ autoritatis.

Limita, ut hinc aliud sit, si creditori licentia occupandi data à debitor, Brunnemann. ad d. l. 30. si vero debitor resistat, judex audeundus est, & sic pactum hoc operabitur paratam executionem.

VIII.

Quoties ob contumaciam alterius sit immisio, toties pignus vocatur prætorium, quia hoc à prætore ex æquitate in gratiam Creditorum est introducū. rot. tit. C. de præt. pign. e. g. si legatarius ob non præstam cautionem, rot. tit. ff. ut legat caus. catur. vel creditor ob latitatem debitorem in bona mittatur, l. 1. 12. in fin. ff. quib. caus. in possess. catur. l. 15. §. 21. de dann. infect. aut si missio fiat ex causâ damni infecti, d. l. 15. l. 5. §. 1. eod.

IX.

Quoties ob executionem rei judicatae sit immisio, totes inde oritur pignus judiciale, tot. tit. C. si in caus. judic. quia hoc à judice post sententiam in judicio constituitur.

Amplia, ut idem hodiè sit in instrumenti l. quidi five għarentiġonati executione. Carpz. P. i. C. 28. d. 37.

Cap. XLVII.

Pigritia. Negligentia.

Segritia.

Axioma I.

Pigritia seu desidia non debet esse impunita, l. unic. Cod. de offic. Comit. sacr. larg.

II.

Pigritia & negligentibus jura non subveniunt. l. non 16. Ex quibus causis major. l. pupillus 24. que in fraud. cred. Wesenb. in parat. ff. de agnoscend. & alend. liber.

Cap. XLVIII. De Piscibus.

Axioma I.

Piscis fructificationis causâ stagno immisii, cedunt heredibus vafalli, defuncti eo tempore, quod stagnum mox est piscabile. Carpz. P. j. Conſt. 32. n. 27.

II.

Piscis propagationis causa in stagno existentes immobilibus annumerantur, arg. l. 62. §. 1. ff. de u. u. ff. secus si custodiæ causâ tantum habeantur, l. 15. in fin. ff. de act. emt.

III.

Piscis fructus aquæ non sunt, nec piscandi ius fluvio aut stagno cohæret. Carpz. Disp. de Feud. 4. pos. 19.

Cap. XLIX. Placere, displicere.

Neque eos, qui placuerint, gravare justi est, neque eos, qui displicuerint, retinere prudenter. l. 4. C. de susceptor.

Cap. L. Plenum, plenitudo potestatis. v. supra Perfectum.

Axioma I.

Plenum idem est, quod perfectum, l. fideicommiss. 11. §. quanquam 7. de legat. 3. cap. cum inter 13. ubi Innocent. & alii de re judic. Felin. in cap. audit. in 3. col. de prescript. Jafon. in l. poss. humano. col. fin. C. de bon. poss. contr. tab. Verba enim pleno jure perfectionem denotant. Lud. Gom. ad §. fuerat. Inst. de act. num. 28.

Intellige nimurum circa eundem casum ab Imperatore inductū, secus circa alios, quia talis perfectio iniqua non includit, argum. cap. quemadmodum 25. & cap. Quintavallis 23. cap. veniens 16. de jure fur. Ludov. Gomez. d. loc. n. 32.

II.

Plenitudo potestatis est arbitrii plenitudo, nulli necessarii subjecta, nullis regulis juris limitata. Bald. in l. 2. C. de servit. Parif. conf. 1. vol. 2. Gylman. 1. p. 2. tit. 11. vot. 2. n. 15. Peregrinus lib. 1. de jure fisci tit. 3. n. 63.

Quoties enim summus Princeps aliquid facit de plenitidine potestatis, nemo dicere potest, cur ita facit, quia apud Principem stat pro ratione voluntas. Bologn. conf. 6. Iaf. in l. fin. de const. Princ. & in l. rescripta. C. de precib. Imp. offrend. Burfat. conf. 410. n. 28.

III.

Plenitudo potestatis in dubio non præsumitur, Innoc. in cap. innotuit n. 6. de Elec. c. innovamus.

(1) 4

n. 1.

n. 1. in fin. de censib. Afflict. in c. 1. §. similiter, n. 15. de Capitan. qui cur. vend. Gail. 2. obf. 1. numer. 17.

IV.

Plenitudo potestatis non extendi debet ad aliorum injuriam, Socin. consil. 164, col. pen. lib. 2. & consil. 120, col. pen. ad fin. lib. 3. Vasq. lib. 1. controversial. illusfr. cap. 5. num. 17. Cravett. consil. 241. n. 20. Gail. 2. obf. 12. n. 7. Mynsing. resp. 92. o. o. dec. 10. Philipp. Math. 3. consil. Marp. 25. num. 11. Siquidem is solus omnipotens dicitur, qui malum facere non potest; qui autem malum facere posset, is omnipotens nec est, nec nominaretur secundum Augustinum in cap. Principium. §. charit. as. de paenit. disp. 2. Fulgos. consil. 6. Domina Catharina. col. pen. Curt. sen. consil. 73. col. 29. quia plenitudo potestatis in sola bonitatis dispositio- ne, non etiam pravitatis inesse videtur. Aymo de antiquit. temp. p. 1. ver. 1. non omisit. n. 3. Unde si quando Princeps ad malum plenitudo potesta- tis niteretur, non tam potestatis quam tempesta- tis plenitidine usus aut abusus diceretur, Card. in clem. pastoralis, de re judicat. Socin. consil. 120. col. pen. in fin. Quoties enim Princeps ait uti se plenitidine potestatis, semper de potestate bona ac laudabili, non de mala aut vituperabili intelli- gendum erit. Bald. consil. 345. Ad evidentiam. colum. 2. lib. 1. & consil. 316. Rex Romanorum. colum. 3. cod. libr. Vasq. contr. jur. lib. 1. cas. 1. num. 5.

CAP. LI. Placitum, Variatio, Ap- probatio.

Axioma I.

Quod semel placuit, amplius displicere non debet, cap. Quod semel 21. de R. I. ubi Petr. Peck. cap. quidam 12. extr. de renunciat. vid. infr. lit. 2. cap. 1. ax. Quod semel.

II.

Placendi causa veritas hominibus non est e-
nuncianda, cap. primun. in med. 22. quest. 2.

III.

Quod magis placuerit, in dubiis liberum est
sequi. cap. ex parte 18. extr. de Censib.

CAP. LII. Plura, plura officia, Plu- ralitas, Plures.

Axioma I.

Perperam sit per plura, quod fieri potest per pauciora, l. 1. quod met. caus. l. ampliorem 39. §. in refut. atoris 6. C. de appell. l. 1. ubi Bald. in princ. de dol. Wesenb. 1. consil. 7. num. 2. & consil. 41. num. 7. C. A. de compensat. thes. 3. in fin. Quod enim brevius & per unum actum potest expediri, longius ducendum non est, l. Dominus 53. ff. de con- dict. indeb. ita non est in plura judicia dividendum, quod uno expediri potest, cap. 3. de ordin. cognit. Wesenb. in cod. de compensat. num. 6.

& inparat. ibidem num. 3. ubi plures textu al- legat.

II.

Duo vel plura plus ponderis habent, facilius que aliquid operantur quam unum. Auth. cefsan- te. C. de legitim. hered. §. sed bodie 2. Inf. de a- dopt. cap. non potest 21. de probend. in 6. Dd. in 1. 1. C. de pacl. Grat. consil. 134. num. 58. lib. 1. Cravett. consil. 201. num. 18. Regner. Sixtin. 2. Consil. Marpurg. consil. 9. num. 11. Plurale enim in uno ve- rificari non potest, l. ubi numerus 12. ff. de testib. cap. plurale 46. de Reg. Jur. in 6. Decius consil. 43. Vult. 1. consil. Marp. 16. num. 56. Et facilis inven- nitur, quod a pluribus queritur, text. in cap. fin. disp. 20. ibidemque gloss. in verb. pluribus. Gail. 1. obf. 33. num. 3. Unde & pro confilio ali- cujus Collegii, quam pro Collegiis particularibus magis præsumi, refert Decius consil. 400. incip. Vi- so eleganti. num. 1.

III.

Non est in plures distingendus adversarios, qui cum uno contraxit, l. 2. de Exerc. adl. 1. 27. §. 8. de pecul. l. quod si nolit. 31. §. si plures de Edilit. Edilit. Finckelthuf. disp. seud. controv. 18. Siquidem per plures res aut personas rem dispergere incommodum est, l. 2. §. 11. de orig. jur. vid. Ber- lich. 1. decif. 21. num. 3. & per plures scissa defen- sio in commodo afficit auctorem, l. 1. §. 7. ff. judic. solv.

IV.

Pluribus functionibus nemo uno tempore, præfesse potest, can. 1. disp. 89. Wesenb. in pa- rat. ff. de decur. num. 3. juxta illud: pluribus in- tentus minor est ad singula sensus. l. ult. C. de Affisor.

V.

Administratio vel jurisdictio in plures dispen- sata vilefecit, cap. quia diversitatem s. de concess. prebend.

VI.

Pluribus una oratione junctis pariformiter de- bent intelligi juncti, l. Seja 20. §. Gajo. ubi Bart. de fund. illusfr. l. si legatus 8. §. fin. ubi Bart. de legat. 3. gloss. in l. liber homo. §. Titius. ff. de bired. infit. quia una determinatio respiciens plura de- terminabilia æquilater determinat, l. jam hoc ju- re 4. in princ. ff. de vulg. subf. ubi Jafon. num. 8. & in l. Lucius. num. 3. cod. tit. & proinde in suc- cessionibus ita vocati æquilater admittuntur. Jaf. in l. si pater. num. 8. de vulg. subf. Wesenb. consil. 41. n. 145.

VII.

Pluralitas nominis inducit obscuritatem l. duo sunt Titii 30. de testam. tutel. l. si fuerit 10. ff. de re. dub. Jaf. in l. quories in stipulationibus. num. 7. de V. O. Gail. 1. obf. 50. num. 2.

VIII.

Pluralitas ubi habituum, ibi requiritur plurali- tas privationum, Gail. 2. de Pac. pub. c. 11. num. 19. ubi enim sunt plura vincula, ibi & absolutions plures exiguntur, cum nihil tam sit naturale, quam unum quodque solvi eo modo, quo ligatum, l. nihil tam naturale 35. ff. de R. I. Jafon. in l. de pupillo. §. si in pluribus numer. 2. de oper. nov. num.

IX. Plu-

IX.

Pluralitas qualibet resolvitur in suas singulartates, *i. falsa* 33. *§. si quis* 3. *ff. de condit.* & *de monsfr.* & ibi Bartolus & Socinus. Baldus in *l. cum quidam*. *C. de legat.* Brunnem. *Conf.* 4. *n. 76.* & *n. 91.* *seqq.*

Intellige verum, quoties in pluralitate, & quolibet illius singulari casu aequalis vigerat ratio. Idem in *l. heredes*. *§. cum ita.* *ff. ad SC.* Trebell. Vincent. *Bancustom.* 3. *Conf. illuſtr.* *conf.* 26. *numer.* 1.

Limita I. nisi quando pluralitas requirit pro forma, *gl. in l. 1. §. hoc autem*, *de iin. aet. priv.*

Limita II. nisi hoc dictio collectiva impedit, *l. si necessarias* 8. *§. si annua* 3. ubi Bart. *ff. de pignor.* aet. Add. & Everhard. qui plures limitationes adducit, *in loc. topic. loc. a vi numeri.* *num. 7.* *cum seq.*

X.

Plura ubi obstant, uno sublato, reliqua non tolluntur. *l. quoties duplicit* 91. *de R. I. Gail.* 2. *ob serv.* 65. *n. 7.*

XI.

PLURALIS numerus saltem dualitatem requirit, nec uno contentatur, *l. ubi numerus* 12. *ff. de test.* *l. libertas* 17. *§. ult. ff. de manum.* *testam.* *l. inter illam* 17. *§. fin. ff. de verb.* *signific.* *l. ult. ff. ad Trebell.* *cap. pluralis locutio* 40. *Reg. Jur. libr.* 6. *[cap. si testes.* *§. ubi 4. quest. 2. cap. 15. c. cui 19. de prebend.* & *dignit.* in 6.] *Oldrad.* *conf.* 215. *Puncta brevia.* *col. fin. num. 8.* *vers.* *deinde opponitur.* *Signorol.* *conf.* 92. *Dominus Marobio.* *in princip.* *Johannes de Imol.* *conf.* 101. *num. 2.* *Castrensi.* *conf.* 161. *Viso puncto.* *vers. restat solum.* *lib. 1.* *Everh.* *in topicis legalib.* *loci* 54. *Mascard.* *de probationib.* *concl.* 838. *num. 13.* *Menochius* *conf.* 50. *num. 1.* & 19. & *conf.* 686. *num. 11.* & *conf.* 848. *n. 3.* & *conf.* 995. *num. 3.* & *conf.* 404. *num. 2.* & *conf.* 198. *n. 6.* *Escob.* *de ratiocin.* *c. 18.* *n. 43.* *Cened.* *post libr.* *pract.* & *variar.* *quest.* *sing.* 80. *num. 3.* *Mar. Antonin.* *variarum resolutionum* *libr.* 1. *resolut.* 100. *numer.* 37. *Card. Tusch.* *pract.* *concl.* *tom.* 2. *lit.* 1. *concl.* 333. *num. 1.* & *tom.* 6. *lit.* P. *concl.* 367. *per totam.* *Sebast.* *Medices de Reg.* *Jur.* *reg. 4.* *vers.* *secundo premitto.* *cum seqq.* *Quod adeo verum est,* ut potius error, quam pluralitas presumatur. *Ruin.* *conf.* 141. *num. 12.* *lib. 5.* *Crav.* *conf.* 198. *num. 1.* *ad fin.* *Mascard.* *d.* *concl.* 1174. *num. 4.* 8. & 23. *Menoch.* *de pref.* *lib. 6.* *pref.* 15. *num. 10.* & 16. *[Unde & in dubio pluralitatem actionum.* non presumi debere, dicit Baldus in *l. neque natales.* *col. 2.* *Cod. de probat.* quam sequitur Decius in *cap. in presentia.* *notab.* 9. *de probat.* idem esse & in pluralitate factorum refert Baldus in *l. qui jurasse.* *§. fin. ff. de jurejur.* *Jason.* *in d. l. 2.* *col. 2.* *num. 7.* *Cod. de bonor.* *possess.* *secund.* *tab.* & *stipulatio-* *num.* *trad.* *Dd. in l. scire* *ff. de V. O.* *Felin.* *in cap. cum* *Jobannes.* *col. 2.* *de fid.* *inſtr.* *quia Jurisconfultus* *multiplicare* *remedias* non presumuntur, *l. 1. §. 2. ff. ut legat.* *nom.*]

fallere, si Lex ipsa extensionem faciat, *ut in d. princ.* *Instit.* *de vi bonor.* *rapt.* *sicuti nec* *quicquam* *etiam* *facit* *locus Wesen-* *bec.* *in parat.* *ff. qui satisd.* *cog.* *num. 7.* *vers.* *sed utrum* *plures.* *si* *distinguatur* *aliud esse,* *si* *dispositivè,* *aliud* *si* *narrativè* *loquatur,* *vide* *not.* *ad Coll.* *Arg.* *de Legib.* *ibef.* 37.] *Declara* *etiam* *&* *limita* *ulterius* *juxta ea,* *qua* *dixi* *in tr. de appellativa verbor.* *utriusque* *Juris* *signif.* *sub verb.* *Numerus.*

XII.

PLURALITAS actuum non presumitur, *l. omnium* 19. *C. de testam.* *l. fin.* *C. de reb.* *credit.* *cap. in presentia* 8. *vers.* *verum.* *in 6.* *de probat.* *l. cum quizo.* *§. in popularib.* 3. *ff. de jurejur.* *Everhard.* *in topic.* *legalib.* *loci* 86. *Mascard.* *de probat.* *concl.* 1174. *Anton.* *Gom.* *var.* *tom.* 3. *cap. 11.* *num. 6.* *in fin.* *Menochi.* *de arbitr.* *lib. 2.* *cas.* 93. *numer.* 32. & *conf.* 175. *num. 16.* & *conf.* 202. *num. 105.* & *conf.* 248. *num. 33.* & *conf.* 299. *n. 23.* *ubi* *quod* *presumitur* *ad* *evitandam.* *falsitatem,* *quod* *etiam* *tradit* *conf.* 221. *numer.* 29. *Rot.* *decis.* 180. *num. 2.* *apud Farin.* *part.* 2. *recent.* *Brunor.* à *Sole* *in locis communib.* *verb.* *actuum.* *num. 31.* *Stephanus Gratianus* *discept.* *forens.* *cap. 93.* *num. 12.* *Farinac.* *in praxi crimin.* *part.* 2. *quest.* 64. *num. 319.* & *part.* 4. *decis.* 98. *Rot.* *decis.* 119. *num. 7.* *apud eundem part.* 2. *recent.* *latè Farinac.* *fragm.* *crimin.* *part.* 2. *lit.* 1. *numero* 20. *cum seqq.* *Idem Stephan.* *Gratianus* *tom.* 5. *cap. 824.* *num. 47.* & *cap. 848.* *num. 18.* & *cap. 951.* *num. 15.* *Surdus* *conf.* 355. *num. 26.* & *conf.* 385. *num. 10.* & *conf.* 483. *numer.* 6. *Sebastian.* *Medices de Reg.* *Jur.* *reg. 4.* *vers.* *secundo premitto.* *cum seqq.* *Quod adeo verum est,* ut potius error, quam pluralitas presumatur. *Ruin.* *conf.* 141. *num. 12.* *lib. 5.* *Crav.* *conf.* 198. *num. 1.* *ad fin.* *Mascard.* *d.* *concl.* 1174. *num. 4.* 8. & 23. *Menoch.* *de pref.* *lib. 6.* *pref.* 15. *num. 10.* *Sebast.* *Medices d.* *reg. 4.* *num. 15.* & 16. *[Unde & in dubio pluralitatem actionum.* non presumi debere, dicit Baldus in *l. neque natales.* *col. 2.* *Cod. de probat.* quam sequitur Decius in *cap. in presentia.* *notab.* 9. *de probat.* idem esse & in pluralitate factorum refert Baldus in *l. qui jurasse.* *§. fin. ff. de jurejur.* *Jason.* *in d. l. 2.* *col. 2.* *num. 7.* *Cod. de bonor.* *possess.* *secund.* *tab.* & *stipulatio-* *num.* *trad.* *Dd. in l. scire* *ff. de V. O.* *Felin.* *in cap. cum* *Jobannes.* *col. 2.* *de fid.* *inſtr.* *quia Jurisconfultus* *multiplicare* *remedias* non presumuntur, *l. 1. §. 2. ff. ut legat.* *nom.*]

Intellige, Axioma non procedere, ubi presumendo actuum identitatem, testes à con.

à contrarietate & falsitate excusarentur, *cap. cum tu 16.* ubi Doctores de testib. *Mascardus d. concl. 1174. num. 51. 55. & 56.* *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 213. num. 40.* & *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 15. numer. 15.* *cum seqq.* *Ad exclusionem enim delicti pluralitas actuum præsumitur.* *Surdus conf. 173. num. 44.* & *conf. 307. num. 18.* *Joh. Baptif. Costa de facti scientia & ignor. inspect. 13. n. 9.* *Prout etiam præsumitur, quando de dupli forma actus appetat.* *Felin. in cap. cum Johannes 10. num. 8. de fide instrum.* *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 15. numer. 11. cum seqq.* *Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 877. n. 21.* [Angel. *in l. scire. de V. O. Goedd. 1. conf. Marp. 28. n. 72.* additâ ratione, quia præsumitur iteratus fuisse, *Bald. in d. cap. cum Johannes. vers. ad hoc autem.*]

Ex quibus jam primò infertur, quod contractuum & instrumentorum pluralitas non præsumitur, & qui illam allegat, probare debet; ita Castr. *conf. 360. num. 2. lib. 2.* *Sylvan. conf. 57. num. 21. in fin. vers. nec profecto duo instrumenta.* & *num. 22.* & *Cravett. d. conf. 198. num. 1.* & *2.* *Joseph. Ludov. Lucensi decif. 13. num. 32.* ubi propterea dicit apocarum pluralitatem non præsumi, *Card. Tusch. d. tom. 6. lit. P. concl. 368. n. 8.*

Secundò infertur, quod nec sententiarum pluralitas præsumitur, & quod propterea, qui plures latas fuisse sententias dicit, probare debet; ita Bald. & Salicet. *in l. 2. C. de error. Advocat. Alex. conf. 53. lib. 1.* quos refert Card. Tusch. *d. lit. P. concl. 368. num. 6.* *Masc. d. concl. 1147. num. 7.* & *81.*

Tertiò infertur, quod testamentorum pluralitas non præsumitur, & propterea, qui plura testamenta confecta fuisse asserit, probare debet, *d. l. omnium 19. C. de testam.* *Matthiesil. sing. 439.* *Bald. conf. 399.* *Quod non sit sufficienter. in princ. vers. tertio sic. num. 3. lib. 5.* *Curtius jun. conf. 182. in fine.* *Affl. decif. 23. num. 2.* *Joseph. Ludov. dict. Lucensi decif. num. 31.* *Cardinalis Tusch. dict. lit. P. concl. 368. n. 5.*

Quartò infertur, quod in inventariis pluralitas non præsumitur, & licet diversis temporibus confecta dicantur, præsumitur tamen unum & idem esse inventarium, & temporis diversitatem per errorem additam fuisse, ut post Bart. *Alexand.* & *alios resolvit Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. 368. n. 9.*

XIII.

PLURALITAS personarum non præsumitur, nisi probetur ab allegante, *l. 1.*

C. de probat. Bart. in l. si quis servum 8. §. si inter duos 3. in fin. ff. de legat. 2. *Alexand. conf. 172.* *In causa & lite. num. 6. vers. ex eo quia. lib. 6. & conf. 125.* *Viso processu. num. 6. vers. non pluralitas. lib. 7.* *Natt. conf. 97. n. 15. vers. tertio. lib. 1. & conf. 225.* *Superioribus mensibus. num. 4. vers. non enim præsumitur. lib. 2.* *Cravett. conf. 269. num. 3.* *Cephal. conf. 90. num. 18. lib. 1.* *Mascard. dict. conclus. n. 74. num. 24. cum seqq.* *Pacian. de probationib. lib. 1. c. 48. num. 82.* & *83.* & *lib. 2. cap. 15. num. 49.* *Menoch. de præsumpt. lib. 6. pres. 15. n. 36.* & *seq.* *Card. Tusch. d. lit. P. concl. 368. num. 1.* & *seq. 14. 16.* & *18.* [Ita pluralitatem alicujus hominis, ultra quam appareat, non præsumi, tradit Alex. conf. 25. num. 7. volum. 7. idem expressit Paulus de Castr. conf. 60. *Pro evidencia ejus. col. 2. vol. 1.* ubi ait, quod si ostenditur unus, cui nominatio congruat, præsumatur ille, nisi contrarium probetur, quem secuti *Bald. in l. neque natales. num. 8. vers. potest tamen dici.* *C. de probat.* *Decius in l. hac consultissima. num. 16. vers. sed tamen est adverendum.* *C. qui testam. fac. poss. Castr. in l. si quis sacram.* §. *inter duos. num. 3. vers. & plures allegavi.* ff. *de legat. 2.* *Alex. in l. 1. num. 3. vers. sed ipse meo.* ff. *de liber. & post liber.* *Natt. conf. 235.* *Superioribus mensibus. num. 4. vers. non enim præsumitur. vol. 2.* *Alban. conf. 6.* *Presupponitur infra. in fin. & conf. 83.* *Licet presens. num. 12. vers. ait enim Jason. Ratio, quia unitas corporis præsumitur, nisi pluralitas in specie probetur, *Pacianus 2. de probat. cap. 15. n. 41.**

Limita I. nisi quando ad sustentationem dispositionis expressæ factæ hoc sit necessariu*m*, *argum. I. Denique 8. §. iure dum 7. ff. de pecul. legat.*

Limita II. quando actus appetat factus, quia tunc præsumitur iteratus, *c. cum Johannes Eremita 20. de fid. instr.*

Limita III. quando ageretur de concordandis testium dictis contrariis, *c. cum tu 16. de testibus.* *Alciat. in parad. lib. 4. c. 14.* *Felin. in cap. auditio. de prescript.*

XIV.

Pluralitas rerum non præsumitur, nisi identitas probetur. *Alex. conf. 134.* *In causa & lite. n. 1. vers. Bart. holomeus tertius testis.* *vol. 2.* *Felin. in cap. auditio. num. 27. vers. nec obstat, quod pluralit. col. 14. extr. de prescript.* *Natt. conf. 80.* *In causa Falconis. numer. 4. vers. ulterius posito. col. 1.* *Cravett. conf. 12. n. 3.* *Affl. decif. 23. Capellani. in princ.*

Tum autem pluralitas rerum, actuum, & personarum

personarum præsumitur, quando agitur
criminaliter, & ad poenam, ita Bertazol.
conf. 33. num. 8. Octav. Cacheran. conf. 64.
numer. 45. post med. Bursat. conf. 116. num.
29. vers. ruris. lib. 1. Mascard. d. concl. 1174.
n. 46. & seqq. Card. Tuschi. lit. I. concl. 3. n.
29. Menoch. d. pres. 15. num. 17. ubi num. 18.
resoluit è contrà, quando delictum &
delicti poena evitaretur, præsumendam
unitatem & identitatem. Farin. I. decif.
82. n. 2.

XV.

Malum de pluribus non ita facile præsumitur
quam de uno, & unus faciliter præsumitur de-
linquere quam plures. Itaque potestatem pace
bellove principi suspectam commode dividere
consulatum est. Collegium securius quam unus
Rector. Brunnen. ad fin. C. de Agricol. & Man-
cip. In Bello tamen unus tantum supremus Dux
exercitui præponendus. Perez. C. de Comit. Rei
Milit. n. 5.

CAP. LIII.

Plus.

Axioma I.

Plus dicitur re, cap. quod debetur 2. 14. quest.
I. tempore. cap. 1. & seqq. distinct. 28. loco, cap.
sive 4. 33. q. 2. cap. si quis Episcopus 31. 7. quest. I.
causa c. nervi 2. dist. 13. c. unusquisque 8. 22. quest.
4. cap. unic. extr. de plus petit. add. & §. si quis a-
gens 33. Inst. de act. ibique Dd.

II.

Plus diligitur ille, cui plus relinquent, I. Publi-
us 36. §. Titi codicillis 1. ff. de condit. & demonstr.
Corn. conf. 200. Circa presentem. col. 3. vers. quod
& suadetur. vol. 2. Castrensi. conf. 121. Vix a qua-
dam petitione, col. 2. in fin. vers. item non est cre-
dendum. vol. 1. Alex. conf. 130. attentis verbis. n.
2. vers. ramen premisis. vol. 2.

Intellige verum scilicet in genere, non in spe-
cie, Pacianus I. conf. 15. n. 21. Rcspectu enim par-
tis reliæ quilibet in sua parte censetur magis di-
lectus, cum in ea parte sit omnibus aliis præpo-
situs, ut loquitur Iason in I. huiusmodi §. si Tito
& Mevio. n. 8. vers. similiter in quarto casu. ff.
de legat. 1.

III.

Plus in se semper, quod minus est, continet,
cap. plus 35. de R. I. in 6. vide supr. lib. XI. cap.
magis.

IV.

PLUS & minus non mutant substan-
tiam rei, nec eam faciunt differre specie,
I. fin. ff. de fundo instr. I. legato generaliter
37. ff. de legat. I. I. is cui u. quem servit. amitt.
Alexand. conf. 8. Videlicet in fin. lib. 4. Goedd.
ad I. num. 30. de V. S. Thom. de Thomas.
in florib. legum, reg. 225. ubi ait procede-
re, quando differunt accidentaliter, secus
autem esse, si differant essentialiter, Card.

Tuschi. præt. concl. tom. 6. lit. P. concl. 372.
per totam. Mar. Anton. variar. resolat. lib.
3. resol. 39. n. 4. Ferrer. in constit. Catalo-
nia. gl. 8. num. 155. Narbona I. 25. n. 13. tit.
2. lib. 4. Recop. Surdus conf. 305. num. 6. 35
conf. 368. n. 13. Perez. de Lara de capellan.
lib. 2. cap. 8. num. 4. cum seqq. Nicol. Losse
de Jure univers. p. 3. c. 13. n. 7. Steph. Grat.
discept. forens. tom. 4. c. 752. n. 90. Quod A-
xioma limitatur, quando ei, quod est plus,
lex resistit, ei vero, quod est minus, assilit;
vel contra, quia tunc plus & minus specie
distinguntur. I. Grere 8. §. illud 7. ff. de si-
dejuss. I. scio 4. ff. de in integr. restit. I. im-
probum facies 20. Cod. ex quibus causis in-
fam. I. eos. 26. C. de usur. §. fidejussores. Insti-
tut. de fidejuss. Mar. Giurba in consuet. Mes-
san. c. 3. gl. 7. n. 16. p. 2.

V.

PLUS scilicet, etiam quod est minus,
licitum est, I. non debet 21. ff. de Regulis Ju-
ris, aut. multo magis. C. de sacros. Eccles. c.
cui licet 53. de Regulis Juris, lib. 6. Thom.
de Thomass. in florib. leg. reg. 85. Menoch.
conf. 302. num. 41. Farin. in praxicrim. p. 4.
conf. 60. n. 109. Surd. conf. 288. n. 14. Joan.
Maria Novar. quest. forens. lib. 1. quest. 24.
n. 6. Secus vero è contrà, quia, cui non
licet, quod est minus, nec licere debet,
quod est plus, Ferrer. in constit. Catalonia.
gl. 4. n. 43.

Limita I. appellativum in dispensati-
onibus, hoc est, in facultate dispensandi,
Surdus decif. 268. n. 20. & 21. Cald. Pere-
ra de Nominat. Emphyt. quest. 21. n. 65. San-
chez. de matrim. lib. 8. disp. 1. n. 32. Licet e-
nim alicubi reperiatur concepsa facultas
dispensandi in certo casu, non tamen de-
bet hujusmodi facultas extendi ad casum
similem vel habentem majorem rati-
onem, ex quo materia à Jure communi de-
viare solet, Feder. Sénis conf. 14. incip. Mo-
nach. Perusinus.

Limita II. in decreto judicis, I. si pupi-
lorum 7. §. si Prator 3. ff. de reb. cor. qui sub-
turel. Lud. Rom. in sing. 218. Ias. in I. in actio
onibus. de in lit. jurand.

Limita III. qualido ratio, per quam
mihil licet, quod plus est, non concurrit
in eo, quod videretur esse minus, Gloss.
sing. in c. fin. super verb. ad parrem. de trans-
lat. Episc. Ludov. Rom. conf. 436. incip. quod
indultum. in fin.

Limita IV. in mandato de providendo
alicui de beneficio certi valoris, aut simili-
li, cuius fines diligenter sunt servandi,
cap. cui de non sacerdoti ali 27. de prebend. in
6. Vide & Everhard. in locis Topic. loc. à ra-
tione

zione Legis l. arg. n. 12. [Adhibe omnino, quæ de arg. à minori ad majus dixi in corollar. 8. partit. Element.]

VI.

Plus juris nemo transferre potest in ar-
gium, quām ipse in se habeat. Vid. *supr. lit.*
N. c. Nemo, cum ibi citatis, adde Steph.
Gratian. discept. forens. tom. 4. c. 777. n. 6.

VII.

Plus offerens reliquis anteponitur. Amplia:
etiam secundus & posterior tempore sit, nec
primus auditur, si tantundem offerat, plus enim
quam secundus denuo offerre tenetur.

Limita: (1.) in antiquis conductoribus. Perez.
C. de fid. & jur. h. s. n. 5. seqq. (2.) si alicui bona
jam addicta sunt. Perez, *ibid. n. 12. seq.*

VIII.

Plus debito extorquens tenetur ad duplum &
tanquam fur punitur. Perez. *C. de Exact. Tribut.*
n. 17. hinc & agentes in rebus plures equos vel
rhedas à Provincialibus, quām opus habent, exi-
gere non possunt, etiam si dicentes se festinare in
obsequium Principis, & si pro cursu pecuniam
exegerint, quadruplum restituere tenentur. *l. 2.*
C. de Curios. & station. ibique Perez. n. 4. 6.

IX.

Plus valet quod sit in specie, quām quod sit in
genere. Andr. *in conf. si vagallus. col. 30. circa.*
med. per l. apud Labecorum. *§. hoc dictum. ff. de*
Injur. & patet in *Evang. Marc. 16.* Dicite disci-
pulis eius & Petro. *gloss. in Rubr. C. de Servit. &*
aqua. sic etiam tibi imponitur pena specialis,
non habet locum generalis, Andr. *in dict. conf.*
col. 5. ubi allegat text. in *l. Sandio. ff. de pen.*
ni si generalis etiam reservata fuerit in impositio-
ne speciali. Hinc etiam illud, quod dicitur;
remoto genere removere & speciem, per *l. di-*
cas. *§. sicut. ff. de Jur. Codicil.* quandoque fallit,
quia per prohibitionem generalem non tollitur,
quod specialiter fuit concessum. *l. uxorem. §. fe-*
licissimo. ff. de Leg. 3. nam generi per speciem de-
rogatur.

X.

PLUS valet, quod in veritate agitur,
quām quod simulatè concipitur, *rubr.*
& nigr. C. plus valere quod agitur & c. Si-
gismund. Scacc. *de commerc.* *§. 1. quest. 7.*
p. 3. limit. 7. n. 4. & 5. Narbona. *l. 35. gloss. 4.*
n. 18. tit. 3. lib. 1. Recop.

CAP. LIV.

Poena.

Axioma. I.

Poena est, quicquid extra rei persecutionem
est, *l. 2. ff. de tut. & rat. diatr. l. 12. §. 1. ff.* si quis
omiss. caus. testam. *l. 5. in fin. ff. de publician. aff.*
l. 5. §. 1. ff. quae in fraud. cred. l. 11. §. sed si plures 2.
ff. ad Leg. Aquil. l. 7. ibi: quidquid expedit (id
quod interest) poena non rei persecutio est. de

serv. export. ratio, quia poenales actiones rei per-
secutorii opponuntur, §. sequens divisio. *Inst.*
de aet. l. 5. ff. de alien. judic. mutand. caus. fac. l.
32. ff. ad Leg. Falcid. Gothofred. in not. ad Schnei-
dew. §. fin. Inst. de V. O. n. 12. lit. d.

II.

Poenæ modus est statuendus secundum condi-
tionem personarum, *l. 2. ff. de term. mot.* Ita in
delictis senibus parcitur quoad poenæ remissio-
nem, *d. l. 2. gloss. in l. auxilium §. in delictis. verb.*
miseratio. ff. de minor. Albericus *ibid. num. 4. v.* ubi
refert, senibus poenam mitigari ipso jure, non
ope restitutionis in integrum ratione imbecillita-
tis corporeæ, propter quam non sunt capaces
tanta poena, quām sunt fortes viri & robusti ju-
venes. Quandoque etiam juvenibus poena mi-
tigatur, ut si etatis ita tenera sint ac delicate
complexionis, ut poenam graviorem ferre non
possint. Pacian. *in conf. 134. n. 43. add. & Jul.*
Clar. 5. §. fin. præf. crim. queſt. 1. num. 2. unde.
& JCtus in *l. Pedius 4. ff. de intend. ruin. nau-*
frag. dixit. Ex personarum & rerum qualitate
poenam diligenter estimandas esse, ne quid duri-
us aut remissius constitutatur, quam causa potu-
lat. *fac. l. aut facta 16. §. persona 3. ff. de pen. c. 1.*
§. quis vero temerario de pace junam. firmam. Gail.
2. obs. 110. n. 43. vidi. Racemar. *meas pag. 60.*
th. n. & infr. ax. 16.

Amplia: non modo in modo poenæ, sed & in
ipsa poenâ personarum qualitas observanda est,
quoties poena Reipubl. debita delinquenti est
infingenda *l. 6. ff. ad L. Jul. pecul.* hic enim obser-
vatur iustitia distributiva, quia poena Reipubl.
infingitur ob lassionem datum, merita vero in-
Rempubl. cum minuant lassionem, per conso-
quens etiam minuant poenam. Exemplum est in
Nobili & rufico furtum committentibus; aliud
est in *l. ad befas 31. ff. de pen.*

Limita, ut procedat (1.) si criminaliter agatur,
non si civiliter, (2.) si dignitas personæ non aug-
at delictum.

III.

Quæcumque poena non est in arbitrio Reipubl.
in ea personarum ratio haberi nequit, quia de eo,
quod in arbitrio meo non est, non competit libe-
ra disponendi potestas. Exemplum est in punis-
tione divino positivo omnes homines obligante
statutis.

Limita tamen, ut possit poenæ modus à princi-
pe mutari, modò finis poenæ obtineatur.

IV.

Poenam judex lege vel statuto definitam pro
suo arbitrio mutare non potest. *c. de causis 4. §. il-*
lic etiam. extr. de offic. delegat. Qualen. *de juris d.*
th. 4. in fin. exeg. 1. Judex enim non debet esse cle-
mentior aut favorius ipsi Legibus. *Nov. 82. c. 10.*
Unde Impp. Judicem gravi notari infamia dicunt,
qui in crimen apud se probatum molliorem poe-
nam intulerit. *l. 8. §. 2. C. ad Leg. Jul. de vi public.*
siquidem poenam ideo Legibus & actibus humanis
adjudicantur, ut eo minus recedatur ab eo quod
placuit. *l. si congruit 13. ff. de offic. Procons. l. si*
poenam 68. de V. O. §. plane si quis. *Inst. de inutil.*
stipul. Reg. Sixt. 2. conf. Marp. 12. n. 100. cum ubi
poena

poena contemnitur, liberum sit homini malè a-
gendo arbitrium. Martinus Monter. in decisi. regni
Arragon. 7. n. 11. conf. supr. lib. 9. c. 89. §. 19.
V.

Poena quoties certa à lege non est expressa &
determinata, sive officio judicis arbitraria, sive
extraordinaria est imponenda. l. 1. §. expilatores
1. ff. de effractor. ibidemque Bart. in pr. l. bodie
13. l. sanctio 4. ff. de pœn. c. de causis. 4. §. fin. de
offic. deleg. c. finem s. extr. de dol. c. querenti 2.
extr. de V. S. Ant. de Butr. ib. n. 10. gl. in l. nemo
Martyres. verb. distractabat. C. de SS. Eccles. & in
Clem. i. verb. arbitrium. de accusat. Alex. conf. 13.
n. 15. vol. 7. Gail. i. obs. 87. n. 1. ac arbitraria est
animadversio. Tiraq. de pœn. leg. temp. caus. 31.
num. 34. Jacob. Schultz. ad Modestin. Pistor. p. 3.
quest. 104. n. 9. Schrad. intr. ael. de feud. p. 10. sect.
19. n. 22. vers. eam ob causam. Carpz. p. 1. qu. crim.
49. n. 5. & semper mitior esse debet, quam qua
legibus præscribitur, nec facilè ad poenam mortis
extendenda. l. 1. ff. de furt. Bald. in l. 1. §. effractor.
ff. de extraord. cognit. l. 13. ff. de pœn. licet
quandoque possit. Welenb. parat. ff. ad L. Cor-
nel. de Sicar. n. 16.

VI.

Poena non imponitur pro eo, quod bona fide
gettum est. l. servum 71. §. prator 3. ff. de acquir.
bered. Cravett. conf. 8. non malo animo n. 31. A-
mylius conf. 134. n. 4. Bald. in l. 11. in fin. C. de his
que pœn. nom. & facientes probabiliter licere
crediderunt. Cravett. conf. 8. n. 31. Dispositio e-
nim poenalis loquens in casu vero dolivel culpa,
ad casum fictum extendi non debet. Cravett conf.
205. n. 33. & 39. sed potius restringitur ad solum
casum. Amyl. conf. 18. n. 5. nec committitur poe-
na statuti, quando non est formaliter contraven-
tum. Idem conf. 16. n. 15. Unde nec poena locum
habere dicuntur, ubi deficit aliquid ex eius requi-
sis. Idem conf. 30. num. 3. nec incurrit in poenam
qui fecit, quod tali casu fieri potuit. Baptif. Ve-
ronenf. conf. 149. presens. n. 7. & 8. conf. crim.
tom. 1. quia præsumitur statuentium fuisse voluntate,
ut poena tantum tenerit sponte delin-
quentes. Bald. in l. voluntas. C. de fideicom. non
eos qui fecerunt, quod tali casu à quolibet fieride-
buisse vel potuisse, l. fin. ubi Bart. & Dd. C. si
mancip. ita fuer. alien. l. cum servus 39. de V. O.
Welenb. 2. conf. 61. n. 25.

VII.

Poena statuta comprehensa magis est atten-
denda, quam Juris Commanis. Cravett. conf. 41.
n. 8. qua cum imponitur etiam per verba futuri
temporis, ad exclamationem actus ipso jure im-
posta intelligitur. Dec. in cap. cum & plantare 3. §.
in Ecclesi. n. 28. de privileg. cap. 2. de rescript.
Anton. in cap. 2. de postul. Tiraq. in l. si unquam.
verb. revertatur. n. 48. C. de revoc. donat. adeò ut
etiam poena statuti locum habeat, quotiescumq;
vel minima actus solennitas deficit. l. quādū 6.
ubi Bald. C. distract. pignor. l. si is qui ducenta 13.
§. si ita 2. de reb. dub. l. quāmvis 13. lit. in posses-
sion. Tiraq. de retract. convent. §. 4. gloss. 6. n.
25. & 26. Angel. Alex. & Dd. in l. stipulationum a-
lie. §. per sortem. per ill. text. l. in execut. 85. §.
isem si ego 46. de V. O. Welenb. 2. conf. 61. n. 7.

VIII.

Poena quotiescumque in aliqua Lege circa u-
num casum est apposita, habito respectu ad pri-
vilegium alicuius persona, si postea per aliam Le-
gem fiat additio ad illum casum, extendendo ad
alias personas, non facta mentione de poena: in
alia additione poena posita in priore lege non-
cenfetur repetita in additione. Jas. in l. fin. princ.
ff. de in jus vocand. & in §. ex maleficiis. verb. in
judicium. col. 20. n. 38. de action. Bart. in l. restra-
mento ff. de cond. & dem. & in l. cum pater §. cer-
tam. ff. de legat. 2. gloss. in clem. 2. vers. sanctio-
ne. de vit. & honest. Cleric. Felin. in cap. causam.
col. 3. vers. limita ostanto. de rescript. Dec. in l. fa-
ctum. §. in poenibus. n. 6. ff. de R. I. Ratio, quia
quando una dispositio extenditur ad alios casus,
non cenfetur facta extensio quoad poenam. Joh.
Andr. in c. dispensia. §. reus quoque. de rescript.
in 6. Abbas in c. fin. col. 4. defer. & in cap. prout.
col. penalt. de dolo. cap. 1. col. fin. de locat. Domi-
nic. in cap. si forte. col. 2. de elec. in 6. Jas. in l.
non dubium. C. de LL.

Limita (1.) nisi Lex ulterius disponendo pro-
cedat, vel (2.) nisi concurrat favor publicus. Lu-
dov. Gomez. ad §. poenales. n. 39. Inst. de action.
vel (3.) nisi concurrat honestas. Gloss. & Dd. in
l. miles. de rejudic. & in l. illad. verb. alia causa.
C. de SS. Eccles. facit bene textus in l. fin. C. de fru-
ctib. & lit. expens. vid. & Galiaul. in repet. l. cen-
tury col. 6. n. 40. ff. de vulg. & pupill. subſtit.

Declarata procedere in mero privilegio, secus
vero in privilegio qualificato, ut est in illo, quod
corpori juris insertum est, quia de illo judicatur,
ut de Jure communi, ut ait Dec. in cap. de causis.
in fin. de offic. delegat. & ideo lata fieri debet ex-
tentio. Card. in cap. ignorancia. dist. 28. Card. Za-
barell. confil. 52. col. 2. Gloss. & Bart. in Auth.
quas actiones. C. de SS. Eccles. col. 2. vers. secundo
quero. Anton. de Butrio in cap. olim notab. 3. de
V. S. Arerin. in l. cum lege. ff. de testamento.

IX.

Quoties agitur de pœnæ quantitate, toties illa
non major esse potest delicto l. 31. in fin. C. de E-
pisc. & Cleric. ratio consistit in proportione ob-
servandâ inter delictum & poenam. Exemplum est
in l. 5. in fin. C. de SS. Eccles. & apud Mev. P. 8. dec. 42.

Limita, nisi alter velit publica utilitas & tran-
quillitas.

Ex eodem crimenem nemo sæpè puniendas est. l.
14. de accusat. l. 6. circa fin. naut. cap. stabul. l. 24. C.
de pœn. cap. at si Clerici. 4. in fin. de judic. Welenb.
1. confil. 43. n. 105. iterutnque confil. 239. n. 37. ubi
adducit cap. At si clericis. in fin. de judicis, cum
pluribus auctoritatisibus. Unius enim delicti non
possunt esse duæ pœnæ. ev. & pœn. ev. inquit Arift. u-
nius delicti una poena. Cujac. ad l. 16. 18. Pauli ad
edit. in l. 2. de serv. corrupt. maximè si delicta sint
ejusdem generis. Bart. Bald. & Dd. in l. is qui reus.
de publ. judic. Speculat. de expens. n. 3. & de accu-
sat. §. 5. Bart. & Alex. in l. 3. sepulchr. viol. & in l.
Senatus de accusat. Bald. in l. cuius de furt. l. qui-
cunque 4. C. de serv. fugitiv. l. ergo 13. eod. lit.
Welenb. 1. conf. 22. n. 19.

Declarata procedere regulam, quando unus
est titulus criminis, ita ut ex una causa omnes a-
ctiones

(K)

ctiones suam originem habeant, prout latius deducunt Bart. in l. 1. §. unde. n. 3. per ibi allegata. ff. de publican. gloss. in §. fin. ad verb. consumit. Inffit. si quadrup. paup. feciss. dic. Dec. in l. nunquam. n. 2. de R. I. cum hoc casu unius electione reliqua consumantur. l. 3. §. fin. l. licet. 6. §. possumus. q. ff. naut. coupon. fabul. l. quam. 3. in princ. de O. & A. fecus vero quoties ex diversis delictis vel factis oriuntur, cum eo casu pena una remedium aliud aliamque actionem vel penam non tollat. l. nunquam plura 2. de privat. delict. Carpzov. p. 4. Jurispr. forens. confit. 42. defin. 6. n. 4. atque ita in pena duplicita, quæ diversum effectum respicit, regulam fallere post Marant. in Specul. p. 4. defin. 1. n. 20. retulit idem Carpzov. p. 4. Jurispr. forens. confit. 42. defin. 1. n. 7. ac hoc in sensu procedit illud quod dici consuevit, quod qui in multis offendit, dignus etiam est, ut pena multipli cæstigetur. c. cum aeterni. 1. de sent. & re judic. vid. Osterm. in rati. Inffit. ad §. 2. Inff. de injur. Ita condemnatus civiliter propter interesse partis ad penam dupli vel quadrupli potest nihilominus criminaliter puniri propter lesionem seu violationem securitatis publicæ, nam civilis actio non tollit criminalem. Perez. C. de superexaction. n. 3.

Limita tamen in Ecclesia; hanc enim plures penas imponere solere uni delicto, quando delicti gravitas ad sit, ex c. quorundam de Iudeis probat Tiraquell. de poen. temp. c. 49. n. 16.

XI.

In penis sufficit etiam minimam penam exsolvi, & minima tollit majorem debitam. l. quod Senatus 6. ff. de injur. Alex. conf. 35. piso. num. 7. volum. 2.

Declarata hoc procedere, quando minor pena est imposta extra ordinem, quam delicto debetur. Bald. in l. nullum 12. n. 4. C. de testib. secus si par estet, & poenæ responderet Wefenb. 1. conf. 43. n. 109. Hinc & per multæ impositionem extraordinariam non tolli poenam lege statutam ordinariam, tenent Bald. in d. l. nullum 12. n. 4. C. de testib. per gloss. fin. ibid. & l. 2. C. de sportul. Bart. in l. ancilla. n. 21. C. de furt. & in l. ubi. Cod. de falso. n. 2.

XII.

Poenam solutam vel præscriptam, vel satisfactum esse de crimine procedunt à pari. l. sed si unius 17. §. si ante 6. ff. de injur. Bald. in l. si eum, in pr. ff. si quis cauit. Wefenb. 1. conf. 5. n. 33.

XIII.

In penam nemo facit alium interficere, nisi ad id speciale mandatum habeat. gloss. in l. 3. §. si procurator. ff. quod quisque jur. statuer. in alter. Alex. conf. 108. n. 6. ver. sed de jure communi. lib. 6. Paris. conf. 110. n. 7. lib. 3. Roland. à Valle conf. 71. n. 41. lib. 1. Farin. 1. conf. 89. n. 17.

XIV.

De poena imponenda ubi agitur ex aliqua speciali constitutione, omnes qualitates debent verificari, de quibus in ipsa constitutione mentione fit. Joh. Andr. in c. 1. de homic. in 6. quem text. dicit esse singularem & ab omnibus approbatum, Tort. int. Conf. Anton. de Buer. conf. ult. n. 1. in fin. Jul. Clar. lib. 5. §. fin. præct. crim. quest. 85. n.

19. Dispositio enim, quæ comprehendit aliquos causas, non recipit casus continentis poenam, quia sunt diversæ naturæ. arg. l. si preses 32. ff. de pan. Bart. in l. in testamento. & in l. multa. ff. de condit. & demonstr. Dec. in l. falso. §. in poenâlibus. ff. de R. I. Unde & Lex vel Constituto, quæ alias ex identitate rationis extendit, nunquam respectu poenâ extenditur, ut per plura probat Ias. in l. cum quidam. col. 2. ver. ad ipsam regulam. ff. de liber. & poenâlibum. Ludov. Gomez ad §. fuerat. Inffit. de action. n. 12.

XV.

Poena amore justitia, non amore ipsius poenæ est inferenda, cap. ult. §. ex his. 23. quest. 4.

XVI.

Poena augetur iterato delicto. l. 1. ff. de jure patronat. l. 3. §. si plures 6. ff. de re milit. l. quicunque 4. C. de serv. fugitiu. gloss. in l. si diutino. ff. de pan. ibique Bart. gl. in l. fin. verb. Exempto. C. de Commeat. lib. 12. Alberic. in l. capitalium. §. grassetores. ff. de pan. Salicet. in l. servos. n. 5. ad leg. Jul. de vi publ. Castr. in d. l. 3. n. 7. Cod. de Episcop. and. Tiraquell. in tract. de pen. temp. cauf. 10. n. 4. ver. verum stat. Pacian. 1. conf. 116. n. 28. Nicol. Reusner. l. 2. decif. 20. n. 6. Anton. Gomez. tit. de delict. cap. 3. n. 60. in fin. & tit. de furt. n. 5. adeò ut etiam delictum, alias non capitaliter punendum, propter reiterationem fiat capitale. Bald. in l. licetario §. quod illicite. ff. de publican. & veligal. Lucas de Penna in l. unie. C. de superexad. lib. 10. Paris. de Puteo in tract. syndicatus. verb. poena. cap. 8. n. 13. Farin. in praxi crimin. lib. 1. iii. 3. quest. 23. dissent. de praxi Curia Romana. n. 7. Joh. de Plat. in l. omnes. C. de delator. n. 16. Dif. sentit Carpzov. part. 2. q. Crimin. 76. num. 42. & seqq.

XVII.

Poena poenam non consumit. l. si servus 48. ff. ad L. Aquil. l. Neratius 11. §. 2. ff. de serv. corrupti. l. nunquam 60. ff. de oblig. & aet. l. vulgaris 21. in fin. pr. ff. de furt. l. si suprum. 25. l. pater 41. ff. de injur. Carpzov. p. 3. in criminal. quod. 132. n. 63. singulis enim delictis singulæ poenæ competunt, maximè quando ex illis distinctus ac separatus resultat effectus. Reusner. lib. 2. decif. 20. n. 5. conf. Rac. meas p. 25. tb. 69. & seqq. p. 236. & alibi.

XVIII.

Poena ob dignitatem minuitur, cap. ult. ibi: volentes tamen Nobilitati parcere. ibidem gloss. in verb. nobilitati. de pen. l. sacrilegij penam 6. in pr. ibi: pro qualitate personæ. & §. 1. ibi: aut fibo: nistiori loco natu. ff. ad L. Jul. pacidat. l. ult. ibi: si foridiori loco. ff. de incend. ruim. naufrag. Alber. in l. illicite. §. qui univerfas. in fin. ff. de offic. Præfid. Tiraquell. in tract. de pen. temp. cauf. 31. n. 1. & seqq. D. Theodoricus disf. crimin. 10. tb. 4. lit. D. hinc Decuriones etiam ob capitalia criminæ capite non plectuntur. l. 15. de pen. sed propter alatem deportantur aut relegantur. l. 6. §. 2. de Interdict. & Religat. neque etiam torqueri possunt l. 33. C. de Decur. nisi falsum. Instrumentum confecerint. l. 21. C. ad L. Corn. de Fals. fustigati tamen possunt. l. 40. C. de Decur.

Limata,

Limita, nisi in casibus, ubi nobilitas vel dignitas delicta augere solet, l. quædam delicta 14. ubi Bart. & Alberic. de pœn. l. 2. l. omne delictum 6. ff. de re milit. Bald. & Afflict. in cap. 1. §. si quis verò temerario de pac. juram. firm. Petr. de Bella Perric. Jacob. Butrigar. in l. nemo C. de Summ. Trans. verbi gratia, quando delictum caderet in contumeliam & dedecus dignitatis, Bart. in d. l. quædam. Alex. in l. 2. paulò ante fin. Cod. ut nemo privatus, vel quando reus in delicto perseveraret, & contumax esset. Felin. in cap. Pastorale. n. 3. de offic. deleg. per text. in cap. 2. in fin. eod. in 6. Afflict. in c. 1. n. 97. in fin. & n. 98. de pac. juram. firm. Luc. de Penna in l. conductores. col. fin. vers. & intellige. C. de conduct. & procurat. lib. 11. Hostiens. in cap. ea que. n. 11. & fin. Monach.

Limita (2.) quod minuatur poena ob dignitatem lœdantis: nam ob dignitatem lœsi, potius augetur l. 42. C. de Decur.

XXIX.

Causa poenæ infamia, non tempus poenæ. Hinc licet delicto famoso temporalis imponatur relegatio, infamia rei tamen est perpetua & durat finito tempore poenæ. Perez. C. de his qui in exilium datur. n. 5. 6.

XX.

Poena non debet esse præmiū. Hinc ignominiosè missus miles à munib. civilibus non est imminis l. 1. C. de his qui non implet. stipend. Neque enim in commodum cedere debet, quod deberet in poenam retorqueri. cap. 5. X. de Donat.

XXI.

Quoties in causis fiscalibus & publicis commis. sa est rapina, Reip. debet acquiri poena.

Limita: si ad tertium pertineat res ablata ejusque periculum, ratio postulat, ut illi poena applicetur, & si ad injuriam passum pertinet periculum, & tunc isti mulæta acquiritur l. 3. C. de Na- vicular.

XXII.

Poena unius multorum est metus, l. 1. C. ad l. Jul. repetund. l. si vindicari 28. C. de pen. cap. si- cut 13. extr. de jurejur. cap. ult. extr. de flat. Mo- nab. cap. sed liber. andam 17. extr. de Judeis & Saracen. cap. 1. extr. de maledic. cap. 1. extr. de Excess. Prelat. cap. 1. §. cum igitur. de homicid. in 6. Clem. 1. de offic. ordin. Extravag. dierum in pr. de pen. cap. pen. disf. 45. c. frater 52. in fin. 16. quæst. 1. Bœckel. intrat. de public. judic. in præ- log. vid. supr. lib. XI. cap. Maleficium.

XXIII.

Non omne quod veritum est fieri, lege huma- nà si fiat, irritum quoque est, nisi & hoc Lex ad- diderit aut significaverit, Hugo Grotius lib. 2. de Jure bell. & pac. cap. 5. 11. 14. Unde etiam nec va- fallus ex omni causa & admissio feudo privatur, §. 2. vers. illud enim 2. F. 24. & pr. 1. F. 21. multa enim in jure culpantur, quæ tamen non puniun- tur, l. 24. §. 5. ff. sol. marit. l. 14. §. 14. de reli- gios. l. 3. §. 4. de sepulchr. violat. ita culpatur pro- digalitas, §. ult. Inst. de his qui sunt sui vel alie- ni jur. sed non puniuntur, l. 25. §. 11. l. 31. §. 3. ff. de- petit. hered. ita culpatur furtum rei empte, sed soluto pretio non coeretur, l. 14. §. 1. de furt.

XXIV.

Qui non habet in ære, luat in corpore, l. si quis 7. §. 3. ff. de jurisdict. l. 1. §. ult. de pœn. l. si quis injuriam 35. ff. de injur. Anton. Faber in rational. ad l. 6. §. 9. ff. de offic. Presid. Ubi qui ad pœnam per folvandam in opia laborare digno- scitur, corporis sui correctionem patiatur, ad el. text. 2. F. 53. §. 1. vers. qui verò ibi.

Declarata hanc regulam procedere (1.) in de- licitis, ex quorum causa quis criminaliter con- veniri potest, Bachov. ad l. 6. §. 9. de offic. Presid. & in Com. ad l. 7. de jurisdict. imò etiam ratio- ne maleficiti & dolii, non ex debito simplici, Nicol. Boër. decif. 349. num. 8. & n. 10. pag. 727. fecus est in mulæta, ubi egestas sine in opia re- missionem operatur. l. 6. §. ult. de offic. Presid. ubi Ant. Faber in rational. (2.) rebus adhuc integ- ris, ita ut tum vel pecuniarum multam irro- get. Magistratus, vel corpus coercent: ubi enim semel mulæta irrogata, ea non facile in corpora- lia mutari debet, Bach. d. loc. Vid. supr. lib. 10. c. Lurio. (3.) fallit in inferioribus judicibus, qui non possunt in defectum pecunia dictare poe- nam corporis afflictivam. Knichen. de Saxon. non prov. jure cap. 5. n. 482.

XXV.

Poena privationis non est imponenda, nisi iure expresso de ea cautum sit, Nov. 12. cap. 3. §. cum igitur. cap. illa. 2. in verb. cum nusquam in- veniatur. Ne sedē vacante. l. & si quis. 14. §. Di- vus 14. de religios. & sumpt. fren. Hart. Pistor. 2. quæst. 30. n. 13. Berlich. 4. concl. 31. n. 4. vers. sex- to. Carpov. 4. consit. 43. defin. 8. n. 3. Segura in tr. de bonis marit. & uxoris. n. 2. p. 458.

XXVI.

Poena par constringit facientem & consentientem, cap. notum 10. in fin. 2. quæst. 1. cap. o- mnes 26. 17. quæst. 4. cap. 1. extr. de offic. deleg. cap. ut Clericorum 13. extr. de vise. & honest. Cle- ricorum. cap. excommunicamus 13. extr. de ha- ret. cap. qui cum 4. extr. de furt. cap. si quis 4. extr. de purgat. Canon. cap. nuper 29. cap. quan- ta. 47. extr. de sentent. excomm. & opem- dantem, cap. sicut 6. extr. de homicid. occa- sionem enim causa præstat, pari poenâ punitur, cap. pres- byterum 70. extr. de homicid. Sicuti qui homicidii cauam præstuit cum eo, qui homicidium com- misit, cap. suscepimus 10. extr. de homicid. v. na- rem. nosfr. 4. th. 42. p. 137.

XXVII.

Crescentibus delicti poena sunt exasperandæ. l. aut facta. 16. §. ult. ff. de pen. l. ult. C. de incep- t. nupt. c. cum nobis 10. extr. de judic. cap. ult. extr. ut lit. non cont. cap. cum super 2. extr. de tesi. cog. cap. Clericos 3. extr. de cobab. Clericorum. cap. ult. extr. de pen. Ludov. Gilhausen. in viri- dar. c. 7. lit. C. pag. 588. ratio est, ut unius poena metus esse possit multorum, l. 1. C. ad Leg. Jul. re- perund. & supr. axiom. 17.

XXVIII.

Obligatio ad poenam succedit aliquando ob- ligationi facti, l. 6. & 9. ff. de serv. export. Excipe, nisi pactum sit ipso jure nullum, dd. II. & l.

34. §. omnem. l. libri. 71. ff. de contrah. empt. Schurff. l. consil. 11. Welsenb. 3. consil. 131. n. 151. **XXIX.**

Quoties poena contractui per pactum adjecta, toties actio nihilominus manet rei persecutoria, quia poena hoc casu cedit loco rei; nam debetur ex conventione inita, non ex lege.

XXX.

Quoties poena adjicitur facto, toties ejus determinatio est in arbitrio contrahentium, quia facta sui natura sunt incerta, hinc illis expatio contrahentium poterit poena adjici. Ita si quis mihi promisit extruere aedes, valet hujus pacti promissio sub quacunque poena.

XXXI.

Quoties adjicitur poena quantitat, toties non debet excedere legitimum usurarum modum, l. cum allegas 15. C. de usur. quia alioquin induceret usurariam pravitatem. Exemplum est in mutuo, cui poena adjicitur. Conf. l. 9. C. de non num. pecun.

XXXII.

De poenis infligendis iudex non tenetur sequi Moysis Leges judicarias. Johann. à Sande lib. 5. tit. 9. definit. 9. ubi id autoritate Melanchthonis, Chemnitii & aliorum Theologorum confirmat. pag. 592. Licet enim quod morale est in Legibus Mosaicis sit immutabile, adeoque constanter observandum, id tamen haec tenus admittendum, ne transgressores Legis moralis dimitantur impuniti; nec sequitur inde poenam pro ratione circumstantiarum, temporum, locorum & Rerum publicarum non posse variari aut menui. Sand. d. loc. vid. supr. lib. X. cap. Lex.

XXXIII.

Poenam non est afficiendus, qui nihil admisit, l. 2. §. pen. & l. 6. de decur. l. 22. C. de pen. §. sed nos 4. Infl. de Sct. Tertull. ibi: quid enim peccavit. 2. feud. 19. in fin. nec indignus est misericordia, qui alieno virtu laborat, l. 6. C. de naturalib. liberis.

Excipe (1) in liberis incestuosis. N. 89. cap. ult. (2) in liberis reis criminis laxe Majestatis, l. 5. §. l. C. ad L. Jul. Majest. conf. can. sine culpa, 23. de R. l. in 6. **XXXIV.**

Poena, quae in fraudem legis adjecta censetur, non stringit, l. unic. C. de his quae pen. non, Gail. 2. obser. 145. n. 5. & 7. quod enim non potest fieri per viam dispositionis, non potest etiam fieri per viam conditionis poenalis, l. Sejus & Augerius 27. ff. ad L. Falcid. & ibi Bart. ne per indirectum concedatur, quod directo est prohibitum, Ias. conf. 40. n. 3. **XXXV.**

Poenae non solent repeti, cum sunt dispensae, l. 42. l. 49. ubi int. de condit. indebit. Intellige scilicet si fiscales sunt, non etiam si conventionales.

XXXVI.

Poena debet imponi secundum qualitatem facti, Extrav. sifratrum. §. quia in fin. ne sede vacant. & impenditur pro delicti qualitate, argum. c. pro qualitate 7. 26. quest. 7. Siquidem ubi poena inferatur est, multa considerari debent, videlicet dignitas, cap. contumaces 21. distinet. 50. cap. quisquis 13. 2. quest. 8. divitiae sive nobilitas, cap. qui contra 32. 24. quest. 1. paupertas, d. c. qui contra.

ordo cap. cum beatus 8. distinet. 45. Religio, cap. quidam Monachorum 10. 18. quae 2. mentis infania, cap. si quis insaniens 12. 15. q. i. etiam antequam infligatur, imo causa, persona, locus, tempus, qualitas, quantitas, eventus attendatur. cap. aut facta 19. §. sed bac de penit. dis. 1. cap. ult. de transact. cap. querenti 20. de V.S. Unde & qualitas delicti maximè poenam aggravat, cap. non afferamus 21. 24. quae 1. cap. ult. extr. de clandest. de spons. poena enim quandoque aggravatur, ut exercit. incutatur metus, cap. frater 10. in fin. 17. quae 4. cap. raptor 34. 27. quest. 2. Sic sepiissime etiam persona augetur, cap. cum illorum 32. extr. de sentent. Excommunic. interdum aggravat eam & circumstantia, cap. Excommunicamus 13. extr. de h. ret. quandoque etiam circa circa poenas imponendas parcitur, cap. ult. extr. ut lit. non. contes. hinc & Laicis mitiorem imponitam esse poenam, quam Clericis, text. est in cap. quod situm 7. extr. de penit. Siquidem poena quandoque varia est, quam consequitur varietas personarum in eodem peccato, cap. fraternitas 11. 12. quest. 2. cap. 1. in fin. 10. quae 6. ac una altera sepe est major diversimode, videlicet ratione effectus, cap. corrispondunt 17. 24. quest. 3. ratione durationis, c. si Episcopus 7. distinet. 50. ratione asperitatis, c. si habes 1. 24. q. 3. ratione opprobrii, circumcelliones 1. 23. q. 5. vid. Welsenb. parat. de pen. n. ult. cum citata.

XXXVII.

Poenam quam intulit, ipse patiatur, qui non probaverit, quod objectit, cap. Paulum 6. in fin. 2. quest. 3. cap. qui 4. 2. q. 8. cap. ibi t. 3. quest. 8. Poena enim talionis puniri debet, qui non probat, quod contra alium intendit, cap. 1. extr. de calumniat.

XXXVIII.

Poena debet coerceri, qui non possunt præmis induci ad observantiam juris, Clem. cupientes, in princ. de pen. id est enim mali poena afficiuntur, ne multiplicentur. cap. est in justa 33. 23. quae 4. & poena temporali puniuntur, quos timor Dei à malo non revocat, cap. ut Clericorum 13. extr. de vit. & honest. Clericor.

XXXIX.

Poena non debet converti in culpam, c. unicam, extr. de purific. post part. neque etiam debet trahi ad gratiam, c. inter 2. extr. de translat. Episc.

XL.

Illa poena reo est infligenda, quæ magis timetur, cap. ult. extr. ut lit. non contes. id est enim aliquis timore poena coercetur, cap. literas 14. extr. de præsumpt. & delinquentes poenam debita puniuntur in aliorum exemplum, Clem. unic. de re. flam. Quod majus itaque delictum, c. gravorem etiam poenam meretur, cap. quia 16. vers. à capite, dis. 50. & multos præsumens offendere, multiplici poenam castigetur, c. 1. in fin. de sent. & re judic.

XL I.

Poenam debet præcedere monitio cap. reprobabilis 26. extr. de appell. vid. supr. lib. XI. cap. monitio.

XL II.

Poenae possunt commutari, cap. ult. extr. de malefic. nempe ab eo qui jura superioritatis habet, post Ilerniam, Tapiam, Knichen de Saxon. non provov. jure. c. 5. n. 473. pag. m. 297. ac poena cum poen.

poena compensatur cap. constitutis 7. extr. de pœn. hinc si gravior poena, quam lex vult, reo imposta sit, videtur cum eo super infamia transactum, ita ut infamis non fiat l. 5. de Decur. l. 15. ad municip. pal. l. 13. §. pœna. de his qui nor. infam.

XLIII.

Pœna quandoque indicitur ad cautelam. cap. significasti 18. extr. de homicid. ac facit sapissime pœna sapientem, qui stultus erat in culpa, c. qui 10. disp. 38. cap. scutus 18. in fin. 27. q. 1.

XLIV.

Pœna cessat deficiente probatione, cap. ult. 32. q. 5.

XLV.

Pœnarum compendia non pertinent ad privatum, sed fisco querenda. l. 5. C. de modo multilatrum, vel pauperibus, l. 2. C. de Episc. aud. vel alii causis necessariis, l. 2. in fin. C. de Alieat.

Intellige nimurum directo; indirecè enim & per consequiam potest commodum sentire, c. l. 6. 22. ibi infanta. Anton. Gothofred. disp. 7. tbes. 8. lit. D. ubi pro infamia legendum esse infanta, docet idem Anton. disput. 8. tbes. 5. lit. e. in fine.

XLVI.

POENA præsupponit culpam [aliud fraus est, 131. in pr. de V. 8. Dec. in l. 1. n. 67. C. qui admitt. ad bon. poss. D. Thom. 2. 2. quest. 108. art. 4. in solut. & 112. quest. 87. art. 7. & 8. Sot. de Justit. lib. 1. quest. 6. art. 5. col. 2. vers. profecto. & vers. verumtamen. Sylvestri in sum. verb. pœna. num. 25. Covarruv. var. lib. 2. cap. 8. in princip. & num. 1. vers. tertio. Menoch. conf. 626. num. 16. Surdus decis. 277. num. 19. Gutier. canon. lib. 2. cap. 30. n. 12. cum seqq. Quia pœna propriè non dicitur, nisi quæ imponitur propter culpam, D. Augustin. lib. 1. retract. cap. 9. quem refert Ludovicus Carbon. de Legib. lib. 8. disp. 1. vers. Tertio notandum, & ante illum Alfonsus de Castro de Lege pœnali lib. 1. cap. 3. [Neque etiam pœna sine fraude esse potest, cum cessante dolo, de pœna quadam tractari incivile esset, Bart. in l. 1. §. non autem ff. si quis testam. liber. Alexand. conf. 177. col. 2. vers. & pro hoc patet. lib. 5. Corn. conf. 205. col. 2. lib. 10. Dec. in cap. cognoscentes. col. 5. vers. ad superius dicta. de constit. Cravett. conf. 219. num. 15. Consil. Arg. 1. conf. 41. num. 15. Quapropter ea nec in ignorantie recipi dicitur, Zabarell. in elem. 2. col. 1. de heret. Felin. in cap. cognoscentes. de constit. in 6. Menoch. 2. arb. jud. cas. 185. n. 4.]

XLVII.

POENA ex culpa & delicto debet commensurari, sive culpa respondere, l. per spicendum 11. & l. 13. ff. de pœn. l. 6. ad l. Jul. peculat. l. sancimus 22. C. de pœn. cap. non afferamus stateras 21. in fin. 24. quest. 1.

cap. quæsivit 2. de his quæ sunt a majori parte Capit. cap. felicis 5. §. illud autem de pœn. lib. 6. c. sicut dignum 6. extr. de homicid. ubi Prob. ad Monachum num. 12. Cravett. cons. 46. num. 15. ubi ait, quod si delictum est parvum, poena debet esse modica, & è converso, Mench. illust. quest. cap. 8. n. 51. & cap. 24. num. 17. Menoch. de arbitr. lib. 1. quest. 90. n. 38. Bertazol. in repet. l. si quis major. Cod. de transact. num. 68. Thom. de Thomasset. in floribus Legum, reg. 216. Farinac. in praxi crimin. p. 1. quest. 4. n. 10. & quest. 17. n. 9. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. conclus. 211. per totam. Surdus cons. 250. n. 10. & cons. 321. n. 53. Sigismund. Scacc. de judic. lib. 1. quest. 58. n. 12. Joan. Mar. Novar. quest. forens. lib. 1. q. 25. n. 7. & quest. 151. num. 12. in fin. [Weselb. 1. cons. 43. n. 130. Carpz. 2. quest. crimin. 89. n. 39. Pœna enim æqualis esse debet, ubi par delictum est. l. si quenquam 31. in fin. C. de Episc. & Cleric. ubi Imp. ad illud Lucani lib. 5. respexisse centent Becc. cent. 3. epist. 45. & Grot. in flor. Spart. ibid. Autb. presbyteri. Cod. de Episcop. & Cleric. & delicto proportionari, cap. ult. §. premissi. & §. illud. de pœn. in 6. c. quest. 2. extr. de his quæ sunt à majori. cap. ult. extr. de stat. Monach. cap. pœn. 18. §. atque ideo. de penit. disp. 1. ne major ea sit delicto, arg. l. 6. in princ. ff. ad Leg. Jul. peculat. l. rescriptum 6. de his quib. ut indign. Philipp. Matth. ad l. 56. de Reg. Jur. n. 46. Quapropter nec delictum repetitionem & persecutionem rei, quæ aliunde delinquenti debetur, impedit dicitur in l. 4. de contr. tut. act. interdum tamen non factum solum, sed & adjunctus Legum contemptus, qui in rebellione incidit, inspicitur textus notabilis in l. 20. ibi: ut quileges transgrediuntur. C. de heret. confer l. 6. C. de divers. rescr.]

XLVIII.

POENA debet tenere suos auctores & delinquentes. l. sancimus 22. C. de pœn. l. absente 5. ff. cod. tit. [l. si quis in suo 33. §. leg. i. C. de inoffic. testam. l. ob maritorum. 2. Cod. ne uxor pro marito. l. si pœna 20. l. crimen 26. ff. de pœn. l. 3. §. quod pater 5. ff. de mun. & honor. l. actione 65. §. diximus 3. ff. pro soc. l. generali 24. §. ult. ff. de rit. nupt. l. maritus 52. ff. solut. matrim. cap. quæsivit 2. extr. de his quæ sunt à majori. c. si compromissarius 37. de Elec. in 6. Jul. Clat. lib. 5. sentent. §. ult. quest. 86. in pr. Covarruv. 2. variar. resolut. c. 8. n. 1. Prosper. Farinac. in praxi crimin. lib. 1. tit. 3. quest. 24. num. 1. Hieron. Magon. decis. Lucens. 27. num. 1. p. 1. Rolandus à Valle vol. 4. conf. 78. n. 3.] Zabarell. conf. 44. in pr. Roman. conf. 487. In cap. (K) 3. su,

su, in pr. Bertazol. in l. si quis major. C. de transact. num. 11. Menoch. cons. 123. num. 7. in subscript. Escob. de ratiocin. c. 42. num. 7. Cardinal. Tusch. tom. 6. lit. P. conclus. 212. per totam. Sebastian. Guazzin. de defens. reorū. p. 2. defens. 33. c. 2. per tot. Noxa enim caput sequitur, l. crimen 26. ff. de pœnis. l. rem mibi 21. ff. commodati. §. omnis 5. Institut. de noxalib. actionib. cap. 1. de injur. Surdus de aliment. tit. 1. quest. 38. num. 30. Farinac. in prax. crimin. p. 1. quest. 23. num. 1. [Et nunquam in heredes transit, l. 20. de pœnis. inde dicitur æstimatio delicti, in l. 41. in princ. ff. de pœn. quæ cùm præter quam à debitore exigi non debet, l. 6. ff. de negot. gest. utique nec poena aliis quam ipsi santi infligi potest, Petr. Theod. in Colleg. crim. disp. 10. tb. 3. lit. a.]

Unde nullum pro alterius delicto puniendum esse, probatur ex illo Ezechielis cap. 18. Anima, que peccaverit, ipsa morietur, refertur in cap. jam itaque 8. 1. quest. 4. & in cap. si babies. 24. quest. 3. & in cap. quæris 12. de consecr. dist. 4. Item ex illo Exodi c. 23. Insontem & iuslum non occides, & Daniel, c. 13. Innocentem & iuslum non interficies, & Job, cap. 4. Quis enim unquam innocens perii? aut quando recti deleti sunt? [& Psal. 83. Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocencia, & Psalm. 15. Judica me Domine, quoniam ego in innocencia mea ingressus sum.] Latè Castrensi. consil. 424. Quia scio. num. 6. & 7. lib. 1. ubi ad multa infert Clarus, in praxi. §. fin. quest. 86. Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. P. concl. 212. num. 4. cum multi seqq. Far. in prax. crim. p. 1. q. 24. n. 1. cum seqq. [Hinc nec Dominus pro delicto famuli sui, l. 1. §. de jecisse 12. & §. quoties 13. ff. de vi armat. cap. cum ad sedem 11. de resist. spoliat. cap. cum quis 23. de sentent. excommun. in 6. Bart. in l. ne quid. n. 1. ff. d. incend. ruin. & naufrag. Julius Clar. d. quest. 86. vers. hinc infertur, nec filius pro delicto patris tenentur, l. 2. §. nullum patris. 7. ff. de decur. l. crimen 26. ff. de pœn. l. filiam 9. l. Emancipatum 7. §. ult. ff. de Senator. l. quoties 21. ff. de noxal. act. t. t. Cod. ne fil. pro patr. Gigas de crim. laf. Majest. lib. 3. tit. de pœn. quas filii incurruunt, sicut nec vice versa parentes ex delictis liberorum pœnam aliquam incurruunt. Farinac. in princ. crim. d. lib. 1. quest. 24. num. 2.]

Intellige hoc verum esse, accepta pœna, prout est culpæ correlativa & prout importat rationem pœnae, per quam justitia & qualitas reparatur: nam si pœna accipiat sub ratione medicinæ, ut quis minori bono privetur, & in majori augeatur, vel data justa causa ad majorem Rei-

publicæ utilitatem, ut dum unus torqueatur, cæteri cautiūs & promptius à criminibus abstineant, non inconvenit, ut unus pro alio puniatur pœna temporali, non tamen æternâ, nec spirituali ad salutem animæ pertinente; ita Gloss. verb. de quarta, in sum. 1. qu. 4. D. Thom. 1. 2. quæst. 85. art. 8. in ejus solut. & in respons. ad 1. & 2. 2. quæst. 108. art. 4. in ejus solut. Covaruv. var. lib. 2. cap. 8. num. 1. vers. quarta, juncto vers. quinto. Castrensi. de justa here. tico. punit. cap. 31. Thom. de Thomas. in florib. Leg. reg. 228. Gutier. canon. lib. 2. t. 30. n. 25.

Limita I. nisi delinquens mortuus sit post sententiam, quæ vires rei consecuta est. Tunc enim ad heredes pœna transbit, eò quod hi securâ condemnatione incipiunt teneri ex quasi contractu, ut post sententia celebrato. l. 3. §. 11. ff. de pecc. 1. 2. de prætor. stipulat. Vasquez. illu. fr. controvers. 96. numer. 7. Farinac. in praxi crimin. quest. 10. n. 45.

Limita II. ubi pœna ipso jure imposta ad heredes transit, l. commiss. 14. ff. de publican. & reueligat. l. 1. §. an bone 1. ff. de jure fisci. l. in heredem 8. ff. de calum. l. caus. 22. ff. ad SC. Syllan. Dd. in cap. fin. de prescript. l. 3. §. quod autem 5. ff. quod quaque jur. gloss. singularis ibid. verb. hered. & Jas. n. 2. Bart. in l. si quis iniquum. §. quod autem. num. 1. ff. cod. Angel. in l. 1. C. ne ex delict. defunct. Gail. 1. obs. 87. num. 7. vid. & cap. ad aures 10. cap. in quibusdam. 12. extr. de pœn.

Limita III. si ex delicto ad heredes defuncti pervenerit, l. sicuti pœna 38. ff. de R. l. 1. 26. ff. de dolo.

Limita IV. si ex delicto imponatur pœna amissionis bonorum vel multa pecuniaria, cuius nomine & heredes conveniri possunt, l. 22. ff. ad SC. Syll. l. 20. ff. de accusat.

Limita V. si delicti atrocitas confisca- tionem requirat, ut accidit in criminis lxx. Majestatis l. 5. & ibi Dd. C. ad Leg. Jul. Majest. & aliis, de quib. supr. lib. XI. cap. Mors. ax. pen. vers. Morte delicta &c.

XLIX.

POENA non irrogatur, nisi expresse jure caveatur, juxta aut. b. de non eligend. secund. nub. §. sim autem. [Hartman. Pistor. 2. quest. 30. numer. 13. per l. at si quis. 14. §. Divus 14. de relig. & sumpt. fren. Novell. 2. cap. 3. in pr. ibi: Non fraudamus successione patres, nec est ulla lex tale quid dicens.]

Mar. Ant. var. resolut. lib. 3. resol. 39. n. 11. & numer. 32. Garc. Gironda de privileg.

seu exempt explic. num. 563. Menoch, consil. 1032. num. 19. & consil. 1128. num. 2. & consil. 1192. n. 3. & consil. 272. num. 83. & consil. 275. num. 21. & consil. 431. num. 2. & consil. 526. num. 11. Cardinal. Tusch. lit. P. concl. 816. num. 4. Hect. Felic. alleg. 66. num. 6. vers. & est regula communis, p. 2. [Jas. in l. divortio. §. si fundum. col. 20. num. 4. ff. solut. matrim. & in l. si quis major. colum. 2. C. de transact. l. quod te. col. 12. ff. si cert. pet. & in l. i. in fin. C. de transact. & in Autb. non licet. in 2. & 3. col. C. de liber. preter. Decius consil. 90. Et protenui. col. fin. p. 3. quod & in correlativis locum habere existimant Decius in cap. translato in 2. legitur. colum. fin. de Constit. per alleg. ib. Ale- xand. in Apofill. ad Bartol. in l. fin. ff. de ac- ceptil. Ludov. Gomez. ad §. pœnales. Inst. de act. n. 39.]

L.

POENAM non meretur, qui facit lege permittente, l. Gracchus 4. C. ad Leg. Jul. de adulter. Decius consil. 581. Viso pun-
cto, in secundo dubio n. 9. & seq. ubi quod prohibitus molestare sub pœna, excusat, si facit molestiam licitam, Jason in l. pacto quo panam. in fin. Cod. de pact. Ubi quod is, qui promisit de rato pro minore, videlicet quod major factus ratificabit, si minor non ratificat, quia dicit se la- sum, promittens de rato non tenetur, Flamin. Paris. de confident. quest. 5. num. 47. Campan. in divers. Juris Can. rubr. 11. cap. 33. num. 26. vers. in super. Mar. Ante- nin. var. resolut. lib. 4. resol. 42. numer. 2. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. concl. 208. per to- tam. Stephan. Grat. disc. forens. tom. 5. cap. 960. n. 15.

LI.

POENÆ ad alios casus non sunt ex- tendenda, sed restringenda, l. factum cuique 155. §. in penalibus 3. ubi Decius ff. de Regulis Jur. cap. in pœnis 49. cod. tit. lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus Legum, reg. 227. Surdus de alimento. tit. 1. quest. 51. num. 12. Burg. de Pace consil. 8. numer. 2. Fa- rinac. fragm. crim. p. 1. lit. E. num. 144. cum seqq. Sigismund. Scacc. de commerc. §. 7. gl. c. num. 43. Stephan. Gratian. discip. forens. tom. 5. c. 972. n. 13. etiam si extensio fiat ex similitudine rationis, Johan. Andr. in reg. odia, de reg. Jur. lib. 6. Duen. reg. 287. Garc. Girond. de privilegiis. seu ex-empt. explicat. num. 540. [Unde Baldus in l. cum proponas col. fin. C. de hered. Inst. quod in casibus penalibus extensiva interpellatio non admittatur, quia casus pœnales sunt stricti juris. Hinc vide-

mus, quod licet substitutio de uno casu ad alium extendatur, l. fin. C. de insit. & subfit, attamen ubi de odio & pœna agi- tur, extensio non fiat, ut loquitur Bartolus in l. Severinam, in princ. ff. de condit. & demonst. ita licet nomine venditionis & contractus comprehendatur, l. statuli- beri 29. §. Quintus i. ff. de statulib. in ma- teria tamen pœnali stricta sit interpreta-
tio, ut tantum pro venditione accipiatur. Ita licet appellatione heredis veniat etiam heredis heres, l. fin. C. de hered. in- sit. in materia tamen pœnali illud non procederet, prout loquitur Bald. ad l. fin. qv. 22. per l. qui liberis 8. §. hac verba i. de vulg. & pup. subfit.

LII.

POENNA mitior in delictis est in du-
bio imponenda & eligenda, l. respicien-
dum 11. ff. de pœnis. Fulgos. consil. 157. col.
pen. in fin. vers. rectissimè. Menochius
consil. 472. num. 16. ubi quod pœna mitior
uti imponatur, in dubio retinenda op-
nio, Alexand. consil. 5. in fin. lib. 1. Cu-
man. consil. 139. Hoc maximè num. 6. ubi
quod in dubio pœna capitalis debet intel-
ligi de minori, & qua non sit mortis na-
turalis, & consil. 154. Vilis. num. 3. vers. sed
nec illud. Ratio est, quia major pœna est
rigor, minor vero est æquitas; sed æqui-
tas scripta præfertur rigori scripto, ergo
mitior pœna eligi debet, ut ratiocinatur
Baldus consil. 50. In questione n. 12. vers. qua-
dam. lib. 1. & consil. 382. num. 16. lib. 2. Et pœ-
na sunt mollienda potius quam exasperan-
da, e. pœne 18. de pœnit. dist. 1. Joh. Mar.
Nov. q. for. lib. 1. q. 15. num. 7. [l. interpre-
tatione 42. de pœn. Fachin. 1. contr. 11. Phi-
lipp. Matth. ad l. 1. de Reg. Jur. num. 21. &
ideò restringenda colore quilibet, & oc-
casione quilibet arrepta, l. statulib. 14. de
question. l. mores 9. §. ultim. de pœnis. Cuja-
cius in tractat. ad African. in l. 64. de furt.
p. 1130. lit. B.]

LIII.

In Pœnis benignior fit interpretatio,
l. pen. ff. de pœnis. cap. in pœnis 49. de Regu-
lis Juris in 6. cap. ex literis 11. de constit. Ti-
raquell. in l. si unquam. verb. revertatur.
num. 246. C. de revoc. donat. Thom. de
Thomasset. in floribus Legum, reg. 158.
Aloys. Ricc. in Praxi. rerum fori Eccle-
sias. resol. 303. n. 2. in 2. edit. Ugolin.
de officio & potest. Episc. cap. 6.
§. 1. n. 3.

CAP. LV.

Poenitentia.

Axioma I.

Poenitentia, quae rem deducit ad pristinum statum, penam abolet, *l. ex hoc editio 8. §. pen. ff. de alien. judic. mutandi caus. l. 1. §. ult. quod quisq. juris. Costal. ad l. ult. ff. de Condit. sine caus.* Quotiescumque enim ex editio Prætoris imponitur poena aliqua contra facienti, si ille poenitent, antequam ad ulteriora procedat, illa poenitentia reducit rem ad pristinum statum, & evitatur poena, nisi facta sit specialis provisio in contrarium, *d. l. hoc editio 8. Jason. in l. avunculo. col. 2. ff. de condit. sine caus. post Bald. in cap. 1. in princ. de probibit. alien. feud. per Frid. Dyn. in reg. peccatum. de Reg. Jur. in 6. Ludov. Gomez. ad §. panales. Inst. de action. n. 30. Unde & ante scripturam confessam Emphyteusis secularis & ecclesiastica poenitentiam adhuc esse licitam, patescit ex ratione subsequenti, qua dictat, quod ubi ex prescripto Legis scriptura requiritur, ibi licet ante scripturam & publicum documentum confessum à contractu resilire, Paulus in *l. contractus 17. Cod. de fid. instrum.* quem cum Fulgoso sequuntur contra Decium *ibi col. 2. Alciatus pag. 322. & Curtius jun. ad d. l. contractus. num. 17. Aretin. consil. 160. colum 3. Alvar. Valaf. quest. 7. n. 9.* In delictis quoq; poenam mitigat poenitentia, quoties rem in pristinum statum restituit, *arg. l. 1. C. de Crim. Stellion. quis sicut tanta non continet lœsio.* Exemplum est in eo qui rapuit virginem, sed poenitentia ductus illæsan restituit: qui concubitum adulterinum poenitentia ductus non consummavit, *Carpz. quest. 6.* Idem est in magistratus novum jus statuente, quod tamen poenitentia motus non fuit executus, *l. 1. in fin. ff. quod quisque juris.**

Declaro, ut procedat Axioma, si quis ante institutam cause cognitionem, & sic re integrâ poenitetur. *Conf. Carpzov. Quest. 10. n. 24.*

II.

Sola poenitentia innocentem non facit, *l. quid sit fugitiv. 17. §. 1. ff. de adil. edit. l. bi qui 3. in fin. C. de Apost. 2.* Quod intellige maxime in delicto consummato & perfecto, *l. qui ea mente 65. ubi gloss. ff. de furt. l. penult. ff. de vi bon. raptor. quis ea post commissum delictum à poena non excusat, Clarus 5. præst. crimin. quest. 16. vers. item quero. & quest. 60. vers. fui quandoque interrogatus, Fachin. 9. contr. 87. Treutler. vol. 2. disp. 31. thes. 8. lit. 8. neque etiam delictorum poenam mollit, nec per eam avertitur vel minuitur hoc nomine intentata actio, etiam si reus satisfacere de re, puta furtiva restituere, paratus sit, *Weisenb. in paratit. l. ff. de eo quod mer. caus. n. 6. vers. in quo satis clementer. Fachin. 7. contr. 84. in fin. cùm poenitentia facti non excusat, cum jam alter læsus est, Bald. in l. si quis non dicam opposit. 4. C. de Episc. & Cleric. Menoch. 2. arbitr. judic. 360.**

n. 13. Johan. Goedd. 3. conf. Marp. 28. n. 143. quâ ratione eam nec in actione injuriarum vel alii delictis consummatis locum habere, tradunt Cyn. in l. 5. C. de injur. & ibi Bald. n. 2. Julius Clar. lib. 5. §. injurya. n. 16. §. fin. quaf. 60. n. 3. Gail. 2. obseru. 106. n. 2. adeo ut si quis delictum quoddam conatus sit, nec perficerit, modo conatus ille per se perfectum ac consummatum delictum, cuiusmodi est sollicitatio & interpellatio alienarum nuptiarum, propter voluntatem perniciose libidinis puniatur. l. 1. ff. de extraord. crim. l. un. C. si quacunque predit. potest.

Limita, secus esse in delictis imperfectis. Ea enim poenitentia, per quam res deduci ad pristinum statum potest, penam delere dicitur, *l. ex hoc editio 8. §. pen. ff. de alien. judic. mutandi caus. fact. Costal. ad l. ult. ff. de condit. sine caus. hinc & in extraordinariis criminibus per poenitentiam poenam remitti, colligunt Doctores ex l. quanvis 11. ff. de in jus vocando. quod tamen intelligunt Costalius addit. leg. in poena legali, non conventionali: ideoque promittens non convenire, si conveniat & poenitetur poenitentiam, nocens esse non desinit, Salicetus in l. si quis major. Cod. de transactionib. conf. Ram. meas crim. p. 535.*

III.

Per poenitentiam simulata provisio Legis de luditur, *l. fin. ff. ne quid in loc. publ. & occasio præstatur delinquendi contra l. convenire 5. ff. de paclis. convent. Alex. in l. stipulatio hoc modo. col. pen. ff. de V. O. Ludov. Gomez. ad §. ex maleficiis. n. 45. Inst. de att.*

IV.

Poenitentia seu voluntatis mutatio in contrahibus regulariter locum non habet, *l. sicut ab initio Cod. de obligat. & action. ratio, quia nemini licet mutare consilium in alterius injuriam, l. nemo 75. ff. de R. I. in 1.*

Intellige scilicet in contractib. nominatis; ratio, quia hi principio quidem sunt voluntarii, post perfectionem autem, licet re integrâ, necessarii efficiuntur, *d. l. sicut 5. de O. & A. indeque nec poenitentia locus est, nec actio ad resolendum contractum datur, sed agendum est, ut impleatur, l. incivile 12. C. de rei vindic. quod toties verum, quoties ex eis alteri jus queritur, l. 17. §. sicut autem 3. ff. commod. cùm alias, quando ex contractu quodam alteri jus non queritur, ea adhuc locum inveniat, prout accidit in re ad certum tempus deposita, que ante tempus afferri potest *l. cum in plures 60. §. mandavi 4. locat. ibid. Bart. & Caffren. quia deponens non est obligatus, ne ante diem repeatat, l. cum te 6. C. de pacl. int. empt. & vendit. Bart. in l. 2. C. de cond. ob caus. Iaf. in l. si pecuniam col. 5. de cond. caus. dat.**

Limita l. in innominatis secus esse, *l. 3. & 5. ff. de condit. causa data non sec. & procedero non tantum ex parte ejus, qui implevit, sed & ejus qui implere debet. Ubi tamen quoad primum referit; an res adhuc sit integra, seu nihil quicquam factum sit ab altero: quo casu indistincte licet poenitere, si maximè alter ad implemen-*

dum se offerat, l. 3. §. 2. ff. de cond. caus. dat. caus. non sicut, quia is, qui dedit, alterum quidem, qui accepit, obligatum habet, non autem vice versa iste accipiendo, sibi eum obstrinxit: quin immo is, qui prior ex sua parte implevit, nec hoc egit, ut se obligaret, sed ut alium sibi, vide Vafq. 6. contr. cap. 59. n. 12. & 20. an vero res amplius non sit integra, sed aliquid jam fieri cooperit, puta si alter jam instrutus & facere paratus sit; tum enim eum impunè pœnitire non licebit alter, quam si denuncatio intervenerit, & minus impensarum factum sit, quam ab altero datum fuerit: quoad tamen & ipsum illi à pœnitente refundendum est, l. 5. §. 2. de condit. caus. dat. non sicut, quoad alterum vero, qui implere debet, si id nolit per mutationem voluntatis, sive non possit, dicimus eum quidem teneri conditione, verum eatus tantum, ut vel promissa implete, vel quæ data sunt, reddat; juxta l. 5. §. 3. de condit. caus. dat. Wefenb. in parat. de transact. n. 7. in fin. vid. etiam Treutler. vol. 1. disp. 22. & 2. lit. b. ubi quando in contractibus innominatis ad resolvendum agitur, id admittit tum, cùm de repetitione nihil nominatum fuerit conveniunt, l. 3. §. idem erit i. ff. eod. secus enim esse, si aliud inter partes convenisset, tradit Bocer. p. 3. disp. 4. tbeſ. ii. ita in donatione mortis causa hoc observari textus est in l. si aliena 13. §. 1. ff. de donat. mortis caus. Ita nec in permutatione rerum venalium pœnitentia erit, l. 1. C. de donat. mortis caus. item si contractus innominatus fieret per conditionem, puta, do decem, si vadas pro me Romam. cap. verum. 14. de condit. apposit. Bart. Angel. Fulgoſ. in l. si quis cura de jurejur. vel si juramentum interponeretur, gl. ad d. l. 5. cum illud præcisè obliget, Costal. ad d. l. 5. ff. de cond. caus. dat. vid. & Vafq. 2. contr. jur. 59. n. 27.

Limita II. in dispositionibus ultimorum voluntatum, l. 4. de adim. legat. cap. cum Martha 7. de celebrat. missa. l. 1. C. de SS. Eccles. l. si quis 22. in princ. ff. de legat. 3. item in aliis dispositionibus, etiam quæ proximiores & similliores ultimis voluntatibus, quam actibus inter vivos esse videntur: in his enim post actum consummatum usque ad mortem etiam pœnitentia locum esse, ex l. fin. C. de don. mort. caus. fin. C. de pati. l. 3. C. de don. int. vir. & uxor. l. si alienam 13. §. Marcellus 1. ff. de donat. mort. caus. probat Vafq. lib. 1. controversial. cap. 12.

Limita III. in fisco pingviorem emtorem inventiente. Perez. C. de vendend. reb. Civit. n. 7. 8. verum primus licitator per oblationem secundi non statim liberatur, cùm secundus possit esse indoneus, Perez. C. de locat. pred. civil. n. 12.

V.

Pœnitentia est fletre commissa, & flenda ultius non committere, cap. novimus 27. in fin. extr. de V. S. cap. 1. cap. pœnitentiam 6. cap. ille 9. de pœnit. distinſ. 3.

VI.

Pœnitentibus locum venie negare non debet, in contumacia vero persistentes severos non esse convenit, can. 8. 2. quæſ. 4. Unde nec pœnitentia condemnatis ad mortem deneganda,

Clem. 1. de pœnitent. & remiss. cùm ea adhuc in ultimo vitæ momento possit esse utilis ad salutem, c. ſipresbyter 12. & cap. ſeq. 26. q. 6. nec ad ultera occulte, c. offici 9. extr. de pœnit. & remiss. atque pœnitentia peracta adultera non sic dici debet, sed reconciliari marito, cap. quod autem 7. & c. ſeq. 32. q. 1.

VII.

Sub specie pœnitentia nullus peccare debet, cap. illud 5. extr. de Cleric. excommunicio. cùm ea fit inanis, quam sequens culpa coequat, cap. inanis 12. de pœnitent. distinſ. 3. unde etiam pœnitentia serotina multos decepit, cap. ult. §. quod de pœnitent. distinſ. 7. Pœnitentiam igitur agentes hoc solum timere oportet, ne iplus pœnitentia agent pœnitentiam, cap. ſunt qui 3. 17. quæſ. 4.

VIII.

Pœnitenti cuilibet credendum; c. significati 18. extr. de homicid.

CAP. LVI.
De Poëtis.

Axioma I.

Poëta nullæ immunitate gaudent l. 3. C. de Profess. & Med. vel, quia lex deficit, non dignitas, vel quia aliquo tempore contenti erant ob Satyras, vel quia virtus sola sibi pulcherrima merces, Perez. C. de Profess. n. 24.

II.

Poëtarum autoritate paſſim uſus eſt Imperator in quæſitionibus Juris, vid. §. 1. Inſt. de donat. §. 1. Inſt. de L. aquil. idem fecit Jureconsultos patet ex l. 6. §. fin. de Rer. Divis. conf. Tacit. lib. 4. Annal. cap. 43. Maſcard. de probat. Concl. 287. n. 7. Rebhan. Hodg. pag. 635. Bertrach. Repertor. voc. Poëta. Ita Virgilium nullam juris naturalis & gentium partem in divinâ Aeneide intactam omisſile aſſerit Bæclerus in prefat. Comment. ad Grot. pag. 16.

CAP. LVII.
De Polygamiâ.

Axioma I.

Polygamia ſuſſiſſiva, ſeu nuptiæ defuncto coniuge iterata, etiamſi per antiquos hereticos, Montanistas, Cataphrygas, Catharos alioſque oppugnata fuerit, quid quod & ab iſis Ecclesiæ Patribus quibusdam, Tertulliano, Ambroſio aliiſque non multum commendata, vid. Everb. Speckh. Cent. 2. cl. 2. q. 1. Jure diuino tamen non ſolum permitta, 1. Cor. 7. v. 39. Rom. 7. v. 2. 1. Tim. 5. v. 14. ſed & hodie apud Protestantis Clericis quoque eſt indulta.

II.

Polygamia muliebris DEO, naturæ, ſanæ ratio- ni, omnibus gentibus, legibusque divinis & huma- nis eſt exoſa atque damnata. Athanas. Vincent. in Polygam. Triumph. not. ad ib. 1. Theoph. Alethi pag. 1.

III. Poly-

III.

Polygamia virilis non in novo demum fodere per Christum est prohibita, *Grot. l. 2. cap. 5. §. 9.* *Hahn. ad Wesenbe. de Ritu Nupt. n. 4.* *Henniges ad Grot. pag. 465. 467. 469.* sed pugnat etiam cum institutione primae conjugii, quae mortalibus tanquam lex universalis est observanda. *Osiand. ad Grot. L. 2. C. 5. §. 9. obs. 3. p. 746. 750.* *Ziegel. in Comment. ad Grot. d. l. p. 272. vid. Matth. 19. v. 9. Luc. 16. v. 18. Matth. 5. v. 32.* ex quibus textibus concludimus: si foemina, quam vir tamen dimiserat, nubendo alii adulterium committit, multo magis adultera erit, quae non dimissa à priore marito alium assumit: *Quodsi mœchatur qui priore uxore seu invitâ seu volente dimisâ aliam ducit, multo magis mœchabitur, qui tentâ priore seu volente seu invitâ superinducit alteram.*

CAP. LVIII.

Populus.

Axioma I.

Per ipsum populum intelligitur factum, quod fit per illos, quibus populus contulit potestatem, *cap. in causis. 30. extr. de Elect.* Populus igitur cum seditiones Magistratus ferre non posset, Decemviro legibus scribendis creavit, qui Leges, ex libris Solonis in Latinum sermonem translatas, duodecim tabulis exposuerunt, *c. i. dist. 7. & populo quod Princeps prohibet, & sibi licere non patiatur. cap. iustum est. 2. dist. 9.*

II.

Populo interdicto, singulares de populo intelliguntur interdicti, *c. i. sententia 7. de sent. ex comm. in 6.*

III.

Populum decem faciunt, *cap. unic. in fin. 10. q. 3.*

IV.

Populus magnificare solet, si consuetudines sibi serventur, *l. 4. §. 4. ff. de offic. Procons.*

V.

Populus in electione precari debet Deum, ut eligentium corda regat, *cap. ubi 3. §. quia. de Elect. in 6.*

VI.

Populi jus omne in principem est collatum, *§. 6. inst. de Jur. Natur. Gent. & Civ. inde quodcumque jus olim omnibus de populo competit, illud regulariter hodi est solius principis, e. g. usus fluminum, jus venandi, &c.*

CAP. LIX.
De Portione statutariâ.

Axioma I.

Quoties per statutum portio assignatur coniugi superstitionis, toties capitur pleno jure, quia verba statuti propriæ & cum effectu sunt intelligenda. Limita: nisi aliud statuto expressè caturum.

II.

Quoties bona per statutum affecta, i. e. certæ

personæ assignata sunt, toties de illis testamens condere fas non est, quia portio statutaria æquiparatur legitimæ, & parti superstitionis ad illa bona jus est ex statuto quæsumum, quod ei auctorandum non est, *l. ult. ff. de pact.* Sic ergo de portione statutariâ non licet condere Testamens ut minuatur, bene tamen ut augeatur.

Limita: ut tamen pacto de ejusmodi bonis disponere nihilominus licet; quoniam enim in pacto concurrunt utrinque voluntas, nemini sit injuria, testamens verò unius saltem continet voluntatem. *Andr. Kobl. de pact. dot. in Ded. Q. 10. n. 5.*

CAP. LX.
De Positionibus.

Quoties quis probare intendit per confessio nem adversarii, toties opus habet positionibus; quoties verò per testes, toties opus habet articulis, quia articuli uptrum in informant deis, quæ adversarius ad positiones negavit. Et ergo illi, qui aliquem nemine præsente verberibus affect, recte possunt offerri positiones. *Brunneman. in Process. Civil. cap. 17. n. 10.*

Declarata: ut hodie quidem ob specificam liis contestationem non adeo magnus superstitionis usus. Quodsi tamen cum conscientia res sit, utile adhuc erit offerri positiones; major enim habebitur conscientiae ratio, si quis jurato respondere, quām si nude saltem item contestari debeat. *Conf. Brunneman. alleg. cap. 17. n. 3. 4. Carpz. Lib. 3. Rep. 73. n. 1. 2. 3. 4.* In Electoratu tamen Saxonie positionibus locum non dari monet *idem Carpzov. in Process. Tit. 13. art. 4. n. 7.*

CAP. LXI.
Possessio, Possessor, Possefforium, Possidere.

Axioma I.

Possessio plurimum habet facti, *l. denique 19. ff. ex quib. caus. major.* *Bald. in l. non ignorat. n. 10. C. de his qui accusar. poss.* *Vacon. à Vacun. lib. 2. declar. 32. Alciat. in sua disp. de s. ped. prescript.* *Zaf. in l. 1. §. adipiscimur. ff. de acquir. poss.* *Menoch. de presump. lib. 4. presump. 64. n. 12. Cujac. in tract. ad African. idemque in effectu senserunt Gail. 2. de P. P. observ. 3. n. 11. Vult. 2. cons. Marp. 39. n. 120. quia facto opus est, hoc est, apprehensione, *l. si quis. vi. 17. §. differentia 1. de acquir. poss.* *l. cum heredes 23. ff. eod. gloss. in l. si fratres. §. idem respondit. verb. dominium. ff. pro soc. inde enim possessio quafidum possessione nomen accepit, l. 1. ff. de acquir. poss.* *Affl. decis. 299. n. 7. Gail. 2. observ. 129. n. 3. Ludov. Gomez. ad §. supereff. Inst. de action. n. 23.* Ubi declarat, quod à principio in actu acquirendi possessio dicatur habere plurimum facti: postquam autem ea acquisita est, habeat etiam plurimum juris, *per l. possesso quoque 49. in princ. ff. de acquir. poss.**

Possi-

II.

Posidere unusquisque quod tenet, præsumitur jure suo, non alieno, vel servitutis, vel familiarij jure, Gloss. in l. Papinianus, verb. suo nomine, ff. mandat. Bart. in l. t. §. nunciat. n. 12. ff. de oper. nov. nunc. Castr. in l. t. §. nunciat. n. 12. ff. de oper. nov. nunciat. Castr. in l. t. n. 5. ff. de solut. Speculat. de locat. §. nunc. n. 80. W. senb. p. 1. cons. 4. n. 9. & p. 2. cons. 96. n. 11. Menochius de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 68. Mascard. de prob. vol. 3. conclus. 1179. n. 1. Qui libet enim præsumitur eo modo & fine, quo se dicit posidere, quia possessio in animo consistit, de quo nemo melius ac verius, quam qui eam tenet, loquitur. Hegenit. 1. de poss. cap. 9. num. 1. cui accedit, quod homo seipsum potius amet, quam alium, & sui negoti libentius tractet, quam aliena, facit text. in l. 4. junct. l. 1. vers. dummido, ff. de solut. l. Papinianus 28. ff. mand.

Limita, nisi quando vel persona (puta si filius familiæ vel servus esset) vel rei qualitas (veluti si quis velle trem furtivam, vi ablatam, depositam, commodatam, pignori datam, locatam, sacrata, religiosam pro suo posidere, quod absque jure transgressione non fieret) obstat, & consequenter absurdum inde oriretur, Menoch. lib. 6. præsumpt. 67. num. 10. cum seqq. ubi num. 14. communem sententiam declarat, ut locum non habeat, quando titulus injunctus esset. Mascard. d. conclus. 1179. n. 16. cum possesio sine titulo injuncta præsumatur, Decianus cons. 87. num. 18. vol. 5. & possesio vitiosa nihil operetur, Bellon. cons. 10. numer. 18. Decian. cons. 17. numer. 18. vol. 4. Menoch. cons. 180. numer. 58. Bursat. cons. 60. num. 20. maximè si possesio capta sit cum vitio clandestinitatis, Vinc. de Franchis de c. Neapol. 204. num. 31. Vult. 2. cons. Marp. 36. num. 65.

III.

Posidere & in possessione esse sunt conjugata, Forcatulus dialog. 40. Necyomant. Hegenit. 1. de poss. cap. 1. num. 45. ubi eam non simpliciter & indistinctè, sed tantum secundum quid veram esse censer, & tum demum cum verbum in possessione esse in lata & generica significatione usurpat, & sub se quamvis possesiois speciem comprehendit; aliud enim esse, quando strictè sumitur, & verbo possidenti opponitur, patet ex l. interdum. 78. ff. de verb. signific.

IV.

Possesio facit præsumptionem pro possidente, Coler. de process. executiv. p. 2. cap. 2. num. 73. Menoch. lib. 3. præsumpt. 91. num. 42. Carpz. p. 2. cons. 39. desin. 34. num. 6. quia possessor plus juris habet in retinendo, quam actor in agendo, Speculat. in tit. de Emphyt. num. 93. & idem omnis probandi transfert in adversarium, cap. sepe 18. de restitut. poliat. cap. ex literis 3. de probat. cap. ad aures 6. de præscript. l. circa 14. ff. de probat. l. 20. ff. cod. §. retinendæ 4. vers. commodum. Instit. de interdicit.

Limita, nisi quando jus commune vel juris præsumptio ei resistit, Gloss. in cap. possidetis 16. vers. facti. C. de prob. cap. ex infinazione 3. dc. procurat. cap. constitutis 47. de Elec. cap. cum Ec-

clesia 3. de caus. poss. & propriet. Mascardus de prob. vol. 3. conclus. 1179.

V.

Possessionis causam nemo sibi mutare potest. l. nec ullam 13. §. 1. ff. de hered. petit. l. 3. §. illud quoque 19. l. quod nemo 18. in princ. l. quibona 19. §. 1. ff. de acquir. poss. l. cum nemo 5. C. eod. l. non solum 33. §. quod vulgo ff. de usucap. l. 1. §. fin. ff. pro donat. l. ad probationem. 23. ff. de probat. W. senb. 1. cons. 4. num. 18. Quam regulam intelligendam esse de jure, non verò de facto, apparet ex d. l. ad probationem, atque locum habere non solum in civili, sed etiam naturali possessione, tradit l. 33. §. quod vulgo 1. ff. de usucap. Quo circa neque colonus neque depositarius, neque commodatarius lucrificandi causa pro herede possidere & usucapere, nec pro soluto, nec pro emptore, nec pro donato possunt, sed coguntur manere in titulo & causa, ex qua possessionem acceperunt. Ita filius, qui rem sibi à patre donatam naturaliter tantum possidet ex eo, quod donationis titulus isto casu infirmior est, quam ut causet civilem possessionem, non potest sibi mutare possessionis titulum, adeo quidem, ut si cum aliis quibusdam heres scriptus fuerit, non possit incipere patre mortuo pro parte coherendum rem donatam civiliter possidere, et si maximè velit & statuat se pro herede possidere, l. 2. §. fin. ff. pro hered.

Declarata, quod procedat in eo, qui hoc solum statuit, ut ex alia causa possidet, non qui possessionem dimittat, & postea ex nova causa ejusdem rei possessionem nanciscatur, Hegenit. 1. de poss. cap. 4. num. 17. Quando enim nova causa extrinsecus accedit, quod sit, cum depositarius, commodatarius, vi dejiciens emunt rem à depositore, commodatore, vi dejecto aut alio quovis titulo ad usucacionem habili rem eandem ab eodem accipiunt, tum de jure & accidente novo titulo causatur mutatio, d. l. cum nemo 10. Cod. dict. tit.

VI.

Possessionis sua titulum nemo invitus tenetur indicare vel ostendere l. cog. 11. C. de petit. hered. Hegenit. 1. de poss. cap. 9. n. 39. Iason. in l. ff. legatum. num. 8. ff. de edend. Speculat. in tit. do locat. §. nunc aliqua. Faber desin. 21. C. de jure Empphyt. ne quasi proprio juguletur telo. arg. l. 4. Cod. de edend. l. nimis grave 6. C. de testib. cap. 1. ex ty. de prob. c. ult. v. qui intendit 4. qu. 3. Qua pertinet fabula de aquila telo confecta, in qua aquilina pennæ erant aptata, quibus conspectis pra nimio dolore exclamasse fuit: conspicio pennas meas in vulneribus meis.

Limita, nisi in casu, quo contra possessorem præsumitur, & præsumptio possessioni resistit, cap. c. cum contingat 29. de decim. Moller. lib. 54. Senefbr. cap. 38. n. fin. ubi allegat Matth. de Affl. 20. limitationes hujus regulæ trahentem, vel nisi initiat jure in re, quam alienam esse constat Hartm. Pistor. 2. quæst. præct. 46. n. 6. vel nisi quis possidet rem, quam sine consensu alterius obtinere non potest, idem d. quæst. 46. num. 8. vel quando quis jus in re aliena prætendit; nam tum possessor ad tituli editionem omnino devin-

ctus

Eius erit, arg. l. altius 8. l. si tibi 8. C. de servit. §. pen. Inf. de servit. Gail. 2. obs. 69. n. 7. Carpzov. p. 2. cons. 8. defin. 4. n. 5. vel quoties titulus necessarius est. vid. Socin. regul. 525. vers. tertio fallit. Itaque cum pro Fisco sit presumptio exigendi tributa contra omnes provinciales, in exemptione constitutus debet privilegium quantum exhibere. Perez. C. de Exact. Tribut. n. 7. Sic Emphyteutam Reipubl. non juvat longa possessio ad inducendum possessionis titulum ejusque probationem, sed tenetur instrumentum Emphyteuseos ostendere. Sic & Clericus, qui plura beneficia incompatibilia possidet, titulos exhibere & scripto probare debet, se canonice possidere, cap. 3. de offic. ordin. in sexto. Similiter laicus Decimas possidens titulum probare debet. Ex diuturnitate temporis tamen videntur etiam non ostendo titulo posse & debere in possessione manuteneri. Perez. C. de admin. Rerum publ. n. 3. Ita quod Vasallus domino requirentem titulum possessionis sua dicere teneatur, tenet. Afflit. decis. 265. n. 86.

VII.

Possessio unius ejusdemque rei ex pluribus causis potest acquiri, l. 3. §. 4. ff. de acq. poss. l. 1. pr. ff. pro soc. Dn. D. Bicc. ad l. 3. §. ex contrario. ff. de acq. poss. part. poss. membr. 4. ubi n. 5. ampliat (1.) ut non tantum locum habeat in concur- su titulorum generalium, sed & specialium, (2.) ut usum habeat non solum in concurso titulorum diversorum, sed etiam titulorum ejusdem spe- ciei, l. pro emtore 2. §. fin. ff. pro Emtore. (3.) obtineat non modò si diversa sint tempora illa- rum causarum, Coll. Argent. lib. 42. tit. 2. thes. 21. n. 1. sed etiam si cause concurrent in idem tempus, l. 3. §. 4. dist. tit. (4.) procedat non tantum in causis possessionum, ex quibus nondum completa est usucatio, verum etiam in causis, ex quibus eadem usucatio jam completa & absoluta est. l. 1. §. 1. ff. pro soc. (5) locum habeat non solum in eo, qui sibi possidet, sed etiam in eo, qui suâ deten- tione alterius possessioni præstat ministerium, exemplum in l. si quis ante 10. §. idem Pomponius 1. ff. de acquir. possess.

Limita, nisi concurrent tituli, quorum unus aptus est ad possessionem transferendam, alter verò non, l. 10. in princ. ff. de acquir. possess. l. immol. in lect. ad d. l. 3. §. 4. col. 3. vel si concur- rent causæ utiles vel inutiles, tunc enim rem illam non ex pluribus, sed una saltem eaque uti- li possidere dicimus, exempl. l. 4. C. de contrab. empt. vel si civiliter possidetur, & titulus quilibet ad causandam possessionem civilis acquisitio- nem sufficeret, tum enim qui ex uno titulo acqui- sivit civilem possessionem, non necesse habet ex alio acquirere, imò non potest ex alio acquirere, quod jam consecutus est, Hegenit. l. de possess. cap. 4. n. 41.

VIII.

Possessio præsumitur ex titulo præambulo, l. quadam 76. ff. de rei vind. Qui enim in pos- sessione reperitur ex titulo præcedenti, ab eodem possidetur præsumitur, Gloss. in l. qua- dam mulier. verb. sufficiebat. ibid. Bart. n. 3. ff. d. tit. & in l. cum solus. n. 4. vers. 3. de usucap. ubi

ait, à quo quis habet titulum, ab eodem etiam præsumitur habere possessionem, quam sequuntur Corn. cons. 113. sub. lit. E. vol. 1. Cæpoll. cons. 4. n. 39. lib. 1. Natt. cons. 443. n. 5. tom. 2. quia ini- tium possessionis à prima causa inspici debet. l. 6. in pr. ff. de acquir. poss. l. 8. ff. quod vi aut clam & ex causis originalibus regulatur effectus, Zaf. cons. 14. n. 48. lib. 1.

Limita, nisi ex aliqua conjectura detegatur eam clam occupatam esse, Menoch. de poss. adipisc. rem. 5. n. pen. Bald. in l. possessionem. Cod. ad Leg. Jul. de vs publ.

IX.

Possessio in dubio præsumitur esse iusta & ju- re occupata, Bart. & Alex. in l. commun. §. inter presentes ff. commun. divid. Cæpoll. crimin. con- fil. cons. 4. in fin. Cravett. cons. 150. n. 5. vol. 1. Corn. cons. 185. in fin. vol. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 69. Vult. 2. Cons. Marp. cons. 30. n. 87. ratio, quia semper præsumendum est in partem benignorem, in quam ipsa natura ratio atque affectus nos dicit, l. quod n. l. semper 52. ff. de R. Hegenit. l. c. 9. n. 33. cuius conseqvens est, quemlibet bona fide possidere, hoc est, nul- lo modo fide sua & conscientia contra ius pec- care, neque scienter, neque ignoranter, l. merito si. ff. pro soc. Ampliations & limitationes vid. apud Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 150. & Mascard. de probat. concil. 224. cum seqq.

X.

Possessionem acquisitam avocare difficultius est, quam eam, que adhuc vacat, Philip. Marp. 1. cons. Marp. 31. numer. 16. quia vacante pos- sessionem à quoque habente titulum aliqualem autoritate propriâ impunè apprehendere licitum est. Decius cons. 200. num. 1. Cæpoll. cons. 4. Bald. cons. 18. lib. 2. Nevizan. cons. 82. num. 21.

XI.

Possessione suâ vel quasi nemo decedere cogi- tur ante cause cognitionem, l. 1. C. si per vim. l. ult. C. de rei vind. cap. conquerente 7. ubi Panorm. de restit. spoliat. Bald. in l. 2. n. 33. C. si contr. ius vel urid. nec refert, injustam quis possessionem, an justam habeat, aedò ut ne simplici quidem tur- batione impediti quis possit in sua possessione, vel quasi, quamvis iusta, l. 2. ff. uti poss. Regner. Sixtin. 1. cons. Marp. 9. n. 15. Welenb. 1. cons. 7. n. 3. & cons. 2. num. 80. Dec. cons. 366. num. 3. Schurf. cons. 6. cum nullitas. num. 8. cent. 3. quia commodum hoc est possessionis, ut pos- sessor in ea manere debeat, donec alter intentio- nem impleat, & per sententiam judicis res evin- cat. l. ult. C. de rei vind. l. 2. ff. de prob.

XII.

Quicunque possidet, ille non tenetur probare, l. fin. ff. de Rei Vind. quia in dubio pro possessori præsumitur l. 47. ff. de O. & A.

Limita, ut procedat, nisi contra possidentem militet præsumptio juris; tunc enim possessio à probando non relevat, quia præsumptio juris est oneris probandi translativa, & ita qui servitutem sibi afferit, etiam illam possidet, eam tamen proba-

probare tenetur, quia quilibet res libera præsumitur.

Declarat, ut procedat haec limitatio, si ordinaria actione agatur; nam si iudicio possessorio, sufficit tamdiu possessio, donec in petitorio contrarium fuerit probatum.

XIII.

Ubicunque deficit animus sibi habendi, ibi deficit vera possessio l. 2. C. de prescript. 30. annor. possessio enim cum juris sit, nequit fieri sine affectione animi. *Habn. ad Wiesenbec. Tit. de acquir. possess. n. 3. vers. utrumque enim.* Et qui scit rem esse alterius, eamque alteri intervertere non intendit, ille non tam possidet quam detinet rem alieno nomine. Ita ergo Colonus, Conductor, Procurator, Depositarius, &c. ideo non possident, quia sibi non possident. §. 5. *Inst. de Interdict.*

XIV.

Quicunque potest dominium acquirere, ille potest & possidere, quia dominia primitus ex possessione cooperant.

XV.

Quocunque non est in commercio, illud nequit possideri, quia hoc nequit acquiri; & sic deficit in his rebus animus sibi habendus, sine quo vera nequit esse possessio. Ita ergo res sacre, sanctæ & religiose possidere non possunt l. 30. §. 1. ff. de acquir. possess.

Limita, ut procedat de possessione verâ, quæ sit animo sibi habendi, vid. §. 1. *Inst. de Usucap.*

XVI.

Ubicunque nullus actus corporalis neque verus neque fictus adest, ibi nulla est acquisitionis possessionis. Ratio: quia possessionem non acquirimus nisi per apprehensionem, l. 23. pr. ff. de acquir. possess. quamvis retineri possit. l. 3. §. 6. ff. eod. conf. l. clam possidere 6. §. 1. ff. eod.

XVII.

Quoties quis vitiosè possidet, toties ipsi vitium tunc tantè nocet, quando cum illo agitur quem vitium tangit, non verò si agatur cum tertio. Quia ratione tertii plus juris habet qualiscunque possessor ex eo, quia possidet, l. 2. ff. eod. & quia regulariter exceptio juris tertii alteri non prodest l. 1. ff. in fin. quor. bonor.

Exceptio est in interdicto unde vi, nam ibi ultima vis attenditur, l. 16. ff. de vi & vi arm. Hinc ibi non nocet vitium, nisi agatur cum illo, quem vitium tangit. Idem est in Interdicto de cloacâ publicâ rescindâ.

XVIII.

Possessio antiquior præferenda est juniori seu recentiori, cap. licet causam q. de probat. ibid. gl. in verb. uti possidetis. Panorm. n. 35. & Felin. n. 8. Bald. conf. 468. n. 8. p. 3. Cravett. conf. 993. vol. 6. Burfat. conf. 277. n. 10. vol. 3. Menoch. conf. 515. n. 5. vol. 6. præfert si antiquior possessio antiquiore titulo sit titulata. Menoch. de retin. possess. rem. 3. n. 736. Afflct. decis. Neapolit. 363. num. 4. ubi etiam antiquorem pos-

sessionem sine titulo possessioni posteriori titulata præferri respondit. Ratio, quia possessio antiqua præsumitur habere justitiam permanentem, ut ait Afflct. decis. Neapolit. 376. num. 6. & post eum Schrader. conf. 36. n. 28. vol. 1. var. conf. German. E contrario possessio recentior præsumitur esse malæ fidei. Schrader. d. conf. 34. n. 77. & iuxta l. si finita 15. §. ubi autem 23. ff. de dann. inf. l. Bald. in l. super. C. de prescript. long. temp. n. 16. circa fin. Consil. Arg. 11. n. 27. vol. 1. eò quod respectu antiquioris videatur esse clandestina. Bellon. conf. 11. num. 4. Roland. à Valle conf. 46. n. 49. & conf. n. 3. Joseph. Ludevic. decis. Perus. 11. n. 4. & decis. 17. num. 2. Cachetan. decis. Pedemontan. 93. n. 2. Verall. decis. Roman. 334. n. 2. part. 2. Benintend. decis. Bononiens. 42. n. 4. Vult. 2. conf. Marp. 30. n. 87.

XIX.

Possessionem qui habet habitu, sed illam non exercet, nihil possedisse videtur, Bald. in cap. 1. n. 17. de consuetud. reet. feud. Qui enim nihil agit, nihil possidet, Vult. 3. conf. Marp. 35. n. 372. Paris. de Puteo in tract. de Syndicat. lib. 2. sub tit. in officiis n. 7. lit. H. Ubi ait, Officiale, qui non administrat, non habet pro creato, nec creationem prodesse, nisi subsecuta sit administratio, Bald. conf. 508. n. 5. vol. 5. Hinc & per lapsum decennii possessio habita pro neglecta & derelicta habetur, Dd. in i. si de eq. §. fin. de acquir. possess. Vult. 2. conf. Marp. 30. n. 199.

XX.

Possessio improba nullam præbet possidenti titulum, l. improba 7. C. de acq. poss. Reinking. lib. 1. cl. 3. cap. 3. num. 4. unde & possessor malæ fidei nunquam præscribit, cap. vigilanti 5. extr. de prescript. cap. possessor 2. de R. l. in 6. vid. supr. lib. 11. cap. Malafides.

XXI.

Possessio ex unico actu non acquiritur, Innocent. & Dd. in cap. licet. §. duobus. de t. sib. c. 2. de Cap. Monach. Bart. in l. 1. §. hoc interdictum. n. 1. de itin. actu. priv. Canonistæ in cap. cum Ecclesia de caus. poss. & propriet. Guid. Pap. sing. 250. ratio, quia unicus actus de facto absque jure usurpari potest. Everhard. conf. 107. num. 10. trium igitur actum possessionem tribuere dixit Bald. in l. 1. de itin. actu. priv.

Limita, nisi ex uno actu sequatur continuatio possessionis, l. 4. §. questum 2. ff. de acq. quotid. cap. consultationibus 9. de jure patron. Panorm. in cap. cum Ecclesia de caus. poss. & prop. Curt. in cap. ult. requisit. 8. limit. 1. de consuet. Wiesenb. 1. conf. 20. n. 6.

XXII.

Possessio non transfertur sine consensu possidentis, Gloss. in cap. cum venissent. de in integr. res. Vult. 2. conf. Marp. 30. n. 232. Possessio enim in ignorantia nulla datur, Cravett. conf. 400. num. 34. Nec possessio sit unquam sine animo possidendi, Menoch. 6. praf. 12. n. 35.

XXIII.

Possessionis pati probatione data, illa prævalere debet, quæ juris administrativi habet, vel ut loquuntur, aliquo alio jure adjuvatur. Mar. Socin. jun. conf. 146. n. 20. vol. 3. Boët. decis. 239.

(L)

n. 4.

n. 4. vers. fallit. 3. Andreas Knichen. de jure ter-
ritor. cap. 5. n. 84.

XXIV.

Ex possessione presumitur dominium, Bald. in l. 2. n. 4. C. de probat. Bart. in l. quidam. n. 4. de condit. infit. Socin. jun. in l. i. de acquir. poss. n. 124. & in l. naturaliter. §. i. n. 31. eod. cit. Mazzold. conf. 4. n. 72. & 105. Wefenb. 1. conf. 21. n. 68. arguit enim possessio proprietatem, Gloss. in l. sicut. §. si queratur ff. si servit. vindic. Bart. in l. quidam. ff. de condit. Infit. Angel. in §. sic ita-
que. n. 5. ibidem. Jason. n. 26. Infit. de action. I-
dem in l. a Divo Pio. §. si super rebus. n. 5. ff. de re
judic. Ripa in l. rem que nobis. n. 54. de acquir.
poss. Vult. 1. conf. Marp. 30. n. 68. adde & Donell.
ad l. 2. C. de probat. Hunn. vol. 2. disp. 4. thes. 3.
ques. 18. Coras. ad l. 12. §. 1. de acq. poss. vid. supr.
lib. 4. cap. Dominium.

XXV.

Possessio totius etiam est in parte minima, l. 3.
in pr. ubi Dd. ff. de acquir. poss. l. 6. l. si stillicidii
8. cum l. si q. quemadmodum servit. amitt. l. una 18. de
serv. rati. pred. Wefenb. 1. conf. 1. num. 50.

XXVI.

Possessio ab eo, qui semel possedit, semper con-
tinuata presumitur, Innocent. in cap. sape. de re-
fit. spoliat. quem allegat & sequitur Myrling. resp.
18. num. 22. & resp. 31. num. 6. ratio, quia qui olim
possedit, & hodie possidere presumitur cap. olim.
12. de restit. spoliat. & cap. poss. Electionem 7. de
concess. proband. Afflit. decis. 327. num. 2. Ro-
landus à Valle conf. 6. num. 36. Myrl. resp. 25.
num. 11. Mascard. de probat. volum. 3. con-
clus. 105. Alciat. de presumpt. reg. 2. pref. 12.
cum mutatio non presumatur, Gloss. in l. si ve-
rō. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. Me-
noch. conf. 1. n. 121. & conf. 100. num. 82. Paris.
conf. 67. num. 25. vol. 3. Ruin. conf. 2. num. 2. vol.
2. Rolandus à V. lle conf. 77. n. 22. lib. 1. Regne-
rus Sixtin. 3. conf. Marp. 8. num. 74. quod proce-
dit, modo praesens possessio fuerit allegata: alio-
qui presumptio locus non erit, Bart. in l. sive
possideris. Cod. de probat. presumptio enim juris
præcedens à facto proprio omnino allegari debet,
l. si adul. rium cum incest. 38. §. idem Pol-
lioni 6. ff. ad Leg. Jul. de adul. Bart. in l. cum
quid. ibique Dd. ff. si cert. petatur. num. 14. Ab-
bas & Felinus in cap. afferre. de presumt. Covar-
ruv. p. 2. relect. §. 1. num. 3. pag. m. 196. ad cap.
almamater. de sentent. excomm. in 6. Quare
probata possessione temporum extremonrum,
initii nimirum & finis, ipsa possessio medio tem-
pore continua presumitur, Gloss. in cap. volumus.
16. ques. 4. & in cap. cum Ecclesia de caus. possess.
& propriet. Felin. in proœm. Gregor. col. ult. Ab-
bas in cap. cām ad sedem. de restit. spoliat. Covar.
d. loc. cum ibi allegatis. Hinc licet possessio de-
functi in successore non continuetur, nisi cor-
pore apprehendatur, l. cum heredes 23. in pr. l.
Pomponius 13. §. quæsumus 4. ff. de acq. poss. id ta-
men procedit, quando defunctus possidebat per
seipsum, hoc est, animo & corpore suo, non
autem si possidebat animo suo & corpore alieno,
per tradita ab Angel. in l. qui universas §. quod
per Colonum. ibidem. Alex. in fin. ff. de acq. pos-

sess. Tiraquell. de jure const. possessorii. p. 2. am-
pliat. 12. num. 5. vers. quid autem. Joseph. Ludo-
vic. conclus. 16. vers. infextur. num. 14. Natt. conf.
538. num. 8. Socin. conf. 54. num. 11. vol. 3. Afflit.
decis. Neapol. 167. in dubio tamen continuaram
in heredem possessionem presumti, tradunt
Bart. Aretin. Claud. Aquens. in l. Pomponius.
de acq. poss. Balb. in reper. l. Celsus. p. 4. pr. num.
6. ff. de usucap. Vult. 3. conf. Marpurg. 20. num.
39.

Declarat (1.) quod Axioma procedat, ut pos-
sessio intermedia probari possit ex duobus extre-
mitatibus, antiqua scil. possessione & presen-
tanea. Sed ex praesentanea possessione non
etiam presumitur antiqua, nisi alia presum-
tio concurrat, vel praesens possessio sit titulata,
Mascard. Conclus. 1202. n. 58. seqq. & Conclus. 170.
n. 21.

Declarat (2.) si quis olim possederit tantum
civiliter, possessio non ultra decennium conti-
nuata censetur: si autem possedit etiam naturaliter,
& ultra decem annos, continuatio posses-
sionis presumitur. Covarruvias in c. possessor.
p. 2. §. 1. n. 3. in fin. de R. I. in 6. p. m. 433. Ma-
scard. Conclus. 1202. n. 53. seqq.

XXVII.

Possessio intelligitur se habere secundum usi-
tatum consuetudinem, l. 1. l. si manifest. C. de
servit. Wefenb. 1. conf. 4. num. 88. sicut reliqui actus,
l. si fundus 6. ff. de Evict. l. semper 35. ff. de R. I.
quod si nolit 31. §. quia affidua 20. de adit. edit.
Hegen. 1. de possess. c. 9. num. 40.

XXVIII.

Possessionem retinere satius est, quam amissam
repetere, l. is qui destinavit 24. ff. de rei vind. §.
commodum. Infit. de interdict. ex ratione, l. ult.
vers. melius est intacta jure servare & c. C. in qui-
bus causis restit. in integr. Schurf. conf. 61. cent. 1.
quia incumbere rei plus cautionis est, l. plus cau-
tionis 25. de Regulis Juris, quam ad illam agere
repetendam, l. itaque 12. §. fin. defurt. §. Juris.
Infit. de obligat. ex dictat. l. minus. 204. de
Regulis Juris. l. si necessarias 8. §. in vendendo
4. ff. de pignorat. act. Wefenb. 1. conf. 60.
num. 24.

XXIX.

Possidere justè dicitur, qui autore Praetore
possidet, l. justè 11. ff. de acq. possess. l. quo auctore
137. ff. de R. I. ratio, quia pro judice ejusque pro-
cessu semper presumitur, cap. sicut nobis 16. in fin.
de sent. & re judic. cap. bone memorie 33. §. con-
tra verò de Elect. potest. cap. in presencia 6. de re-
nunc. l. 2. C. de offic. civil. judic. ibi: quod non ar-
bitratur. Gail. 2. obserp. 76. num. 5. Ubi regu-
lam tum procedere tradit, si cum causæ cognitio-
ne judicialiter parte altera, de cuius agebatur
præjudicio, citata, l. judicis 9. Cod. de judic. l. ter-
minato 3. Cod. de fructibus & lit. expens. securi-
si de facto & extrajudicialiter ad unius partis
petitionem processerit, tunc enim pro eo non
presumitur, cap. concurrente 7. de restitut. spoliat.
l. omnes judices 33. Cod. de decur. l. 3. §. fin. ff. quod
met. caus. quia cognoscere juris ordine non ser-
vato, sit ius alterius auferre, Decius conf. 200.
num.

numer. 1. Felin. in cap. dilectus. de re script.
num. 4.

XXX.

Possidere aliena convincuntur, qui conquistis-
uti nesciunt, cap. quid dicam 11. 14. quæst. 4.

XXXI.

Possidetur jure, quod justè, & justè, quod
beno, cap. ius 12. extr. de V. S. c. quid dicam 14.
q. 4. E contra possidentur iuste male acqui-
sita & male detenta, d. c. quid dicam, unde qui
male uitur, vel aliena invadit, male possidere,
c. ius 12. de V. S. is autem bene possidere dicitur
labores suos, qui non dominandi cupiditate,
sed bene utendi pietate possidet, c. ult. pr. 23.
q. 7.

XXXII.

Quod possideri non potest, illud non potest
praescribi, cap. causam 7. extr. de prescript.

XXXIII.

Ille possidet, cuius nomine possidetur, cap. si
diligent 17. extr. de prescript. & qui per alium
possidet, ipse possidere intelligitur, cap. cum ve-
nisset 9. extr. de restit. spoliat.

XXXIV.

Possessor habetur etiam is, qui dolo possidere
desit, vel auctore ignorantie sibi fraudulenter se-
obtulit 1. 27. §. 3. & 1. 28. cum seqq. ff. de R. V. l.
131. l. 150. de R. I. c. pro possessor 30. eod. in 6. Ne
in potestate cuiusquam sit quem dolo suo melio-
rem conditionem facere, l. 1. pr. ff. de except. do-
lit. 134. ff. de R. I. eaque procedit non tantum in
actionibus realibus, l. 20. §. Prætor. ff. de perir.
bered. l. nec ullam. 13. §. fin. l. quod si. 16. cum seqq.
Wesemb. parat. ff. eod. n. 10. & interdict. l. 1. ff.
quorum honor. l. 1. §. ult. l. 2. ff. de vi armat. sed
etiam in actione ad exhibendum, l. Julianus 9. in
pr. ad exhib. itemque in noxalibus actionibus 1. 3.
§. 2. si famili. sart. fecis. dicitur.

Limita: Nisi novus possessor paratus sit judici-
um pati. Quoties enim alias paratus est illud per-
peti, defensorque idoneus & locuples existit, non
poterit Dominus dolo fecisse videri, cum ser-
vel rei aliena: non desit defensor iustus & idone-
us; tunc enim dolo carere Dominus præsumitur,
si ei defensor idoneus adsit. Cujac. lib. 18. Pauli
ad edit. ad l. 24. de noxal. act. ubi & Anton. &
Faber in print. rat. decid. potest etiam se Dominus
tueri exceptione, quod dolo male faciat,
quod defensor parato idoneo existente secum
experiatur, qui jam desiderit servum possidere,
& alium possessorum idoneum ostendat Cujac.
d. loc.

Declaro, quod is, qui dolo desit rem possidere,
pro possesso re sit, scil. quoad incommode: ide-
oque poterit damnari ad rem præstandam vel id
quod interest, idque ex eadem instantia, Bart. in
l. quanquam. §. Julianus. de aqua pluv. arcend.
quoad commode enim suum possessor dici non
potest, cum nec præscribere possit. Dyn. in reg.
pro possesso in princip. de Regul. Jur. in 6. Unde
nec ei, qui dolo possidere desit, cogetur Dominus
præstare actiones, si actione in rem. l. is qui dolo
69. ff. de rei vindic. secus si actione ex contractu,
l. in depositi 12. de re judic. & ibi Bart. conveni-
atur.

Amplia, ut etiam pro possesso habeatur &
ad exsolutionem tributorum teneatur, qui fun-
dum in minus idoneum emtorem alienavit Ven-
ditor itaque hōc casu manet in Catastro descri-
ptus, donec emtor solvendo fiat. Perez. C. de an-
non. & trib. n. 42.

XXXV.

Possessorem omnem sequitur rei vitium. c. se-
p. 18. extr. de restit. spoliat. & onus. c. ex literis
5. extr. de pignor. scil. reale, nam fiscus & Respubl.
pro oneribus sibi debitis semper sequuntur bo-
norum possessorum. l. 5. in fin. de Censib. l. 2. 3.
C. de præd. Navigular. Imò possessor fundi-
ratione reliquorum à priore relictorum in-
stantum fisco obligatur, ut non habeat be-
neficium excussum, sicut est in re speciali-
ter obligatâ Nov. 112. cap. 1. Brunnen. ad l. 11.
C. eod. n. 1. Possessor tamen si ignoraverit, contra
venitorem regressum habet. Perez. C. de Indict.
n. 35.

XXXVI.

Possessor nunquam agit prior, sed prius expe-
ctare debeat, donec cum eo agatur l. 1. §. interdi-
ctum 6. ibi actio nunquam ultero possessori datur, i.
e. possessor nunquam prior agit, ff. ubi possid.

XXXVII.

Possessionis & proprietatis causa simul tracta-
ri possunt, & apud eundem judicem debent cognosc-
i & finiri, t. i. extr. de caus. & propriet. Unde
quando possessorum & petitorum in proceden-
ti facultate concurrunt, utrumque in eodem li-
bello intentari potest, t. cum Ecclesia 3. & c. seq.
extr. de causa poss. & propriet. c. Pastorali 5. eod.
etiam super diversis articulis proponatur vel
intenter. c. dilectus 2. extr. de Capell. Monach.
in modo tamen terminandi possessorum petito-
rio præferri solet. l. 3. C. de interdict. l. ordinarii
13. C. de rei vindic. d. t. cum Ecclesia 3. in modo
autem exequendi hoc prævaleat possessorio & cum
dilectis 6. extr. eod. videlicet si forte unus in pos-
sessorio, alter vero in petitorio victoriam re-
portaret, vid. latè Ungepaur. exerc. Justin. 16.
q. 1.

XXXVIII.

Quotiescumque agitur de presenti actuali pos-
sessione, sive de facto possessionis, toties pos-
sessorum est summiſum, quia tunc sum-
marie & celeriter procedendum, observatis
tantum substantialibus processus l. 1. C. si per rim-
seu alio modo absentes. Ne lite diu pendente partes
ad arma deveniant.

XXXIX.

Quoties agitur de iustitia possessionis, toties
possessorum est ordinarium, quia ut justa pro-
batur possesso, requiritur largior processus,
hinc ordinario modo procedendum, per exhibi-
tionem solemnis libelli, litis contestationem
& probationem. Conf. Carp. in Process. Tit. t.
art. 5. §. 3.

XL.

Possessorio in judicio succumbens, in-
tentare petitorum potest. c. penult. extr. de
caus. poss. & propriet. c. inter 8. extr. de do-
nat.

(L) 2

POS.

XL.

POSSESSOR olim, & hodie possessor præsumitur, & sic ex possessione præterita infertur ad possessionem de præsenti, & in futurum, gloss. Bart. & Doctores per text. ibi, in l. possidetis 16. Cod. de probat. c. cum Ecclesia Sutrina 3. de causa poss. & propr. c. olim. 17. de resit. spoliat. Alc. de præsumpt. reg. 2. pres. 21. Corn. consil. 130. Vito libello. col. 2. lib. 1. & consil. 87. Vitis actis. col. 3. vers. & sic videtur. lib. 3. & consil. 91. lib. 4. Bald. consil. 52. lib. 5. Natt. consil. 406. Grat. reg. 375. Anton. Gabr. commun. tir. de præsumpt. conclus. 10. Covarruv. in regul. possessor. part. 2. §. 1. in princ. & in c. Raynatus. §. 11. num. 2. Menoch. quest. illustr. c. 58. num. 5. Menoch. remed. 15. recip. num. 386. & de præsumpt. lib. 6. pres. 62. & pres. 64. num. 1. & consil. 21. num. 7. Mascard. de probat. concil. 540. & concl. 1195. n. 45. & concl. 1321. num. 5. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 13. quest. 5. n. 15. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P. concl. 417. per totam. Stephan. Grat. discept. forens. c. 310. num. 75. Nicolaus Garc. de benefic. p. 6. c. 3. 57. Rot. decis. 419. num. 1. & decis. 634. num. 6. apud Farinac. part. 2. recent. & decis. 643. n. 3. apud eund. part. 2. recent. Surd. consil. 135. num. 53. & consil. 151. num. 58. & consil. 160. n. 81.

Amplia primò, seu potius declara, ut procedat Axioma, si hoc alleget possessor de præterito, alias non, ut per Alexand. consil. 133. num. 3. lib. 1. Alciat. d. reg. 2. pres. 21. num. 2. Fulgos. consil. 140. col. 2. Tiraquell. de prescript. §. 1. gloss. 5. vers. in d. Anton. Gabr. d. concl. 10. num. 13. Menoch. d. pres. 64. à num. 35. Mascard. 1201. à numer. 36. Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. 417. n. 6. & 31. Quæ quidem declaratio non. solum habet locum in ipso possesso allegante possessionem de præfenti, sed etiam in successore universali, vel singulari, qui potest allegare possessionem defuncti, vel autoris sui, quem constat semel possedisse, continuatam fuisse usque ad mortem. Alciat. d. pres. 21. num. 5. Anton. Gabr. d. concl. 10. num. 11. Mascard. concl. 170. num. 17. & concl. 1201. numer. 4. Menoch. d. pres. 64. num. 17. Nic. Garc. d. 6. 3. n. 76.

Amplia secundò in eo, qui probat initium possessionis, ut præsumatur etiam hodie possessor. Ant. Gomez. l. 50. Tauri. num. 37. Rebuff. in tract. de pacificis poss. 269. Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 3. quest. 6. num. 67. Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. 417. num. 13. ubi post Bald. consil. 196. col. 1. in fin. lib. 2. ait, quod sufficit proba-

tio possessionis de certo tempore, ut concludat etiam de tempore posteriori, & ad mortem illius, & contrarium dicenti incumbit probatio, & num. 14. post Covarr. declarat, quod is, qui semel possedit, præsumitur possidere usque ad decennium, quando solam civilem habebat; si verò civilem & naturalem, præsumitur possidere ultra decennium, & continuò, donec de contrario probetur, & quod hæc possessio præsumpta non sufficit in spolio.

Amplia tertio in dominio, quia dominus semel, semper præsumitur retinuisse dominium, etiam post mille annos. Fichard. tomo 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. num. 340. pag. mihi 510. Card. Tusch. d. lit. P. concl. 417. num. 9. & 10. ubi declarat procedere, quando plenè, & non per probationem privilegiatam dominium retro est probatum, & quando non probatur mutationem dominii in alium facta.

XLII.

POSSIDENTIS melior est conditio quam petentis l. 9. §. 4. de publ. in rem act. l. si debitor 10. ff. de pignorib. l. is qui definiavit 24. ff. de rei vindicat. l. fin. C. cod. tit. 1. qui accusare 4. C. de edendo. & retinenda 4. vers. commodum. Instit. de interdict. c. pro possesso 36. de R. I. lib. 6. Tiraquell. de Jur. primog. quest. 17. opin. 11. num. 20. cum seqq. Surd. consil. 73. num. 76. [Unde vulgo dicitur, beatos esse possidentes, quod inter alios late deducit Carpzov. de inhibition. posit. 1. & seqq. & ideo defendi debet in possessione, donec de jure constet, cap. penult. extr. de institut. semper enim in dubio interpretatio facienda pro possesso. l. Arrian. 47. de action. latissime Alciat. de præsumpt. reg. ult. præsumpt. 43. per totam. præfertim in probatibus, cap. 3. de probat. & sententia, c. ult. de sentent. Wesenb. 1. consil. 13. num. 73. utpote pro qua semper judicandum. l. favorabiliores de R. I. c. cum sunt partium 11. de R. I. in 6. Jason. & Dd. in l. de die. in princ. quis satis. cog. ult. de jurejur. quam regulam etiam procedere in duplicitibus judicii per l. duo 28. de re jud. affirmat Wesenb. 1. consil. 38. in fin.] etiam in pari causa, ex text. in l. apud Celsum 4. §. Marcellus 13. de dolimali except. l. si servum 91. §. sequitur 3. ff. de verb. oblig. l. fin. C. de re vindic. c. in pari 65. de reg. juris. lib. 6. Nevizan. consil. 79. num. 27. Alexand. consil. 161. num. 6. vol. 2. Osaich. decis. 108. c. 18. Vincent. de Franch. decis. 167. num. 13. Hondon. consil. 49. in fin. vol. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 6. pres. 66. num. 7. & in pari delicto posterior est pars possi-

possidentis. *l. cum par delictum 154. ff. de R. I.c. in pari 165. eod. tit. lib. 6.* Thom. de Thomasset. regul. 157. & in pari turpitudinis causa. *c. lator. 7. de re judic.* Cels. Bar gal. de dolo. lib. 6. reg. 33. per tot. Lardrech. *conf. 101. num. 7.* Card. Tusch. lit. *T. conclus. 404. num. 51.* Mar. Giurba ad *confuet. Messan. c. 2. gloss. 11. num. 5. vers. 5 in pari. p. 2.* Unde qui possidet, dicitur beatus, ut ait *gloss. verb. requirat. in c. 1. de pace tenend. in usibus feudorum.*

Limita regulam, si possidet sine vi tio palpabili & evidenti: hoc enim casu meliorem esse conditionem ejus, qui ad judicem primus provocat, docet §. 6. *institut. de interdict.*

CAP. LXII.

Posteriora. Novissima.

Axioma I.

Posteriora aperiunt precedentia & è contraria. Everhard. *in preamb. locor. topicor. n. 28.* Unde quemadmodum interdum accidit, ut sequentia declarant precedentia, de quo axiom. *vid. infra. c. Precedentia.* ita non raro fit, ut posteriora prioribus derogent. *l. p. ad novissima 12. C. de pact.*

II.

POSTERIORA derogant prioribus. *l. sed & posteriores 28. ff. de legib. l. cum in plures 64. §. locator 6. ff. locat. l. 1. in fin. ff. de stipul. servor. l. sinus 27. §. pactus ne peteret 2. ff. de pactis. l. tutor datus 8. §. fin. in fin. verb. novissimam scripturam. ff. de testam. tut. l. si mibi & tibi 12. §. in legatis 3. novissima scripture de legat. 1. l. Divi 6. §. licet 2. ff. de Jure Codicill. l. bac consultissima 21. §. si quis autem 3. l. sancimus 27. C. de test. l. 4. in fin. ff. de adm. legat. l. ult. de conflit. l. pacta novissima 12. ubi Dec. C. de pact. l. clari 19. ubi Bald. Cod. de fideicom. §. posteriore inst. quibus modis test. infirm. ubi Pichard. num. 11. Bald. conf. 223. Primo statuto, in princ. lib. 1. latè Alexand. conf. 122. lib. 4. ubi ampliat in statutis, contradicibus, pactis, v. late & eleganter Hartman. Pistor. *observ. 221. n. 1. & seqq.* ubi ait, præcedentem contractum in dubio per subsequentem censeri revocatum *l. cum in plures 60. §. 6. locat. l. per retentio nem 4. in fin. ibid. gloss. C. de usur. ultimis voluntatibus, rescriptis, & constitutione procuratorum.* Anch. conf. 208. num. 15. ubi loquitur in opinionibus, quia statur ultimæ, Barthol. Perett. *ad extravag. ambitione. de rebus Eccles. verb. prædecessorum. numer. 6. Surd. decif. 195. n. 7. & conf. 202.**

num. 1. & conf. 359. numer. 34. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. quest. 7. num. 10. Vital. de Cambanis in tract. clausul. pag. mibi 164. n. 7. Thom. de Thomasset. in floribus legum, regul. 230. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 3. collectan. 676. Brunor. à Sole in locis communib. verb. ultima. Gam. Lusitan. decis. 50. num. 3. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P. concl. 451. per totam. & tom. 8. lit. V. conclus. 228. Armeniar. in proemio addit. ad recop. legum Navarre. num. 7. Seraphin. decis. 1271. num. 1. ubi intelligit, maximè quando priorum mentio sit in posterioribus. Rot. decis. 593. num. 2. & 3. p. 2. in posthum. Farin. alias p. 4. recent. [Ratio regulæ est, quia posterior cogitatio priore est melior & sapientior. Cicero in Philip. Eurip. in cor. Et quod priore experientia parum feliciter successit, posteriore plerumque melius instituitur & primi consilii erratum per subsequens corrigitur. Obrecht ad l. 3. Cod. de precipib. Imper. offer. ubi declarat eam veram esse, si posteriora prioribus sint & quiora, secus, si priora & quiora posterioribus. d. l. 7. C. de precipib. Imper. offer. nec juri contraria. d. l. 3. d. t. & l. ult. C. si contr. jus vel util. publ. Hinc sapissime posterior dispositio ita est accipienda, ne priori contradicit. Bart. in l. fin. §. idem quæsunt. ff. de condit. indeb. Bald. in l. cum fassa. in fin. Cod. de jur. & fact. ignor. Dec. conf. 562. n. 3. ideoque receptum, ut si dispositio posterior sit dubia, prima, quæ clara est, spectari debet. Decian. conf. 106. n. 18. vol. 3. Vult. 2. conf. Marp. 29. n. 19.

CAP. LXIII.

Post-factum.

Axioma I.

Sæpen numero evenit in jure, ut ex postfacto confirmetur, quod erat in pendent. *l. proinde 8. d. reb. cred. l. 25. §. 1. de usufruct. Cujac. ad lib. 5. q. Pauli in l. 10. de fund. dotal. per illum text. vid. supr. lib. 3. c. confirmatio.* Exempla alia sunt in C. A. de R. N. thes. 17.

II.

Nunquam ex post-facto crescit præteriti temporis delicti astimatio. *l. omnis 138. §. 1. de Regul. Jur. l. ult. de sepulch. violat.* Nec corrupti aut mutari, quod rectè transactum est, superveniente delicto potest. *l. 2. de iuri. atque privat. ubi vid. Cujacum in Paul.*

III.

Plurimum interest, an aliquid ab initio tales, an ex post-facto fiat. arg. *l. eleg. anter 23. §. ult. ibi si qua Lex ab initio de condit. indeb. junct. l. 4. C. eod. ubi Donell.* Ita cœcus (ex casu superveniente) retinere Magistratum potest, ad quem

(L) 3 adspicere.

adspicere non potest. l. 1. §. 5. in fin. ff. de postul. ita si testis tunc, cum signaret, talis fuerit, ut adhiberi potuerit, nihil nocet, si quid postea ei contingit, l. 22. §. 1. qui testam. fac. poss. §. 7. Inst. de testam. ordin. 2. Feud. 19. Goth. Anton. Diff. feud. 4. thes. 6. lit. C. in fin. Sic etiam nuptiae ab initio inutiles ex post-facto confirmantur. l. 27. l. eos qui 65. de Rit. Nupt.

vito creditore adversatio, l. 2. §. Scavola 3. ff. de eo quod cert. loco. Henric. Bocer. de Inv. feud. cap. 3. numer. 87. ita ex duobus reis stipulandi unus solidum petere posse dicitur, quamvis socii non sint, potest etiam unus novare obligationem & promissorem vel acceptatione, vel pacto liberare. l. si unus 27. in pr. ff. de pat. l. 2. de duob. reis. Idem Bocer. de inv. feud. c. 4. n. 23.

IV.

Posse quis videtur, qui potest facere ut conditioni parcat. l. qui potest facere 174. ff. de R. l. Bald. in l. sed est per Praetorem. §. 1. vers. sed nec ad nos. ff. ex quib. caus. maj. Sic impeditus non dicitur ille, qui de facili impedimentum removere potest. Bald. in l. quibus diebus. in pr. ff. de cond. & demonstr. & conf. 192. lib. 3. Abb. in c. fin. extr. de elect. Ludov. Gomez. ad §. rursus l. de alt. num. 15.

V.

POTENTIA, quæ non reducitur ad actum, vana est. l. ha. enim. 4. §. si Pretor 3. ff. de suspect. tutorib. l. nullum interest 6. C. si quis alteri, vel sibi, c. pastoralis 14. §. quoniam, ubi Dec. notab. 2. de rescript. Surd. conf. 375. num. 2. Octav. Glorit. resp. 1. p. 1. num. 182. Actus enim & potentia, simul esse non possunt. §. si itaque discrevis 14. vers. quia quod meum est. Inst. de actionib. quia actus potentiam excludit. l. si fuerit 13. vers. non enim. ff. de manum. sc. [excipe nisi si actui propinqua. Carpz. part. 3. constitut. 19. defin. 1. num. 9. si quidem potentiam actui propinquam pro actu haberi, text. est in l. qui p. 8. §. d. 2. ff. de manumiss. Cingendus enim juxta vulgatum habetur pro cincto, l. penult. ff. de test. milit. Et res destinata in locum aliquem perinde habetur, ac si esset in loco. l. fundi 17. §. fin. l. granaria 18. ff. de actionibus empt. Gail. lib. 2. obf. 8. num. 8. cum seq. ac judicamus de tali potentia tanquam de actu ipso. Bart. in d. 1. penult. ff. de test. milit. Arut. in discurs. 6. ad constitut. aur. Bull. concl. 10. Carpzov. p. 4. constitut. 14. defin. 1. num. 8.]

VI.

POTENTIA in habitu idem operatur, quod potentia in actu. Hippol. conf. 18. n. 10. & ad l. si quis percuti forenum num. 2. C. ad Legem Cornel. de Sicar.

VII.

POSSE quis non dicitur, quod contra Jus potest, quia verba sunt intelligencia secundum Jus. l. queror 4. §. inter locatorem. ff. locati. l. nepos Proculo 25. ff. de verb. signific. c. causam que 18. de rescript. c. cum dilectus 8. de consuetud. Stephan. Gratian. Marchia decis. 13. num. 34. [Quin imo nec illud postulamus, quod facto nobis est impossibile, sed & quod jure; quia

CAP. LXIV.

De Posthumo.

Axioma I.

Posthumus exheredari hodiè nequit Carpz. P. 3. Conf. 17. Def. 21. n. 4. Siquidem nemo exheredari potest, nisi qui capax est ingratitudinis, quod de posthumo prædicari nequit. l. 33. in fin. C. de inoff. testam. Conf. Nov. 17. cap. 3.

II.

Posthumo scienter præterito corruit testamentum tantum quoad institutionem hereditatis, legata vero & fideicomissa ex eo nihilominus debentur. Carpz. Lib. 6. Rep. 10. n. 4. & Rep. 11. n. 1. ignoranter vero præterito nullum est testamentum etiam quoad legata. Carpzov. P. 3. Conf. 9. def. 5.

CAP. LXV.

Potentia, Posse, Potentius.

Axioma I.

Potentia ubi abest, ibi nec voluntas nec justitia actus sufficiunt. Bald. ad l. nolle. ff. de acquirend. hered. & ad l. si filie. C. de denationibus ante nupt. Mantuan. sing. 281. per c. cum super Abbatia. ibique gloss. & l. quoer. ff. de eo, qui prætore neg. geser. Anckaran. conf. 1. Mezoch. conf. 75. n. 34. conf. 157. n. 1. & conf. 108. num. 4. Tiber. Decian. rep. 40. num. 21. vol. 3. Goedd. 3. conf. Marpurg. 33. n. 426.

II.

Potentius attrahit ad se minus potens. cap. si duo ex tribus 3. ubi Dominic. notab. 3. de offic. deleg. in 6. Panorm. in c. cum non sit notab. 3. de decim. Tiraquell. de retract. proximit. §. 36. gloss. 3. numer. 6. per id enim, quod minus est, majus impedit non debet. l. per minorem 54. de judic. l. pen. & ult. C. de ordin. judic. Welsenb. 1. conf. 18. num. 32.

III.

Posse quis id creditur, quod potest invito adversario, & nemo dicendum est posse id, qui prohiberi potest ab alio, quo minus id possit. Donell. ad l. eum qui Calendis 41. num. 47. ff. de V. O. ita ex stipulatione hæc (mihi aut Titio dabis) dicitur Titio solvi posse. l. quod stipulatus 10. l. si ita 59. ff. de solut. & quia potest solvi Titio, potest etiam ei solvi me invito. §. planè solutio. Inst. de inutil. stipulat. l. vero 12. §. 1. ff. de solut. ita qui alternative Stichum aut Pamphilum promisit, si potest eligere utrum solvere velit etiam in-

quia sit contra bonos mores. l. 3. §. idem Pollidius 3. ff. de l'sur. cum jure facere impediatur. l. non dubium 3. C. de LL. l. sifli-pulor. 30. l. si unus 27. §. pacta 4. l. jus agnacionis 34. l. jus publicum 38. ff. de pact. l. nec ex pretorio 27. de Reg. Jur. §. 1. Instit. de jur. person. ubi Wesenb. Bald. in l. 2. let. 2. ff. de his qui sive vel alien. jur. Jason. in l. more. n. 1. ff. de Jurisd. Francisc. Ripa ad l. ex fa-
cto. §. si quis rogatus. ff. ad SC. Trebell. Goedd. 1. Conf. Marpurg. 24. num. 103. Unde & pec-
care posse, non est posse, dicitur in c. ult.
§. charitas. de paciit. distinc. 2. Hinc cum posse contra humanum non Lex aliquid statuat. cap. erit 2. dist. 4. can. fures 14. quæs. 6. ideoque posse triplex reperitur, nimi-
rum posse juris, quando illud possumus, quod de jure possumus, cap. nos in quem-
quam 1. 2. question. 1. cap. si quis 27. dist. 50. Posse natura, ultra quod natura non po-
test. cap. nunquam 10. de consecrat. distinc.
4. Posse officii verò, ubi quantum com-
mittitur, tantum potest. c. decreto 11. 2.
q. 6.]

VIII.

POSSE non dicitur quis ea, quæ ho-
nestè non potest. d. l. nepos Proculo. ff. de
verb. signif. Surd. conf. 203. num. 44. Ste-
phan. Gratian. discept. 891. n. 31. Joseph.
Vela. discept. forens. disceptat. 6. num. 28.
[Quæ enim pietatem, existimationem,
verecundiam nostram lèdent, & gene-
raliter quæ contra bonos mores fiunt,
nec facere nos posse credendum est. l. qui
filius 28. ff. de condit. instit. l. nepos Proculo
125. de V. S. l. nemo potest 55. ff. de legat. 1. l.
filius. 15. de condit. instit. Wesenbec. ad §.
1. verb. & libertas. Instit. de jur. person. ibi-
que Mynting. numero 3. Henric. Schill-
bock. ad §. impossibilis. Instit. de bared. in-
stitut. Goedd. add. l. 125. de V. S. numer. 2.
cum id dicamur posse, quod honestè pos-
sumus. c. fin. §. fin. de rescript. in 6. cap. fa-
ciat homo 15. 22. q. 2. gloss. in clem. sepe in-
verb. poterit de V. S. Gail. 2. obs. 56. num. 9.
possibili ergo in esse posito præsumitur
possibile potius honestum quam inhone-
stum. Bald. in l. si lumen. num. 17. vers. item
nota. col. 2. ff. de his qui sive vel alien. jur.
Cotta. in memorabil. verb. Filius præsumi-
tur. Palæott. de Notib. cap. 20. & c. 24.
Pacian. 1. conf. 1. n. 18.]

IX.

POSSE aliquid dicimur, quod com-
modè possumus. Seraph. de privil. juram.
privil. 144. num. 5. Et fieri non posse di-
citur illud quod commode fieri non po-
test. Reinoso. observ. 7. num. 22. [d. l. ne-
pos Proculo 125. de Reg. Jur. Hieronymus

Cagnol. ad l. culpa caret. num. 20. & ibi
Christoph. Sturtzius num. 6. Culpa enim
carer qui fecit, sed prohibere non potest.
l. culpa 50. de Reg. Jur. & nullum crimen
patitur is qui fecit, sed prohibere non po-
test. l. nullum 109. ff. eodem.

CAP. LXVI.
Potestas, Potens.

Axioma I.

Potestatem habens ab alio, non debet plus pos-
se quam ille, à quo potestatem consequitur,
dudum 14. de prab. in 6. l. Si Auguste 57. juncta l.
antecedente 56. de legat. 2. Ludov. Gomez. ad §.
quædam. Inst. de act. num. 33. Inferior enim ean-
dem potestatem cum superiori habere non de-
bet, d. c. dudum. de prab. in 6. idem ad §. sed si se-
Inst. de act. n. 25.

II.

Potestas limitata limitatum' producit effectum,
Cataldus de Syndicat. num. 109. Zasius conf. 12.
n. 46. libr. 2. Victor in disput. de Exempt. Imper.
concl. 34.

III.

In mea potestate quod non fuit, mihi non de-
bet imputari, c. i. extr. de convers. infidel. & sicut
22. extr. de sponsal.

IV.

Potestatis verbum, inogeni constitutioni servi-
tutis additum, magis in factum sonat, quam in jus,
Wesenb. 2. conf. 69. n. 4.

V.

Potentium natura est, semper ipsos pauperes
opprimere, Joh. de Platea in l. C. de Censit. &
Censitor. Newmeier in tr. von Steur und
Schäzung c. 7. p. 578.

VI.

Potestas & usus potestatis sunt diversa, Tapia
de potest. Princip. §. 7. n. 17. p. 51. prior enim di-
citur qualis in Principem à populo est collata, po-
sterior qualis is eā utitur, Limnaeus lib. 1. de Jur.
publ. c. 13. n. 39.

VII.

Qui ipse in potestate est, alium in potestate ha-
bere nequit, l. si eveniet 21. ff. ad Leg. Jul. de a-
dult. Locamer. in not. ad §. ult. Instit. de patr. po-
test. vid. tamen l. 17. de pecul.

VIII.

Potentiori pares esse non possumus, l. 3. ff. de
alien. judic. mut. caus. fact.

IX.

Opprimi aliquem per adversarii sui potentiam
non oportet. l. Imperatorem 91. ibi: nec calum-
nia facultatem ex principali Majestate capi ope-
ret. de herod. Instit. Hoc enim ad invidiam Magi-
stratus sui spectat, si quis tam impotenter se gerat,
ut omnes metuant adversus eum ad vocaciones
suscipere, l. 9. §. in fine, de officio Procons. hinc
graviter prohibutum est potentioribus, (l.) ne litig-
antibus patrocinium præstent, ne quidem con-
tra Fiscum etiam potentem t. t. C. ne liceat po-
tent.

cent. (2.) ne alienos subditos à dominis suis oppressos in suam protectionem recipiant. t. t. C. ut nemo ad suum patrocin. (3.) ne debitores sibi servientes contra creditores protegant. Perez. C. cod. n. 1. seqq. (4.) Rescripta impertrata à potentibus in curia sunt ipso jure nulla. Brunnem. ad l. 1. C. de fund. limitroph. in fin. & in eos, qui sunt de familiâ principis, gravius animadvertisendum est quam in ceteros, si scil. præsumptione potentia sua delinquent & alicorū litibus patrocinetur. l. un. C. de conductor. & Procurat. ibique Brunnem. n. 1.

X.

Potestati qui resistit, Dei ordinationi resistit, Paul. ad Roman. c. 3. omnis anima 2. de Censib. Covarr. 1. part. relebil. c. alia mater. §. 9. de Excom. num. 3. imò non solum peccat in jus naturale, Hontheim. 2. de art. Notar. cap. 29. num. 73. verum etiam in Rempublicam, Petr. Gregor. lib. 48. tit. 3. num. 21. cum ibi notar. fac. t. omnem 6. in pr. & §. 2. ff. de remilit. gl. in l. creditor. in fin. §. justus 2. ff. de appell. recip.

XI.

Potestas ibi est contemnenda, cum præcipitur, quod non licet, cap. qui resistit n. 9. 5. ac eam meretur amittere, qui sibi concessa potestate abutitur, cap. privilegium 63. n. quest. 3.

XII.

Potestate in justâ justè utipossumus, & justa in justè, cap. neque 9. in fin. 14. quest. 5.

De potestate patriâ vid. *Patria potestas.*

CAP. LXVII.

Potius. Potior.

Axioma I.

Potiora sunt præmittenda, §. singula 13. in fin. Inst. de rer. div. l. 1. ff. de albo scribend. Welsenb. in parat. ff. de judic. n. 3.

II.

Nemò in dignitate constitutus præcipere sibi ab inferiore patiatur præcedentiam, est enim pars munera sui; itaque iudicio propterea expiri potest, quia sacrilegii reus est qui alteri locum præcipit l. 1. C. ut dignit. ordo. Et hinc gravissime puniuntur. Facit autem hic plurimum consuetudo & possessio decennii continua, modo non sit violenta vel manifeste contra jus & rationem introducta. Perez. C. ut dignit. ordo servet. n. 15. seqq.

CAP. LXVIII.

Præctica.

A præctica vera sumitur interpretatio, nec ab ea recedendum, l. illud. 19. ff. de excusat. tut. l. si publican. 4. §. fin. ff. de publican. Bald. in c. in pr. de feud. sine culp. non amitt. Paris. conf. 25. n. 54. Gail. 2. observ. 52. n. 19. Cravett. conf. 592. num. 22. Besold. §. conf. 233. num. 106. Menoch. conf. 148. num. 36. & conf. 104. num. 13. Hondon. conf.

1. num. 37. Camill. Plaut. in suis Comment. lib. 2. in declarat. Text. n. 14. ff. de offic. ejus cui mand. jurisdicti. Consil. Arg. conf. 2. lib. 1. numer. 16. Hinc vulgatum: Quod in iure non caverunt, in practica non habentur, Bald. in cap. nihil. col. ult. de Elect. fac. l. dissentientis sibi: nulla juris præcipit constitutio. Cod. de repud. Ludov. Gomez ad §. prejudiciale. Inst. de act. num. 6. Limn. de Jur. publ. lib. 2. c. 9. num. 30. Leges enim sapient, dum practican, & tunc fructus ex arbo. re colliguntur. Bald. in cap. ex senore 35. cire. med. exir. de resib. juxta tritum illud: Leges in schola diglutiuntur, in palatio digeruntur, quia practica est scientia digestiva: & ubi Theoreticus definit, ibi incipit Præacticus, Bald. in repet. l. 2. milius 38. col. 10. ver. 1. Leges in scholis. ff. de minor. imò sine doctrina fortius mancum fore, quicquid in scholis erudit, siccii, labotiosique antecessore recentibus studiorum animis ex universo illo & latè patentij iure Romano immittunt, Mornac ad l. 25. de reb. cred. in fin.

CAP. LXIX.

Præcavenda.

Axioma I.

Præcavenda sunt futura pericula, l. 1. in pr. dist. 23. c. de Syracusane 13. dist. 28. cap. designata 2. dist. 51.

II.

Præcaveri debet, quod infirmari vel vituperari potest, cap. n. exir. de serv. non ordinanda.

CAP. LXX.

Præcedentia vid. Antecedentia.

Axioma I.

Quæ sui naturâ præcedunt, de illis cognoscendum est primum, cap. exhibita 19. exir. de jec. dic.

II.

Potiores ad munera publica sunt sumendi, added ut alius ad ea vocatus possit excipere, quod alius potior ipsum præcedat. l. un. C. de potior. ad mun.

III.

Præcedentia intelliguntur secundum subseqentia, l. si servus plurium 50. §. fin. de legat. l. nam quod 4. §. fin. de pen. legat. l. fin. §. cui dulcia 1. ff. de tritie. pin. ol. legat. & ibi Bart. & conf. 13. lib. 2. Alex. conf. 190. num. 18. lib. 2. num. 4. Paris. conf. 78. num. 18. & conf. 81. num. 20. lib. 1. Farin. 1. conf. 95. num. 6. Vult. 3. conf. Marp. 3. num. 107. Ex præcedentibus enim ratiociniis interpretatur, quod secutum est. l. Titia 134. §. idem respondit 2. ff. de V. O. l. 36. ff. eod. Liquities 10. Cod. famili. hercif. ex iis etiam media præsumuntur; Bart. in l. Celsus 27. ff. de usucap. Consil. Arg. 1. conf. 104. num. 104. Unde ubi præcedentia sunt expressa & determinata, sequentia vero obscura

obscura & generalia, tunc præcedentia determinare ac declarare sequentia dicuntur, Jason in l. servus. §. si numerus. num. 3. ff. de legat. t. facit quod ex præcedentibus & sequentibus colligatur intellectus corum, quæ sunt in medio, l. quæstum 78. §. 1. ff. de legat. 3. Conf. Arg. 112. vol. 1. num. 22. ubi vero præcedentia obscura, & sequentia clara & determinata sequentia determinant & restringunt præcedentia, l. si cum quidam q. ibi quæ recentiore voluntate testatoris uterent. Cod. de l. S. l. quævis 15. Cod. de fideicommiss. Bald. post Cyn. in l. legatorum. §. ult. in fin. ff. de legat. 2. per ill. text. I. mol. in l. cùm in testamento §. ult. ff. de hered. in fin. Conf. Arg. conf. 83. num. 17. lib. 1. Gylman. 4. 1. vot. 14. numer. 64. ita qualitas præcedentis copulati semper in sequenti copulato repetita censetur. l. avia 77. in princ. ibique gloss. ff. de condit. & demonstr. Aymo conf. 9. numer. 15. Cephal. conf. 16. num. 20. Quia una determinatio respiciens plura æqualeiter determinat. l. jam hoc jure 4. in princ. ff. de vulg. subfin. ubi Jason. cædemque qualitatem ipsis tribuit. Bald. in l. sed et si quis. §. quæstum. num. 4. ff. si quis caution. Farinac. 1. conf. 87. num. 5. & copulæ natura illa est, ut requirat iveriusque copulati concursum l. si heredi plures. §. ff. de condit. in fin. l. si quis ducentia 13. §. utrumq. 3. ubi Gloss. & Bart. ff. de reb. dub. Farinac. 1. Conf. crim. conf. 87. n. 6. cùm qualitas subsequens omnia præcedentia qualificet. l. Seja 20. §. Gajo 2. & ibi Bart. de fund. in fin. d. l. quæstum 78. §. 1. ibique gloss. ff. de legat. 3. l. talis 30. §. fin. ff. de legat. 1. Cephal. 1. conf. 138. num. 50. ita procurator mandatum habens ad præcedentia, videtur cuiam habere ad sequentia, & ex diverso l. 62. ff. de procur. l. ad rem 56. ff. cod. ita nec procurator à muliere constitutus ad perendum divertium, potest petere, usque dos constitutus gloss. in cap. penit. & ibi Panorm. de major. & op. ed. quamvis delegatus judex ad primum utrumque idoneus esset, cap. 3. de donat. int. vir. & uxor. Quæ tamen intellige procedere, cùm omnia ad unum eundemque finem tendunt; si enim circa diversa essent procurator ad ea mandatum habere non censetur, licet unum alteri accedat, c. cum olim 32. de offic. deleg.

CAP. LXXI. Praeceptor. Pædagogus.

Axioma I.

Praeceptoris persona discipulo debet esse sancta, sicut filio & liberto persona parentis & patroni, Gloss. in l. liberto. de obseq. A parentibus enim habemus, ut vivamus; à Praeceptoribus vero, ut bene & virtuosè vivamus, sicut extat exemplum grati erga Praeceptorem discipuli, in l. 27. ff. de donat. huc addé elegans dictum, quod habetur in l. 28. de reb. autor. judic. dum dicitur: Me illud maximè movet, quod Praeceptoribus placet, vide & l. si adibus 32. de damn. in fin. & supr. lib. 4. cap. disciplini. Unde etiam legimus, Casium (Praeceptoris sui Sabini) sententiam bene excusasse, l. 19. §. 2. de recept. arbitri. Quod u-

tinam discipuli nostri, qui Christiani esse volunt, animo recolerent!

II.

Praeceptor pro virili debet instituere discipulos, cap. quia 4. extr. de Magistr. cuius officium in duobus capitibus, in diligentia nempe & eloquentia, constituitur, l. 27. de donat.

CAP. LXXII. Praeceptum.

Axioma I.

Praeceptum non debet esse initium inquisitionis, ut commodius reus detineatur. Brunus conf. 87. num. 46. Praeceptum enim non est justum, nec ad materiam deveniri potest, nisi formatâ prius inquisitione, Boss in tr. crim. tit. quom. proced. per præcept. feri per tot. Brunus d. conf. 87. n. 41. Bertaz. 2. conf. decisi. conf. 335. n. 1. §. 2.

II.

Praeceptum duplex potest sub uno verbo contineri, l. si quis ita scriperit 42. ff. de manumiss. testam, l. cum pater 77. §. filius 23. ff. de legatis 2. l. in tempus 62. ff. de hered. in fin.

III.

Praeceptum inducit quasi contractum, text. sing. in l. ubi 8. §. 1. de cedend. gl. in l. fin. §. necessitate. C. de bon. quæ liber.

IV.

Praeceptum non ligat, ubi dubium est de fundamento jurisdictionis, Innocent. in c. cum in jure. ff. de offic. deleg.

CAP. LXXIII. Praecipitantia. Festinatio.

Praecipitanter ne quicquam agas, sed ante diligenter inquiras audita, c. pen. 2. quæst. 1. præcipitanter enim in omnibus rebus reprobatur, & iustitia novera dicitur, Clem. pastoralis de sentent. & re judic. l. omnes judices. 5. Cod. de delator. 10. Augustinus in car. quero. 21. caus. 6. q. 1. ibi: non audeo sententiam præcipitare. Imprimis ubi de gravi præjudicio agitur, tum enim major requiriatur deliberatio. Argentor. 1. conf. 10. num. 10. & seqq. Honthem 3. de art. Notar. c. 1. num. 1. si quidem nimia celeritas dolum arguit, Bald. in l. 3. C. plus valer. quod agitur quam quod simulat. Dec. conf. 448. n. 23. Menoch. 5. de præsumpt. præf. 3. num. 103. & 1. conf. 244. n. 56. & iniquitas omnia præcipitat, virtus autem lenta omnium percunctatrix esse perhibetur. cap. non in perpetuum 5. 24. q. 3. ibidem. gl. in fin. Gail. de Arrest. c. 1. n. 12. Hinc consilia non esse præcipitanda, textus est in c. ponderet 14. in pr. d. §. nec præcipitanter debet sententiam ferre, docent c. pen. 2. q. 1. c. nullum 10. 30. q. 5. c. summopere 70. u. q. 3. Clem. pastoralis 2. §. quod si de sent. & re judic. ne alias si feretur sententia, ob nullitatis vitium impugnari queat, cap. cum Bertholdus 18. §. fin. & ibi Coronis & de re judic. Bart. in l. prolatam. Cod. de sentent. & interlocut. Felin. in cap. Ecclesiæ 5. Marie. num. 14. de Confus. ubi latissimè per 3. Dd decisiones

ciones ostendit, judicem præcipitanter nihil agere posse, & post eum Ferrat. cap. aut ult. num. §. cùm non possit dici cogitatum, quod nimis est festinatum, d. t. cum Bertholdus. de re judic. prout in terminis transactionis consuluerunt Dec. conf. 479. num. 6. Menoch. 1. arb. judic. 9. 42. & omnis bona præsumptio in judice cœset, quando brevi tempore quid egerit. Alciat. in tr. de præsumpt. reg. 3. præf. 9. num. 8. idque adeò obtinet, ut nec Pontifex, Dec. conf. 544. numer. 18. post Ancharam. conf. 255. per cap. ex literis 4. de restit. in integr. neque Rex, Grammat. decif. 15. n. 13. nec Princeps, Cravett. cors. 153. num. 2. immo nec judex, qui ex pleno & amplio arbitrio sibi collato plenissimam judicandi potestatem habet, sententiam ex abrupto ferre possit, Lanfr. in tract. de arbitr. p. 6. vers. 12. Socin. sen. conf. 87. num. 7. lib. 4. idem esse quoad auctoritatem in dando tute, quæ ex abrupto interponitur, tenet Socin. jun. conf. 88. n. 15. lib. 4.

Excipe (1) nisi quando in confessum sententia feratur: ex quo tunc nullæ sunt partes judicis, nisi in condemnando, l. 2. ff. de confess. l. proinde 25. ff. ad Leg. Aquil. (2) quando judex in illo brevi tempore de ista causa posset instrui, Cravett. conf. 179. num. 1. Dec. conf. 298. in fin. Curtius sen. conf. 47. col. pen. (3) quando judex parte præsente & non reclamante pronunciasset, tunc enim sibi imputare debet pars, si non reclamavit. Bald. in l. prolatam. C. de sentent. num. 8. Socin. sen. conf. 121. col. 5. vers. quia. lib. 3. Confer supra locum de festinatione lib. 6. cap. 12. pag. 506.

CAP. LXXIV. De Prædâ.

Axioma I.

Dux belli prædas post obtentam victoriam aequè diligere debet. Hinc acriter puniendi, qui nondum partâ victoriâ signa deserunt & prædas agunt, Perez. C. de desertor. n. 7.

CAP. LXXV. Prædicatum.

Talia sunt prædicata, qualia subiecta demonstrant, & contra, l. si prior 32. ff. solut. matrim. Auth. de fil. an dor. instr. nat. post princ. cap. inter dilectos. de dolo. Batt. Socin. in l. quibus dieb. 40. §. Dominus. de condit. & demonstr. num. 3. Nec tamen rarum est, ut posita sub una eademque determinatione diversimodè accipiatur secundum cuiuslibet diversam rationem, l. cohæredi 41. §. qui discretas 4. de vulg. & pupill. substit. Alex. 5. conf. 179. Hinc quando præcedunt plura subiecta, non semper sit relatio ad omnia, quando non est tanta ratio de uno sicut de alio, sed solum refertur ad illud, de quo est major & plenior ratio. l. si in lege 24. pr. iunct. gloss. 2. locat. Molin. conf. 28. tom. 1. n. 5. Hartman. Pistor. 2. obs. 65. n. 9. & seqq.

CAP. LXXVI. De Prædio.

Axioma I.

Quæcumque prædia agriculturæ causâ vel pecuariæ, directe vel indirecte constituta, illa sunt rustica: hæc enim rusticum præbent usum, ex usu autem, non loco, prædia sunt distinguenda. Stabulum igitur ad usum rusticum definitum est prædium rusticum l. 4. §. 1. ff. in quib. caus. pign. tacite contrabatur.

II.

Quæcumque prædia inhabitandi & mercandi causâ sunt constituta, illa sunt urbana, quia urbanum usum præstant. Ita ergo horrum erit prædium urbanum, si mercibus servandis inseriat: rusticum, si colligendis fructibus. Huc quoq; referendum est stabulum meritorium, quod parati ad mansionem hominum & stationem jumentorum l. 198. ff. de V. S. hinc prædium naturâ suâ rusticum potest præstare servitutem urbanam l. 20. §. 1. ff. de servit. præd. urban. Et contrâ servitutis naturâ suâ urbana potest fieri rustica, si prædiorum rusticorum debeat.

CAP. LXXVII. Præesse, Præfectus, Pri- marius, Præses.

Axioma I.

Præesse qui sibi ipsi nequit, alii præfici non debet, cap. indecorum. 3. extr. de atat. & qualit. & ord. præfici.

II.

Præfici qui vult, non autem prodesse, Episcopus non est, cap. qui Episcopatum n. 8. quest. 1.

III.

Beneficia quæ pro voto omnium primatibus redduntur, ea universis reddi videntur, l. 6. in pr. C. de Advoc. diversi. judic.

IV.

Absurdum est, aliquem in eodem ordine & præfesse & subfesse, l. ult. Cod. de legit. tutel.

V.

Potestas vel præses debet esse sollicitus de suis officialibus, an bene vel male se gerant. Brunnenm. ad l. 2. C. de Exact. Tribut. in fin.

CAP. LXXIX. Præfatio v. Principiuni. Initium.

Axioma I.

Præfatio arguit & indicat, quæ alicuius actus causa impulsiva ac finalis fuerit, Batt. & Dd. in l. fin. de hered. insit. Bald. in l. 1. §. quib. notab. 1. C. de nov. Cod. faciliend. Philipp. Franc. in cap. quoniam. post medium de immunit. Eccles. Dec. conf. 444. num. 8. Decian. resp. 72. num. 49. vol. 2. Pari. conf. 21. num. 38. vol. 1. Regner. Sixtin. 3. conf. Marp. 15. num. 12. Dec. conf. 675. Confutat eleganter. in fin. & conf. 683. In causa proposito. numer. 7. vers. quarto videtur. Pacian. 1. conf. 29. numer. 66.

II. Præfa-

Cap. LXXIX. De Prajudiciis.

131

Praefatio legis mentem declarat, l. Titia 134. §. idem respondit 2. ff. de V. O. l. fin. de hered. inf. gl. in l. verb. consentientes. ff. de judic. Roland. à Valle conf. 86. num. 58. Regn. Sixt. 3. conf. Marp. 15. numer. 21. Bart. & Bald. in l. filium habeo. ad SC. Maced. Pantachm. 2. quest. præd. 21. num. 25.

III.

Praefatio causativa seu ratiocinativa limitat dispositionem, non narrativa, l. fin. ff. de hered. inf. l. regul. 9. §. fin. ff. de jur. & fact. ign.

IV.

Quæ in præfationibus præmittuntur, ea in sequentibus repetita intelliguntur. l. Titia 134. §. 1. de V. O. Pacian. in not. ad §. at ne plurimi 15. de L. Aquil. Hortens. ad l. 13. §. 1. de serv. præd. urb. p. 115.

Limita (1) nisi specialiter dictum ei derogaret, Hostiens. d. loc. certè in medio tractatu di- etum, quamvis generale, proximis quibusque seu generalibus accommodari debet, idem d. loc. (2) Non procedit, quando fieret ex intervallo, quia tunc præsumitur obliuio vel error, l. sed nisi me puerum 22. §. 1. de condit. indeb. & consentitur par- tes receperisse ab illis prius dictis, Bart. in l. item quia §. fin. ff. de pæt. (3) Quando reperita sunt se- parata, Bald. in l. per retentionem. C. de usur. (4) Quando reperito esset odiosa, veluti in ufu- ris, Bald. d. loc. Vel (5) si esset inter alias perso- nas, Gloss. & Bart. in l. in repetendis. ff. de leg. 3. Bart. Socin. in tr. reg. num. 420.

CAP. LXXIX. Prajudicia.

Axioma I.

Prajudicia summarum curiarum sequi con- venit, Gloss. & Dd. in l. nemo. C. de sentent. & interloc. Zensus in rubr. ff. de Except. num. 6. Plot. in l. si quando. n. 156. C. unde vi. Affict. decis. Neapolit. 38. n. 8. Meril. decis. 1. n. 2. Vult. 3. conf. Marp. 29. n. 108. quia solum ex judicati cau- fa nascuntur, l. 1. in fin. l. 3. l. singulis 6. & tot. tit. ff. de Except. rei judic. Gcdd. 3. conf. Marp. 32. n. 226. Unde & prajudicia Cameræ Imperialis vim Legis habere dicuntur, quia ipsa summi Principi- pis sit consitorium, & ipsum Imperatorem re- presentet, Carpzov. 4. respons. 37. numer. 11. quo faciunt tradit. à Dd. de prajudiciis Nea- politanis, quod ea etiam communi contraria præferantur, Affict. decis. Neapolit. 96. num. 11. & decis. 169. num. 9. quem sequuntur Bolog. in l. 1. num. 38. vers. sed decisis sacri. ff. se cert. p. 6. Anton. Gravat. in addit. ad Vestr. in prax. lib. 6. cap. 1. n. 17. quemadmodum & de Rota Romana statuit Chucal. in addit. ad Dec. in l. iura san- guinis. num. 7. vers. contrarium. ff. de R. I. Enim- vero cum prajudiciis inniti admodum pericu- sum sit, idèo caute allegari debent; nam in his modica sepe diversitas facti magnam inducere diversitatem juris potest l. si ex plagiis 52. §. in clivo 2. ff. ad L. Aquil. Dec. in l. precibus. num. 4.

C. de impari. subf. nec tam spectandum, quid Romæ factum, sed quid fieri debeat, l. sed licer 12. ff. de offic. Praesid. & ita de prajudiciis senti- une Molin. in com. ad 34. reg. Cancell. Roman. de publ. resignat. n. 35. Cons. Arg. 1. conf. n. n. 97. vid. inf. res judicata.

II.

De cuius prajudicio vel interesse agitur, sem- per est citandus. l. si eo tempore 6. ubi Bart. Cod. de remiss. pignor. cum his quæ latius congerit So- cinus conf. 282. Vias ruas. col. 2. vol. 2. Felin. in cap. humilia. colum. 1. circafin. de majorit. & o- bed. & in cap. exhibita. in princ. de judic. Ludov. Gomez. ad S. quadam. Inf. de act. n. 1.

III.

Alteri per alterum prajudicari & iniqua con- ditio inferri non debet, l. 74. de R. I. C. A. de pæt. thes. 204. l. coheredibus 17. C. famili. hercif. l. 27. §. 4. ff. de pæt. cap. denique 10. 14. quest. 6. hinc absque prajudicio alterius nemini dati debet privilegium, cap. quia 2. extr. de relig. dom. ne- mini enim est dandum, ut alteri prajudicium fiat, l. licet 23. extr. de testib. nec prajudicare intendit a- licui Papa per privilegium, c. pen. extr. de Ecc. de edific. vel per mandatum, cap. licet 12. c. grave 19. extr. de officio. ordin. vel per literas, cap. que 29. cap. dudum 31. extr. av. de privileg.

IV.

Prajudicium non debet facere constitutio ab- sentibus & futuris, quia taliter facta non valet, cap. cum omnes 6. extr. de Conf.

V.

Nemo negligentiam suam debet referre ad ali- enam injuriam, l. 3. de transactionibus.

VI.

Prajudicat confessio in jure facta, cap. dudum 54. extr. de Ecc. cap. constitutus 7. extr. de pæ- nitent. ita procuratoris confessio prajudicat Do- mino, cap. suborta 21. extr. de sentent. & de re judic. cap. quoniam 21. extr. de privileg. ita pra- judicat parti confessio sui advocati, nisi eodem die revocetur, l. c. cum causam 62. extr. de appellat. cap. olim 20. extr. de censib. ita prajudicat Eccle- siæ confessio Syndici vel Procuratoris, c. dilectus 2. extr. de Capell. Monach. ita matrimonium ju- ramento c. sicut. 22. extr. de sponsal. ita juri con- fuetudo, illudque tollit. c. 1. extr. de sognaz. sp. rit. tacitam etiam renunciationem prajudicare, text. est in cap. cum olim 19. extr. de censib. Sen- tentia tamen lata in incidenti aut minus principali (maximè si de ea summarie tantum sit cogni- tum) in principali non prajudicat. l. si judex 10. de his qui sui vel alien. iur.

VII.

Prajudicium non facit militis conatus, c. atte- stationes 10. extr. de sponsal. impub.

VIII.

Quæ invito te sunt acta, tibi non prajudicant, l. in causas 27. ff. de procur.

IX.

Prajudicialis quæstio facit conuincere cau- sam principalem, cap. si judex 12. in fin. de sentent. ex comm. in 6. ita cauila natalium ad cauila suc- cessionis, quia prajudicialis, primum terminatur,

alias

alias ordo juris subverteretur. cap. pen. extr. de ordin. cognit. ita quando ex duobus judicis sequi potest contrarietas sententiarum, tunc unum dicitur esse alteri prejudiciale, & uno incepto debet alterum silere. Cravett. consil. 253. responsiones sub num. 20. ver. secundo quod judex. col. penult. ubi dicit, quod in petitione hereditatis intentata à filio, debet judex secularis supersedere, quando coram judice Ecclesiastico disputatur de validitate matrimonii, ne sequatur confusio, & absurdum, quod Judex Laicus pronunciet actionem esse heredem tanquam filium, & judex Ecclesiasticus pronunciet matrimonium non valuisse, & per consequens auctorem non esse filium legitimum. vid. & Paul. de Castr. in l. nulli prorsus. in fin. C. de judic. ita sententia lata super invaliditate testamenti exceptionem parit in causa legatorum, quia una alteri est prejudicialis, ut ait Bart. in l. sive contra. 3. §. quia Plautianum. num. 5. ver. dico ego. col. 2. ff. de agnosc. & alend. liber. ubi ait, quod causa prejudicialis dicatur multis respectibus, & praesertim respectu contingit. velut, quando una causa sic se habet ad aliam, quod absolvitoria lata in una parit exceptionem in altera. vid. & Castr. consil. 268. in facto. num. 3. ver. ulterius videtur. col. fin. volum. 1. Bart. in l. si inter me & te. ff. de Except. rei judic. Marant. in 20. distinct. judic. part. 4. de ordin. judic. pag. 78. Confer quae post Cujacium notavimus ad tit. Cod. quando civilis actio criminali praejudicet.

CAP. LXXX.

Præmium.

Axioma I.

Præmium debetur bene merentibus. l. ult. C. de statu & imagin. l. ult. ibi que nobis ex ante gestis commendata est. C. de offic. Magistr. milit. l. i. ibi nemo suffragio (aut comporatione) sed de labore unusquisque perveniat. C. de offic. Magistr. offic. In nemini 11. §. ibi peritia juris esse instruendum. C. de Advocat. 1. c. en. 2. ibi cum si nimis absurdum, ut quis cum vanitate & imperitia ad honores ascendet. Clement. de Magistris. can. ex multis 9. ibi qui moribus & disciplina atque scientia divites caus. i. quest. 3. l. 7. C. de prox. scrin. Kirchner. lib. 4. de offic. & dignit. Cancellarii. cap. 6. vid. Walther. de privileg. Dd. c. 6. §. 26. p. 79. lices aliter tota die usu venire, latè queratur Hieronym. Franc. ad l. quod à quoquam 46. de R. I. vid. Guilielm. Anton. de rescript. morator. tit. 10. concl. 68. n. 40. pag. 809. & seqq.

II.

Præmia virtutibus tribuenda sunt. Clem. cupientes 3. pr. de pæn. præmio itaque donantur, qui factionem initam produnt. c. si quis 22. §. sane 6. 9. i. Videndum tamen ne præmii expectatio justitiam evertat. c. i. de sent. & re jud. in 6. Unde præmio ab accusatione recedere non licet. c. i. extr. de collus. deteg. nec præmio judex judicare. c. i. de sent. & re judic. in 6. aut sententiam justitiae ferre debet. cap. qui recte 66. ii. quas. 3.

III. Præmis qui non possunt induci ad observatiā juris, debent poenis coerceri. Clem. cupientes 3. in princ. de pæn.

IV. Præmiorum honor est juris militaris. c. i. jus. 10. dis. 1.

Nemo præmium ex solo suo consequi debet. ita demum 31. de recept. arbitrii. c. si vero 34. de sentent. ex comm. latè Hieronym. Franc. in Comment. ad l. quod à quoquo 47. de Reg. Jur. ac ne quidem ex alieno. l. 14. §. 5. in fin. ibi; in alterius præmium verti alienum metum non oportet, quod met. causa.

VI.

Præmia certis factis constituta ex qualitate facti, non ex utilitate eventus mensuranda sunt. Hinc ei, qui occiderat gravidam lecanam, majus præmium non debetur, quam qui leonem occidit; remuneratur enim industria, quæ major utique non fuit propter foetum in lecanâ. Perez. C. de Venat. Ferar. n. 15.

VII.

Ad virtutem plus allicit spes futuri quam præmii accepti memoria. Hinc liberis non debent dari paternorum officiorum expectativæ. Perez. C. de Filiis official. n. 12.

VIII.

Præmia ab ipso principe conferenda sunt, ne suam perdant gratiam. Perez. C. de Castr. num. 8.

CAP. LXXXI.

Præparatoria.

Axioma I.

Præparatoria sunt præmittenda. l. i. ff. de orig. iur. l. i. de interrogat. alt. l. i. ff. si cert. pet. c. ante baptis. 54. de confer. dis. 4. Dec. & Dd. post gloss. ad rubr. C. de edend.

Intellige probabiliter, non necessario; aliquando enim ab hac regula recedit propter aliquam rationem; ita aliquando leviora præmituntur, ut in proem. Inst. aliquando digniora, §. ult. Inst. de jure nar. gent. & civil. aliquando antiquiora, §. singulorum. Inst. de rer. divisi. quandoque origines rerum, ut in tit. de orig. iur. quandoque Etymologia, l. i. de iustit. & iur. quandoque generaliora, l. i. ff. si cert. pet. & quandoque aliter servatur, prout magis conveniente videatur, juxta text. in l. 2. ff. de stat. hom.

II.

Factum in preparatoria non trahitur ad principale. Dec. in rubr. C. de edend. n. 1. Felin. in c. cum dilecta de rescript. Oldrad. consil. 30. Roman. singul. 23. & consil. 46. & singul. 624. Fabian. de Monte de Emp. vendit. quas. 3. princ. n. 27.

Declarata hoc procedere in rebus ac negotiis separatis ac diversis, c. Nicolao 64. de appellat. l. sed si tantum 13. ff. de patl. & l. ex hoc iure utimur 86. ff. de solut. securis in connexis & se invicem contingitibus & consequentibus. l. quod servus 31. ff. de solut. ibi sed et si qui pecuniam. Bart. in l. filie. ff. de solut. Dec. consil. 330. n. 3. Benevenut. Stracha de

de Mercatura. titul. de mand. n. 23. Fach. 2. contr.
jur. contr. 93. in fin.

CAP. LXXXII.
Præponens, Præpositus.

Axioma I.

Præponens factio sui officialis contravenire nequit. Limita (1.) in fisco l. 3. C. de jure fisci, ut & si procurator ejus fidem habuerit de pretio. Perez. C. ne fisc. rem quam vend. n. 5. (2.) in Ecclesiâ l. 14. §. 1. C. de SS. Eccles.

Amplia: nec princeps rem à suo fisco venditam repetere potest, nec una fisci statio alterius stationis gesta. Perez. ibid. n. 3. & 7.

II.

Præponens tenetur de culpâ eorum quos præpositus; imputare enim sibi debet, quod parum diligentes homines adhibuerit. Et ubi lex alicui personali inspectionem rei alicuius committit, non potest eam curam alteri demandare. Perez. C. de condit. in publ. horr. n. 11. seqq. nisi probet, se omnem diligentiam adhibuisse. Præpositi tamen prius sunt excusendi quam præponentes, quia qui aliquem ad officium publicum nominant, pro eo fidejussisse censentur. l. 8. C. de suscep. Brunnen. ad l. 2. C. eod.

Limita: quod tunc demum substitutus prius convenientius sit, si (1.) substitutio facta sit cum approbatione superioris. l. 13. C. de muric. leg. (2.) si substitutio facta sit ex necessitate l. 67. §. 1. de legat. 2. alia præponens primum convenit, quia substitutus munus suum exercet periculo substituentis l. n. §. 1. ad municipal.

CAP. LXXXIII.
Præposteroatio seu ordi-
nis inverio.

Axioma I.

Præposteroatio non nocet. Gothofred. Anton. disput. feud. 4. thes. 8. lit. 4. 2. F. 4. quod non modo in legatis obtinere, §. 34. Inst. de legat. sed etiam in omnibus contractibus, testamen-
tis & stipulationibus, patet ex §. item si quis ita
14. Inst. de inut. stipul. Ratio, quia hodiè etiam in stipulationibus voluntas potius & consensus contrahentium, quam verborum scrupulostas spectatur. Gifan. add. §. 14. Inst. de inut. stipul.
per §. 1. Inst. eod.

CAP. LXXXIV.
Prærogativa, Præ-
dentina.

Is est potior, qui prior in officio præcesserit; ille vero subsequi debet, quem recentius ex-
amen probaverit. l. 1. C. de prepos. sacri cubic.
lib. 12. conf. de Prædentina. Juc. Gothofr. Ma-
g. Goldast. Arum. 2. decisi. 1. & 34.

CAP. LX XXV.
Præscriptio. conf. Rubr.
Usucapio.

Axioma I.

Præscriptio non præsumitur. Corn. confil. 326. in fin. vol. 2. Alex. conf. n. 12. vol. 2. Parif. conf. 27. n. 89. vol. 1. Mascal. de probat. concl. 1212. num. 1. etiam si temporis immemorialis. Parif. d. confil. 27. num. 9. & confil. 104. num. 121. vol. 1. Natt. confil. 179. n. 18. vol. 1. Vult. 2. confil. Marp. 30. n. 57. quia est facti. Vult. 1. confil. Marp. 22. num. 13. Bald. conf. 450. vol. 4. Abbas conf. 82. col. 3. vol. 1. Ideoque præscriptionem alleganti incumbit onus probandi. ex literis 3. extr. de probat. Bald. in confil. 450. super primo. vol. 1. Cravett. confil. 29. col. fin. Roland. confil. 89. num. 30. vol. 1. Bald. in l. Celsus. §. ult. n. 9. de usucap. Pa-
cian. confil. 3. n. 56.

II.

Præscriptio circa illa, quæ sunt contra publi-
cam utilitatem, nihil operatur. Abbas in c. ex-
tirpanda. §. qui verò. num. 27. de præbend. &
cap. cum non de præscript. n. 1. & 13. Mandel. conf.
62. num. 35. & confil. 64. num. 91. Henric. Boich.
in c. si diligenti. num. 51. de præscript. & ante-
eum Castr. in l. jam pridem. C. commun. de usu-
cap. Petr. de Ubald. in repet. d. c. si diligenti in 7.
requisito. ibi septimo queritur. col. 3. Gylman.
1. p. 2. vol. 4. tit. ii. num. 29. Quia functiones
publicæ non præscribuntur, nisi mediante titu-
lo à fisco concessio, per ea quæ allegat Joh. Gal-
lien. q. 360. ibi sexto in libro, qui inscribitur, stylus
Parlamenti Paris. Gylman. d. loc. n. 30.

III.

Præscriptio nulla currit adversus agere im-
peditum. l. 1. §. ne autem 2. C. de annal. except.
Authent. nisi tricennale. & ibi gloss. in verb. ap-
paruerint. C. de bon. matern. l. que cunque q. in-
fin. C. de bon. que liber. Carpz. part. 2. confil. 50.
def. 6. num. 3. Coll. Arg. de usucap. thes. ult. eam-
que regulam proficiet à ratione naturali scri-
bit Argent. in consuetud. Britan. art. 45. num. 2.
propter quam non est conveniens, ut is po-
nam patiatur, qui nullam culpam commisit.
Bald. in d. Autb. nisi. in pr. ubi ait: quod si sta-
tutum dictat, ut omnis currat præscriptio, qui
sua debita non exigerint intra decem annos;
ei non curret præscriptio, qui agere impeditus
est, quia illa regula est naturalis, nec naturalis
æquitas patitur, ut ibi sit poena, ubi non est ne-
gligentia. Pacian. 1. confil. 148. num. 5. idem ob-
tinere & in exceptione patet ex eo, quod quam-
diu non agitur, exceptioni nulla currat præscri-
ptio. l. pure 5. §. fin. ff. de except. quod procede-
re in meritis exceptionibus, non verò in illis, quæ
non tantum per modum excipiendi, sed etiam
per formam agendi, & per implorationem officii
judicis possunt proponi, dicitur Wesenb. in pa-
rat. d. tit. num. 12. Quamdiu verò dormit præ-
scriptio, tot anni, quibus dormit, detrahuntur,
& à quoque tempore quis agere potuit, ab
eo tempore currit præscriptio.

Regulam itaque quod attinet, hanc decla-
rat Ludov. Gomez ad §. rursus Inst. de act. n. 14.
quod ea procedat in impedimento juris, per ea-
quæ trad. Aretin. in l. pacita novissima 10. l. 2. C.

(M) de pac.

de past. Jason. in §. item si quis in fraudem. num. 87. Inflit. de act. Corset. cons. 191. & cons. 304. col. pen. vol. 3. Henric. Boich. in cap. auditio. in 2. distinc. extr. de prescript. Matth. de Afflict. in tract. protymis, pag. 10. col. 1. secus in impedimento facit. §. rursus. Inflit. de act. tunc enim si impedimentum sit justum, licet agere non possit, currit tamen prescriptio, sed restituitur l. & Attilius 33. ubi Bart. ff. de servit. just. præd. si vero injustum, prescriptio quidem currit, & non restituitur, l. 2. §. si quis tamen. ff. si quis cau. Bart. in l. Senatus. ff. de offic. Præsid. quod tamen de Jure Canonico limitat Jason. in d. §. ita ut non obtineat, si impedimentum culpâ suâ pervenisset, per cap. quia diversitatem 5. de concess. præbend.

Quod si itaque impedimentum procererit culpa impediti, immediata prescriptio quidem currit. Secus si illud impedimentum etiam proveniens culpa impediti ad hoc non foillet ordinatum, sed postea demum mediante alio impedimento evenisset, quo casu benè excusabit, quia talis causa mediana non inspicitur, sed immediata, l. sed si plures 10. §. in arrogato 6. ff. de vulgar. sublit. Roman. cons. 9. Rochus de Curt. in tract. de jure patronat. in verb. compensis. in 2. quæst. 8. in princip. Felinus in cap. cum oportebat. colum. 6. de Accusation. & in cap. de cetero. de sentent. Excommunic. Ita etiam non interrupitur prescriptio per tempora belli, quando jus redditur. Menoch. consil. 896. n. 32. Klock. tom. 1. consil. 7. n. 414. Hahn. ad Wesenb. de usucap. & prescript. n. 14. Sed hodiè juxta Recesum imperii de anno 1654. indistinctè detrahitur tempus belli, sive jus redditum fuerit, sive non. Quod & in Pomer. nia in vindicatione rusticorum observari testatur Mev. P. 4. decis. 31.

Limata, ut cum in prescriptione conventionali non dormiat prescriptio, ibi quoque anni pupillaris aetatis non detrahantur, sed computentur, de quæ est l. Emil. 38. ff. de minor. Conf. Sam. Stryckii disputat. inaug. ad d. l. cap. 5. num. 5. seqq.

IV.

Prescriptio in Feudis contra Dominium non procedit, c. Imperiali vers. nullius temporis. de prohib. Feud. alien. per Frider. 2. Feud. 55. cap. 1. §. præterea. & ibi Andr. de Isern. d. cap. Corrad. 2. F. 40. quia quod ab initio non valuit, non potest tractu temporis convalefcere, d. cap. 1. deprobib. feud. alien. Decius consil. 88. n. 8. vol. Conf. Arg. 1. consil. 38. n. 16. Gedd. 3. consil. Marp. 33. n. 233. ubi verum esse ait, quod ipsam rem in feudum datam, quam propter continuum malam fidem vasalli nec ipse, nec heredes ejus prescribere possunt, sicut nec is, in quem alienaverit, sive bona sive mala fidei possessor fuerit. Aliæ enim prescriptiōem adversus culpatam, vel præstatiōes, aut alias incidentes vel emergentes causas, licet originem à re feudali aut contractu negotio habeant, nullibz reperiiri inter Dominum & vasallum prohibitam vel sublatam, quin potius concessam esse monstrat, per cap. si quis trivit. cap. si Titius si si de

feud. defuncti content. cap. 1. §. porro qualiter olim feud. possit alienar. cap. 1. §. porro, ubi Mattheus de Afflict. n. 62. que fuit prima causa bænescii amitt. Schraderus de feudis, p. 2. part. 9. in princip. sect. 14. num. 15.

V.

Quot annis prescribuntur immobilia, tot annis etiam iuta immobilibus annexa, quia accessorium sequitur naturam sui principialis. Exemplum est in servitutibus l. 2. C. de servit. jurisdictione & aliis iuribus incorporatis.

VI.

Quoties ad prescriptiōem accedit bona fides, toties æquè tribuit dominium ac usucatio. Quia hodiè ratione effectus inter prescriptiōem & usucapiōem nihil interst. lib. n. C. de usucap. transf.

Amplia, ut procedat in prescriptiōne tam longi quam longissimi temporis. Conf. Brunnen. ad l. 8. C. de prescript. 30. vel 40. ann.

VII.

Quoties per prescriptiōem exceptio tamquam quæsita, toties prodest soli possidenti, neque ei possessione amissâ ulla competit vindicatio.

Ratio generalis est, quod jura facilius debet exceptionem quam actionem. arg. l. Arriana 47. ff. de O. & AG. Specialis est, quod præcriptio dominium non tribuat, hinc ex illâ non competit rei vindicatio. Ita si res corporales sine titulo malâ fidei per triginta annos possederim, aut alter pensiones sive debitum intra idem tempus non exegerit, exceptio competit, non verò amissâ possessione vindicatio.

Limata, ut tamen contra illum, qui per vim abstulit possessionem, asserere possim interdicto unde vi, vel condicione ex Can. Redintegranda, caus. 3. q. 1. idque in odium spoliatoris.

VIII.

Is, qui habet minus legitimū ingressum officii vel dignitatis, nunquam prescribit. Itaque licet Decurio per 40. annos militaverit, is tamen & liberi ejus in militiâ nati non possunt se prescriptiōne tueri. l. 55. C. de decur.

IX.

Prescriptio libertatis contra servitutem est favorabilior, quam servitutis contra libertatem. Soarez. consil. 3. vers. ad seundam quæstiōnem. n. 30. Albericus de munere. n. 9. Gylmann. tom. 4. l. vot. 30. numero 120.

X.

Prescriptio videtur quid habere iniquitatis, Bald. in l. 1. §. pueritiam 3. ff. de postuland. quia vergit contra naturalem & positivam iustitiam, & sic constitit quidem in jure bono, sed non æquo, cum tueatur aliquem contra verum rei Dominum. Angel. in l. sequitur. §. si viam de usuc. & locupletetur quis cum aliena jactura, l. jure natura 206. ff. de R. l. l. nam hoc natura 14. ff. de condit. indeb. l. 6. §. 3. ff. de negot. ges. cap. locu-

locupletari 48. de R. I. in 6. Zalios conf. 16. n. 54. Paris. in rubr. de prescript. n. 8. Norell. 9. Arnifex lib. 2. cap. 2. de Majest. n. 5. Quod secundum quid non simpliciter admittit Joh. Bilestein. ad Inst. tit. de usucap. object. 1. Invitis enim Dominis bona usucapere naturali aequitati quidem adversatur; at scientibus & permittentibus Dominis bona usucapere nihil ferè aliud est, quam ab eis ex donationis titulo bona acquirere, cum nemo videatur fraudare eos, qui sciant & consentient, l. quod autem 6. §. præterea 9. ff. de his qua in fraud. cred. fact. sunt. Hinc & primariò & contra juris sui contemptores principaliter ea est introducta, c. vigilans. extr. de prescript. cap. placuit 15. §. prescriptionum 16. que 3.

XL.

Præscriptio habetur pro completa, quando paucissimi dies restant, l. si fundum 16. in fin. ibi: paucissimi dies ff. de fund. dotal. Gloss. in l. 4. §. Labeo. ff. de acquir. possess. & in l. 1. §. qui autem verb. habiturus. ff. de vi arm. Bald. in cap. fin. col. 4. de prescr. fac. & l. rerum mixtura 30. §. Labeo. i. ff. de usucap.

Limita, procedere tantum in præscriptione favoribili, secus in odiosa, Glossa in l. in usucaptionibus. ff. de deversi. & temp. prescript. quam sequitur Roman. in d. §. Labeo. Adde gloss. in l. 3. §. minorem. ff. de minor. ubi ait, quod in præscriptione odiosa oportet ultimam diem ex toto esse completam, secus in aliis, quib. dies excepta habetur pro completa, d. l. in usucaptionibus. Alex. & Jason. in d. §. Labeo. Felin. in c. illud. col. fin. vers. octavo concil. de prescr. Unde quando quis ex tit. quib. ex causis major. vellet restituiri ad complendam præscriptionem, remedium istud locum non habetur, quia certaret de lucro captando, Ludovicus Gomez ad §. rursum Inst. de actionib. n. 3.

XLI.

Præscriptio in uno, non extenditur ad reliquum. cap. cum contingat 29. extr. de decim. cap. auditis 15. cap. cum olim 18. extr. de prescript. Hostiens. Johannes Andr. Panormitan. Felinus in cap. cum ex injuncto. de heretic. Panormitan. in cap. accepta. in fin. de restitu. p. foliat. Everhard. in loc. à contract. ad distract. n. 6. quia juris est strictissimi. dict. cap. auditis. de prescript. Wesenb. lib. 1. cons. 34. num. 25. Balb. in tract. prescript. 2. part. p. 2. n. 11.

XII.

Præscriptio in pupillari aetate dormit, l. sicut 3. C. de prescript. 30. annor. Panorm. in cap. non licet, col. 3. de pres. n. 10. Bald. in l. etiam si a patre. num. 5. de minor. Conf. Arg. 1. cons. 38. num. 12. Bart. in l. fin. n. 11. C. in quib. caus. reflit. in integr. non est necess. Castren. cons. 440. col. 3. vers. Tertio obiectur. Hieron. Gabriel. cons. 169. num. 12. Guid. Pap. quod. 31. n. 2. atque indistincte in minori aetate constituto præscriptionem non currere, tradit Alex. cons. 31. col. 5. Nicol. Everhard. cons. 162. n. 3. præscribi enim non potest juri, quod non competit, l. 1. §. ne autem 1. Cod. de annal. except. Ital. contr. l. 1. ff. de temporal. prescript. Bart. in l. cum notissimi. §. sed cum illud. C. de prescript. 30. annor. & in l. pignori. ff.

de usucap. Tiber. Decian. conf. 108. n. 43. vol. 3. nec non entis illæ sunt qualitates, l. ejus qui 41. §. pen. ff. de reb. credit. Vult. 1. conf. Marp. 17. n. 7. cum non censeatur præscriptione sublatum, quod non sit in actu & potentia causatum, Wesenb. 1. conf. 2. n. 41.

Declara, hanc regulam procedere in præscriptionibus temporalibus, quarum respectu minor ipso jure tutus esse dicitur, l. ult. Cod. in quibus caus. reflit. non est necessaria. C. A. lib. 4. tit. 4. thes. 28. fecus in præscriptione 40. annorum, ut quæ contra minorem puberem & inchoetur & currat, d. l. ult. l. 3. vers. sed si pupillaris. l. 7. C. de prescript. 30. annor. Pacius in Method. C. de servit. §. aq.

XIV.

Præscriptio fluere principiumque suum mutari debet à titulo ad dominium transferendi doneo, l. 1. in fin. ff. de pub. in rem act. Wesenb. 1. conf. 2. n. 22. Ea enim requirit bonam fidem & justum titulum, c. ult. c. si dilt. 17. exir. de prescr. adeò ut & in quavis præscriptione titulus probari debeat, c. dudum 31. extr. de prescr.

Limita, in præscriptione absque titulo bonâ fide, tamen per tricennium continuata; hanc enim simili gaudere præsidio, patet exc. placuit 8. §. b. c. de prescriptibus 16. q. 3.

XV.

Præscriptio non causatur ex solo temporis lapsu, Gloss. in c. diu simul. de offic. ordin. & in l. obligationum feri. §. placet. ff. de Obl. & Aet. Bart. in l. un. C. de usucap. transform. Qui enim se fundat ex tempore, dicitur inniti circumventione temporis, §. volumus. Autb. de iis qui ingred. ad appellat. Bald. conf. 184. col. 1. in fin. vol. 5. Panorm. conf. 71. vol. 1. vol. 2. Jason. conf. 159. col. 3. vol. 2. Fichard. conf. 42. n. 4. vol. 2. Affili. decif. Neapol. 265. n. 91. cum debet habere suos comites, Vult. 1. conf. 22. n. 96. Unde quia odiosa, Roland. conf. 21. n. 38. & 46. vol. 2. in dubio contra præscriptionem potius quam pro illa facienda interpretatio, Cravett. conf. 29. n. 9. vol. 1. & conf. 201. n. 37. vol. 2. & contra illam judicandum erit, Cravett. conf. 425. n. 7. & conf. 488. num. 15. vol. 3. Cephal. conf. 403. n. 23. lib. 3.

XVI.

Præscribi nequeunt res, quæ mera sunt facultatis, Bart. in l. viam 2. de via publ. quia naturalia semper sunt licita, cum meri facti sint, nihilque juris ponant, cui præscribi possit. Zöß. ad ff. de usucap. & prescr. n. 20. Ita visitare monendum est res mera facultatis, Mev. P. 1. dec. 60. item lucri pignus, Köppen in usu Praet. Inst. obs. 90. n. 9. item retrahere rem quandocunque liber, Brunnem. in quæst. ad. Wesenb. de contr. Em. q. 55. (ex qua tamen lege id male colligi ait Paulus Biusius in comment. ad d. l. 2.) Wesenb. in parat. de usucap. n. 10. & in parat. de jurisd. n. 14. ubi hoc exemplificat in Jurisdictione Gail. 2. observ. 18. n. 5. in fin. idem Wesenb. in parat. de via publ. refic. num. 4. ubi hoc exemplificat in via publ. Distinguunt Wesenb. in parat. de refind. vend. circa fin. inter ea, quæ absolute sunt talia, & ea, quæ respectivè

(M) 2 tantum,

tantum, seu relatione talia dicuntur. Ea, quæ absolutè talia sunt, simpliciter non praescribi refert, quia posita sint in eijusunque jure ab soluto & facultate independente, in quibus cum ratio praescriptionum cesseret, (nimur ne dominia omnium in incerto sint) quippe cum hoc pacto dominia rerum potius confirmantur, quād incerta constituentur, merito quoque cesseret in his dispositio juris de praescriptionibus: posteriorē vero casu, si tantum quæ relatione sint mera facultatis, verbi causa, servitutes & jura similia ab aliis debita, ea per non usum utique praescribi, l. pen. C. de servit. Wesenb. d. loc. de rescind. vend. scilicet possessione prius per prohibitionem, aut inficiacionem, seu contradictionem adversarii interversa, Wesenb. de jurisd. n. 14. qui ita sibi ipsi componendus est, confer Bachov. in disp. Treutl. 28. thes. 10. lit. D. Hering. de molend. q. 21. n. 15. & seq. C. A. de rer. divis. thes. 48. unde etiam idem Wesenb. in comment. Cod. de jurisdict. n. 75. ita scribit: Numquam mihi placuit illa regula, quod actibus mera facultatis non praescribatur: An non ius agendi non est facultatis libere? an audeundi hereditatem? & similia, quibus tamen omnibus constat praescribi. Quare, pergit, verior est Gabrielis Romani l. 5. de praescript. conclus. 10. cap. 1. qui putat, ea tantum iura facultatis non praescribi, quia in iudicium non sunt deducibilia, hoc est, de quibus nulla competit actio, nullaque sit orta obligatio, cum non sufficiat aliiquid esse facultatis simpliciter, sed simul etiam requiratur, ut sit facultatis publicæ, mera, in iudicium non deducibilis, nec juris quæsti, idem Wesenb. conf. 2. n. 94. Qua vero in obligationem deducta sunt, eoque in actionem & iudicium produci possunt, hisæ quæ ut reliquis actibus praescribatur: quæ distinctionem etiam sunt amplexi Franciscus Balb. disp. p. 4. n. 5. in princ. quæst. 1. Tiraquell. de retract. convent. l. 1. gloss. 2. n. 21. Philippus Port. 3. comm. opin. conclus. 33. Goedd. 3. conf. Marp. 30. n. 310. & Regner. Sixtin. 1. Confil. Marp. conf. 9. num. 6. Ampliat id Goedd. 1. confil. Marpurg. 28. n. 263. etiam in prescriptione immemoriali. Omnes tamen à Wesenbacio motæ & hactenus recensitæ difficultates facile tolli possunt, si praesens axioma intelligas de rebus quæ sunt mera facultatis *Naturalis*: nam quæcumque res est mera facultatis *Civilis*, illa eodem tempore praescribitur quod alia iura; hoc enim casu ex contractu vel voluntate alterius nata est actio, tali vero actioni praescribi potest. Ita si simpliciter conventum sit, ut liceat rem retrahere, triginta annorum spatio praescribitur. Zoëf. ad ff. de Retract. n. 32. ita & debito solo pignori praescribitur 30. annis. Non vero Domino pascui id in arva mutantis potest objici, nunquam ante id fuisse factum, aut longa possessione id obtinuisse.

Declarationis ergo limitari poterit regula, tum praescribi iis, quæ sunt mera facultatis, si praescriptentis interveniat prohibitio, & subsecutur patientia illius, contra quem praescribi-

tur per tempus ad praescribendum sufficiens l. 18. §. ult. ibi: qui jus suum non interpellavit. ff. quemad. serv. amitt. l. 10. in fin. si serv. vind. gl. in. c. Abbate 25. de V. S. vid. Ungepaur. exerc. Ju- fin. 7. q. 4. Tusch. præc. concl. tom. 6. conclus. 57. Et dicam in disput. ad Wesenb. suā die uberi- us.

XVII.

Præscriptio conjuncta cum enormi latione alterius procedere non potest, Ruin. conf. 170. n. 34. vol. 1. Cephal. conf. 445. num. 44. lib. 3. quia excludi potius praescriptio dicitur, quād ut per eam quis decipiatur, arg. l. 1. §. Magistrum 5. ff. de exerc. aet. Tiber. Decian. conf. 13. n. 39. vol. 2. Vult. 1. conf. Marp. 22. num. 49.

XVIII.

Præscribi non possunt, quæ humanitatis intuitu alicui concessa sunt, cap. Clerici n. & seq. 16. q. 3.

XIX.

Præscribi non potest, quod possider non potest, cap. causam 7. extr. de praescript. sine possessione enim praescriptio non procedit, cap. sine 3. de Reg. Jur. in 6. Unde nec praescribi possunt ea, quæ quisque suā auctoritate usurpat, quia nullo titulo possidere incipit, c. dilectio 7. §. poss. 16. q. 3.

XX.

Tantum regulariter praescriptum, quantum possuum, quia praescriptio strictissimi juris est, quæ nunquam ultra possessionis terminos exten- ditur. Conf. l. 1. §. 6. ff. de itin. aet. que privat. Ita praescripta jurisdictione mediæ non etiam simul praescripta censemur jurisdictione alta. Zoëf. de jurisd. n. 32. Jaf. in l. 3. ff. de jurisd. 3.

Limita: nisi id, quod non possuum aut ex- ercitum, sit ejusdem generis; actus enim ejusdem generis regulariter sunt connexi, connexa autem adesse praesumuntur.

XXI.

Præstiones annuæ, Jährliche Zinsen praescribi non possunt.

Limita: scil. futuræ, nam præterita praescribuntur, cap. 20. X. de Censib. Mys. cent. 3. ob. 13. Gail. lib. 2. ob. 73.

XXII.

Præscriptio & privilegium sunt contraria, c. audit. 15. cap. veniens 19. extr. de praescript. cap. penult. extr. de relig. domib. unde quando dicitur, praescriptione vel privilegio quem tueri se posse, id intellige non simul conjunctivè ob rationem, quia sunt contraria, Glossa in dict. cap. penult. extr. de relig. domib.

XXIII.

Præscriptionem non facit longa usurpatio. c. contra 8. dist. 100. c. Schisma 24. q. 1. c. causam 7. extr. de praescript.

XXIV. P. 28

XXIV.

Præscriptum dici non potest, quod est interrupum, cap. illud 11. ibique Dd. de præscript. Bart. & Dd. in l. naturaliter. ff. de usucap. Gloss. & Dd. in l. cum nonissimi, in princ. & S. imo. C. de præscript. 30. annor. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 12. n. 165. præscriptio enim deber est continua, non interrupta, cap. placuit 15. §. hoc de præscriptionibus 16. question. 3. nec præscribens in ullo, rei alienæ conscientiam habere debet. cap. ultim. extr. de præscriptione.

XXV.

Præscribi patiens, alienare videtur, l. alienationis 28. de V. S. Vult. 1. conf. Marp. 17. n. 73.

XXVI.

Præscriptione sublata vel prohibita non censetur prohibita ea, qua est immemorialis, textus in Auth. ut de cetero. vers. illud quoque junct. gloss. in verb. nulla temporis præscriptione. ibidem que Angel. idem in l. omnes. C. de præscript. 30. annor. & in l. non solum. in princ. de Usur. Nic. Boër. decif. 39. num. 12. Matth. de Affict. decif. 254. Alex. conf. 60. in fin. vol. 1. Dec. conf. 496. col. 2. Myns. conf. 48. n. 12. & ad rubr. extr. de præsumpt. n. 18. Regn. Sixtin. conf. Marp. 9. n. 31. Heisterman. 1. conf. Marp. 7. n. 52. Præscriptiones enim immemoriales fortioris sunt potentiae, quam sunt præscriptiones longi & longissimi temporis. cap. 1. de præsumpt. in 6. cap. super quibusdam 26. §. præterea. & ibi Panorm. de V. S. ubi habetur, quod tanto tempore, cuius initii memoria non est in contrarium, præscribantur etiam ea, qua alias suā naturā non sunt præscriptibilia, dissimilis Reincking in fin. laudatus. Hinc hujus virtutis tanta, ut in condensis tantum possit, quantum potest Papa vel imperator, Baldus in l. cūm proprias. n. 18. notab. 6. Cod. de Nauic. fanor. Hern. in c. 1. verb. flumina. n. 7. vers. hac videntur. col. 3. qua sint regal. Jason. in l. quo minus. n. 42. vers. Tertia. ratio. ff. de fluminib. Afflict. in decif. 324. Agitur. n. 6. vers. item quod posse. Gozad. conf. 8. In hac causa. n. 37. vers. & dicit. col. 9. qua de causa & Imperatoris potestati equiparatur, d. cap. quibusdam. §. præterea, extr. de V. S. Alex. conf. 6. vol. 1. & copiosè Cravett. in cap. absolutis. n. 13. vers. quarto quo in 4. parte. de antiquit. temp. Pacian. 1. conf. 161. n. 16. ita præscriptio immemorialis dicitur habere vim constituti. l. hoc jure 3. §. ductus 4. ff. de acq. quorid. l. 1. §. fin. l. 2. & l. fin. de acq. pluv. arc. 1. in summa 2. §. item 3. ff. eod. Ged. conf. 109. n. 169. Gail. 2. obs. 52. n. 23. non quidem vulgaris & simplicis, sed legitimis & exacta scientia à Principe impetrati, Cravett. de antiqu. temp. p. 4. §. absolutus. n. 9. legis scriptæ ac consuetudinis. l. de quibus 32. §. inveterata 1. ff. de LL. cum aliis per Afflict. deductis. iti. si de Feudo defuncti. contr. cap. si quis per 30. in princ. n. 10. & 11. & decif. 254. num. 4. Paris. conf. 14. n.

2. lib. 1. Menoch. 2. arb. judic. cent. 1. cas. 4. n. 3. Cephal. conf. 458. n. 70. contractus & pacti expressi, Hannibal. in l. nemo potest. n. 592. de legat. 2. Dec. conf. 409. n. 6. Ita perhibetur eam specialiter cum Principe nisi. Rol. à Valle conf. 66. n. 9. vol. 2. imo plus operari, quam pacum expressum, Gloss. in l. 1. in verb. coheredibus. in fin. famil. hercifund. cum sit tanta autoritatis, ut solidam non modo producat præsumptionem, Alberic. Angel. Roman. in l. scindum. de V. O. Balb. intr. de præscr. q. 6. n. 18. & 19. sed etiam pro veritate habeatur. Gabriel. de præscript. conclus. 1. n. 23. Ripa in l. quo minus. num. 41. de fluminib. Cephal. conf. 628. num. 65. Bald. conf. 257. quæst. vertens. lib. 2. gloss. in l. 1. C. de servit. Dec. conf. 87. Tob. Nonius conf. 83. num. 2. 5. & 10. Bald. in e. cum causam. vers. porro de probat. Zaius conf. 16. n. 13. vol. 4. imo ex ea transferri etiam dominium directum, tradunt Baldus, Salicet. Alexand. in l. traditionibus. C. de patiis. Decius conf. 45. Curtius jun. conf. 158. num. 12. Tob. Non. d. conf. 83. num. 4. In summa, hanc tantæ est firmatatis, ut nemo contradicere audeat, dicunt Socinus jun. conf. 76. n. 94. vers. & si per cursum. lib. 1. Balbus de præscriptione. 5. part. principalis. Cephal. conf. 403. n. 38. Pantchman. lib. 1. præctie. quæst. 22. n. 29. Ne dominiorum sint in incerto, & quia per tantum temporis lapsum omne vitium omnisque defectus censetur sublatus. cap. 1. de præscr. in 60. Et necessaria est hac præscriptio, quories nulla præcedentium sufficit, videlicet in præscribendis rebus testamento alienari prohibitis. l. 3. §. 3. cum auth. seq. C. comm. de Legat. (2.) In rebus dotalibus l. 30. C. de jur. dot. (3.) In rebus civitatis vel piis causis testamento vel alio titulo inter vivos concessis. l. 23. C. de SS. Eccles. (4.) In bonis domaniaibus, Tassel. Güter cap. intellectum 28. f. 33. X. de injur.

XXVII.

Quocunque jus per privilegium concedi potest, illud etiam acquiri potest per præscriptionem immemorialem, quia hæc præscriptio est instar privilegi, cap. præter ea 26. X. de V. S. Exemplum est in jure venandi, monetandi, tenoni legi mandi, item in immunitatibus à functionibus publicis. l. 4. l. 6. C. de præscr. 30. vel 40. annor.

XXIX.

Quocunque regalia à privato possunt possideri, illa possunt per præscriptionem immemorialem acquiri, quia ad omnem præscriptiōnem requiritur possessio, & tantum præscriptum est, quantum possellum. Exemplo sunt omnia Regalia minora; majora enim, qua ipsam administrationem reipubl. immediate tangunt, à privato quā tali possideri non possunt, quia exercitum eorum necessariō involvit concepsum Imperii in tempubl.

Limita: ut tamen minora Regalia à privato acquisita potius nomine privilegii veniant quā Regalium. Nam exercitum quidem Regalium acquiritur privato, non etiam ipsum jus. Conf. Stryck exam. jur. feud. cap. 9. q. 22.

XXIX.

Præscripta accensentur rebus judicatis & transactis, l. i. in fin. ad SC. Tertull. Bart. in l. o. mnes. n. 41. de justit. & jur. vers. præscriptione. Wefenb. l. conf. 5. num. 40. Vis enim præscriptionis ea est, ut omnis lis & controversia per eam definitur secundum eum, pro quo est, Bart. in l. si papilli. §. videamus. ff. de negot. ges. & in l. fin. ff. pro suo. Balb. de præscript. p. i. quæst. 9. Alex. confil. 213. in princ. vol. 2. Wefenb. conf. 22. num. 6. volum. 1. ac præscriptione 30. vel 40. annorum jus omne tollatur, l. sicut 3. l. omnes 4. l. cum notissimi 7. C. de præscript. 30. annor. c. cum queritur. & ibi gl. in fin. 35. quæst. 9. Bart. in l. Prætor. §. 1. de oper. nov. nunc. Paris. conf. 3. num. 17. vol. 4. Unde non sine ratione exceptionem præscriptionis esse peremptoriam, & litis finitæ, docuerunt Bald. in l. postquam liti. C. de pac. Corn. in l. Eleganter. §. si quis post. num. 10. vers. decima tercia. ff. de condit. indeb. Marant. in suo Specul. p. 6. memb. 9. num. 11. Lancellot. de offic. Prætor. in civilib. lib. 1. c. 9. n. 11. Alimat. in sua Præctica §. 13. cap. 3. sub rubrica de Except. perempt. num. 3. Riminaldus sen. conf. 430. n. 9. vol. 3. Boer. decision. Burdegal. 344. n. 2. & 8. Villalob. in Theatr. commun. opin. lit. P. num. 286.

XXX.

PRÆSCRIPTUM tantum censetur, quantum possellum, l. i. §. si quis hoc interdicto 4. ff. de itinere actuque præratol. 18. §. fin. ff. de acquir. possess. cap. cum olim 18. de præscript. cap. sine possessione 3. de Regulis Juris. lib. 6. ubi plures collegi illationes in collectan. itemque in cap. auditio 35. extra. de præscript. num. 2. exornant Aufrer. ad Capellam Tholosan. quæst. 323. Paris. conf. 27. n. 150. vol. 1. & conf. 73. num. 13. vol. 4. Pute. decif. 102. n. 2. lib. 1. in correſ. Abbas in c. antecedentibus. in fin. de privileg. Jason. in l. 3. §. possideri. num. 35. ff. de acquir. possess. Boer. decif. 58. num. 6. Capyc. decif. 209. n. 32. Mascalus de probat. concl. 14. num. 23. & conclus. 946. num. 8. Hondon. conf. 79. n. 47. lib. 1. Mar. Anton. in riar. resolut. lib. 1. resolut. 70. num. 20. Anton. Monach. Licens. decif. 14. n. 56. Aldret. in allegat. Jur. pro omnimoda Regularitate exempt. p. 2. c. 4. n. 12. Gabriel. 5. comm. opin. tit. de præscr. concl. 2. n. 24. Gylm. tom. 5. relat. 34. pag. 237.

Hinc individualiter Bartolus in dict. §. si quis hoc interdicto, num. 1. inquit: Quod si aliquis prætendit, se scripsisse jus colligendi pedagium, atque ita esse in quasi possessione exigendi illud, si probat, quia usus est exigere de certis rebus; utique, in illis tantum dicitur præscripsisse, in quibus appareat usus, & sic quasi possessio exigendi, quod voluerunt Bertachin. de gabellis. p. 2. sub num. 32. vers. undecimo quero. Paris. conf. 13. n. 38. vol. 1. Aym. Cravett. conf. 111. n. 6. volum. 1. Menoch. remed. s. retin. possess. n. 56. & conf.

612. num. 1. Nam probandus est usus, seu præscriptio in specie, in casu, de quo queritur, quia de uno ad alium non inferatur, Oldrad. conf. 237. Anch. conf. 339. num. 8. Neviz. conf. 48. n. 4. Roland. à Valle conf. 80. n. 10. volum. 1. Becc. conf. 98. n. 7. vol. 1. Menoch. conf. 54. n. 37. Surdus conf. 371. num. 2. vol. 3.

De præscriptione

Servitius, Ecclesie & contra eam, pignoris, Regalium

De interruptione
præscriptionis
per Citatio-
nem, Litis
Contestatio-
nem

vid.

SERVITUS.
ECCLESIA,
PIGNUS.
REGALIA.

CITATIO.
LITIS CONTE-
STATIO.

CAP. LXXXVI.
Præsentia, præsens.

Axioma I.

Præsentia alicujus quoties requiritur, non potest actus fieriper procuratorem, Abbas in cap. exposuit. num. 12. de dilat. Farin. 1. conf. 5. siquidem præsentia importat visum & auditum, cap. 2. de consuetud. Auth. de bered. & Falvid. Novell. 1. c. 3. Honth. 2. de Art. notar. c. 13. n. 15. & præsentiam præstare non solum est corpus in locum præsentem conferre, sed simul & citiam unum, & aptum ejus usum, Goed. adl. 246. ff. de V. S.

II.

Is præsens habetur, qui est in hortis, & qui in foro, & qui in urbe, & qui in continentibus adiunctis degit, l. 5. l. 6. l. 7. ff. de procurat. qui enim invicem se exaudire possunt, pro præsentibus habentur, Ulpian. in l. 1. de V. O. unde & præsentibus factum dicitur, quod palam, hoc est, coram pluribus factum est. l. 33. ff. de V. S. l. 21. in pr. Cod. de testament.

III.

Præsentia honestarum personarum (ehrlicher Leute) æquipollit præsentia prætoris. l. i. §. 26. ff. deposit. & amicorum aut propinquorum datum atque metus præsumptionem excludit, l. mans. actionem 35. ibique Dd. C. de transaction. Vultej. 4. confil. Marburg. 32. num. 198. Menoch. 3. de præsumpt. cap. 128. per tot. & confil. 73. num. 27. Pruckmann. 1. confil. 29. n. 63. Cravett. confil. 282. n. 9. Cothman. 2. respons. 53. n. 109. Schurff. cent. 2. confil. 68. n. 12. Natt. 1. confil. 162. num. 2. & confil. 173. n. 6. P. Heigius. 1. quæst. 22. n. 38.

IV.

Præsentia patroni vim haber citationis, l. fin. 26. §. 1. ff. de fideicom. libert. Jason. in l. 1. ff. de in juss. voc. and. Alex. in l. pecuniariis. in princ. C. de procurat. Hyppolit. de Marfil. in notab. 3. Tu scis. Bald. cap. plerumque in 2. colum. de re script. Barbat. in clem. auditor 13. col. eod. tit. & in rubric. de litis contestat. colum. 5. n. 11. Ludo. vicius Gomez. ad §. panales. Instit. de actionib.

V. Præ-

præsumit liberationem. Eadem præsumtio oritur ex redditione chirographi. l. 2. §. 1. ff. de p. vid. Menoch. l. 2. arbitr. Jud. Quæst. cap. 89.

III.

Quoties lex non tantum aliquid præsumit, sed insimul ob hanc præsumptionem disponit seu reum condemnat, rationes est præsumtio juris & de jure. Exempli est in l. 34. C. ad L. Jul. de adult. & l. antiquè 20. C. ad SCium Vellej., ubi mulier ob certas circumstantias suæ utilitatis causa contraxisse præsumitur, & hinc disponitur, ne gaudeat Senatus Consulto Vellejano. Conf. cap. 33. X. de fonsal. & cap. 12. X. de præsumpt.

IV.

Præsumptio vim habet probationis, Mascar. dus de probat. conclus. 1222. num. 2. Menoch. l. præf. 36. Pacian. 1. de probat. 8. n. 3. satis enim concludenter & liquidissimè illud dicitur probatum, quod ex juris probatione resultat. l. lit. cet. lmp. 74. & ibi Jason. n. 13. ff. de legat. 1. Corvaruv. 2. var. resolut. cap. 6. n. 1. Farin. 1. cons. 96. num. 27. hinc appellatur aperta & clara probatio & veritas, d. l. dicit. ibique Bart. n. 2. Jason. in l. quidam testamento. ff. de vulgar. substit. l. si quis locuples 57. in fin. ff. de manu iff. testam. l. dol. 6. C. de dolo. Forster. 1. Consil. Marp. consil. 8. n. 17. liquidissima probatio, gloss. in l. si tutor. ff. de peric. tut. Hyppolit. in l. fin. in princ. ff. ad Leg. Cornel. de fiscar. Cacheran. decis. 58. num. 14. qua de causa duas præsumptiones juris simul junctas plenam facere probationem, cum Glos. sa in l. instrumenta. Cod. de probat. & in cap. cùm dilectus. de successione ab intestato. responderunt Calcan. consil. 8. colum. 5. circa medium. Crav. t. consil. 143. num. 12. & consil. 158. n. 11.

V.

Præsumptionis virtus est, ut onus probandi transferat in adversarium, l. ult. quod mer. caus. l. ab ea partes 5. de prob. Bart. in l. quoties si quis caution. Dec. consil. 397. n. 4. etiam si unicata tantum sit, l. ab ea 5. ff. de probat. l. siue possidetis. C. eod. Bart. in l. in illa. in fin. ff. de V. O. Hyppol. de Mai. in sing. 451. incip. Decem. n. 1. Consil. consil. 304. n. 217. liquidem qui saltum unam præsumpti. n. nem pro se habet, eo ipso sufficenter prob. sua intentionem censetur, quod ab ad. versario non doceatur contrarium, glossa in l. si tutor. C. de peric. tut. Hyppol. de Mai. in rubr. C. de prob. n. 326. Lancellor. Conr. de off. Pro. tor. in caus. civil. de probat. 217. Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. præf. 1. n. 4. Carpzov. 5. resp. 71. n. 10. Ubi exemplum ponit in tute, curatore & similibus administratoribus, pro quibus cum sit præsumptio, quod in officiis mandatis non segniter & negligenter, sed probè ac diligenter versentur, per not. Mascar. de probat. concl. 518. n. 3. Ideo onus probandi culpam vel negligentiam in pupillum per hanc præsumptionem devolvitur. Sed limitat hanc assertionem seq. c. 12. & distinguat, utrum quis simpliciter præsumptionis suæ nitatur, an simul aliquid excipiat, vel ad excusationem sui adferat: ut pri. ori quidem casu adversarius probare contra-

rium tenetur; posteriore verò ipse excipiens, qui, verbi gratia, suam diligentiam jactat: quia hanc allegationem probare debet, utpote novam qualitatem, l. 13. §. 2. de pub. in rem aff. vid. Umm. in process. judic. disp. 15. n. 5. ubi hac de præsumptione juris & de jure, vel juris tantum, non autem de præsumptione hominis, ut quæ non probationis vim habeat, sed sit tantum quoddam probationis additamentum, intelligenda esse declarat, add. & Pacian. lib. 1. de prob. c. 8. & seqq. nisi ea valde sit violenta, ut est ea, quæ ab aspectu tenetur. l. minor 32. de minor. idem Pacian. lib. 1. de prob. cap. 9. n. 4. & seqq. Limitationes quod attinet, has vide apud Umm. disp. 15. thes. 11. n. 6.

VI.

Præsumptionem vincit probatio. l. si chirographus. 24. & l. 29. ff. de probat. l. 10. C. de non numer. pecun. Antonius Faber in Cod. lib. 4. iii. 14. defin. 26. n. 6. Carpzov. p. 1. const. 10. defin. 6. num. 9. & part. 2. const. 2. defin. 8. n. 2.

Limita, nisi sit juris & de jure. l. ult. in pr. ff. quod met. caus. Crav. t. consil. 35. num. 5. & consil. 146. num. 7. Anton. Faber in Cod. lib. 4. iii. 14. defin. 4. num. 2. Carpzov. p. 3. const. 17. defin. 14. num. 2.

VII.

Illud præsumitur, quod se ita habet ordine & cursu naturali. l. si ita 47. §. 1. de hered. insit. cap. quia verisimile 10. de præsumpt. Et quod concludat cum rebus sensatis & verisimilibus. l. militis 8. §. oportet 1. C. de quæst. l. 14. C. de testam. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Hinc uxor præsumitur acquisivis ex bonis mariti. l. Quinus Mutius 51. ff. de donat. int. vir. & ux. Et ad Patrem præsumitur pertinere quod filius habet, nisi contra probetur l. 2. C. de patr. potest. Limita: nisi filius sit industrius & artifex, pater pauper, tunc enim a filio acquisitum in dubio ejusdem operâ quæsumum præsumitur. gloss. in l. 6. C. de bon. que lib. verb. ex substantiâ. Zaf. in §. 10. Insit. de Action. n. 7. ubi dicit, præsumptionem, quod ea, qua filius possidet, à patre provenient, tunc procedere, si filius sit fenus, qui ne seit aliquid operari, & pater sit dives; & per Jovem rogat, ut hanc retineamus distinctionem, utpote ex quâ ille in arduo negotio consultus parti sua obtinuit tria millia florenorum.

VIII.

Præsumptio est pro pietate. Hinc mater liberos alens in dubio alimenta donasse præsumitur l. 11. C. de Neg. Gesl. Et vitricus alimenta privignis præstans animo donandi ea præstare præsumitur. l. si paterno 15. C. eod.

IX.

Legis præsumptionem qui sequitur, non censetur læsam habere conscientiam. Joh. Andr. in c. is qui fidem. de fonsal. Alciat. in c. cum contingat. num. 58. exir. de jurejur. & in c. novit. de jad. Pantchim. 1. pr. quæst. 10. num. 13. quia qui tali præsumptione nititur, probationem liquidissimam habere dicitur, l. si locuples 57. in fin. ff. de manu iff. test. gl. in l. tutor. C. de peric. tut. Curt.

Curt. jun. cons. 4. num. 3. Decian. cons. 54. col. 2. Boeckel. de publ. jud. disq. 2. num. 5. unde & pro veritate habetur, l. fin. de prob. Siquidem non quælibet præsumptiones sufficiunt, sed manifestissimæ requiruntur semper, quoties ex præsumptionibus, judiciis, conjecturis, argumentis extrinsecus probations assumuntur, l. 3. §. prærea 4. de suspect. tut. & l. indicia 19. C. de rei vindic. l. cum circa 15. C. de jur. dat. nec sufficit præsumptio, quam quis sibi assingit, vel adumbrat, sed præsumptio, de qua nominatim in jure sit mentione, cum communis præsumptiones aut conjecturas nobis liberum non sit, Cujacius in Papin. l. ult. de his que ut indign.

X.

Præsumptio specialis potentior est generali, l. Divus 7. ff. de integr. rest. l. cum de indebito 25. ff. de prob. Bald. in l. sepe possederis. col. 1. vers. ultimo oppono. Paris. cons. 29. n. 87. Cravett. cons. 258. n. 11. Menoch. in arb. judic. cas. 42. n. 14. Natt. cons. 164. n. 8. vol. 1. Riminald. jun. in l. precibus. n. 417. C. de impub. subst. Vult. l. cons. Marp. 22. n. 70. specialis enim tollit & elidit generali, c. illud n. de præsumpt. l. in toto 80. ff. de R. I. Regn. Sixt. 2. cons. Marp. 10. n. 143. illique derogat, d. cap. illud. Mar. Socin. jun. cons. 128. n. 230. vol. 1. Regn. Sixtin. 3. cons. Marp. 12. n. 52. Cravett. cons. 258. Efficacia, n. 21. ut leges alia que jura specialia generalibus derogant, Jaf. in l. placuit. in fin. cum ibi alleg. de judic. ita quando proœstio sunt speciales præsumptiones, rem aliquam esse feudalem arguentes, cessat præsumptio illa generalis alodium. Gloss. & Dd. in c. 1. per ill. text. de controv. inter vasall. & seru. c. 1. §. sanam. de usur. rei feudal. c. 1. §. si contentio. de Capitan. qui Curiam vend. Bald. in c. 1. §. inter filiam. num. 2. vers. cum per qualitatem, si de feud. contr. int. Dom. & agnat. vasall. Laurent. Kirchov. tom. 1. cons. Franc. 31. n. 5. Welschb. 1. cons. 4. n. 68. in d. eam etiam tollere generali in criminalibus, ex l. merito. 51. ff. proœst. deducunt Boëc. decif. 104. Alex. cons. 77. in causa accusationis. in fin. vol. 1. Hyppolit. in l. 1. §. Divus Adrianus. n. 28. de sicut. Welschb. 1. cons. 19. n. 43. Farinac. 1. cons. crim. 11. num. 2.

XI.

Præsumptio sumpta à facto potentior est illa, quæ sumitur à non facto, Menoch. 1. de præsumpt. quest. 29. n. 17. Gedd. 1. cons. Marp. 28. n. 100. Quotiescumque enim causa præsumendi factum subest, quæ inducitur ex alius præsumptionibus, tunc factum præsumitur, Mafscardus de probat. conclus. 732. n. 7. per c. cum tu 16. ibi: quia utrumque esse potuit. de restib. cum è contrario difficulter ex his, quæ facta non sunt, nec apparent, præsumptio colligi possit. Flamin. Paris. de confident. benefic. quest. 71. n. 50. Anch. cons. 302. Aym. Cravett. cons. 202. n. 9. per l. quod Servius 8. ff. de conduct. caus. dat. l. cum in lege 33. ff. de contr. empt. & cons. 319. n. 50. vers. decimonoно. per l. quadam mulier 77. ff. de rei vindic. l. 2. C. de acquir. possess. Menoch. 1. de præsumpt. quest. 23. n. 2. ubi ex Mario Salomonio ad l. Galus §. quidam. ff. de liber. & possib. refert, præsumptioem tum regnare, quando

apparet quid gestum; qualiter autem gestum, in obscuro est, cum non aliter quam rebus seu factis sic se habentibus judicandum sit, ut tradit Cravett. d. cons. 13. vers. decimo nono.

XII.

Præsumptio cæteris creditur firmior & posterior, quæ actum valere & consistere facit, l. quoties 12. ff. de reb. dub. l. quoties 81. de V. O. Dec. in l. testamento. n. 12. C. de testam. milit. & cons. 77. col. 4. vers. & ista potens præsumptio. Purpurat. in l. rogati. §. si tibi. n. 38. ff. si cert. perat. Joh. Annibal. in repet. l. post contr. aliam. n. 107. ff. de donat. Alciat. in tr. de præsumpt. reg. 3. pref. 34. Nevizan. lib. 2. Sylv. Nuptial. n. 47. vers. item in dubio quod aet. Cravett. cons. 52. Vant. in tract. de nullit. p. 1. n. 24. Menoch. 3. de præsumpt. pref. 27. Unde & præsumptio, quæ facit valere actum, ut regina cæteris præfertur, Decius in cap. quoniam Abbas. n. 16. de offic. delegat. l. contrabenda. n. 13. de R. I. & l. si donatione. n. 12. C. de collat. Cravett. cons. 223. & cons. 235. n. 4. Vult. 1. cons. Marp. 29. n. 27. vide copiose Jason. in l. si Rufinus. col. 1. C. de testam. milit. Tiraquell. in l. boves. §. hoc sermone. limit. 7. n. 6. de V. S.

XIII.

Præsumptio negativa fortior est affirmativa. Bald. in l. filiam. l. eti. 1. n. 7. ff. de his qui sui vel alieni, iur. Paris. cons. 29. n. 87. volum. 2. Menoch. 2. arb. judic. 472. n. 27. & quest. 29. n. 13. quia negativa potenter negat, quam affirmit affirmativa. gloss. in l. hoc genus. ff. de condit. & demonstr. & in cap. cum dilectus de consuetud. Jason. in l. decem. col. 4. de V. S. Vult. 1. cons. 22. n. 67. cum seq. Tiraquell. in l. boves. §. hoc sermone. limit. 7. n. 6. de V. S. Jason. in l. Rufinus. col. 1. C. de test. milit. Alciat. in repet. l. 2. in pr. num. 39. de V. O.

XIV.

Præsumptio illa potentior que jure communis inheret, quam quæ speciali. Cravett. cons. 258. num. 21. Grat. cons. 64. num. 46. lib. 2. Bald. in l. si quis decurio. num. 5. C. ad L. Cornel. de fals. allegatus ab Alciat. in repet. d. l. 2. in primis. num. 35. ff. de V. O. Exemplum habes in l. Miles 7. ff. de injusto & irrito. testam. quo loci prævalere dicuntur præsumptio illa, quod miles testari voluerit jure communis, & non speciali, cum jus commune sit potenter, l. ius militis 34. §. militia missus l. de militar. testam.

XV.

Præsumptio naturalis potentior est accidentali l. cum qui probabilem. 19. C. de Episc. & Cleric. ibidemque Bald. ubi notat, quod præsumptio hæc prævaleat cuicunque opinioni, quem sequitur Cravett. consl. 250. num. 2. ita si v. g. præsumptio esset contra aliquem, quod occiderit, quia forte ejus erat inimicus & minas de occidendo intulerit, & alia præsumptio esset contraria, quæ à natura descendere, quod scil. is accusatus fuerit eo tempore in loco tam distanti & remoto, ut per naturam fieri minimè posset, quod ibi esset tempore perpetrati homicidii, hæc præsumptio, quia naturalis, potentior est, & merito illi accidentali præfertur, Francisc. Brun. in tract. de indic. & tortur. p. 1. q. ult. n. 4. ubi vid. Exempla his similia alia,

XVI. Præ-

XVI.

Præsumptio, quæ à substantia descendit, sive
minor est ea quæ à solennitate oritur. Hieronym.
Butigell. in repet. l. civitas. num. 17. ff. si cert. pe-
tatur. Exemplo hoc illustrant Impp. Diocletia-
nus & Maximianus in l. non Codiculum. 14. C.
de testam. ubi asseverant, præsumptionem esse
evidenter eum voluisse testari, qui heredis in-
stitutionem vel exheredationem adscripsit;
quia institutio vel exhereditatio substantia te-
stamenti dicatur, §. ante heredit. 34. Inß. de le-
gat. & pr. Inst. de exheredit. liber.

XVII.

Præsumptio exclusiva delicti fortior est in-
clusiva, & illam tollit. Bart. in l. non solum. §. sed
probari. ff. de nov. oper. nunc. Roman. conf. 68.
Visis in proposito. Grammatic. decif. 18. num. 5.
Farin. 1. confil. crim. n. 7. semper enim præsum-
ptio bona & honesta sumenda est, ut delictum
evitetur. L. merito 51. ff. pro socio. l. si defunctus
10. C. arbit. tutel. Bart. in l. facultas. C. de jure
fisci. Bald. in l. quisquis. num. 5. Cod. si cert. pet.
Gœdd. 1. Confil. Marpurg. 28. numero 206. Unde
etiam præsumptionibus contraria i concurren-
tibus illa non modo capienda, quæ delictum
excludit. Roman. conf. 68. visis mihi. num. 8.
Grammatic. conf. 31. num. 11. Bertazol. 1. confil.
decif. conf. 226. n. 5. verum etiam talis ex-
clusiva aliis inclusivis præferri debet. Rim-
nald. conf. 136. n. 15. vol. 1. Bursat. conf. 94. n. 22.
Vult. L. confil. Marp. 15. n. 24.

XVIII.

Præsumptio illa judicatur potentior quæ be-
nignior. Bart. in l. si pupille. ff. ad L. Falcid. Castr.
in l. 2. num. 7. C. qui testam. facere possit. Caccia-
lupi. in l. omnes populi. num. 39. ff. de just. & jur.
Cravett. conf. 316. num. 42. vol. 3. Vult. 1. confil.
Marp. 22. n. 71. Exemplum fit l. si pupillus 21. ff.
ad L. Falcid. Ubi cum recipiens a legatario, ali-
as debitore, duplicum ob causam recipere po-
tuerit, nempe causa adimplendæ conditionis,
& causa solvendi debitum naturale, recipere
dicitur ob causam solvendi debitum utpote be-
nignorem, ut illa deinde in falcidium imputen-
tur. Et hanc præsumptionem etiam præferri
illi, quæ facit valere actum, senserunt Jason. in l.
nominatim. in fin. de liber. & posthum. Nevizan.
lib. 6. sylv. nuptial. num. 47. vers. item in dubio.
& in simili docuit Alciat. quod in concurso du-
arum causarum illa prævaleat, quæ benignior.
in repet. l. 2. in fin. ff. ad L. Aquil. quæ adversari vide-
batur, responderet.

XIX.

Præsumptio illa validior, quæ verisimilitu-
dini magis convenit. Bald. in l. sive possidetis, in
fin. ff. ut in possess. legat. Jason. in l. si extraneus.
num. 9. ff. de condic. ob causam. Curt. jun. conf.
178. col. 1. Cravett. conf. 662. num. 22. vol. 4.
Francisc. Brun. in tract. de indic. & tortur. p.
ii. quest. ult. num. 2. cum dicit, quod illa furti
præsumptio, quæ oritur contra eum, qui noctis
tempore vistus est aliquid sub pallio gestare, ex-
tinguitur atque diluvatur ea præsumptione,
quæ nascitur, probando hunc accusatum vi-

rum bonum ac frugi fuisse, quia hæc præsum-
ptio verisimili magis consentanea. add. & An-
gel. in l. milites. C. de question. unde etiam te-
stibus verisimiliora deponentibus majorem si-
dem tribui traditus in l. ob carmen. 21. §. ult. ff.
de testib. & c. in nostra 32. eod. tit. & copiose rife.
Cravett. conf. 6. n. 56. & conf. 195. n. 10.

XX.

Præsumptio illa potentior, quia inæqualia
vitantur. Zuchard. in rubr. ff. si cert. pet. Me-
noch. de præsumpt. diit. quest. 29. num. 16. Vult.
1. Confil. Marpurg. 22. num. 73.

XXI.

Ex præsumptionibus condemnatio sequi
potest. cap. afferte 2. de præsumpt. Bald. in l. qui
cunque. num. 25. C. de serv. fugitiv. Alex. conf.
60. num. 1. lib. 2. Brun. de indic. & tortur. p.
i. quest. 4. num. 7. Cravett. conf. 73. n. 29. Gram-
matic. confil. 22. n. 14. etiam in delictis occuliti
& quæ sunt difficilioris probatio. Marfil. conf.
44. num. 8. Paris. conf. 57. num. 33. & conf. 75. n.
16. Justin. Bond. conf. crimin. divers. 54. num. 34.
lib. 2. Paul. Merend. in verba eadem confil. go. num.
27. lib. 2. Clar. in practic. §. fin. quest. 20. ver.
fucus ramen ad fin. Mafcard. de probat. lib. 1.
concl. 495. num. 4. & concl. 459. n. 16. & concl.
451. n. 10. Menoch. 1. de præsumpt. quasi. 40. n. 13.
Nicol. Moron. de fide Treug. & pace. 9. 186. n. 7.
Gabr. 1. de probat. concl. 1. n. 30. Brunor. a Solem
suo confil. crim. n. 7.

Declarat (1.) dummodo indicia & præsum-
ptiones sint indubitate. (2.) procedat quoad
poenam extraordinariam, scimus quoad ordinariam.
Farin. in tit. de reo confessio & concilia
quest. 86. num. 33. & i. confil. crimin. 33. in add. lit.
1. Carrer. in pract. criminal. in tract. 3. de homi-
cid. Brun. de indicis & tortur. part. 1. quest. 4.
num. 13. ad fin. vers. advertendum. tamen. Tira-
quell. de pen. caus. 27. num. 1. & seqq. latifundia
Mafcard. de probat. concl. 1221. n. 35. Anton. Go-
mez de delict. c. 3. de homicid. num. 45. & ibi So-
arez in addit. lit. I. in verb. eleganter. Capit.
decif. 126. num. 15. Monticell. reg. crimin. n. 1. n. 11.
& 25. Petr. Plac. in Epit. delict. cap. 14. num. 3. in
fin. Diaz. reg. 370. in princ. & i. ampliat. cum
in extraordinariis poenæ delictorum plerum-
que temperantur. Gigas in tr. de crimin. les. Ma-
jestrat. prob. quest. 24. num. 4. Innocent. in cap.
quia verisimile. num. 2. vers. notatamen de præ-
sumpt.

XXII.

Præsumptio non cadit super certo, sed incer-
to. gloss. in L. unic. §. accedit. verb. præsumptio.
C. res inter alios acta non noc. & in l. sive possidetis,
cum ibi not. per Dd. C. de probat. Farin. 1. confil.
91. n. 7.

XXIII.

Præsumptio violenta admittit probationem
in contrarium. gloss. ult. in fin. extr. de presby.
non baptizand. ac sufficit ad condemnationem,
quia pro certitudine habetur. c. literis 12. & seqq.
extr. de pres. c. adferre 2. extr. eod.

XXIV.

Præsumptionem causat executio sententia.
cap. suscitata. 6. extr. de restitution. in integr.

XXV. Pra-

XXV.

Præsumptionem elidit juramentum cap. ult. extr. qui matrimon. accusar. poss. unde si præsumptione sit contra aliquem, quod malitiose proponat exceptionem, juramentum debet præstare, quod malitiose eam non proponat. cap. literas 13. extr. de restitut. spoliat.

XXVI.

PRÆSUMPTIO cedit veritati, quia veritas prævalet præsumptioni. l. nuptura filio 57. ff. de jure dotium. l. fin. in. princ. ff. quod metus causa. l. cum de indebito 25. ff. de prob. l. in rebus 30. Cod. de jure dotium. Socin. conf. 164. col. 5. vers. sed ad banc objectionem. num. 10. volum. 2. Paris. conf. 29. n. 44. lib. 2. Roland. à Valle conf. 99. n. 11. lib. 1. Surd. conf. 7. n. 61. & conf. 16. n. 22. & conf. 28. num. 110. & conf. 37. num. 17. & conf. 80. n. 19. & conf. 423. num. 12. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 612. per totam. Menoch. conf. 86. num. 106. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 832. num. 15. & c. 909. n. 23. Carp. zov. part. 2. confitut. 2. defin. 8. num. 5.

XXVII.

PRÆSUMPTIO una tollit aliam. l. Divus 7. ff. de in integr. restit. l. quidam testamento 30. ff. de vulgari & pupill. substit. l. 1. C. qui & aduersus quos. l. fin. C. de Instit. & substit. c. tuam 26. de sponsal. cap. afferre 23. de præsumpt. Hippo. conf. 8. n. 6. Tiraquell. in l. si unquam. verb. donatione largitus. n. 150. C. de revocand. donat. Menoch. remed. 15. recuper. num. 353. & n. 387. & de arbitr. lib. 1. quest. 76. n. 19. & conf. 101. n. 55. & conf. 343. n. 38. & de præsumpt. lib. 1. pres. 30. Maillard. de probat. conclus. 405. n. 5. & conclus. 882. n. 15. & conclus. 1147. n. 27. & conclus. 1224. & conclus. 1377. n. 73. cum seqq. Surd. conf. 361. n. 35. Valasc. de partitionib. c. 38. n. 9. Farinac. in praxi criminal. part. 3. quæst. 86. num. 102. cum seqq. & part. 4. conf. 102. n. 49. Benedict. & Gid. in repet. l. ex hoc jure ff. de justitia & jure part. 1. cap. 11. n. 47. idem Surd. conf. 16. n. 23. & conf. 31. n. 49. & conf. 69. n. 36. & conf. 80. n. 21. & conf. 383. n. 25. & conf. 486. n. 15. Stephan. Gratian. d. tom. 5. c. 824. n. 6. & 14. & c. 967. n. 14. Alex. Trentacinq. conf. 19. n. 10. p. 1. & conf. 37. n. 6. & 11. eadem p. 1.

XXVIII.

PRÆSUMPTIO fortior tollit debiliorem. d. l. Divus 7. ff. de in integr. restit. l. non solum 67. ff. de ritu nupt. late Menoch. de præsumpt. lib. 1. pres. 30. num. 1. cum seq. & lib. 6. pres. 64. n. 46. & conf. 22. n. 22. Surd. conf. 94. n. 61. & conf. 112. n. 73. & conf. 311. n. 79. & conf. 535. num. 5. Stephi. Grat. tom. 4. cap. 611. n. 33. & cap. 650. n. 33.

& cap. 657. n. 33. [Semper enim præsumptio minor & infirmior cedit majori & validiori. cap. literas 14. de presump. gloss. in cap. transmiss. de for. compet. & in cap. Michael de fil. presbyt. Bart. in d. l. Divus. & in l. transactionem. C. de transact. Dec. in c. quoniam. n. 8. de offic. deleg. Jason. in l. jam hoc jure. col. 2. circ. fin. ff. de vulg. & pupill. substit. Alciat. de pres. reg. 1. pres. 9. n. 16. & resp. 269. n. 2. Curt. jun. conf. 35. n. 6. & conf. 103. n. 22. Cravett. conf. 145. n. 11. & conf. 149. n. 17. Grat. conf. 54. num. 40. vol. 4. Bursat. conf. 15. num. 22. lit. c. & conf. 340. num. 34. lib. 3.]

XXIX.

PRÆSUMPTIO una cedit pluribus, l. 3. §. 1. ff. de testibus. l. cum de indebito 25. in princip. ff. de probat. autb. itaque C. communia de success. Surdus conf. 1. num. 60. & conf. 94. num. 61. & conf. 313. num. 51. & conf. 383. n. 25. & conf. 429. n. 28. Sigismund. Scaccia de commerc. §. 1. quest. 1. n. 529. [Et pauciores vincuntur & tolluntur à pluribus, Autb. de consanguin. & uterin. fratrib. cap. 1. de Treug. & pac. Baldus in l. filium. n. 2. ff. de bis qui sunt sui vel alieni juris. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 37. n. 9. Decius conf. 470. n. 10. Socin. jun. conf. 59. n. 10. vol. 2. Cravett. conf. 145. n. 11. vol. 1. Gratian. resp. 55. n. 39. vol. 1. Bursat. conf. 19. n. 27. lib. 1. & conf. 272. n. 7. lib. 3. cum fortius probent plures, quam una, c. illud n. de præsumt. Welenb. 1. conf. 4. num. 30.]

XXX.

PRÆSUMPTIONES cestant in claris, Anton. Monachus Florent. decis. 51. num. 49. [Præsumptionibus enim non est certandum, quando habemus veritatem ab ipso judice detectam, l. cum de indebito 25. §. 1. ff. de probat. cap. quicunque 5. distinct. 81. Farinac. 1. conf. crimin. 77. n. 28.]

CAP. XC.

Præsuppositum.

Axioma I.

Præsupposito subducto, dispositio quoque subducitur, cap. si Papa 10. de privil. in a. Clement. si summus 4. de sentent. excommunic. Alexand. conf. 126. Visit. his omnibus, de quibus in themate. lib. 5. Et qui loquitur præsupposito, videtur loqui conditionaliter, Jacobus Menochius conf. 175. Judicis munus. num. 2. in princip. & vers. Et primò, cum allegatis. Decius conf. 644. num. 15. Decianus respon. 1. num. 16. volum. 1. Pantchmannus 2. practic. quæst. 21. num. 64. Sixtin. 2. conf. Marpurg. 14. n. 136.

II.

Præsuppositum semper in quacunque dispositione est verificandum, per tradita à Decio conf.

conf. 251. n. 1. Natt. conf. 343. num. 2. Bero. conf. 120. num. 9. lib. 3. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 14. n. 136.

CAP. XCI. Præteritum.

Axioma I.

De præterito in præsens præsumitur, *l. non omnes* 5. §. à Barbaris 6. ff. de re milit. cap. *semel malus* 6. de R. *l. in 6. Castræ* in *l. non ignoravit*. *C. ad exhibend. & in l. ex persona. num. 5. C. de probat.* *Felin. in cap. in præsentia. num. 28. de probat.* *per text. in l. sive possidetis 16. C. de probat.* *Carpzovius p. 1. confit. 29. defin. 8. n. 7. Vult. 1. conf. Marp. 15. num. 90. & conf. 22. num. 44.* ut si quis rem habuerit, præsumitur etiam nunc habere, *l. si quis ex Argentariis 6. §. ult. de edend. Donell. 25. comm. 4. Reinking. lib. 1. class. 2. cap. 2. num. 58.*

Ut autem hæc regula procedat, requiruntur duo extrema, nempe præteritum verum, & præsens possibile: ita, verbi gratiâ, qui tempore præterito fuit subditus, adhuc subditus esse, præsumitur. *cap. præterea 10. de transact. & qui certæ olim fuit voluntatis & opinionis, ejusdem adhuc esse præsumitur, l. eum qui voluntatem 22. ff. de probat. l. cum 32. de donat. inter virum & uxori. Menoch. de præsumpt. 6. præf. 37.* & qui olim possidebat, possidere adhuc de præsenti præsumitur, *Gloss. Bart. & Dd. in d. l. sive possidetis. C. de probat.* *Mascardus de probat. conclus. 1105. vol. 3. ratio.* quia quilibet in eo statu & conditione manifile intelligitur, in quo ante fuit, *l. si cui 7. §. iisdem 2. ff. de accusat.* Unde, sicut qui *semel bonis moribus prædictus fuit*, præsumitur adhuc esse, ut supra *lit. B. c. Bonus.* ita etiam quem perseverare in malo, in quo fuit irretitus, dictum fuit *supr. lit. M. cap. Malus.* Quam regulam tamen fallere in iis, qua solo temporis cursu mutantur, tradit Hilliger. 21. *Don. En. 10. Z. ex Farinac. & alii A. Barbos. in loc. argument. 85.* itidem ex præfenti circa præteritum præsum patet *ex l. si tamen 48. §. qui 3. de adilit. edict. l. si ut certo 5. §. custodiā 5. ff. commod. cap. cum per bellicam 34. 1. q. 14. Menochius 1. de præsumpt. quest. 19. num. 6. quæst. 24. num. 37. cum seqq. Goedd. 2. conf. Marp. 28. num. 185.* Præsumimus enim à præsenti in præteritum, cum tempus præsens connexitate in quandam habet cum præterito, maximè in his, quæ contendunt ad non esse, ut voluit Bart. *ad l. ex persona circ. fin. vers. primo casu C. de probat.* Menoch, *l. de præsumpt. q. 24. n. 41.* si quidem potest concurrere cum naturali veritate antecedentis, ac se hoc tempus præsens ad præteritum habere potest, ut finis ad principium. *Goedd. 3. conf. Marp. 33. num. 311.* ita ex præsenti possessione in præteritum præsumitur; donec contrarium liquido probetur, & qualis nunc reperitur præsens status, talis etiam intelligitur antea fuisse, quamdiu ex contraria sufficienti probatione non apparet veritas alterius status præcedentis, *l. ex persona 3. ibique gloss. C. de probat.* *Bart. in l. Cel. f. num. 22. de usucap.* *Zafius conf. 6. num. 13. vol. 2.* ubi contendit in remotissima etiam tempora.

sufsum versum ex præsenti possessione aliquid præsumi durasse. Ita ex consequenti vita generere colligitur conditio vita ante acta, *l. si qui 34. ibidemque Bald. C. ad Leg. Jul. de adult. & ex actu subsequenti arguitur præteritus, ut ait Alexand. conf. 15. in fin. vol. 7. ita qui nunc non est solvendo, præsumitur antea quoque solvere non potuisse, *l. ex persona 3. C. de prob. & qui nunc est hereticus, arguitur etiam antea hereticum fuisse, Alberic. de Rosat. in l. enim qui bona, ff. de jur. sive Vult. 1. conf. Marp. 15. num. 145.**

II.

De præterito præsumitur ad plus præteritum, *cap. quia 10. disf. 28. l. quicunque 3. & ibi Bartolus num. 10. Cod. de Epoch. publ. Dd. in l. cum de in rem. ff. de usuris. Panormitanus in cap. literis. colum. 2. de præsumpt. Specular. in tit. de præsumpt. vers. sed pone. Cæpoll. conf. 96. num. 13. lib. 1. ubi concludit, id quod ab annis quadriginta in loco antiquo observatum fuit, & quidem in remotissima tempora sursum versum durasse, *l. si arbitr. 28. ibique gloss. ff. de probat.* *Bald. in cap. causam de prescript. quem lequitur Zafius d. conf. 6. num. 13. vol. 2.**

III.

De præterito præsumitur etiam in futurum, *l. sive possidetis 16. ubi Bart. Bald. C. de probat. cap. mandata 6. cap. scribam. 9. extr. de præsumpt. Alciat. reg. 3. præf. 25. in pr. Francisc. Nicom. ad rubr. ff. de nov. oper. nunc. n. 11. Regn. Sixt. 2. conf. Marp. 13. num. 15.*

IV.

Præterita non sunt juvanda, *Nov. 78. in fin. Epilog.*

CAP. XCII. Prætextus.

Prætextus & cause differunt, *Polyb. lib. 3. Alberic. Gentil. lib. 1. de jur. bell. cap. 19. Tacit. 4. hist. ibi. Libertas & speciosa nomina prætextuntur, nec quisquam alienum servitium & dominationem sibi concupivit, ut non eadem flavocabula usurpare, Suetonius in Julio Cesare. Prætextum quidem illi civilium bellorum hoc fuit, causas autem alias fuisse opinantur, cap. 30.*

CAP. XCIII. Prævaricatio.

Axioma I.

Acceptio nummorum est prævaricatio veritatis, *c. quare illæ 66. caus. 11. q. 3. unde nec prævaricatores fidei ad testimonium dicendum admittuntur. c. non potest 2. quest. 7.*

II.

Prævaricationes de facili incipiunt pro Legibus observari, nisi celerrime comprimantur, *cap. mala 3. disf. 8.*

III.

Prævaricatio ineptè dicitur, cum puella voluntatis castitatis contemnit, *cap. puella 8. 20. q. 1. rectius prævaricari definitur, vera crimina abscondere, cap. si quem 8. §. notandum 2. q. 3.* Non etiam est prævaricatio, incuti & temerarii jurementi emendatio, *c. definitio 17. 22. q. 4. conf. que ad ill. tit. d. racem. crim.*

CAP.

CAP. XCIV.

Præventio.

Axioma I.

In pari causā potior est is, qui prævenit. Hoc in tantum verum, ut is, qui prævenit, metallodinas alicubi querere, Domino fundi præponatur, fodiāque effosoris propriæ fiant. Perez. C. de Metallar. num. 25.

II.

In officiis deferendis locum habet præventio. Brunnen. ad l. i. C. quemadmodum. civil. muner. vid. tamen l. 17. §. 4. ff. ad municipal.

III.

Præventioni non est locus, cum una causa major est alterā, l. contra papillum 54. §. is qui ad maius 1. ff. de re judic. Bart. in l. 2. §. ult. n. 2. ff. de custod. reor. Oldrad. conf. 234. Factum tale est. Decius in c. cum parati. de appell. Menoch. 2. arb. jud. cas. 232. n. 18. & seqq.

IV.

Prævenientis processus facit silere processum præventi, l. 7. ff. jurisdict. Quotiescumque enim duo judices separatae jurisdictionem habentes possunt procedere, tunc semper locus est præventioni, l. pen. ff. de petit. hered. Gail. 1. obser. 29. num. 4. Ludovic. Roman. conf. 412. incip. Pro habenda substantia. num. 4. Wurmbser. 1. obser. præc. tit. de ius vocand. conclus. 19. Vult. 1. conf. Marp. 6. n. 38. tum ne lis in alio, quam ubi excepta, terminetur loco, l. 30. ff. de judic. tum ne causa continentia dividatur, l. nullio. C. de judic. c. 1. de caus. poss. & prop. c. 1. de sequestr. poss. quod procedere & in criminalibus auctor Carpov. p. 3. quæst. iii. num. 99. Ideoque si reus fuisser punitus in uno loco prævento, domicili vel ubi deprehensus est, tum amplius ab alio judice delicti puniri non poterit, & vice versa, cum nemo ob unum idem delictum duplicita poena afficiendus sit. Fatinac. in prax. crim. lib. 1. tit. 1. quæst. 7. n. 52. per l. si quis posse quām. 7. ff. de judic. l. pluribus 32. l. si quis qui Stichum 60. de procurat. l. qui prior. 29. de judic. l. si pluribus 107. ff. de leg. at. 1. cap. proposuisti 19. de foro compet. cap. & debitis 59. extr. de appellat. cap. si duo 6. de procur. in 6. cap. si quis ius 46. de Elect. in 6. Johan. Damhoud. in praxi rerum criminalium cap. 3. num. 1. Egidius Boff. in tit. de foro compet. num. 39. Speculat. in tit. de rescript. §. ratione autem causa idem quod sublatum.

Limita I. nisi præventio sit fraudulenta & affectata, seu à reo procurata. Bald. in l. si servus plurium. §. pen. ff. de leg. 2. Farin. d. q. 7. n. 64.

Limita II. nisi prior processus fuerit illegitimus, aut nova supervenerint indicia, adversus reum alibi jam absolutum, vel non satis punitum. Egidius Boff. in tit. de foro compet. num. 102. Bart. in l. 2. §. ult. num. 3. ff. de custod. reorum.

Limita III. si una causa alterā sit major, l. contra papillum §. is qui ad maius 1. ff. de re judic. Bart. in l. 2. §. ult. num. 2. ff. de custod. reor. Oldrad. conf. 243. Factum tale est. Decius in cap. cum

parati. de appellat. Menoch. 2. arb. judic. cas. 232. num. 18.

Limita IV. quando citatus esset contumax, vel quando quidem comparet, sed de præventione non exciperet, vel quando in prejudicium jurisdictionis verteretur, de quibus Gail. d. obser. 29. in fin. & Socinus in d. c. proposuisti num. 19. & seqq.

V.

Prævenire melius est quam præveniri, præsenti nascenti malo occurrere, quam post vulneratam causam remedium querere. l. i. C. quando licet unicuique. l. ult. C. in quib. caus. res. non est neque.

CAP. XCV.
Pragmatica sanctio.

Pragmatica sanctio est confirmatio ab Imperatore facta, c. i. ibique gl. ext. de rer. permitt. c. ea enim 2. §. sed & permittare 10. q. 2. Ita alii: Tu vide l. 8. C. de LL. l. ult. §. pragmatis 1. C. de divers. rescr. & pragm. sancti, ibique Tuldien. num. 3. Dillingens. cap. 5. de compos. pac. n. 13.

CAP. XCVI.
Preces.

Axioma I.

Preces veritate niti debent, l. 3. l. 4. l. 5. Cod. fi contr. ius vel util. publ. Omnibus enim mandatis inest clausula, si preces veritate nitanur, cap. 2. de rescript. Canonistæ communiter in cap. super literis eod. tit. ibique gloss. verb. literas. Felin. latè in l. universe 7. C. de divers. rescript. l. si legibus. C. si contr. ius vel util. publ. Gail. 1. obser. 14. num. 1. Unde & precator mendax imperatis carere debet, c. sedes. c. si quando 15. extr. de rescr. c. super eo 2. extr. de crimin. fals. l. 2 l. 3. l. 4. l. 5. C. si contr. ius vel util. publ. Goedd. 2. conf. Marpurg. 28. num. 29.

II.

Precibus frustra imperatur, quod à jure communi conceditur l. i. C. de thesaur. l. Imperatores 30. ff. de rebus auctor. judic. poss. facit l. nemo 3. C. de Episcop. audi. nt. Bertrandus conf. 154. num. 147. Bertazol. lib. 1. consultat. decif. confl. 76. num. 10. Arnulfus 2. polir. 2. sect. 7. num. 58. frustra enim ab homine desideratur quod per legem competit. Surd. decif. 373. n. 18. & decif. 123. n. 11.

III.

Preces majorum sunt mandata, Glossa in l. i. §. 1. ff. quod iuss. Bald. in l. si mandator. ff. quod cum eo qui. Preces enim superioris habentur pro iussu & coactione. Socin. conf. 263. n. 8. vers. faciat. vol. 2. Pacian. conf. 54. num. 59. Hinc Tyranni preces præcepta esse, non preces, dixerunt Gail. 2. obser. 93. num. 20. post gloss. in l. 1. verb. quemadmodum quod iussu. Welsenb. in parat. ff. quod met. caus. adeo ut ex inferante justum. merum. Decius conf. 219. numer. 1. quis preces dicuntur armatae, Menoch. 2. arb. quæst. cas. 461. n. 22. Unde & quoad actus rescissionem tales preces importunæ metui æquiparantur.

(N) Inno-

Innocent. in c. petitio. in princ. extr. de jurejur. Cachetan. decis. 179. num. 4. vers. secundo presumitur. Decian. cons. 32. Quod donatio. num. 20. vers. septima non conjecturam vol. 3. Rom. in l. si ob turpem. num. fin. de condit. ob turp. caus. Pacian. d. cons. 54. n. 60. Quin imo & preces solas officia erga subditum inducere justum metum, quando tales sint, qui sacerdos solent in subditos tradit Abb. in c. insinuante, in fin. & ibi gl. qui cl. vel vorcent. & post eum Marant, in quest. legali. disp. 6. n. 16.

IV.

Multa, quae ad preces data irrita sunt, si dentur motu proprio, stabilitatem habent. Brunnum ad l. 1. C. de petit. bon. sublat. n. 4.

CAP. XCVII.

Pretium. Aestimatio.

Axioma 1.

Pretium qui petit, videtur approbasse venditionem, l. quidam 12. ff. de Evid. Carpzov. part. 2. const. 11. defin. 31. num. 6. Est enim pretium nota emptionis & venditionis, Gloss. in l. apud Celsum §. si cum legitima de dolim ali except. Bald. in l. ex conventione. C. de paci. & l. cum dorem. n. 2. de jur. dot. Jafon. in l. 1. num. 23. de C. jur. Emphyt. Decius in l. imaginaria. num. 1. de Reg. Jur. & ibi Cagnol. Alciat. in l. 2. in princip. de rebus credit. Tiraqueli. de retrah. consanguin. §. 1. gloss. 2. num. 1. Fabian. de Monie in trad. de jas. Emphyt. quest. 2. ad fin. Paris. cons. 82. num. 7. & cons. 73. n. 10. vol. 3. Socinus jun. cons. 31. num. 3. & 8. vol. 1. Jafon. cons. 45. num. 3. vol. 1. Marsil. sing. 103.

Amplia: non solum qui petit, sed & qui recipit pretium, contractum impugnare non potest. Welenb. 2. Consil. 65. n. 16.

II.

Pretium justum est, quod pretio pinguiori non superatur, l. 1. ubi Bald. Salicet. C. comm. divid. Carpz. p. 3. consil. 15. defin. 40. n. 3.

III.

Pretia rerum non ex affectu nec utilitate singularum, sed communis hominum consuetudine funguntur. l. pretia rerum 63. in fin. ff. ad L. Falcid. l. si servum 33. ff. ad Leg. Aquil. Covarr. 2. var. resolut. cap. 3. num. 4. Gedd. 1. consil. Marp. 27. n. 217. Carpzov. p. 2. const. 49. defin. 2. num. 6. & part. 2. const. 33. defin. 5. num. 1. Non enim ex momentis temporum, nec ex ea, qua raro accidit, caritate pretia constituantur, d. l. pretia. Regner. Sixtin. 2. consil. Marp. 12. num. 90. nec iusta pretia ex emptione praterita, sed ex praesenti constituantur. l. 3. §. Divi 5. ff. de jur. fisc. vid. Dianer de justo rerum pretio. q. 2. pag. 14. & seqq. Ex tempore traditionis inquit Welenbec. consil. 91. num. 11. Colleg. Juridic. Argentor. de usu fruct. car. rerum que usu consum. tb. 6.

IV.

Pretii quantitas (nempe iniqua) est argumentum dolii, & presumitur simulatio, si pretium sit exiguum, l. per diversus 22. C. mand. l. 8. §. 10 ff. de transact. Gail. 2. obs. 7. n. 14. Carpz. p. 3. consil. 24. defin. 15. n. 5.

V.

Aliud est pretium, & aliud res ipsa, l. 42. §. 1. ff. de usu fr. l. nemo 82. in princ. de V. O. l. fundum 28. de Novat. l. 48. §. ult. de furt. verbi gratia, qui ex uno testamento aestimationem seu pretium habet, ex altero rem petere non prohibetur, s. si res. Inst. de Legat. l. 34. §. 1. de leg. 1. l. 66. §. 1. de leg. 2. Imo pretium qui accipit, rem ipsam accepisse videatur, uti habet textus expressus in l. quia qui pretium 39. ff. de usu fr. l. 54. de jur. dot. Quod procedit maximè, si contrahentes tacite vel expresse in id consentiunt, ut pecunia succedat loco rei, Hottoman. apud Befold. consil. 20. numer. 106. Sed hanc regulam per omnia veram non esse, monent Hottomanus & Bachovius ad §. 8. res aliena 6. Inst. de Legat. Licit enim re ipsa omnino continetur etiam aestimatio; non tamen vicissim aestimatione res eodem modo continetur, siquidem affectio etiam ad rem esse potest, etiam ultra aestimationem.

VI.

Pretium succedit loco rei, l. si & rem 22. ubi gloss. ad verb. qui potest. ff. de petit. hered. l. sed esti lege 28. §. 1. l. si possessor 23. §. 1. ff. eod. l. Imperator 72. §. ult. de legat. 2. l. 55. de donat. int. vir. & uxor. Dd. in l. venditor ex hereditate 21. de hered. vel act. vend. Masver. in pract. tit. de societ. §. nominat. Surrogatum enim sapit naturam surrogati, l. si enim 10 §. qui inforiarum 2. ff. si quia caut. in judic. sif. Everh. in loc. à vi surrog. per rot.

Declarata, cum demum procedere, si ipsa res debita sit, vel ejus existat, aut certè ejus esse vel fieri debeat, qui petit, iure peti possit, atque ita illius rei nomine actionem pariter habeat, l. 14. vers. quia videtur. ff. de V. S. ibidemque gloss. l. 80. §. 1. ff. de furt. l. si gregge 22. l. gregge 21. delegat. 1. l. planè 38. §. 22. ff. de petit. hered. d. l. Imperator 70. §. fin. de legat. 2. l. res in abtem 42. ff. de jur. d. l. venditor. 21. ff. de hered. vend. l. mater. 3. Cod. de rei vindic. l. vinum 22. ff. de reb. cred. l. si ex legati 23. ff. de V. O. Cost. ad l. 22. de perit. hered. Goed. ad l. 14. de V. S. num. 17. & 1. consil. Marpurg. 25. num. 132.

Limita regulam alter locum non habere, nisi in judicis universalibus, ut dicunt Bart. in d. l. si & rem. vers. oppono quod pretium. num. 1. ff. de petit. hered. Cyn. in l. mater. col. 2. vers. 1. C. de rei vindic. Jafon. in l. si eum. n. 4. vers. & est talis. col. 2. in fin. ff. cert. petat. Tiraquell. de retrah. lignag. §. 32. gloss. 1. num. 21. vers. quod autem traditur. quia universitas comprehendit omnia bona, deoque sive res, sive pecunia extet, nihil interest. Ita pretium succedere loco feudi, dixit Henning. Goeden. consil. 7. de pret. rei feudal. n. 29. & seq. per text. 2. F. 25. licet aliud videatur Cothma. resp. 2. n. 308. & Carpz. P. 3. Consil. 30. def. 1. quia universitas quædam putatur. Panormitan. in cap. tum seculum. num. 1. de jure patron. item quod universalia jura, jurisdictionum, venationum & similia complectatur, Jafon in l. 3. num. 30. Cod. de edend. gloss. in l. quod dicitur 5. verb. sed doct. de impens. in rem dotal. fact. idem obtinere & in dote, post gloss. in l. Labeo 114. verb. pretium. de V. S. tenet Alexand. consil. 4. videtur. num. 23. vol. 2. per l. res que dorem 42. de jur. dot. l. si

ex lapidicinis 33. cod. tit. utpote quæ universalis perhibetur. *Gloss. in d. l. quod dicitur 5. vers. sed datis.* Vide tamen & Argent. art. 418. *confvet. Brit. an. gl. 1. num. 13.* & de petitione hereditatis parens ex d. l. si & rem. ff. de perit. hered. cum similibus summa allegatis. Unde cur pretium in judicis singularibus non succedat loco rei, facit præcipue id, tum quod in illis pretium & res adeo sint diversæ, ut interrogatus, an habeat rem, possit negare, licet habeat ius pretium, *Baldus in l. co. gi. col. penult. C. de petit. hered. Jason. in l. si cum serrum. num. 6. ff. si cert. petatur; tum quod pretium ex re furtivâ bonâ fide acceptum non sit furtivum. l. 48. ff. de furt. tum etiam quod regulariter res empta ex pecunia mea, mea non dicatur. l. si ex ea 6. C. de rei vindicat. Pacian. 1. cons. 35. n. 31. l. venditor 21. ff. de hered. vendit. l. si quis uxoris 2. & si Titius 17. & l. qui vas 48. & fin. ff. de furt. l. 38. ff. de noxal. alt. l. 7. & l. in fin. qui pot. in pign. Carpzovius p. 3. confit. 30. defini. 1. & p. 4. confit. 40. defini. 9. num. 4. Reiger. in voce surrogatum. Gifanius ad l. 82. de V. O. nisi in cibis, quos notavit Bartholom. Socinus in tract. de fallent. reg. 371. quibus addit. & tres speciales casus, qui notantur à glossa in l. 1. C. si quis alteri vel sibi. verb. constitutam. *Wesebn. 2. cons. 79. n. 13.* Licet igitur Nebelkræ decis. 10. p. 140. id plane negare videatur, dum inquit: Verum non esse præsuppositum illud, quo ex re quapiam factum, naturam & qualitatem ejus rei indicere potet ex emplo. l. qui vas 48. & ult. de furt. l. 7. & ult. qui pot. in pign. l. ex pecunia 12. C. de Jure. dot. itemque Bartol. Carpz. 5. responsor. 47. num. 14. Textus tamen in l. si mater. C. de rei vindic. contrarium demonstrat. Confer Johan. Cephal. 1. cons. 20. incip. ususfructus f. abilium, num. 10. ubi exp̄s in rebus particularibus, quod ibi pretium in locum rei nequaquam veniat, limitat.*

VII.

Non tam valor & pretium rei quam emolumentum spectandum est. Hinc onera non solvant secundum fundorum valorem, sed eorum utilitatem; & quando bonis cedens opponit beneficium competit, non ad valorem rei sed ad emolumentum est spectandum. *Brunnen. ad l. 2. C. de pred. & omn. reb. Navic.*

VIII.

Nemo tenetur viliori sed justo pretio res suas venales vendere. l. 2. C. de fid. haf. igitur nec ipsi Decuriones aut Magistratus viliori pretio frumentum patriæ sue præstare coguntur. l. 5. ff. de admin. rer. ad civit. pertin.

Limata: eo tempore, quo est magna rerum virtualium inopia, incole cogi poslunt res necessarias viliori pretio vendere, ut subveniantur pauperibus. *Perez. C. ut nem. lic. in coem. numer. 5.*

Declara Axioma, ut justum pretium sit, non quantum ab aliis offertur, sed quod taxatum est a principe vel senatu; hodiè enim in benè constitutis Rebus publicis rebus, quarum quotidianus & necessarius est usus, pretium justum imponitur a Magistratu habita ratione temporis & loci, non vero arbitrio mercatorum commit-

titur, ne pretia in immensum excrecent. *Perez. d. l. n. 5. 6.*

IX.

Premium debet esse certum, maximè in venditione. *Gail. Lib. 2. Obs. 13. n. 6.* cōque non declarato contractus est nullus. *DD. in l. generaliter 78. ff. de R. J.* neque instrumento emtionis creditur sine certa pretii quantitate. *Wesebn. Vol. 1. Cons. 12. n. 96.*

Limita, quod premium certum esse debeat in quantitate; nam si qualitas certa non sit expressa, intelligitur moneta usualis. *Myns. Cent. 4. obs. 15.*

CAP. XCIX.
Primogenitus, Primordium, Primum.

Axioma I.

Primogenitus appellatur, qui primo natus est, quamvis nullus sequatur, c. *Joseph. 5. extr. de V. S.*

II.

A primordio tituli posterior formatur evenitus, l. regula 9. & fin. vers. ut licet ff. de juris & facti ignor. l. 76. ff. de rei vindic. unic. Cod. de imp. tuvat. descript. l. qui id quod 33. ff. de donat. l. clam. 6. de acquir. possess. Harprecht. ad §. 1. num. 85. Infr. de injur. Alciat. in tract. de presumpt. reg. 2. praf. 24. num. 1. Cravett. cons. 91. num. 9. Cephal. cons. 156. n. 3. Surdus cons. 202. num. 16. lib. 2. Consil. Arg. cons. 104. num. 103. Vult. 1. cons. Marpurg. 12. num. 43. ratio, quia postea factum presumitur in ejus executionem, quod factum erat prius, atque ita declarans nihil de novo addit, sed id, quod est, demonstrat, l. heredes palam. 21. §. si quid post l. ff. quae testament. fac. poss. Vult. 3. cons. Marp. 21. numer. 204. Nec obstat, quod Pantelchim. 2. quest. 22. numer. 50. scribit, primordium tituli non formare exitum subsequenter, quando aliquid supervenit, quod primordio & origini contractus derogavit. Nam tale aliquid superveniente probandum est, non ex solo cursu temporis, quippe quod ab obligationem inducendam per se inidoneum est, l. obligationum ferè 44. de O. & A. sed alius ex causis iustis & legitimis, Bart. Socin. 1. cons. 131. num. 7. Ernest. Cothim. 2. resp. 79. num. 97.

III.

Primum quod est, aliud ante se habere non potest, Jason. in l. rescripta. num. 2. l. fin. num. 3. C. si contr. jus vel util. publ. Primo enim nihil esse prius, ex §. nos vero 2. ff. de concept. probat Ar. n. 1. de Majest. c. 2. n. 2.

CAP. XCIX.
Princeps, Rex, Imperator.

Axioma I.

Princeps est pastor, qui pro grege excubat. (N) 2. Hier.

Hier, Alban, *de potest. Papæ. p. 1. num. 43.* Mordest. Pift. *conf. 9. num. 10. lib. 2.* Sicut enim pastores suas foveat, ita & Princeps suis subditis pastoris vice esse, eosque cunctis in necessitatibus tueri tenetur, *c. cum Apostolus 6. §. sustinemus. extr. de censibus.* Lucas de Penna in *l. unic. col. 2. C. de superindict. Gail. 1. obf. 17.* Coler. *de process. exequi. c. 9. num. 58.* Pruckman. *conf. 28. n. 70.* Unde & pater vocatur communis, qui filios placido finu foveat, Baldus *conf. 410. num. 5. lib. 5.* Natt. *conf. 445. num. 6.* Cravett. *conf. 933. num. 25.* quomodo Xenophon, in *Cyropaedia*, bonum principem à bono patre nihil differre dixit. Menoch. *conf. 1. num. 157.* Reincking. *de Reginin. secul. & Ecclesiast. lib. 1. cl. 5. n. 47.* & velut Deus est in terris. Boer. in *tract. de Aucto. magni consil. num. 128.* cui nihil magis proprium quām humana, per quam sola Dei imitatio servatur, *l. fin.* Cod. *de donat. inter vir. & uxor.* Modit. in *§. Principum dub. 1. num. 11.* inde etiam debitores justitiae vocantur ab Isern. *§. quoniam de prohib. feud. alienat. per Lothar.* Vide & Molin. *in consuetud. Paris. §. 1. gloss. 5. num. 65.* ubi subjicit, obligationem mutuam esse inter subditos & superiores.

II.

Princeps est propter populum ejusque utilitatem, non populus propter Principem, Cic. *1. de offic. Aristot. 3. polit. 11.* Cels. Mancin. *lib. 4. de jure Principat.* Ludov. Molin. *tom. 3. p. 1. de trib. disp. 667. numer. 1.* Heig. *lib. 1. q. 19.* Garsia de expens. *cap. 21. n. 32.* Paris de Puteo de *Excess. Baron. c. 1. n. 21.* Molin. *in consuetud. Paris. tit. 1. §. 2. gloss. 3.* meminisse enim debet, Principatus non ob sui, sed ob utilitatem publicam & subditorum esse institutos, ut eleganter deducit Michael ab Aguerre *Apolog. sua part. 2. num. 224.* allegatus à Vult. *3. conf. Marp. 35. num. 141.* Quapropter Principis est, subditos in eo statu conservare, in quo reperit, *l. neminem 64. in fin. C. de decur. gl. in l. moveor. C. de serv. exportand. ubi ait: Quo statu te inventio, in tali te conservabo, idem tradit Roland. à Vall. *conf. 1. num. 104. lib. 1.* Laur. *Sylvan. conf. 1. n. 27. lib. 1.* ubi perhibet Principem, velle ea, quæ consueta sunt. Hinc Princeps consuetudine suorum subditorum ligari, eaque in territorio illo uti debere, *l. Lucius 21. §. fin. ad municipal. not.* Johan. Faber in *§. ex non scripto. Inflit. de Jure natural. gent. & civil.* Bover. in *suis sing. verb. statutum. num. 5.* Quod enim diuturna consuetudine approbat, id pro lege habetur, Bald. *conf. 318. col. 1. vol. 3.* cum sit alterum quasi jus naturale, quod transmutari non potest, idem Bald. *conf. 439. col. 5. vol. 3.* vide Mantuanum *conf. 43. n. 9. tom. 2.**

III.

Principis concessio facta simpliciter semper absque alterius incommmodo intelligitur, *cap. super eo 15. de offic. delegat. cap. quamvis 8. de re. script. in b. 1. 2. §. merit. ff. ne quid in loc. publ. l. nec avua 4. C. de Emancip. liberor. Jafon. in l. Gal. lus. §. & quid sit anum. num. 63. de liber. & poss. hum. Decius *conf. 271. num. 2. conf. 389. num. 4. conf. 544. num. 34.* Cephal. *conf. 6. num. 28.* Lau-*

rent. *Tennin. causel. 207. num. 1.* Siquidem Princeps est propter bonum, non ut oblit, sed ut profit. Alphonf. Modit. *§. Magistri dub. 1. numer. 5.* qua ratione nunquam jure altero jam quæsto præjudicare velle præsumitur, *l. nec avua 4. C. de Emancip. libert.* Bald. *conf. 327. col. 2. vol. 1. 5 conf. 363. in pr. vol. 1.* neque ejus intentionis esse, præjudicare pacis & transactionibus inter partes firmatis dixit Bartholom. Socinus *conf. 120. num. 2. lib. 4.* cùm laedere aliquem velle, de eo non præsumatur, Hypollit. de Marfil. in *sing. 440.* Consil. Argent. *conf. 2. num. 36. cum seqq. lib. 1.* Unde & malum in Princeps non potest, sed tempestas dicitur. Valsq. *1. controvirs. cap. 1. num. 20. §. 2. cap. 51. num. 65.* Hinc quando Princeps quid iniqui concederet, præsumitur ad instantiam partis, non motu proprio fecisse, *cap. si moru proprio 23. de probend. in b. cap. si quando 5. in fin. de script. & in cap. fin. eodem in b. cap. super 1. de criminis falsi. cap. 1. de religios. in b. 1. 2. Cod. de petit. bo. n. 1. ex facto 43. in princip. de vulgar. subfin. l. fin. Cod. si contra jus vel utilite. public. Gail. 1. observat. 14. num. 16. Alciatus de *præsumpt. reg. 3. præsumpt. 8.* cùm præsumatur, ut iustitia plenus omnia deliberatæ, & prout convenient, nec nisi ex justa causa facere, Mascalcius *de probat. conclus. 1227. num. 21.* Cravett. *conf. 168. num. 9.* Regner. Sixtin. *lib. 2.* Consil. Marpurg. *conf. 14. numer. 51.* Vide Gail. ubi exemplis hoc demonstrat, *2. ob. serv. 58. num. 10. §. 11.**

IV.

Quocunque jus olim omnibus de populo competiit, illud regulariter hodiè est solius principis, quia omne jus populi hodiè in principem collatum *§. 6. Infl. de Jur. Nat. Gent. & Civ.*

V.

Quicunque jus soli Principi competens sibi pertinet, ille legitimam acquisitionem probare debet, quia præsumtio est contra ipsum prætentem: exemplum est in Jure pescandi in fluminis publico. Consil. Köppen in *Uso Prud. infl. ob. 69.*

Limita, ut possit hanc acquisitionem probare vel privilegio speciali, vel etiam præscriptione immemoriali, quæ privilegio æquipollent.

VI.

Principis intentio semper intelligitur esse talis, qualis esse debet de jure & aequitate, Baldus in *c. 1. n. 3. vers. si autem non est. colum. 2. apud quem vel quos contr. feud. defin. & in l. omnes. num. 87. vers. item quia. ff. de justit. & jur. & cap. licet. n. 1. extr. de offic. judic. ordinari. Cravetta *conf. 103. Vitis. num. 14. sub vers. videamus. colum. 4.* Cephal. *conf. 468. numer. 110. vers. nec obfisit o. flatum. volum. 4.* Pacianus *1. conf. 161. num. 21.* Talis enim ea præsumitur, qualis est legum candor & rationis naturalis integritas, Gail. *2. ob. 76. n. 11.* quia ipse Lex animata in terris dicitur, *Autb. de Consul. circ. fin. gl. in l. prohibitum. de jur. f. s. Ludov. Gomez. ad §. item si quis. num. 23. Infl. de Aetionib. quod zamen iterum notabiliter vide declarantem Gail. 2. obser. 53. per tot.**

VII.

Princeps quando aliquid facit, semper præsumitur

sumit ex justa causa facere, Bald. in l. se testamento. C. de testam. Decius conf. 292. col. 2. Alciatus reg. 3. presumpt. 8.

Declaro, hoc verum esse, quando aliquid facit aut scribit motu proprio, secus ubi rescribit ad alterius postulationem; tunc enim presumptio cefsat, quia in tali casu magis presumitur ad importunitatem postulantis, quam ex sua voluntate scripsisse, ita singulariter dixit Ludovic. Roman. conf. 436. incip. quod indultum. col. 4. num. 19. & repet. l. se vero. §. de viro. num. 47. fallent. 24. ff. solut. matrim. Johan. de Mol. in l. se testamentum. vers. ultim. limita. C. de testam. Dec. in c. Ecclesiast. num. 29. secund. Lugdunens. & num. 15. secund. Venet. am impression. extr. de Confit. Mynfing. 4. obser. 8. Thom. Grammatic. decis. 65. num. 30. cum seq. & pro memorabili dicto refert Hypollit. de Marsil. sing. 6. idemque sentit & Alciat. in l. causas. in pr. C. de trans. aff. Unde quando Princeps procederet parte non citata, pro ejus aet. non presumeretur, sicut declarant Abb. inc. 1. de caus. poss. & prop. & in cap. cum olim. de re judic. Barthol. Socin. conf. 120. Memini. num. 9. vers. præterea. & vers. tertium autem. lib. 4 quin imò si princeps revocaret, quod fecit motu proprio, singulare circumventus ad id, ut probari contrarium non possit, Dec. conf. 580. col. 2. num. 5. conf. 286. col. fin. n. 8. conf. 282. col. & seq. Restaur. Caftald. in tract. de Imperat. quest. 110. Agid. Boff. in tract. crim. tit. de Princip. num. 18. & seqq.

Excipe, nisi quando aliquid rescriberet aut mandaret contra ea, qua sunt juris divini aut gentium, aut contra recessus Imperii, aut conventionem Statuum. Tunc enim non presumitur justa causa in Principe, nec libera voluntas pro tali haberet, Alciat. in tr. de presumpt. reg. 4. pref. 8. & ibid. Nic. Arelat. in annot. add. & Mynf. 4. obs. 8. qua de causa si tale rectripum contra jus divinum curreret, regulariter nullum erit, l. fin. C. si contr. jus vel uilit. publ. cap. que in Ecclesiast. 7. ibique Dd. de Confit. neque ei, quando de injunctis mandati confaret, parentum, sed bene resisti poterit, per ea quae tradit Bartolus per ill. text. in l. prohibitum. 5. C. de jur. fisc. & not. Joh. Andr. post Hostiens. in c. significamus de Confit. Dec. in l. non videntur. §. qui iussu. num. 4. de Reg. Jur. Abb. inc. si quando. col. 3. de off. deleg. idemque Dec. vol. 2. n. 8. secunda. Venet. impress.

VIII.

Principem summum decet pacata & concessiones suorum Majorum & Antecessorum observare. c. 1. de prob. ibique Aug. Bero. numer. 31. ubi ait, Principem ad hoc & naturaliter & civiliter obligari, Paul. de Castr. in l. digna vox. C. de LL. Bald. in d. c. 1. & cors. 271. Causa consilii talis est. vol. 1. Alex. conf. 16. col. pen. vers. quia. vol. 5. Roman. conf. 52. In questione Magnificorum. dub. 2. Socin. jun. conf. 16. n. 2. vol. 2. Laur. Sylvan. conf. 98. Joh. Bapt. Villalob. in suis comm. opin. lit. P. n. 323. Nam, ut gravissime dixit Bald. in cap. item si de nat. feud. Deus non subjecit Principi contractus, ex quibus obligatur, licet Leges subjecerit. Soc. jun. conf. 115. n. 11. lib. 2. siquidem

non solum Princeps, sed Deus ipse ex conventione obligatur, Bald. in l. 1. ff. de past. Panorm. in d. c. 1. not. 1. de prob. neque sua promissione potest etiam de plenitudine potestatis contravenire, Paulus de Castr. in d. l. digna. Cod. de LL. Restaur. Caftald. in tr. de Imperat. q. 111. in casu 188. Cravett. conf. 135. num. 5. Grammat. conf. 56. n. 25. cum seqq. conf. tract. meum de oblig. success. in offic. c. 5. n. 21. & seqq. Clariss. Habnissum ad Wesenbe. de consit. Pp. pag. 94.

IX.

Princeps quod non potest, id nec voluisse censendus est, Vult. 3. conf. Marp. 19. n. 51. Quia Princeps in dubio censetur habere voluntatem conformem juri, l. dignavox 4. C. de LL. & voluntas ejus talis presumitur, qualis de jure esse debet, Bald. in l. ex fact. 1. not. 4. ff. de vulg. substat. nec ut homo, sed quasi Lex animata imperat, vocaturque inde sanctissimus, in l. Titia 87. §. Lucius 4. ff. de Legat. 2. cap. Cleros. 1. dis. 21. Oldend. 1. Conf. Marp. conf. 5. num. 39. indeque in Principe tanquam fonte Justitiae constans voluntas presumitur, Gail. 2. obs. 55. n. 3.

X.

Princeps quilibet potest in suo territorio, quod potest Imperator in Imperio. Bart. in l. infamem. num. 14. ff. de publ. judic. Felin. in c. que in Ecclesiast. num. 32. exir. de consit. Alex. conf. 2. n. 9. col. 1. Caftren. conf. 34. num. 1. Socin. sen. conf. 66. num. 13. vol. 3. Socin. jun. conf. 98. n. 1. vol. 3. Curt. jun. conf. 61. num. 9. Zaf. conf. 1. num. 27. vol. 2. Schurf. conf. 18. num. 2. cent. 3. Vult. 1. conf. Marp. 16. n. 46.

XI.

De Principi potestate disputare instar facti legii est, l. disputare 2. C. de crim. sacril. l. sacrilegii 5. C. de divers. rescr. hoc enim grande nefas esse dicit Ant. de Padill. ad d. l. 5. C. de divi. rescr. add. & Bender. de revis. concl. 36. n. 4. Borell. de comprom. §. 2. gl. 1. n. 23. Decian. resp. 41. num. 137. Pfeil. conf. 76. n. 39. cent. 1. Val. Forst. de success. ab intest. lib. 1. c. 47. n. 23.

Excipe, nisi quando super aliquo facto Principis jus aliquicu tertii laederetur, tunc enim de voluntate & scientia Principis disputare & inquirere prohibitum non est, l. 2. ff. de supellect. legat. l. ex fact. 43. in pr. ff. de vulg. substat. quia nonnunquam per sub- & obreptionem male instruitur & informatur, d. l. 1. C. de pecc. bon. substat. Gail. 2. obs. 58. num. 8.

XII.

Principi non obediens morte moriatur, t. Reg. 14. c. 2. de major. & obed. urg. l. unic. C. de vet. numism. potest.

Intellige verum, cum in re magni momenti ac præjudicii, unde scilicet Deus, Respublica magnoperè offenditur, & mandatum Principis negligitur. Cæterum si de levioribus causis agitur, pena mortis tum non obtinet, sed alia mitior, iudicis tamen arbitrio personarum & rerum circumstantiis consideratis, statuenda erit, Fach. 1. contr. 1. Menoch. de arb. jud. quest. cas. 367. Farin. comm. concl. q. crim. tit. de delict. & pan. q. 19. n. 22.

Limita: Judices non tenentur inverecundas

(N) 3

das petitiones & defuper obtenta mandata admittere, quæ pugnant cum legibus & commodo publico vel privato partium, imò si fecerint hoc, puniantur.

Sublimata: nisi Princeps facta ipse à Judge demonstratione secundam iussionem emitat, tunc enim obsequendum. Perez. *C. de perit. bon. sublat. num. 4.* Nam quando princeps aliquid concedit contra ius commune, præsumitur importunitate & falsis narratis supplicantis circumventus esse; principes enim propter importunitatem petentium, dum interdum metuunt offendere aliquos, scribunt quod fieri nollent, & sæpe non concedenda largiuntur, itaque ea revocare possunt. Brunnen. *ad l. 1. §. 2. C. de perit. bon. sublat.*

XIII.

Princeps est mundi Dominus. *l. deprecatio 9. ad L. Rhod. de j. 1. benè à Zenone. 3. §. qui enim ultim. C. de quadr. prescript. l. si dnas 6. §. est autem 2. ibi universo orbi. ff. de excusat. tut. imò corporalis mundi Deus, eminens super omnes tanquam stella matutina in medio nebulæ, Matth. Stephan. l. 2. c. 1. n. 49. de jurisdict.*

Intellige verum (1.) de superioritate ac dominio protectionis & jurisdictionis, non de cuiuslibet hominis privata re & substantia: non de privato moderamine, sed publica tutela. *l. 2. rescripta 7. C. de precip. Imp. offer. Phil. Matth. ad l. 1. de R. 7. (2.) non de quæstu & lucro, sed pro utilitate Imperii. l. præcipimus 72. C. de appellat. (3.) non de privati arbitrii libidine, sed legitimo Legum ordine & prescripto. l. non omnes 8. C. de L. l. 1. in princ. C. de summ. Trinit. (4.) non de usu, sed utendi potestate, si evidens Reipubl. utilitas flagitet. Gail. 2. obs. 50. Valsq. illustr. contr. c. 5. (5.) non de re privatorum ipsa, nisi forte privatus quis decedat sine herede. Just. Meier. in disp. ad L. Rhod. de j. 1. thes. 4. (6.) non de enerivatione, sed Reipubl. sustentatione, quando Rem. publ. administrat, non quando spoliat. Melchior Goldast. in polit. Imperial. p. 12. §. preterea ac imprimis.*

XIV.

Principem facere non oportet ea, quæ in iustè fieri solent. *l. digna 4. C. de LL. causas 16. C. de transact. l. 2. C. de sentent. rescind. l. autorita tem. 3. C. Unde vi. l. 10. C. de testam. Costald. de Imperat. quæst. iii. imò ne fieri quidem posse putantur, quæ in honestè facienda essent. l. filius qui 15. ff. de condit. infit. l. Neps. Proculo 125. de V. S. cap. faciat. 22. quæst. 2. cap. fin. de rescript. in 6. Rauchbar. 2. quæst. 11. n. 37. quanquam enim principi data sit omnis potestas, nulla tamen ad male agendum vel alienum auferendum data intelligitur, Ezech. c. 45. 3. Reg. 10. c. scelus. 2. quæst. 1. Arnif. 3. de Majest. c. 1. n. 7.*

XV.

Principis præsentia omnes supplet solennitatem. *l. 19. C. de testam.* hinc servi cubiculariis principis donati ipso facto sine ullâ scripturâ solennitate sunt liberi. *l. 4. C. de Prepos. Sacri Cubic.*

XVI.

Principis splendor omnia illustrat; hinc & vi-
le munus, si in eo quis deseriat principi, no-
bile reputatur. Brunnen. *C. de prepos. Sacri Cu-
bic. col. 2. n. 1.*

XVII.

Principis non est minuere sed augere immu-
nitates & Privilegia. Brunnen. *C. de Veteran. n. 1.*

XVIII.

Omnia jura ex supremo principe tanquam
Oceano fluunt & ad eundem refluxunt. Et quo-
ad Jurisdictionem est in istar maris, quod flum-
num concursu non augetur vel minuitur. Pe-
rez. *C. de annon. & tribut. n. 4.*

XIX.

Principi per suos ministros præjudicari po-
test. Brunnen. *ad l. fin. C. de fund. rei priv. nu-
mer. 3.*

XX.

Aditus ad principem nemini est præclu-
dens. Intellige scriptis. Nam non omnes pas-
sim sine sacra revocatoriâ seu permissione au-
lam Principis accedere poterant *l. 9. C. de offic. Reclor. Provinc. exceptis Illustribus l. fin. C. de dignit.*

XXI.

Date principi quæ sunt principis. Hoc axio-
ma ad Gynæciarios seu tinctores muricis, qui se-
rie ob lattas & metaxas Principis scrinio non infe-
runt, applicat Perez. *Cod. de murileg. n. 5.*

XXII.

Principum compositiones cum subditis super
quotâ collectandi à Principe revocari non de-
bent, habent enim vim legis. Brunnen. *in l. ult. C. de annon. & tribut.*

XXIII.

Princeps privato succedens ejus jure utitur, &
ratione bonorum acquisitorum tenetur ad on-
era, nisi aliqua sint extraordinaria, quibus prin-
cipis solutus est. Perez. *C. de Præd. & omn. reb. Navicular. num. 2.* hinc ditiones Imperatoris in censum Imperii sunt relatae. Brunnen. *ad l. 1. C. cod.*

XXIV.

Princeps Legibus est solutus. *l. Princeps 31. de LL.*

Intellige scil. quoad vim coactivam, quia e-
um nemo ad leges observandas cogere potest.
*l. digna vox 4. C. de LL. secus quoad vim direc-
tivam, quia eā servare tenetur. d. l. 31. ff. de LL. l.
ex imperfetto 23. ff. de leg. 2. 1. 3. C. de testam. ibi
nihil tamen. §. ult. Inst. quib. mod. teſt. infirm.
Math. c. 3. D. Thom. quæst. 96. art. 5. p. 1. Sot. de
just. & jur. lib. 1. quæst. 6. art. 7. Didac. Covar. in
relect. c. alma mater. part. 1. §. 1. num. 4. Gregor.
de Valent. 2. tom. comm. Theolog. disp. 7. quæst.
5. p. 4. Fachin. 1. contr. 2.*

XXV.

Principis placitum Legis habet vigorem. *l. 1. ff.
de confit. Princip. quicquid enim Princeps de-
crevit, vel de plano est interlocutus, pro lege ha-
betur. l. ult. C. de LL. Costal. d. l. i. de confit.
Princip.*

Intellige verum in terminis habilibus; non
enim

enim quodvis placitum Principis Legis habere vigorem dicitur, sed illud demum quod juri ac Legibus consentaneum, nec in lassionem alterius tendit, prout demonstrant Covar. 3. variar. resolut. t. 6. num. 8. & post eum Philip. Matth. ad. 11. de R. I. Qod igitur dicitur principis contritus Legibus comparari. *l. penult. C. de donat. int. vir. & ux. illud intelligitur non tam ratione effectus, quam ratione constitutionis, ut quemadmodum simplex Principis placitum sine ulla alia solennitate Legis vigorem habet, ita etiam contractus Principis omisla licet solennitate Legis firmatatem obtineat & per se subsistat. vid. Not. nos. in quas. Wofinb. diff. 1. ad lib. 1. tit. 3. n. 2. quest. 27.*

CAP. C. Principale.

Axioma I.

Principale quando non tenet, tunc nec accessorium tenet, c. si diligenti n. extr. de for. compet. c. inter 6. in fin. extr. de fid. instrum. c. cum inter 13. extr. de sentent. & re judic. c. relatum 3. extr. de concis. prob. cap. ult. extr. de rer. permitt. c. de prudenter 3. extr. de donat. inter vir. & ux. c. cum sit 16. extr. de Iudeis & Saracen. c. penult. extr. de purgat. Canon. principali enim cassato, omnia accessoria cassata intelliguntur. c. qualibet 17. extr. de Elef. c. venerabilem 34. extr. eod. c. audiis 8. extr. de procurat. c. in 26. extr. de sponsal. c. cum ex injuncto 2. extr. de nov. oper. nunc. & fraternitat 4. extr. de heret. Et principali destruendo corruunt accessoria. l. cum principali 128. l. nihil dolo 129. & 1. ff. de R. I. c. accessorium, extr. eod. Matth. de Afflict. in c. unic. n. ii. de success. fratr. Reginer. Sixt. 2. confit. Marpurg. 21. num. 36. & abjudicata vel irrito facto principali simul censentur esse abjudicata & irritata, quae ex eo dependent, l. Pomponius 13. & fin. ff. de acquir. poss. c. cum inter vos 13. in fin. de re judic. c. inter dilectos 6. de fid. instrum. Oldend. 2. confit. Marpurg. 5. n. 123. & principali presupposito falso non possunt esse vera, quae inde colliguntur. l. fin. ff. de acquir. poss. Oldend. d. confit. n. 54. Fallit tamen in actione hypothecaria per l. 7. C. de prescript. 30. vel 40. ann. ibid. tradita Cuiac.

Limita: quod principali destruendo non corrut accessorium, sed subsistat, quoties accessorium speciali lege fulcitum est; autoritas enim legis facit, ut accessorium per se valeat. Ita legata subsistunt sublati principali scil. testamento juxta Nov. 15. cap. 3. n. 3. in fin.

Limita iterum, modis accessorium sui natura per se subsistere posit.

II.

Principale debet attendi, ad quod res principali paratur, non illud, ad quod paratur secundari. l. quamvis 26. de aur. legat. vid. & l. 7. & 1. de injur. ubi distinctionem inter id, quod principale & minus principale, expresso textu nisi videmus. vid. supr. lib. I. c. Accessorium.

III.

Principale ad se trahit minus principale. cap. accessorium 42. de Regulis Juris. ad quem enim principale pertinet, ad eundem & accessorium pertinebit. c. solicitudinem 54. extr. de appellat. adeo ut idem obtineat eo casu, quo accessorium maius & dignius suo principali. l. 19. & pervenia-
mus 13. ff. de aur. legat. & si tamen alienam 26. Inst. de rer. divis. Castrif. in l. fin. a stipularis. & Chrysogonia. vers. quod nota de V. O. Hyppol. de Marfil. in sing. 7. num. 6. cum magis intuendum sit principale negotium quod agitur, quam accessorium, ut fraus abesse videatur & alienatio valeat. l. in modicis 24. ff. de contr. empt. Welenb. 1. conf. 23. num. 37. unde simul accessorium cum principali per appellationem legitimam ad superiorem deferuntur cap. dilectis 35. extr. de appellationib. Exemplo sunt fortis animalium & 19. Inst. de R. D. 1. 6. & 6. ff. de A. R. D. & omnes species accessionum, ex tit. Inst. de Rer. Divis.

Limita, ut procedat (1.) nisi res principali vilius fuerit suo accessorio. Zef. ad ff. b. 1. p. 33. (2.) modis id, quod accedit, bona fide accedit.

IV.

Principalem causam facit quiescere questio prajudicialis. cap. si judex 12. in fin. de sentent. ex. comm. in 6. vid. sup. c. Prajudicium.

CAP. CI. Principium.

Axioma I.

Principium est cujusque rei pars principia. l. 1. de O. I. ratio est, quia omne principium grave est, ubi fundamentum recti positum fuerit, cetera facile consequuntur. Bachov. in Comm. 16. n. 2.

II.

Adversus negantem principia non est disputandum, post Aristotel. & ceteros Philosophos Dannhauerus epitom. dialet. p. 2. cap. 2. p. 158. Cuiac. 4. obs. 31. in fin. & in Papin. lib. 23. quest. ad 1. peregr. & quibus. ff. de acquir. poss. Ratio est: quia principiis ἐδὲν τις ὀρεγον η γνωματεον, Arist. lib. 1. poss. analyt. c. 2. text. 12. Ita Arnob. lib. 1. advers. Gentes stultitia esse censet rebus perspicuis & nullam desiderantibus defensionem diutius iminorari.

Limitari potest adversus eos, qui negant principia ex iisdem principiis frustra disputari, sed principia utrisque superesse, ex quibus utiliter & apte cum iisdem disputari potest; ita quidem, ut communium principiorum adminicula proprie illa & peculia principia probentur, interdum & evincantur. Philipp. Mornaus. de verit. religion. in prefat. confer Dannhauerum. d. loco.

III.

Principium quod habet, habet etiam finem, & quod non habet principium, non etiam potest habere finem, Alber. in l. Trito nūfructus, in pr. de condit. & demonstrat. per illum text. ubi dicitur, quod conditio non habeat initium, quando actum suspendere non potest. Ergo a con-

N (4) trario

trario sensu, tunc dicetur conditio nasci, & principium habere, cum incipit suspendere obligacionem. Facian. 1. cons. 30. n. 48. Quando itaque finis habet necessariam causam cum principio, attendendum est principium, non finis, arg. l. quod ait. 23. §. ult. ad L. Jul. de adult. l. qui cum major 14. §. sed si minor. 2. C. de bon. que liberis l. damn. infect. 18. §. Sabin. 11. de damn. infect. Ant. Gomez. 3. resol. 9. n. 3. quod tamen ut nimis incertum taxat Ant. Match. lib. 48. tit. 14. c. 1. n. 3.

IV.

PRINCIPIUM & initium à DEO est, autb. de bared. & salcid. in princ. Novell. 1. c. in nomine Domini 1. 23. diss. Bald. in proœmio Decretal. in princ. Barbat. in rub. de fide instrum. col. 18. cum seq. Nicol. Mozz. de contract. tit. quomodo contractus deficiat. à n. 27. cum seqq. Stephan. Gratian. Marchia decis. 1. Fr. Paulin. Berti Lucens. in praxis crimin. Regular. tit. 4. in princ. num. 6. Cald. Pereira de emptione & vendit. c. 1. num. 1. & 14. Card. Tuschi. practic. conclus. tom. 6. lit. P. concl. 705. per totam. [Bene enim omnia geruntur, si principium rei fuerit decens & amicabile Deo. §. nos igitur. Novell. 6. can. non obser. 16. in fin. Harprecht. in comment. ad Inst. proœm. tom. 1. n. 1.]

V.

PRINCIPIUM cujusque rei est spectandum, l. Pomponius 15. ff. de negot. gestis. l. si procuratorem 8. ff. mandati. l. nam origo 8. ff. quod vi, aut clam. l. si tantum 12. ff. ad Macedon. l. si filius fam. 7. C. eod. tit. l. unic. C. de impon. luc. descript. lib. 10. ratio est, quia ex primordio tituli posterior formatur eventus. l. un. & ibi gloss. de Imp. lucrat. descript. l. potior. l. balnea. qui potior in pignor. Befold. 5. cons. 238. n. 38. l. 1. §. prætor 1. l. scio. 3. in fin. de minor. Anton. Faber. C. suo de liber. causa defin. 7. num. 19. & in rational. ad l. 3. §. 3. verb. licet ad SC. Maced. Peck. ad reg. 81. de R. I. c. scientes 3. c. olim. 20. c. penult. extr. de censib. Speculat. de restit. in integr. p. 2. §. 2. vers. sed cumentiam. Alex. in l. denique. §. si quis. poſt Bart. ff. de minor. Bart. in l. 1. ff. qui pot. in pign. Mynsing. decad. 1. cons. 10. num. 46. Treutl. 1. cons. 13. num. 51.] Tiraquell. in l. si unquam. verb. donatione larginus. n. 257. C. de revocand. donat. Menoch. cons. 843. n. 37. & consil. 844. num. 45. ubi quod principium contractus, non finis, spectari debet. Avendan. jun. l. 44. Tauri. gloss. 15. num. 5. Surd. de aliment. tit. 7. quest. 34. & decis. 102. num. 10. & decis. 297. num. 12. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 1. quest. 11. num. 7. & 8. D. Barbos. in l. poſt dotem. num 75. ff. soluto matrimon.

Cald. Pereira de potestate elig. cap. 10. num. 41. & quest. forens. cons. 8. num. 19. & consil. 43. n. 30. Steph. Grat. discept. forens. c. 202. n. 15. cum seqq. Card. Tuschi. tom. 6. lit. P. conclus. 703. [Idem etiam obtinere in delictis, tradit Gail. 2. obs. 110. num. 18. per l. quod ait Lex 23. §. quod ait 4. ff. ad L. Jul. de adult. ibidemque Bart. n. 2. l. quoniam multa 6. C. ad L. Jul. de vi publ. Hypolit. in pract. crimin. §. quoniam. n. 91. & Dd. in l. 1. C. unde vi. Siquidem cujuscumque rei potissima pars est principium. l. si procuratorem 8. ff. de procurat. Wefend. in parat. ff. de orig. jur. Johan. Andr. ad tit. de R. I. quest. 9. cum ignoratis principiis ignoretur & ars five principiatum. Aut. de non alienand. §. scimus, in fin. collat. 8. Dyn. in c. nullus pluribus de R. I. in 6. Schneidev. ad princ. Inst. de interdict. numer. 2.] Unde recte ait text. in c. principatus 1. q. 1. quod vix bono peraguntur existi, quæ malo sunt inchoata principio, allegatus à Molin. de primogen. lib. 1. c. 2. n. 8. & Kling. lib. 1. de regim. secul. cap. 5. num. 11.

VI.

PRINCIPIUM est de esse, & jure principiati, sicut pars de esse totius, & fundamentum de esse superadificati. Olodrad. cons. 200. Principium est, quem refert Cardin. Tuschi. d. tom. 6. lit. P. conclus. 702. numero 10.

CAP. CII.
Prior vid. supra Occupatio.

Axioma I.

In judiciis pluribus occupantis melior est conditio. l. 6. de tribut. atq. Aequitas enim non patitur, ut quod quis semel præstitit, id denovo ipsi vel alii præstare teneatur. l. 18. ff. rer. am. l. qui servum 20. de interrogat. Cujac. lib. 26. Panh. ad dedict. in l. 26. de pecul. siquidem creditoris est, vigilare ad suum consequendum. l. 21. in fin. pr. d. t. unde dicitur, quod qui primus petit (inter creditores) habeat etiam prærogativam in l. ult. §. 4. C. de testam. manumiss. & qui prior acceptit beneficium seu feudum vel expectativam à Principe, præferatur posteriori, quia etiam possessionem impetravit, quia impetratio ista censetur esse surreptitia. Bl. in l. 2. num. 2. C. de LL. C. A. 1. consil. 37. num. 9. consil. quæd. in tract. degradatione.

II.

PRIOR qui est tempore, potior est jure. l. qui balneum 9. in princ. l. potior 11. in princ. ff. qui potiores in pignore hab. l. l. se fundum 4. C. eod. c. qui prior 54. de R. I. lib. 6.

lib. 6. exornant Duen. reg. 198. Oldrad. conf. 218. Gratia, in princ. Anton. de Butr. conf. 22. in princ. Roman. conf. 47. in princ. vers. tertio hoc ostenditur. Neguzant. de pignorib. parte 5. princ. memb. 2. num. 11. & num. 39. Capolla caut. 122. & 124. Barthol. Perett. ad extravag. ambitione, de rebus Eccles. non alien. verb. datum. numero 16. Cott. in memorab. verb. creditor 7. Chafsan. in catalogo gloria mundi part. 12. conf. 99. Rebuff. tom. 1. ad leges Gallie. tit. de confit. reddituum gloss. 8. Vital. de Cambaniis in tract. clausul. pag. mibi 37. num. 14. Bertazol. de clausulis instrument. clausul. 1. gloss. 5. num. 42. Mascard. de probat. conclus. 1228. Joseph. Ludov. Perus. decis. 45. num. 7. Surd. de alimento. tit. 1. quest. 94. num. 15. & decis. 253. num. 1. Matienf. 1. 7. gloss. 5. num. 3. tit. 16. lib. 5. nova Recop. Felician. de censib. tom. 1. lib. 3. c. 5. num. 12. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 465. Flores de Mena var. tom. 1. quest. 6. art. 3. num. 24. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. §. 3. proxm. num. 22. Valasc. conf. 129. num. 2. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. convert. lib. 11. tit. 22. num. 1. Cardos. in praxi Judicium & Advocat. verb. jus. num. 15. & verb. pignus num. 26. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resol. 81. num. 7. & lib. 2. resol. 50. num. 32. Garc. Gironda de privilegiorum, seu exempt. explicat. num. 317. Seraphin. decis. 187. num. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 473. latè Ovid. de Amicis de jure emphyt. quest. 99. num. 1. & 9. Steph. Gratian. discept. forens. tom. 4. c. 730. num. 14. & c. 771. num. 1. tom. 5. c. 963. num. 1. Narbona 1. 56. gloss. unica. num. 2. tit. 24. lib. 2. Recop. Carpov. 1. confit. 28. defin. 102. n. 5. & d. confit. 28. defin. 12. n. 9.

Amplia primò, ut procedat, etiam si prior tas sit in hora & puncto. Decian. conf. 109. numer. 22. lib. 2. quem refert Cardinal. Tuschus d. lit. P. conclus. 465. num. 4.

Amplia secundo, ut procedat tam in agendo, quām in excipiendo, & replicando. 1. creditor qui prior 12. in princ. ff. qui potiores in pignore. Ripa in l. privilegia. num. 18. ampl. 13. ff. privileg. cred. Neguzant. d. memb. 2. ampl. 2. num. 2. Garc. Gironda ubi supr. num. 358.

Intellige hoc Axioma, quando sunt pares in causa, alias secus. Federic. de Senis conf. 197. in princ. vers. restat responder. & conf. 69. circa fin. vers. non obstat. Roman. conf. 47. vers. secundo. quos refert Card. Tusch. d. lit. P. concl. 465. num.

39. Intelligit etiam in concursu, non in separabilibus & diversis. Polydor. Ripa sing. observat. 174. num. 6.

III.

PRIOR nominatus censemur magis dilectus, l. si communis servus 37. ff. de stipulat. serv. c. si quis 46. de elect. lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum, regul. 235. Card. Tusch. de conject. ultim. volunt. lib. 6. tit. 11. num. 13. & lib. 8. tit. 4. numer. 12. & tit. 9. num. 7. Menoch. de presumpt. lib. 4. pres. 16. num. 3. cum seqq. [& ceteris est praeferendus. cap. si quis 46. in fin. pr. ibi: is qui primo instrumento vel literis procurationis extiterit nominatus. de elect. in 6.

IV.

PRIOR nominatio majorem dignitatem arguit, Tiraquell. de Jure primogen. quest. 19. num. 2. quia prior descriptus dicitur dignior, & præcedere debet, l. 1. ff. de albo scrib. Paris. conf. 38. num. 1. vol. 4. Peregr. conf. 3. num. 60. lib. 1. quos refert Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 81. num. 1. [& prior in nominatione censemur esse prior in dispositione, l. cum pater 77. §. ate peto 32. ff. de legat. 2. Pacian. 1. conf. 46. n. 13.

Excipe: nisi Lex expreſſe sit in contrarium vel consuetudo aliud doceat. Ita Bucher. lib. 1. c. 18. populum prætulit Principi propter contextum Biblicalum, ubi ſæpe populus ante Principem nominatus reperitur, 2. Paral. 23. 1. Reg. 30. ita militem in aetibus indifferentibus præferendum esse literato, ex eo quod jura arma ſemper priori loco, leges vero ſecondo nominent, per l. 1. in princ. C. de Juſt. Codic. confirm. l. 1. C. de vet. jur. encl. probat Chafsan. p. 9. gloss. mand. carol. conf. 1. Unde & Alphonsus de Caſtr. lib. 12. contra hereticos verba Papa. p. 89. lit. b. prærogativam Petri præ reliquis Discipulis inde evincere voluit, quia Petrus plerumque primo loco nominatus inveniatur id autem facile retorqueri poterit;

ex 2. Reg. 6. 3. Reg. 8. 4. Reg. 11. & 22. 2. Paral. 15. & 30. & Ps. 130. Si enim jus eſſet ita argumentari, filii hac ratione ſuperiores eſſent parentibus, Gen. c. 24. aut uxor marito, quia Sara ad Abraham dicit, judicet Dominus inter me & te, aut Moyses DEO, quia ejus nomen DEO præponitur, Num. ult. aut Cæſar DEO, Matth. 22. aut Medicus Patrono, cap. non ſane 15. 14. quest. 5. Arnif. 1. de Majest. c. 2. n. 2.]

CAP. CIII.
Privatio.

Axioma I.

Nemo jure suo est privandus, nisi hoc expressè cautum sit. *Novell. 2. cap. 3. §. cum igitur de non elig. secund. nuben, c. 2. in verb. cum nusquam inveniatur auctor. Ne sede vacant. l. & si quis 14. de relig. & sumpt. funer. cap. 2. de constitut. ubi Barbosa num. ult. gloss. in c. ult. de jur. patronat.* *Hartman. Pistor. lib. 2. queſt. 30. num. 13.* *Menoch. de arbitr. jud. queſt. 2. cap. 276. num. 1.* *Frantz. de laudem cap. ult. num. 5.* *Didac. à Segura in tract. de lucr. marit. & uxori. num. 1. p. 453.* *Joh. Campeg. p. 1. de dote queſt. 47. num. 3.* *Sæpē tamē contingit, ut quis sine sua culpa jure suo privetur, sed non sine causa. cap. antiqua 23. & ibi gl. deprivil. Dyn. in c. sine culpa de R. Lin 6. Tiraquell. de jur. primogen. q. 4. n. 36.*

Quousque quis jure suo abutitur, eousque etiam jure suo privandus, quia poena debet esse conformis delicto *l. 37. infin. C. de Episc. & Cler.* ita ergo qui ususfructu sibi concessio pro parte abutitur, pro parte etiam illum amittit, *l. 14. ss. quib. mod. ususfr. amittit.* Idem est in *Emphyteusi Carpz. P. 2. Cons. 38. def. 23. & seq.*

III.
Ex privatis dispositionibus nunquam resul-
tat habitus, l. ex facto 35 ff. de hered. insit. l. Ti-
tia 59. ff. de manutiss. testam. Forster. 1. Cons.
Marp. 8. num. 14. Ejus enim quod non est, im-
possibile est dari partem aut qualitatem, l. adeo 7.
§. quod si totus, ff. de acquir. dom. l. 2. ff. de U-
sfr. & introducta ad privationem, effectum
contrarium non pariunt. l. 1. §. 4. vers. unde qua-
ritur ff. de publican. l. legitia inutiliter 14. ff. de a-
dim. legat. Arnol. lib. 2. de Majeſtar. c. 2. num. 5.
lib. 2. de C. 1. de loco. 1. de loco. 1. de loco. 1.

hinc inferi lolet, quod vendimo rei non existen-
tis non valeat, *l. domum* 57. *ff. de contr. empt.*
nec iudex etiam possit rem non existentem aſtimare. *l. in actionibus* 5. *in fin. de in lit. jurand.* nec
demonſtretur quod non eſt, *Bald. in l. demonſtratio. colum. 2. ff. de condit.* & demonſtr. nec
bonitas rei, quia non extet, aſtimetur, *l. qui*
servum 34. §. 1. de *O. & A.* nec notorium appelle-
tur, quod non eſt in rerum natura. *Cravett.*
consil. 221. n. 2. Sicut itaque se haber cauſa in
productione, ita etiam ejus privatio se habeat in
deſtructione. *Decian. resp. 129. num. 39. col. 3.*
Pantschman. p. 2. q. 21. num. 82. cum non poſſit
deſtrudere eſe, quod nunquam eſe coepit, *l. 26. de*
uſuſtruct. legat. *l. si in diem* 46. *ff. de condit.* &
demonſtr. *l.* non videtur 83. *ff. de R. I. I.* nam eti 5.
ff. de inuſt. rupt. & irrit. *testam.* *l. nulla femina*
13. *de suis* & leg. *l. si pariem* 10. quemad. *serv.*
amitt. *l. decem ub. de V. O.* Anton. *Fab. in*
nitio. ad l. 3. §. 1. *Uſuſtr. quemad. car. cap. ad*
difſolvementum 13. *de desponſat.* *impub.* *Gylman.*
1. p. 2. vot. 4. tit. 11. *Bald. in tr. de preſcr. p. 1. ult.*
p. pr. n. 2.

IV.

IX.

PRIVATIO presupponit habitum,
quia nemo privat, nisi prius haberit
id, quo fuit privatus, *l. decem* 16, *ff.* de
verb. oblig. *l. 4.* *§.* *condemnatum* 6, *ff.* de re
judic. *l.* nec *utilē* 20, *ff.* ex *quibus causis*
majores. *l.* *Titio ususfructus* 96, *ff.* de *condit.*
& *demonstr.* *l.* *remittit*. 6, *ff.* de *jurejur.* *l.*
non potest *videri*, *ff.* de *Regulis Juris*. *§.* *ser-*
vis. *inflit.* de *capitis diminut.* ubi *Pichar.*
num. 2, *cap.* *ad dissolendum* de *desponsat.*
impub. [*l.* nam *etsi* 5, *ff.* de *injust.* *rupt.* *l.*
manumissiones 4, *ff.* de *jusfit.* & *jur.* *l.* *Julia-*
anus

anus 4. ff. de divortiis. Pacian. conf. 4. num. 82. & conf. 30. num. 55. 61. cum seq. Johan. Hondon. conf. 72. num. 25. vol. 1. Aym. Cravett. conf. 976. num. 1. Carentia enim sunt habentium, Bald. in l. liceat 3. opposit. C. de locat. Octav. Cacheran. decis. Pedem. 95. n. 12. Joh. Petrus Surdus conf. 305. num. 65. fac. l. 1. C. per quas personas cuig. acquir. v. g. Intestatus nemo dici potest, nisi qui potuit facere testamentum. Cujac. in Juliano ad l. Lex Cornelia 20. de vulgar. & pupillar. subl. pag. 522. C. ubi tamen exceptionem addit in eo, quem lex Cornelia pro intestato habet. Ita quoque petitionem absolutionis præsupponere excommunicationem dixit Cravett. conf. 976. num. 1. in fin. Adde Coll. Comimbric. in comm. ad Logicam, tit. de oppositis, cap. 10. quest. unic. art. 3. Baldus in l. liceat. in 3. opposit. C. locati. Ancharan. conf. 179. Prima facie videretur. Everhard. in Topicis legal. loco 6. Vitalis de Cambanis in tract. clausul. pag. mibi 224. num. 12. Bertazol. in repet. l. si quis major. Cod. de transactionib. num. 571. Menochius conf. 171. num. 1. & conf. 241. num. 27. & conf. 326. numer. 2. & conf. 378. num. 9. & conf. 442. numer. 8. & confil. 466. num. 26. & confil. 484. num. 17. & conf. 613. num. 9. Surdus de aliment. tit. 6. quest. 23. & conf. 52. num. 57. & confil. 73. num. 76. & conf. 160. num. 38. & conf. 305. num. 64. Ofasch. decis. 95. num. 12. Anton. Monach. Bononiens. decis. 30. num. 5. Monet. de decimis, cap. 9. quest. 2. num. 18. Cardinal. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 715. per totam. Mar. Antonin. nariar. resolut. lib. 2. resolut. 59. casu 15. Cald. Pereira quest. forens. conf. 16. num. 3. Rot. decis. 242. num. 4. & decis. 307. numer. 1. apud Farinac. p. 2. recent. Mangil. de imputat. quest. 93. num. 4. Sigismund. Scaccia de commerci. §. 2. gloss. 6. num. 89. vers. intellige. & num. 290. & seq. in fin. ubi quod à privatione ad habitum non est regresus. Rot. decis. 415. numer. 4. & decis. 477. num. 7. p. 2. in postbmo Farinac. Duran. decis. 439. num. 6. [Cravett. conf. 976. num. 1. Riviis decis. 513. numer. 2. Gail. lib. 1. obser. 21. num. 5. Baldus in l. liceat 30. opposit. Cod. locat. Cacheran. decis. Pedemont. 95. n. 12. Goedd. 1. conf. Marp. 24. num. 124. Wensb. in Parat. ff. de oper. servor. ubi exempl. unde spoliatus is dicitur, qui semel possedit. l. 1. §. de jicitur 9. ff. de vi. & vi. arm. c. fin. 3. quest. 3. Bald. in cap. cum Ecclesia Sutrina, col. 4. de caus. poss. & prop. Alex. conf. 152. In causa num. 2. vers. secundo probatur. lib. 6. Menoch. de remed. recuper. possess. in prælud. num. 1. Surdus

confil. 160. numer. 39. & conf. 221. num. 27. Cardinalis Tuschus dict. lit. P. conclus. 715. num. 2.

CAP. CIV. De Privigno.

Axioma 1.

Privignus famosis actionibus contra vitricum experiri potest, quia reverentia paterna hic cefat. Hinc furti agere potest adversus vitricum res suas auferentem l. 3. C. de furti, item extraordinaria persecutio contravitricum vel novemcam propter expilatum hereditatem l. 3. ff. expil. hered. l. 2. C. eod. modò avi vel tertii hereditatem expilaverint, non etiam si filii vel mariti hereditatem expilaverint; cum enim ha persona quasi in communione bonorum fuerint, & reverentia vinculum intercedat, non famosâ hæc actione, sed rei persecutoriæ experendum, l. pan. ff. & l. 4. C. eod. l. 33. de Neg. Geß.

II.

Privignus succederet nequit vitrico vel novemcam ab intestato l. 3. l. 5. C. commun. de success.

III.

Vitricus potest esse tutor privigni, si mores eius probati sint; tunc enim sinistra opinio, quæ contra eum militat, facile eliditur. l. 32. §. 1. de adopt. l. 2. C. de interdict. marit. inter pup. & eut. l. fin. C. de contrar. judic. tutel.

IV.

Inter privignos & privignas nec consanguinitas nec affinitas intercedit, & inde nihil impedit, quin matrimonio jungi possint. C. r. p. z. Defin. Conf. l. 2. def. 105. n. 2.

CAP. CV. Privilegium, Privile.

giatus.

Axioma 1.

Privilegia strictè sunt accipienda, cap. porro 7. extr. de privileg. Hottom. ad 1. F. 14. in verb. ille tantum debet habere, per l. 3. de Censib. Cujac. 1. F. 12. siquidem illa non debent ad aliud extendi, quam ad ea, quæ continentur in ipsis; ap. ex parte 10. extr. de privileg. nec ullus eorum finies excedere debet, cap. petiſſis 2. extr. eod. tit. sicut & immunitates, l. 1. de jure immunitatis. l. vacatio 13. ff. de muner. & honor. Unde quod dicitur, beneficia Principum plenissime interpretanda esse, hoc de liberalitatibus & largitionibus, non privilegiis intelligi debet, veluti cum pupilis largiuntur alimenta usque ad pubertatem, hanc beneficentiam sic interpretamur, usque ad plenam pubertatem, l. Mela 14. de alimento legit. Cujac. ad loc. Recenta tamen allorum sententia, quod privilegia latissimè sint interpretanda. l. pen. ff. conf. Princip. Alexand. in l. finita. §. si de vegetabilibus. de dann. infest. & confil. 1. col. 4. in print. & col. fin. lib. 4. Bart. in Autb. de hered. & Falciid. in pr. colum. 2. Joh. Franc. Balb. in tract. præscripta

prescript p. 2. §. principalis. quæst. 2. quam & Baro Enenckelius propagnat lib. 2. de privileg. cap. 4. num. 4. & seqq.

Declarari debet, I. eam non esse intelligendam respectu tertii, vel omnium, quæ ad omnes causas & personas in genere referri possint, quia horum natura est, ut intra se maneant, I. quod vero 14. cum 2. seqq. ff. de LL. I. §. fin. de constit. Princip. sed respectu ipsius concedentis, vel illius, in cuius gratiam scilicet data sunt, quia fontes privilegiorum, nempe beneficentia, pietas, clementia, & publica utilitas, benignam hanc interpretationem ex utroque latere exigunt, prout not. interpres add. I. i. §. fin. ff. de constit. Princip.

II. Procedere, si nimis ea secundum jus commune versentur, secus si contra jus, Zos. Comment. ff. de Constitut. Princip. n. 22. Talia enim privilegia ad casum expressum tantum restringuntur, ut not. gloss. 2. in I. a Divo Pio. ff. de re judic. & in I. bene à Zenone. verb. cum enim Cod. de quadr. prescript. fac. I. jus singulare 16. ff. de Legib. Dd. in cap. sanè de privileg. Vult. I. conf. Marp. 16. num. 6. quo respectu concessum uni Ecclesiæ, non habere locum in alia, tradit Baldus in I. non tantum. §. non omnia per illum text. ff. de excus. tut. & concessum Regi, nec ad Reginam, nec ad filios ejus extendi, nisi exprimatur, addunt Germinian. in cap. ne aliqui per illum text. de privileg. in 6. in 4. not. ab. Angel. conf. 272. incip. quoniam.

Limitatur ergo & fallit I. quoties agitur de damno & prejudicio tertii, I. 2. §. merito. 10. §. si quis à Principe 16. ne quid in loca public. Reincking. lib. 2. de Reg. sec. cl. 2. c. 8. n. 36. Gail. 2. obs. t. n. 14. Zos. comment. ff. de constit. Ppum. n. 22.

Limitatur II. quoties interpretatio mitior verget in præjudicium impetrantis ob eventum aliquem, ut in I. ex fatto 43. ibi: iniquum incipit fieri beneficium Principis si adhuc id valere dicamus. ff. de vulg. subſt.

Limitatur III. eam nec exaudiendam esse de causa ad causam, vel persona ad personam, Carpzovius 2. confit. 12. defin. 13. num. 6. per I. si vero 64. §. 3. solut. matrim. nisi (1.) favore Reipub. Bart. in I. quemadmodum C. de agric. & censit. & in I. si constante q. p. 1. sol. mar. (2.) quod eas personas, sine quibus privilegiatus privilegio uti nequit Brunnem. C. de Excusat. muner. pag. 101. col. 1. (3.) privilegia realia extenduntur ad colonos prædiū habentis immunitatem, non autem ad colonos propria prædia habentes, Brunnem. C. de dignit. col. 3. in med. (4.) Privilegia data masculis extenduntur etiam ad feminas, sed non contra Brunnem. C. de prep. sacr. Cubic. n. 4. (5.) privilegia data scholaribus, eorum etiam familis competent. (6.) privilegia magistratibus data ad subditos extenduntur. (7.) Privilegium concessum hospitali communicatur economo. (8.) Privilegium concessum habili communicatur etiam inhabili ob communionem. (9.) privilegia concessa familæ vel Civitati extenduntur ad villas vel castra. Brunnem. C. de Comit. Confessor. (10.) interdum privilegium etiam adversario prodest, e. g. litiganti cum milite

ratione sportularum. Pérez. C. de re milit. n. 35. (11.) privilegia interdum etiam ad ascendentēs transiunt, vid. Brunnem. C. de proxim. sacr. scrib. col. 3. n. 1. l. 4. §. 1. C. de Castrenian. interdum non in totum sed pro parte transiunt ad heredes, ut in I. 10. C. de Metat. interdum ad Collaterales d. l. 10. Brunnem. C. eod. col. 4. (12.) Quædam Privilegia tantum ad liberos primi gradus transiunt, e. g. veteranorum ne torqueantur, I. 5. C. de pan. quædam ad omnes ut Decurionum. l. 9. §. 13. ff. eod.

Limitatur IV. non obtinere regulam in patibus vel majoribus locis seu personis, secus in minoribus, quia ad illa poterit fieri extensio à patitate rationis, per ea que tradit Baldus in sua Margar. verb. privilegium. vers. 7. Rom. conf. 180. Bald. in Arib. habita. not. 5. C. ne fil. pro patr.

Limitatur V. locum non invenire ratione communionis majoritatis, Socinus conf. 12. incip. quoniam. colum. 6. lib. 1. Hypolitus de Matif. notab. 180. incip. plura.

Limitatur VI. verificari tantum in favorib. secus in odiosis & stricis, Roman. ad. §. si de vñigalibus. Nicell. in tract. contrar. contr. 62. siquidem in penalibus dispositiones privilegiatas extendendas non esse, juxta gloss. in §. penales. Inſt. de Adiōnib. nisi concurred vel favor publicus, vel honestas, ut pofit alios tradit Ludovicus Gomez. ad d. §. penales. n. 39. cum nec privilegia exorbitantia per subauditiones glossarum & Doctorum inducenda, ubi Legis dispositio non habetur, Alexander ab Alex. in rurib. de nov. oper. nunc. per gloss. in cap. cupientes. §. quod si. in verb. petere. de Ecc. in 6.

II.

Privilegio non potest acquiti, pariter etiam confuetudine induci potest, cap. duog. extr. de offic. Ordinar. & cap. cum contingat. 13. extr. de for. compet. Alexand. conf. 125. incip. vñs titul. in princ. lib. 4. Bald. conf. 10. incip. antiqua quæſto. col. 1. num. 1. Conf. Arg. 1. conf. 2. numer. 3. Vasq. lib. 1. contr. jur. cap. 2. num. 5. ratio, quia privilegiæ & confuetudinis pars censetur ratio, nec plus tribuendam confuetudini, quæm Imperialis privilegio, I. fin. C. nov. vñigal. c. super quibusdam 26. §. præterea. de V. S. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 12. num. 168.

III.

Duo privilegia circa unam eandemque rem in eadem causa concurrere non debent, Jason. in I. 2. §. 2. ff. qui satisfac. cōg. Carpzovius p. 1. confit. 5. defin. 22. num. 4.

IV.

Privilegii causa cessante, ob quam illud est concessum, cessat & deficiens ipsum privilegium. I. Titia 87. §. usuras. 1. de legat. 2. l. ex fatto 43. & ibi late Rip. n. 20. de vulg. subſt. Marc. Anton. de Amatis in decis. præzinc. Marchia. decis. 159. numer. 4. Modestin. Pistor. conf. 52. numer. 7. lib. 1. Coler. de process. executiv. p. 2. c. 34. n. 132.

Limita, nisi aliquæ remaneant reliquæ, propter quas non cessat privilegium, licet cesset causa finalis

finalis ipsius privilegii, Socinus *conf. 84. num. 9. volum. 3.* Modest. Pistor. *conf. 11. num. 26. volum. 2.* vel nisi privilegium post causae cessationem es-
set consummatum, Socinus *conf. 150. numer. 12. vers. 6. volum. 1.*

V.

Privilegium non datur rei, quæ non est, *cap. pen. extr. de Eccles. edific.* Et Privilegium nun-
quam observatum, perinde est ac si nunquam fu-
isset concessum, *Dd. in c. cum accessissent. extr. de conf. adeo ut in judicio etiam allegari non possit.* Bartolus in *l. data opera. C. qui accusare non possunt. & l. quamdiu. C. qui admetti.* Conf. Arg. 1, *conf. 11. n. 128.*

VI.

Privilegia sic intelligenda sunt, sicut intelle-
xit auctor ipsorum, *c. dilecti 8. extr. de decim.* nec contra auctorem interpretatio veri debet,
l. si judex circumventio 41. ubi Bart. & Bald. ff. de minor. l. amicissimos 36. de administr. tutor. ut qui in generali locutione comprehensus non putatur. Arnul. *lib. 2. de jur. Majest. cap. 2. numer. 1.*

VII.

Privilegium non debet dari in præjudicium, & injuriam alterius, *c. quia 2. extr. de religios. domib. c. cum dicat. 2. extr. de Eccles. edific. c. quod per 21. & seq. extr. de V. 8. l. 40. ff. de administr. tutor. l. 8. ff. de prætor. slip. Paris. de Puteo rubr. officialis cap. 2. Pruckman. *conf. 39. num. 85.* Ant. Faber. *lib. 1. C. tit. 2. defin. 22. & tit. 22. defin. 22.* Seraphin. *decis. 351. num. 2.* Cabedo *decis. 65. n. 6. p. 1.* Victor in *disp. de caus. exempt.* *Imp. conclus. 24.* Unde etiam nec privilegium in præju-
dicium alterius partis lite pendente impetratum, nullam de lite mentionem faciens, valere dicuntur, & eo non obstante, judex procedere debet, *cap. causam 19. extr. de testib.* siquidem privilegium semper intelligitur concessum sine alterius injuria, *c. pastoralis 19. c. in his 30. extr. de privi- leg.* ideoque etiam sic servandum est, ne lèdat, vel impedit justitiam aliorum, *cap. patentibus 10. extr. eod.**

Post tamen privilegium concedi in præju-
dicium ipsius concedentis, quia quilibet juri suo renunciare potest. Si igitur Princeps civitati immunitatem det, ei de cœficit, ac tanto minus à reliquis incolis tributi nomine accipit. Perez. *C. de Immun. nem. conced. n. 14.* Brunneman. *ad. l. un. C. ut nullus ex Vicancis.*

VIII.

Privilegia ob publicam utilitatem late sunt in-
terpretanda. Quod tamen limitandum, si una utilitas publica resistat utilitati alteri publicæ. Hinc privilegia ob dignitatem Doctoribus con-
cessa non competit studiosis. Utilitas enim, que versatur in studiosis, repugnat alteri, que consistit in publicis muneribus. Perez. *C. de Excus. Artif. n. 7.*

IX.

Omnia privilegia favorabilia extensionem & ampliationem admittunt. Brunnem. *C. de Palat. sacr. largit. in fin.*

X.

Privilegia ad beneplacitum quaff Wohlgefal-

len concessa morte concedentis non revocantur. *Gail. L. 2. obs. 60. n. 25.*

XI.

Privilegium secundum non tollit primum ha-
bens claustrum derogatoriam, *Castr. Conf. 116.* Neque privilegium speciale revocatum censetur per generalem privilegiorum revocationem. *Bald. in l. 4. C. de SS. Eccles.*

XII.

Confirmatio privilegiorum, so da wollerwo-
ben/ besessen und gebraucht / intelligitur de illis
privilegiis, quæ in viridi mansere observantia.
Schrad. 1. Conf. 1. n. 549.

XIII.

Privilegium contra privilegium non valet &
præsumitur subreptitum. *Bald. in l. 1. C. de LL.*

XIV.

Privilegio semel concessu amplius revocari non potest, *l. 5. ubi Bart. ff. de decre. ab ordin. faciend.* quia transiit in vim pacti & conditionis, Clutem. *in disp. de rectig. tb. 7. lit. a.* Afflict. in rubr. *que sunt regal. n. 73.* Carol. Tapia *in l. fin. p. 2. c. 9. & seqq. de Conf. Princip.*

XV.

Privilegio privari debet, qui contraria actu-
urit. Hieron. Grat. *reſp. 61. n. 45. vol. 1.* Gyman. 1. p. 2. *in symph. supplic. tit. 11. vor. 3. n. 93.* Rebuff. d. l. 1. C. de bis qui sponte. Chassan. *ad consuet.* Burg. *rubr. des justices 8. vers. novissime n. 16.* Carol. Tapia *ad l. fin. p. 2. c. 2. de confit.* Meichsner. *decis. 6. n. 124. tom. 2. lib. 1. cum quandounque quis contraveniat, videatur ei renunciare, & consequenter amittere. c. si de terra 6. ubi gloss. & Dec. n. 21. de privileg. idem in l. c. cum accessissent. n. 17. & Felin. n. 28. de confit. gl. in cap. 1. verb. Treugas. de Treng. & pac. Anton. de Butt. in e. pastoralis. col. 8. vers. non est dubium an pos-
sit. de caus. possit. & propriet. Bart. *in l. fin. 8. sed cum antiquitas in fin. C. de curat. furios.* Marfil. in l. fin. C. de curat. furios. Marfil. in rubr. ff. de si-
dejus. n. 335. Menoch. *de presumpt. lib. 6. pref. 41. n. 3.* Henning. Geeden. *conf. 39. n. 60.* Gyman. 4. l. n. 10. pag. 65. Unde si immunitis à muneri-
bus civitatis patiatur se describi, inæstimmo præsumi-
tur privilegio immunitatis renunciatio, Barto-
lus in l. 1. de bis qui sponte publ. muner. Angel. in l. 1. §. si quis tutor. ff. quando applicandum. Deci-
us *conf. 638. num. 9.* Jalon. *conf. 25. num. 2. vol. 3.* Decianus *conf. 41. num. 91. volum. 2.* & *conf. 19. num. 103. vol. 4.**

XVI.

Declarata, quod procedat, si quis non cogitatio-
ne necessitatis, sed suo arbitrio & libere privile-
gio contravenerit, *l. voluntariæ 12. C. de excusat.* tut. Gyman. d. l. num. 106. secus si ignoraverit
contrarios actus factos fuisse, nec plane consen-
sirunt, tunc enim illiusmodi causis privilegiati nocere
aut prædicare non poterunt, textus in l. qui
cum uno 4. §. fin. de re milit. Bald. *in l. data opera.*
*C. qui accusare non possit. & l. quamdiu. C. qui ad-
mitti.* Conf. Argent. 1. *conf. 11. n. 28.*

XVII.

Privilegium expirat, si privilegiatus eo spatio
decennii non utatur, *l. si quis 26. C. de paſtis l. 1.*
ff. si quis in jus vocat. l. 6. Cod. de Nundin. cap.
ad audientiam 13. de prescript. Enenckel. *lib. 3.*
(O) de pri-

ose
is

de privil. cap. 15. num. 27. Villalob. commun. opin. lit. P. num. 306. Bart. conf. 189. n. 10. vol. 1. Alexand. conf. 16. num. 23. vol. 5. Cabed. decis. 17. n. 3. & 93. n. 11. Mastrill. decis. 96. num. 1. Seraphin. decis. 1043. n. 3. & decis. 1210. num. 27. Vietor de exempt. Imper. conclus. 39. Conf. Arg. 1. conf. 2. num. 61.

Intellige, scilicet quando sit in nostra potestate, & aliqua occasio utendi privilegii se offerat, Si- chard. ad l. rem novam num. 9. C. de judic. Conf. Arg. 1. conf. 11. num. 29.

Limita I. secus esse, si occasio utendi nunquam contigisset. Glossa & Dd. in c. Abbate. d. V.S. Bart. in l. filii. n. 3. C. de decar. Ant. de Padill. in l. fal- so. n. 4. C. divers. rescr. Tap. in l. fin. ff. de Conf. Princ. p. 2. c. 1. n. 10. habereque in quolibet jure locum, quo occasio utendi defuit. Bursat. conf. 87. n. 15. lib. 1. Felin. in c. cum venissent. n. 25. de con- flit. Kirchov. comm. opin. cent. 3. op. 90. Bellon. conf. 1. n. 11. Regner. Sixtin. 3. conf. Marp. 14. num. 13. quin imo nec privilegium unquam tolli, si cas- fuis, super quo est concessum, nunquam eve- nerit, etiam si stetisset per mille annos, tradie Panorm. in c. antiqua. num. 4. de privil. & in c. ad audiencem. col. fin. de prescr. & in c. Abbate. n. 18. de V. S. Joh. Andr. in add. ad Speculat. sub- tit. de feud. Vult. 1. conf. Marp. 16. n. 70. add. & l. Attilius 17. ff. de paet. dotal. Bart. in l. ins- l. C. de decar. & l. cum scimus. C. de agricol. & censit.

Limita II. si privilegiato data sit facultas faci- endi pro arbitrio suo & mera facultate; hoc enim casu privilegium quandocunq; tempore per non usum non amitti, post gl. in c. ut privilegia. in fin. extr. de privil. trad. Gemin. in c. ult. de consuet.

Limita III. in privilegiis Ecclesiæ, ut quæ non minore quam 40. annorum spatio per non usum amitti dicuntur, in d. cap. de quarta 4. c. illud 8. de prescr.

Limita IV. in privilegio immunitatis, quod 30. annis amitti, testis esti Alexand. 5. conf. 23.

Limita V. si privilegiatus per id tempus, quo privilegio suo non uitit, certam pensionem præstitt ei, à quo impetravit. Hac enim præfatione privilegium suum retinet, licet eo non utatur. Alber. in l. de quibus ff. de LL. Felin. in c. illud. de prescr.

XVII.

Privilegia probatione indigent, Vult. 3. conf. Marp. 35. n. 246. ratio, quia dicuntur esse facti. l. C. de manu. p. inc. cum in jure 31. ubi communiter Dd. & l. deleg. c. porro 7. extr. de privileg. Bald. in l. fin. 4. de rezud. Gail. 1. obs. pr. 1. numer. 9. atque ita in specie privilegii exemptionis à juris- dictione ordinarii consuluerunt. Parif. conf. 95. n. 8. col. 4. per not. in c. ut Apostolica 6. de privil. in 6. & Hen. Goeden. conf. 39. n. 20. que autem sunt facti, ea non præsumuntur, atque ideo si negata sint, probari debent. l. in bello 12. §. f. 2. i. 2. ff. de captiv. & post. revers.

Limita, nisi privilegia sint antiqua, hoc enim respectu talia verificatione quædam non indige- re, post Innoc. in c. Abbati. extr. de V. S. & Imol. in clem. literis. col. 3. prop. fin. extr. de prob. col. ligit Verall. decis. 378. n. 2. p. 2.

XVIII.

Privilegium facilius tollitur, quam jus com- mune, l. Ejus militis 34. §. militia missus 1. ff. de- rest. milit. l. 1. ff. de mundin. §. quia vero verifi- li in Autb. de non alienand. aut permitt. reb. Eccles. Ruin. conf. 9. n. 18. vol. 2. Parif. conf. 46. n. 22. vol. 2. Angel. conf. 233. Pantichm. 2. quæst. 17. num. 12. Cephal. conf. 616. n. 21. vol. 5. Jafon. conf. 22. n. 2. vers. ego ut prædixi. Affict. decis. Neapol. 133. num. 3. Vult. 3. conf. Marp. 19. num. 42. unde & in dubio privilegio potius quam juri communi renunciatum esse censetur, per notata ab Al- ciat. in tr. de pref. reg. 3. pref. 36. num. 13. neque etiam privilegium personale ad jus commune, trahi debet. c. constitutus u. extr. de concess. præ- bend.

XIX.

Privilegia generalia & communia exigui sunt momenti, c. quia diversitatem s. ibi: non obstante confirmatione à sede Apostolica sub forma com- muni obtenta. de concess. præb. Hieron. Schurf. 1. conf. 59. n. 9. ubi ait in generali concessione, non venire ea, quæ speciale desiderantur. Rosenthal. de feud. c. 5. conclus. 85. n. 1. Marpurg. apud Röveltrunk in Conf. de Contribut. p. 288. n. 407. quos citat & sequitur Georg. Mundius de munier. & oner. c. 6. n. 699. addens. c. cum dilect. & 4. de confirm. util. & inutil. cap. quia intentionis 29. de privilegiis.

Ceterum ut verum fatear, brocardicum hoc mihi valde suspectum est, tum quia vim propositionum generalium eludit, de quibus supr. in axi- om. de Generalibus lib. 7. tum quia Principum beneficia nimis stricte interpretetur contra regula- las in tit. de beneficiis traditas, tum quia textus fidem postulato non faciunt: Nam posteriores duo tantum loquuntur de confirmatione, privilegiorum generali, quod ea nihil novi det, sed vetera tantum confirmet. Is autem, quem primo loco possumus, loquitur de clausula com- muni, quod ea non continet, quæ speciali opus habent expressione, adeoque ut exceptions regulam potius confirmat, uti Schurf. ab illis lau- datus seipsum explicat. Rosenthal equidem de pri- vilegiis immunitatis agit, sed longe aliter sentit, atque ab illis allegatur. Sic enim tradit immunitatem simpliciter data, tantum immunitatem à mu- neribus personalibus, non item a realibus compe- tere: secus autem si data sit à munieribus omni- bus vel quibuscumque (generaliter) tunc enim concessione ad realia quoque porrigit extraordi- naria. Sanè si de vi & effectu comparatè loqua- ratur, major fortè vis concessione speciali fuerit, imputanda: perinde ut in converso casu major vis tribuatur speciali prohibitioni, Clem. unic. in fin. de Excessib. Prelat.

XX.

Privilegia universitatibus concessa plus favo- ris habent, quam concessa privatis: & facilibus tol- luntur privilegia quæ privatis competunt, quam- que publico. Brunn. ad. l. 1. C. de nav. non excus.

XXI.

Superiores; qui jus privilegia concedendi ha- bent, possunt extendere atque transferre ad alios eadem privilegia verbis generalibus l. une C. de

de Metropol. Beryto. Sic Nundinae, Privilegia Academiarum, aliis Civitatibus communicari possunt. Brunnem. ad d. l. un. C. n. 5.

XXII.

Privilegium si concessum est Collegio ut Collegio, per singulos ei renunciari haud potest; sed ubi est concessum universis & singulis, potest ei renunciari per singulos. Zieg. Jur. Canon. p. 653.

XXIII.

Privilegium dare, illud declarare & de mente eius statuere ad reservata principis spectat. Mev. P. 6. decis. 341.

XXIV.

Privilegium aliquid diversum & separatum a jure communii inducere, & ultra illud aliquid a iude operari debet, l. fin. C. de inoff. testam. l. quod Labeo. g. ff. de Carbon. edit. l. Divus 22. ff. de usu & habitat. l. unic. C. de thesaur. c. in his 30. extr. de privile. Bald. in Auth. habitat. n. 3. C. ne fil. pro patr. Felin. in cap. causam. n. 10. extr. de ref. Jafon. in l. miles. n. 10. ff. de R. I. & in l. fin. n. 27. ff. de Const. Princip. Coler. in tr. de process. execut. p. 1. c. 4. n. 3. Cephal. conf. 431. n. 17. Alphon. Villag. in tr. de Extens. privileg. n. 106. allegans ad hoc text. in l. si quando 109. in pr. ff. de legat. 1. & c. si Papa 10. de privil. in b. Camill. Gallien. de V. S. lib. 8. c. 14. n. 15. inde appellatur Lex singularis. Surd. conf. 419. n. 20. vol. 3. Jus singulare. l. jus singulare 16. ff. de LL. Menoch. conf. 466. n. 21. vol. 5. Lex privatorum, c. privilegia 3. dist. 3. Legem quasi privans, Coler. de process. executiv. p. 1. c. 4. n. 3. Menoch. conf. 229. n. 24. vol. 3. Vult. 3. Conf. Marpurg. conf. 19. num. 96. quod specialiter aliquid indulgere debet, cap. Abbati 25. extr. de verb. signif.

XXV.

Privilegium dantis intentio in dubiis est servanda, cap. ex multiplici 3. cap. suggestum 9. extr. de decim. cap. ut privilegia 24. extr. de privileg. cap. tunc 12. extr. de cleric. non resident. nec verba eius contra mentem concedentis restringenda aut limitanda, quia si concedens limitari illa seu restringi voluerit, utique & ipse limitationem expressisset, ut arguit Paris. conf. 36. vol. 1. per text. in l. unic. §. sic ad deficientis. C. de Caduc. toll. &c. quoad fieri potest, verbis eius inhaerendum, Gratian. conf. 65. num. 40. volum. 1. Curtius jun. conf. 221. n. 7. vol. 3. & si de illo dubitetur, interpretatio fiat ab eo, qui privilegium dedit, c. ex parte 23. extr. de V. S.

XXVI.

Privilegium omne salvo jure tertii concessum intelligitur, Rol. à Valle conf. 45. num. 12. vol. 4. & ideo privilegio dato ab aliquo Imperatore vel Imperio praedicare non potest, sed perinde habendum ac si datum non esset, l. si impuberi. 13. ubi Bartolus ff. de rut. dat. Natt. conf. 657. numer. 2. volum. 1. Tiber. Decianus conf. 25. num. 49. volum. 1. & conf. 97. num. 43. vol. 3. Cephal. conf. 96. n. 5. & conf. 342. num. 71. & conf. 662. num. 7. vol. 5. Menoch. conf. 43. n. 3. vol. 1. Myrf. resp. 92. n. 42. Kirchov. conf. 8. n. 13. vol. 5. conf. Germ. vide & Gail. lib. 2. obser. 132. num. 2. & lib. 2. de P. P. obser. 4. num. 31. Hartman. Pistor. lib. 2. quæst. 26. num. 4. & seqq.

Privilegium posterius non tollit prius, cap. inveniens 19. cum ibi not. de prescript. c. 1. c. postea quam 21. §. si ergo 25. q. 2. Gl. in c. quia sepe de E. lest. c. ut officium 11. de heret. c. i. de sent. excomm. lib. 6. c. i. de sepultur. & in clem. c. alma. de sentent. excomm. Fridericus Senens. conf. 47. Panciroll. conf. 19. allegati à Panschm. 2. q. 13. n. 42.

Excipe: nisi de ipso faciat mentionem. cap. 19. de prescr. cap. diuimus 31. extr. de privileg. Ad hoc enim ut tollatur privilegium, non sufficit generalis mentio, sed specialis expressio requiritur. cap. 2. de dol. & contum. c. bone 3. de confirm. util. vel inutil. clem. 2. de præbend. c. nonnulli 28. de rescript. clem. per literas 2. de præbend. Bart. in l. omnes populi. n. 13. de just. & jur.

XXVII.

Privilegium personis concessum censetur etiam familiae indultum. arg. Auth. habitat. C. ne fil. pro patre. ubi Dd. Bald. in l. semper. §. immunitati. ff. de jur. immunit. Tiraquell. de Nobilitat. cap. 10. num. 124. Carpzov. part. 1. constitut. 32. defin. 17. num. 4.

XXVIII.

Privilegium personis concessum censetur etiam familiae indultum. arg. Auth. habitat. C. ne fil. pro patre. ubi Dd. Bald. in l. semper. §. immunitati. ff. de jur. immunit. Tiraquell. de Nobilitat. cap. 10. num. 124. Carpzov. part. 1. constitut. 32. defin. 17. num. 4.

XXIX.

Privilegium certo tempore determinatum, contra Legis voluntatem ulterius porrigidendum non est. arg. l. Imperator. 8. in fin. ff. de postul. Carpzov. p. 2. constit. 30. defin. 23. num. 6. sicut & privilegium competens ob certam aliquam facultatem finitur illa qualitate finita. l. 8. §. jam 7. ff. de excusat. Carpzov. part. 2. c. 6. definit. 76. num. 4.

XXX.

Privilegium ad res futuras & consecuturas trahitur, cap. ex parte 27. extr. de decim. illud enim

indefinito conceptum, non de præteritis tantum intelligitur, sed etiam ad futura extenditur, c.

quia 22. extr. eod.

XXXI.

Privilegium & prescriptio sunt contraria, cap. auditia 15. c. veniens 19. extr. de prescript. c. cum dilectus 8. extr. de religios. domib. & ideo privilegio & prescriptio non potest se simul conjunctive quis tueri. cap. penult. de religios. domib.

XXXII.

Privilegia concessa per superiores non possunt nec debent infringi per inferiores. c. conquisitus 8. 9. q. 3. c. Vulnerata 25. 12. q. 2. c. privilegia 17. 25. q. 2.

XXXIII.

Privilegio concessum non est de more vel de jure, ut aliquis citetur. Quia est donum superioris, Bald. in l. nam ita Divus. de adopt. Argentinens. 2. confil. 57. num. 16.

Limita, non procedere in his, qua non dependent à libera Principis potestate, prout sunt contractus, & ubi agitur de privando aliquem jure, quæsito: tunc enim sine causa princeps procedere non poterit parte non citata. Socin. confil. 164. col. penult. num. 17. vers. & passent. Dec. conf. 498. ad fin. Argentinens. d. loc. num. 29. & numer. 30.

XXXIV.

Privilegia frustra dantur iis, quos constitutio concedentis arctare non potest. Hostiens.

(O) 2

in summ.

in summ. titul. de privileg. verb. cui concessum est. *Arniſ. 2. relect. polit. 2. ſect. 14. n. 15.*

XXXV.

Privilegium veritate tacita impetratum non valet. *cap. & multipliciſ. extr. de decim. privilegium enim per subreptionem obtentum nihil operatur, c. cum olim 12. extr. deſentent. & reſ. judic.*

XXXVI.

Privilegia ante notitiam non proſunt iis, in quorum commodiū data ſunt. *Brunnem. C. de Consul. col. 3.*

XXXVII.

Privilegia data collegiis de iis intelligenda ſunt, qui ſtrenue rem ſuā agunt, *158. C. de decur. Brunnem. C. eod. in fin.* Haecque privilegia data corpori vel dignitati ſunt realia & tranſeunt ad ſuccesſores. *cap. pen. X. de Inſtit. Brunnem. C. de Excus. mun. p. 90. col. 1. ſcil. ad ſuccesſores in dignitate, non in bonis, Brunnem. d. 1. col. 2.*

XXXVIII.

Privilegium non debet eſſe inane nomen & titulus, ſed rem certam contineſe. *Brunnem. C. de Veteran. n. 1.*

XXXIX.

Privilegia locis & civitatibus data ſunt realia & ad posteros tranſeunt, licet nemo amplius ex premium privilegiatis vivat. *Perez. C. de immun. nem. conced. n. 12. ſegg.*

XL.

Privilegia alicui aū familiæ confeſſa regula- riter debent eſſe perpetua. Poſſunt tamen a ſuc- ceſſore revocari aut ſaltem ſuſpendi, licet in con- traictum tranſiverint, (1.) niſi petita & impe- trata ſit privilegiatorum conſirmatio. *Perez. C. de Immun. nem. conced. n. 5. (2.) niſi incipiant eſſe dannoſa communitatii, cuius cauſa potior eſt. Perez. ibid. n. 6.*

XL I.

In dubio privilegium habendum pro persona- li ad heredes non tranſeunt nec ad emtores, adeo ut verba confeſſionis reſetantur ad personam. Hinc privilegium ecclieſiaſticis confeſſum non ſolendi Gabellas, non eſt reale ſed personale, quod personis contemplatione dignitatis illius, non verò rebus eſt confeſſum, *l. 13. C. de Excusationibus munerum.* Imò ſepe dictio *in perpetuum* appoſita confeſſionis reſtringit ad vitam poſſeſſorū *l. 4. de Procum. l. 1. pro ſocio. l. 16. C. de uſuſtr.* Si autem concedens principaliter reſpiciat privilegiati bona, & verba reſeruant ad rem, tunc immunitas confeſſa realis cenſetur & inseparabilis ab iſpīs bonis, atque perſona tantum eſt cauſa impulſiva confeſſionis, *l. 4. ſ. 3. de Cens.*

XL II.

Privilegia ex uſu ſubsequenti interpretanda. Hinc iſ, qui ſemel uſu eſt privilegio ſtrictè, non poſteſt eodem uti poſteā latē. *Brunnem. ad l. 4. C. de aqueduct. in fin.*

XL III.

Privilegiatus ſuccedens non-privilegiato, uti- tur privilegio ſuo in futurum tempus, non in pra- teritum. *Gothofred. in l. 17. ſ. 1. ff. de uſur. lit. C.* itaque uſcus privatō ſuccedens ſolvit uſuras pro

eo tempore, quō priuatus poſſedit, non pro ſuo. *Perez. C. de fisc. al. uſur. n. 4.* Uſcus ſemelles pro ſuo tempore exigit uſuras, etiamſi creditori ſuc- cederit, cui levioreſ debita fuerant, *Brunnem. ad l. 2. C. eod.*

XL IV.

Privilegia regulariter non ſunt ceſſibilia, ne- que ſemper, qui cauſam habet à privilegiato, uti- tur eius privilegio. Neque privilegium con- feſſum uni perſona ad alias extenditur. *Perez. C. de quib. muñer. excuſ. n. 6. 7.* Imò ſi privile- giatus privilegium ſuum, licet moſ proprio datum, communiceſ alteri, illud amittit, e. g. *Studiosi*, qui privilegia immunitatis ab Acciſis aliis vendunt. *Perez. C. de Navib. non excuſ. n. 6.*

XL V.

PRIVILEGIATUS contra pariter privilegiatum non utiſtur privilegio ſuo, *l. ſed & milites 8. in pr. ff. de excuſat. tutor. l. affiduſ 12. vers. in duabus. C. qui potiores in pignore hab. l. ſcire. ubi gloss. verb. ad heredem. C. de privileg. dot.* Exoriant & de- clarant Marsil. *ſing. 99. Privilegiatus. & ſing. 681. Tradidi tibi. Petr. de Anchar. conf. 37. Contra Joannem, in princ. Rimini. jun. conf. 278. num. 72. Socin. jun. conf. 74. numer. 21. lib. 1. Covarr. in reg. poſſeſſor. p. 2. ſ. 2. num. 4. & pract. cap. 7. num. 4. Costa in c. ſi pater. verb. ſi abſque liberis. num. 2. de teſtam. lib. 6. Maurit. de reſit. in integrum. c. 218. Sfort. Odd. in ſimili tract. q. 18. art. 4. num. 31. & art. 5. Cald. Pe- reirain l. ſicuratorem. verb. leſis. num. 169. C. de in integr. reſit. minor. Surd. de ali- ment. tit. 8. privil. 18. num. 5. & 7. & privi- leg. 61. num. 11. Peregrin. de fideicom. art. 3. num. 70. Azeved. l. 10. tit. 3. num. 15. 17. & 18. lib. 5. nove Recopil. Alexand. Tren- tacinq. variar. reſolut. lib. 1. tit. de reſcript. reſolut. 1. Curia Philipp. part. 2. ſ. 17. numer. 32. Cevall. comm. contra communes. queſt. 756. num. 45. & queſt. 822. num. 46. Card. Mantic. de conjeſt. ultim. volunt. lib. 6. tit. 2. num. 11. & de tacitis & ambig. conveſt. lib. 11. tit. 26. numer. 6. Stephan. Gratian. Marchie de ciſ. 196. n. 18. & 19. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P. conſclus. 760. per to- tam. Cardof. in praxi Jūdīcū & Advocator. verb. privilegium. num. 46. Mar. Antonin. variar. reſolut. lib. 2. reſol. 8. num. 58. Castill. quotidianar. queſt. lib. 3. c. 25. n. 27. D. Bar- bol. in l. 2. ſ. legatis. num. 252. ff. de Jūdīc. Polyd. Ripa obſerv. 7. num. 3. Joan. Maria Novar. in praxi elect. & variat. for. queſt. 21. ſect. 2. num. 2. Mangil. de imput. queſt. 118. num. 23. uno ore proferentes, hujus- modi Axioma procedere, ubi utrum- que privilegium æquale eſt, & æquè favorabile, & insuper concurrit in actu & exercitio. Ita minorem non reſtitui ad- verſus*

versus minorem dicitur in l. verum u. §. item queritur 6. de minorib. ita qui corporis vel collegii jure à tutela excusantur, ii à collegarum filiorumve eorum non excusantur. l. administrantes 41. §. ult. C. de excus. tut. l. penult. C. eod. idem in veteranis locum habere, patet ex l. 2. C. de excusat. veteran. vide Hostiens. ad l. 1. ad SC. Vellejan. quare si duo privilegiati concurrunt, qui in privilegiis sunt pares, tunc mutuo concurso se impediti privilegiaque confunduntur, & pro privilegiatis (ad invicem) non habentur. l. verum u. §. ultim. de minor. l. sed & milites 8. pr. de excus. tutor. Joh. à Sande 1. defin. 2. Non si alterum privilegium fortius sit, ut in terminis l. sed & milites 81. in princ. ff. de excusat. tutor. Sfort. Odd. de restitut. in integr. p. 1. quest. 18. art. 4. n. 32. Steph. Grat. discept. forens. tom. 4. cap. 661. n. 13. cum seqq. Joan. Maria Novar. d. q. 21. n. 20.

Limita primò, quia duplicitè privilegiatus bene utitur suo privilegio contra privilegiatum, Cephal. conf. 748. n. 18. quem refert Card. Tusch. d. lit. P. concl. 761. n. 12.

Limita secundò, quando tractat unus de damno vitando, alter de lucro captando, l. 1. C. si advers. ssc. quia tractans de damno utitur suo privilegio, l. ult. ff. ex quibus causis major. l. verum u. §. ult. vers. proinde ff. de minor. Castrens. conf. 37. in fin. lib. 2. Alexand. conf. 55. in fin. vers. circa septimum. lib. 5. Covarr. in d. regul. possess. p. 2. §. 2. n. 4. Rimin. jun. conf. 285. n. 127. & conf. 351. num. 51. Roman. conf. 166. Visa diligenter in fin. num. 14. Sfort. d. quest. 4. art. 4. & quest. 18. art. 5. Menoch. conf. 447. num. 37. Card. Tusch. d. lit. P. concl. 761. num. 14. cum seqq. Mar. Anton. d. resol. 8. num. 59. Polyd. Ripa d. observat. 7. num. 4. & 5. ubi quòd licet pariter privilegiatus gaudeat privilegio adversus privilegiatum certantem de lucro; si tamen uterque de damno vitando agat, non gaudebit, & Cephal. conf. 7. n. 12. vers. secus. lib. 1. latè Leo Valent. decis. 90. n. 3 cum seqq. ubi probat, quod quando duo privilegia contraria concurrunt, attendendum est illud, in quo agitur de damno evitando, non illud quod in lucro captando versatur, quod n. 23. & 24. intelligit in eadem specie privilegii, secus quando privilegium unius est potentius privilegio alterius, & n. 26. subdit, quod privilegium potentius est, in quo major utilitas versatur.

Limita tertio, quia privilegiatus in specie præfertur privilegiato in genere. Co-
rias personas, quam in eo expressas. cap. penult.

var. d. parte 2. §. 2. num. 4. vers. quod vero diximus. ubi maximè quando in eadem re est specialiter privilegiatus, Menoch. conf. 52. num. 43. quos refert Card. Tusch. d. lit. P. conclus. 761. num. 13. Sfort. d. quest. 18. artic. 4. numer. 34. Anton. Mangil. de imput. quest. 18. num. 25. & quest. 120. n. 12. [& magis privilegiatus minus privilegiato, Bacquet. des droits de Justice, c. 8. num. 54. Sandæus 1. definit. 2. vel ut loquitur cum Alphonso de Azenedo Carpzov. 2. respons. 37. n. 11. qui privilegiatus est actu, utitur suo privilegio contra privilegium habitu tantum seu potentia. conf. Zœf. Axiom. de privileg. n. 27.]

Limita quartò, in SC. Vellejan. ubi mulier ne quidem pro muliere potest intercedere; in ceteris enim exemplis, quæ supra allata sunt, non agitur de damno aut periculo rei familiaris, sed de mune-
re personali. Ceterum ubi mulier inter-
cessit pro muliere, non ante lèduntur aut periclitantur de re familiari, sed ea quæ tantum intercessit, Hostiens. dicto loco. Ergo merito privilegio & SCri Vellejani aduersus aliam mulierem etiam juvatur, Carpzov. lib. 2. respons. 37. n. 8. & seqq. ubi hanc regulam eleganter declarat.]

XLVI.

PRIVILEGIUM personale personam sequitur, & cum persona extinguitur, l. in omnibus 18. ff. de Regulis Juris, cap. privilegium 7. eod. tit. lib. 6. ubi in collectan. latè explicavi, Tiraqvell. de retract. lign. §. 26. gloff. i. num. 60. & de Jure primogen. quest. 37. numer. 1. Xuar. in l. quoniam in prioribus, super leg. Regni, limit. 11. dub. 1. numer. 1. Menoch. conf. 136. numer. 2. & conf. 1007. à numer. 95. & de præsumpt. lib. 3. præf. 103. numer. 45. Cardof. in praxi Judi-
cum & Advocat. verb. privilegium, num. 4. Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. P. concl. 746. per totam. Azor. Inflit. moral. p. 1. lib. 5. c. 22. quest. 6. D. Barbol. in l. quia tale ff. solut. matrim. ubilatè Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resolut. 109. num. 6. Soar. de legib. lib. 8. c. 10. & 11. Joan. de Salas in simili tract. disput. 17. sec. 6. & 8. late Rol. à Vall. conf. 61. n. 10. cum seqq. lib. 4. Mangil. de imput. q. 7. num. 94. cum seqq. [Privilegi-
um enim quod sonat in personam, non extenditur ab alio. c. privilegium. 7. de R. l. in 6. l. privilegia quodam 196. ff. de Reg. Jur. l. 1. ff. de constit. Princip. l. cum patronus 28. ff. de legat. 2. l. quia tale 13. ff. solut. matrim. c. petiisi 17. 7. q. 1. siquidem privilegium non extenditur principaliter ad a-

penult. de privileg. in 6. vid. omnino Carp-
zov. 3. const. 4. def. 12. n. 16. Dan. Otto de ju-
repul. cap. 12.

Intellige procedere ita demum, quan-
do tale privilegium conceditur personæ
ita, ut persona sit causa privilegii imme-
diata, prout declarat Dyn. in d. cap. privi-
legium. & Dec. in l. omnibus causis 4. ff. de
Regulis Juris.

Limita in privilegio ob bene merita
concesso, tunc enim reputatur esse rea-
le, & ad heredes transitorium. Bald. conf.
355. vol. 1. Menoch. l. 3. præf. 103. numer. 13.
& seq. Ratio, quia causa bene merito-
rum contractui par est, atque sic privi-
legium ob merita concessum non modo
transit in contractum. Bald. in l. qui se
patris. C. unde liberi. quem sequuntur fe-
rè Dd. communiter omnes, quos accu-
mulat Tiraquell. in l. si unquam. verb. do-
natione largitus. numer. 14. C. de revo-
cand. donat. iisque multos alios addunt
Tiber. Decian. conf. 25. numer. 35. Rol. à
Valle conf. 76. num. 6. vol. 2. Cravett. conf.
963. n. 26. vol. 6. verum etiam ob remu-
nerationem tales concessiones, ut quæ
non gratuito, sed oneroſo titulo factæ
sunt, instar compensationis seu permutationis
esse censetur. l. sed et si lege 25. §. con-
fusuit u. ff. de petit. bered. atque ideo ob be-
ne merita irrevocabile fit, quod alia erat
revocabile. Ripa in d. si unquam. verb. lar-
gitus. num. 10. Alex. conf. 216. num. 2. vol. 2.
Dec. conf. 286. num. 4. vers. & per hoc. &
conf. 292. num. 7. Ruin. conf. 217. n. 7. vol. 2.
Paris. conf. 2. numer. 127. vol. 4. Riminald.
jun. conf. 540. numer. 96. & conf. 556. num.
107. Decian. conf. 25. num. 30. & conf. 51. n.
25. vol. 3. Menoch. conf. 2. num. 139. Reu-
ner. conf. 1. n. 65. vol. 1. Capyc. decif. Nea-
pol. 121. num. 16. Pruckman. conf. 39. n. 57.
Cacheran. decif. Pedem. 139. n. 28. Berret.
conf. 1. n. 10.]

XLVII.

PRIVILEGIUM oportet ostende-
re, & inspicere, nec alleganti creditur,
cap. porro 7. ubi Abbas num. 11. de privileg.
c. cum persona 7. cod. tit. lib. 6. Tusch. de vi-
sitat. lib. 2. cap. 18. à num. 3. & cap. 20. num.
6. Mascard. de probat. concl. 1200. numer.
36. Menoch. de presumpt. lib. 6. pref. 14.
numer. 15. Card. Tusch. d. lit. P. concl.
762. Cabed. Lusit. decif. 93. n. 3. p. 2. & no-
nat eleganter Covarr. præclic. cap. 20. nu-
mer. 7. quod quando agitur de privilegio
exhibendo Judici, tunc oportet quod to-
tum præsente parte coram Judice lega-
tur, & Judici petenti exhibeatur; at ve-
rò quando agitur de eo parti exhibendo,

tunc illud tantum capitulum, quod ad
eum spectat, & subjectam tangit materi-
am, exhiberi oportet, iuxta text. in cap. con-
tingit 5. de fide instrument. & longam di-
ſtinctionem. Gloss. verb. dic. & confule, in
l. i. §. editiones. ff. de edendo.

XLVIII.

PRIVILEGIUM tenor attendendus
est, nec de illo judicandum, nisi ipsius te-
nore inspecto, c. porro 7. c. recipimus 8. de
privileg. c. ult. de translat. Prel. c. confida-
vimus 10. de elect. Tiraquell. in l. si unquam.
verb. libertis n. 8. C. de revoc. donat. Burg.
de Pace quest. 2. numer. 17. Surd. confil. 1. à
numer. 31. Intellige non solum quod verba, sed etiam multo magis quod men-
tem, ut si de ea appareat, à verbis receda-
mus, ut quid senserit concedens potius
sequamur, cap. quanto 26. ubi gloss. verb.
sola. de privileg. Sanchez. de matrimon. lib.
8. disputat. 1. numer. 11.

XLIX.

PRIVILEGIUM meretur amitte-
re, qui permissa sibi abutitur potestate,
c. ubi 7. 74. distinct. c. privilegium 63. u.
quest. 3. c. tuarum. 11. c. u. privilegia 24. in
princ. de privileg. c. contingit 45. de sent. ex-
comm. [cap. denunciamus 23. 25. 9. 2. c. pos-
t aquam 21. §. bis. d. q. 2. c. licet 28. extr. de re-
gular. c. ea que 12. extr. de censib. c. cum 5
3. extr. de privileg. c. cum illorum 32. in fin.
de sent. excomm. l. fin. C. de part. dotal.] Da-
masc. in tract. de Brocard. membr. 3. n. 28.
Aufser. in Clem. 1. num. 12. de officio Ordin.
Nep. de monte Albano de except. art. 2. n.
13. Card. Tusch. d. lit. P. conclus. 754. Soar.
de legib. lib. 8. cap. 36. per totum. [Oldrad.
conf. 101. Cravett. conf. 96. numer. 10. Fran-
cisc. Marc. in decif. Parl. Delphina. 529.
numer. 1. Carol. Ruin. conf. 230. numer. 7.
vol. 1. Mascard. de probat. conclus. 944. nu-
mer. 30. vol. 2. Coler. de process. executiv.
part. 2. c. 3. num. 133. Personal. in coron. quest.
9. 10. n. 26. eo enim privari debet, qui con-
tra illud quid committit. c. cum accessibent
8. extr. de constit. cap. pro illorum 22. extr.
de prebend. l. 4. §. 2. quod cum eo qui in ali-
en. potest. l. 37. de minor. l. 7. ff. de interd.
& releg. Menoch. 2. arb. quest. cap. 182.
numer. 47. Felin. in c. fin. numer. 5. de for-
compet. Unde si quis delinqueret in offi-
cio, munere vel dignitate, merito etiam
ea privabitur. l. si aliquid 12. & ibi Dd. G.
de susceptor. prepositis & arcariis. 10. 70.
Bald. in l. rem. C. de precar. Dec. in c. u. no-
ſtrum. num. 4. de appellat. Capyc. decif. 121.
n. 27. Capel. Tholos. decif. 270. ibique Gof-
fred. & quod fabricantes falsas monetas
noſſint

possint omni gradu, dignitate, & privilegiis privari. textus est in l. 1. & 2. C. de falsi. monet. Tiber. Decian. lib. 7. crim. c. 8. num. 23.

CAP. CVI. Prius.

Axioma I.

Prius quod est in voce, præsumitur etiam prius in sensu, l. si communis servus ita 21. de stipul. serv. Welenb. 1. conf. 41. n. 72. quia ex ordine verborum manet intellectus, & prælatio inducitur, l. heredes meis 57. §. fin. ff. ad SC. Treb.

II.

Quæ uno contextu sunt, non est dari prius & posterius. l. 2. §. prius 4. ubi Dd. ff. de vulg. & pupill. subfili. l. nec enim 6. ff. de solut. §. ante. Inf. de legat. Goedd. adl. 243. num. 2. de V. S.

III.

Quotiescumque duo sunt, quorum quodlibet habet perfectionem in se ipso, & se habent ad invicem ut prius & posterius, & quidem in oppositum, tunc necessario posterius debet tollere prius. Panschiman. lib. 2. practic. quest. 13. num. 12. Exemplum est in contractibus. l. si servus 7. §. patet ne petere 2. ff. de pact. quamvis enim illi in generalitate sunt concepti, nihilominus tamen posteriores contractus tollent priores. l. & uno 18. §. & ejus 1. ff. de Acceptil. §. est autem prodita 2. Inf. quib. mod. coll. obligat. l. qui Romæ 122. §. duo fratres 6. de V. O. idem esse & in testamentis, textus est in l. sancitus 27. C. de testim. ut enim secundum testamentum per se subsistat & primo opponatur, consequens videtur, ut tollat etiam premium ipso jure. In privilegio tamen non procedere, per cap. veniens 19. de prescript. limitat Panschiman. 2. quest. 13. n. 22. vid. supr. cap. pre- zed. ax. 15.

CAP. CVII. Probabile.

Axioma I.

Quod non est probabile, non etiam est punitibile. Vultus lib. 3. Consil. Marpurg. 29. numer. 57.

II.

Probabilia ut plurimum inter se sunt contraria. Aristot. in Rhetor. c. 25. Vigil. in rat. eleg. jur. conterov. col. 10. & in Dialect. jur. tit. de her. seu questione juris infinita disputanda, p. 393. Nebelkræ. decis. 2. p. 47.

III.

Probabilis causa cum deest, audiendus non est, quia nova molitur. Mev. Cons. 49. n. 35.

CAP. CVIII. Probatio, Probare.

Axioma I.

Probare est persuadere Judici. l. 12. de probat. Qvod non contingere semper ut volumus, scribit Cujac. l. 3. qq. Papin. ad l. 1. ff. de probation. Quare & Oratorem Apollodorus apud Quintilian. fortuna & eventui subicit, ut si forte non persuaderit, nomen suum retinere possit. Cujac. 12. resp. Paul. ad l. 73. de condit. & demonstrat.

II.

Non est boni viri ea dicere, quæ probare non possit, sed potius filere debet cap. plerumque 27. 2. quest. 7. vid. Anton. titul. 7. de rescript. conclus. 22. num. 23. quod enim quis probare non potest, non proferat. can. si tantum 2. & seq. 6. quest. 2. vid. Gail. 1. de pace publ. cap. 5. n. 3.

III.

Probationis sua initium nemo è domo rei defumere debet. l. de minore 10. §. tormenta 3. ff. de quest. 1. nimis grave 7. C. de testib. origo enim petitionis ex instrumentis ejus, qui convenit, fundari non oportet. l. 1. fin. C. de edend. Regner. Sixtin. 1. Consil. Marpurg. 9. num. 97. cum seq. Pacian. 1. de probat. cap. 61. num. 49. sed potius actor ipse probations adferre & domo instructus venire debet, quam ut à reo eas quasi gladium exigit. l. 7. C. de testib. Welenbec. parat. de interrog. in jur. fac. num. 5. siquidem probandi necessitas onus est & molestia. B. Argentraeus Comm. in confuetud. Brizan. artic. 164. n. 3. §. retinendi. ubi Bachov. & Dd. communiter. Institut. de interdict. adeò ut is, cui incumbit probatio, adversarii um necessitate probandi contrarium adstringere nullatenus possit. l. actor. 23. C. de probat.

IV.

Probare talis se debet, qui vult ut talis admitti. l. non ignorat. 9. ibique Salicet. & Butrigar. Cod. de his qui accusar. non poss. Bald. in l. eum quis duas. num. 3. vers. & nota quod qui perit. C. ad L. Jul. de adulter. Jafon. conf. 102. numer. 4. vol. 4. Marfil. in pract. crimin. §. diligenter. numer. 17. vers. pro quibus facit. Roland. à Valle conf. 65. perfectio. num. 12. vol. 1. Paris. confil. 115. incip. Iohannes. num. 2. vol. 4. ita fraternitatem esse ab eo probandam, qui eam allegat, probat l. non epistola 13. in fin. C. de probat. ita etiam in terminis legitimatis consiluere Roland. à Valle conf. 43. incip. Legitimationem. n. 23. vers. verum si diligenter. vol. 4. & conf. 100. incip. revocatur. num. 19. vers. quibus tamen non obstantibus. vol. 2. Alex. conf. 60. vis a legitimatione. num. 17. vers. verio ad secundum. vol. 2. Caffren. conf. 178. super num. 1. vers. cum igitur ille. vol. 2. idem obtainere & in terminis adoptionis tradit Alex. in l. neque professio. & ibi Jaf. C. de testim. idem Alex. in l. si pater tuus. num. 2. C. de her. infi. Pac. 2. de probat. c. 18. n. 3. quin imò extendi eam posse ad quodcumque consanguinitatis genus, sive sit agnatio, sive cognatio, sive alia affinitas, quæ in judicium deducatur, latè deducit Pacian. 2. de probat. c. 12. per tot.

V.

Quicunque modus probandi nullà ratione naturali nascitur, sed Dei tentationem involvit, ille

(O) 4

est

est illegitimus, e. g. duellum, gestatio ferri carentis cap. fin. X. de purgat. vulgar. immersio in aquam frigidam, Wasser. Probe/ cruentatio cadaveris imperfecti in praesenti insimulati homicidae, vulgo Baarrecht. Speckh. 3. Class. 3. q. 11. numer. 22.

VI.

Probationum facultas non debet angustari, sed ampliari. l. quoniam 21. in fin. C. de heret. l. generaliter 12. Cod. de reb. credit. l. ne quid 7. ff. de incend. ruin. naufr. c. quoniam 5. exer. ut lice non contest. Bald. in Autb. at quisemel. n. 3. C. de probat. Speculat. in §. 1. n. 80. de teste, gl. in Autb. ut sine probib. matr. verb. SCto. Dec. in c. 2. n. 25. v. quod absurdum extr. de probat. Bald. conf. 317. punctus super quo. n. 2. vol. 4. Butrig. in c. si diligenti. num. 16. vers. per hoc dicunt. col. 3. extr. de for. compet. & ibi Joh. Imola n. 9. col. 2. Cravett. conf. 207. responsiones n. 9. vers. postremo. col. fin. Chaffan. conf. 19. juxta predicta n. 32. vers. & probationum facultas Signorol. de Homodeis conf. 156. Factum. num. 10. Alban. conf. 15. Non est dubium. num. 5. col. fin. Paris. conf. 70. Pro resolutione. n. 8. vol. 4. Marsil. in rubr. C. de probat. num. 443. vers. ultimo pro complemento. adeo ut nec statuto Alban. conf. 15. num. 5. vers. & regulariter reprobatur. col. 2. nec pacto privatorum angustari possit. Gloss. in d. Autb. ut sine probib. matr. verb. SCto. Anton. de Burr. in cap. si diligenti. col. 3. num. 16. vers. fallit tertio. extr. de for. compet. Florian. in l. 1. num. 1. ff. de testib. Jacobin. de S. Georg. in Autb. jubemus. num. 7. Cod. de judic. & ibi Paul. de Castr. numer. 3. vers. sed si fiat extr. judicium. colum. 2. Angel. in l. patrum. inter heredem. vers. sequitur. colum. 3. ff. de pactis.

VII.

Probatio nulla melior, quam quæ sit per facti evidentiam, ideoque omnibus præferenda. l. Magistros 7. C. de professor. G. & Bald. in l. sive r. 5. §. 1. verb. evidenter locupletem. ff. qui satisd. col. Bald. in l. contra negantem in fin. C. ad L. 4. quil. Zal. conf. 15. n. 24. lib. 1. & conf. 2. n. 10. lib. 2. per evidentiam enim rei res sit notoria & manifesta, c. manifesta 15. caus. 2. q. 1. Regn. Sixtin. 2. conf. Marp. 8. n. 17. multumq; declarat, quia, ut dicebat Baldus in conf. 379. Sequitur num. 6. vol. 1. quod oculus videt, nemo fideliter negat. Berrazol. 1. consult. decif. conf. 1. n. 15. probationem ergo naturæ manifestam humanæ demonstrationis adminiculio non indigere, ex l. ubi autem non apparet 75. §. illud dubitationem 4. de V. O. consuluit Oldenb. 2. conf. Marp. 5. num. 32. multis tamen eam innatam esse Philavtria seu vacordiam, ut ipsis, quod narras, nunquam videatur probatum, etiam si literam expressam auctorum ostendas, & ipsum solem quasi in tuis manibus geras, ait Mascard. de prob. vol. 1. q. 2. numer. 24. Hinc eleganter de probationibus ineptis ait Cujacius in Mercatore lib. 1. c. 1. *Aut* meliore argu-
mento uti debuisti, aut pravo noto debuisti rem certam incertam facere atque suspectam: Hoc enim genere veritatem quodammodo impugnas, nullo modo tueris. Adde & A. Robert. lib. 1. rer. judic. c. 14. p. 270. cum seq. quibus adstipulatur &

Lud. Viv. lib. 5. de tradend. disc. dum refert: Fuisse quosdani, qui magna pietatis loco ducent mendacula pro religione confingere: quod & periculosum est, ne veris admatur fides propter falsa, & minimè necessarium: quoniam pro pietate non tam multa sunt vera, ut falsa, tanquam ignavi milites atque inutiles oneri magis sunt quam auxilio, siquidem detorta (inquit Rivetus in apologet. pro Virgine Maria lib. 1. cap. 1. numer. 22.) infringunt vim eorum, quæ per se sufficiunt, & proprio splendore mentem illustrant, & in verantanti mysteriis cognitionem rectam & sine ambigibus deducunt: quæ obtorto veluti collo & per vim eō trahuntur, veris sæpe præjudicant, & contradicentibus anfam calumniandi præbent. Dum enim incerto (ut loquitur idem Rivetus lib. 1. cap. 9.) incerta confidenter asseruntur, certi etiam hac ratione derogatur. Cum supervacuus (verba sunt Anacleti Papæ in c. si omnia 7. cap. 6. q. 1.) ad beneficia laboret impendis qui solem certat facibus adjuvare: Quo alludunt & Qvinti lib. 5. inst. orat. c. 12. dum ait, in rebus apertis argumentari tam est stultum, quam in clarissimum solem mortale lunac inferre. Sen. ep. 83. Superest ex hesterno mihi cogitatio, quid sibi voluerint prudenterissimi viri (Stoici & inter hos imprimis Zeno) qui rerum maximarum probationes levissimas & perplexas fecerunt, quæ ut sint veræ, mendacio tamen similes sunt (quomodo Zeno colligebat) vitrum bonum non futurum ebrium; ebrio, inquit, sermone secretum nemo committit. Viro bono autem committit. Ergo vir bonus non est ebrius: Huc adde, quæ tradit Antecellus Gröningensis in Regulis Juris Anno 1630. Lambert will der Sau ein Ohr abhauen und trifft den Schwanz. Et Guntherus in Ligurino, lib. 3. de Arnaldo Brixiensi:

Et fateor pulchram fallendi noverat artem
Veris falsa probans: qui tantum falsa loquendo
Fallere nemo potest: veri sub imagine falsum
Influit & furtum deceptos occupat aures.

VIII.

Probatione deficiente deficit substantia causa, Pacian. lib. 1. de probat. cap. 5. num. 5. Nil hil enim nobis jura sunt profutata, ubi probatio deest, cum multis sæpe videamus justam causam foventes propter probationum inopiam succumbere, juxta illud: Amice, jus tibi non deficit, sed probatio, l. sunt duo Titii 30. ff. de testam. tutel. ibique Bald. & in l. ingenium. num. 9. vers. cest nescir. ff. de stat. homin. Ancharan. conf. 242. Prius in princ. cum virtus causarum. pondus litis & exitus totius controversie in ea consistit, ut not. Bald. in cap. quia propter. num. 23. colum. penult. extr. de Elect. & in l. 2. num. 8. vers. breviter ego dixi. col. 4. C. de Episcop. audent, à qua omnis contentio fori justitia dependere dicitur, ut ait Imol. de S. Georg. in rubr. de probat. n. 8. vers. addit. colum. 2. Baldus in rubr. extr. de judic. n. 10. vers. est & justitia. colum. 3. IX. Pro-

IX.

Probatio ubi ex dispositione legis actum debet procedere, ex intervallo seu post factum admittenda non est. Rolandus à Valle *conf. 65. num. 10. vol. 3.* Afflct. *decis. 355. num. 5.* Tempus enim ad formam maxime pertinet, Baldus *in l. ordo C. de Exec. rei judic. Marfil. conf. 65. num. 4. & conf. 117. num. 15.* Socin. jun. *conf. 37. num. 10. volum. 2.* ita si quis debitorem suum tanquam fugitivum fecit incarcerated omisla probatione, quæ vigore Legis captura m præcedere debuit, tum creditor, etiam si postea probations afferat, audiendus non erit, Baldus *conf. 318. lib. 4.* quia captura fuit injuria, inde infirmandum id, quod sine ratione processit, *l. si cum nulla 58. de re judic.* Clem. *apellanti de appellat. adde & Roman. conf. 241. n. & post eum Peck de jur. s. 12. cap. 12. numer. 6.*

X.

Probationes dicuntur fieri ad fidem faciendam judici, non parti, *l. quingenta 12. in fin.* ubi gloss. *de probat. l. si quando 19. C. de testib. l. 1. C. de consil. ob turp. caus. l. 1. §. 16.* ibi: *dislurisententian. consilium infrauit. ff. de quest. cap. Statuum 11. §. cum vero 1. de re scriptis. in 6. Carpov. p. 1. confit. 17. definit. 5. num. 3.* Is enim semper negaturus esset, donec adversarius bona fide agnoscet, & sibi satis probatum esse diceret, frustra litigaretur. Etiamsi solem ipsum ad ostendendam veritatem in manibus gereres. Vide Oldendorp. *in Enchirid. de probat. sub rubric. quid si probatio. §. ceterum quod sequitur. & ut bellissime dictum laudat Malcard. l. de probat. quest. 2. num. 24. & quest. ult. num. ult.*

XI.

Probatio & sententia pari passu ambulant, Chassan. *conf. 68. Vitis. n. 35. vers. item plus dicit.* Tanta enim ejus est vis, ut argumentum à sententia ad probationem validum esse dixerit Everth. *in Topic. loc. 50. à sent. ad prob. per l. Leg. Junia Petronia 28. ff. de manu. 17.* adeò ut hoc aequiparatum procedat non modo in iis, quibus prodest nocevit sententia, iisdem noceant pro sinte probationes, Barrolus *in iis apud quem. col. fin. vers. sed & an porrigitur. C. de endad. & ibi Jafon. nam. 28. vers. limita in omnibus. colum. fin. & Alexand. num. 11. v. 1. secunda conclusio.* Curtius sen. *conf. 62. Magnific. num. 2. vers. sic etiam contingit. colum. 1.* sed etiam in quibus sententia nulla non nocet, obstant tamen acta, ut ait Ripa *in l. is apud quem. num. 38. colum. penult. Cod. de endad. maxim. in favorabilibus.* Everhardus *d. loc. num. 1. per exempl. ibi allegata.*

XII.

Probationes duas semplenæ faciunt unam plenam probationem, *l. instrumenti. 5. C. de probat. l. quis sententiam 16. Cod. de panis. cap. præterea 17. extr. de testib. & attest. cap. ult. extr. de success. ab intest. Pract. Papiens. in præst. form. respons. rei conventi. §. juris iurandi. num. 14. Salicet. in l. bona fide 13. Cod. doreb. credit. Campes. in tract. de testib. reg. 303. Carpovius p. t. confit. 17. defin. 36. n. 3.*

XIII.

Probatione supervacua nemo debet gravari, arg. *l. has stipulatio 14. §. 1. ff. ut legat. nom. ca-*

veatur. Carpz. p. 1. conf. 17. defin. 25. n. 3. vide in fin de Superfluo axiom. 7. Hinc notorium non est probandum, quia probatio ideò injungitur, ut per eam fides fiat judici, in notoriis vero fides jam adest. conf. *cap. 9. X. de Accusat.* Ita attentata notoria statim absque ulteriori probatione à judec revocanda. *Mev. P. 4. dec. 206.*

Amplia, ut si notoria non fuerint allegata, judec illa ex actis supplere debeat. *Mev. P. 7. dec. 155. & P. 8. dec. 202.*

Limita: nisi negetur esse notorium, quod causa tamen non veritas probanda, sed notorietas.

XIV.

Per quocunque aliquid introducitur, per id etiam probatur, quia ipsa introducitur probanda, ergo etiam ejusdem media: ita cum actibus, etiam extrajudicialibus introducitur consuetudo, iisdem etiam probatur.

Limita, ut hæc probatio plena sit, praesertim si sit contra ius. *Mev. P. 4. dec. 3.*

XV.

Quicunque alterum servum sive hominem proprium esse dicit, illi incumbit probatio, quia pro libertate ut naturali facultate semper presumitur & semper adest censetur salva in deo rei primigenia. Probatur vero hominem aliquem esse proprium (1.) ex præstitione servitorum, (2.) ex testibus, (3.) ex nativitate, si scil. parentes tempore nativitatis fuerint rusticæ conditionis. *Mev. P. 6. Dec. 335.*

XVI.

Probata causa probatur effectus, & ita probata copula carnali probatur quoque filatio filii naturalis, hinc si mulier probet copulam Titii, Titius pro patre infants erit habendus.

Limit. ut non procedat quoad effectus Civiles, e.g. successionem, (2.) ut civiliter quidem ita probetur filatio, vix tamen naturaliter.

XVII.

Quocunque quis ad fundandam suam intentionem allegat, illud probare tenetur, quia non probanti non creditur, & presumitur quis ejus, quod allegat, optimam habere notitiam.

Limita, nisi allegans habeat pro se presumtionem juris, *l. 16. in fin. C. de probat.*

XVIII.

Quocunque modo jura possidentur, eodem modo probantur, quia quatenus possidentur, cætenuis etiam in sensu incurunt. Hinc igitur quoniam jura exercitio possidentur, probato exercitio v.g. juris venandi aut actuum jurisdictionis, probatum censetur ipsum Jus venandi vel jurisdictionis.

XIX.

Quicunque possidet, ille non tenetur probare, *l. fin. ff. de R. V.* quia in dubio pro possidente presumitur *l. 47. de O. & A.* nisi contra possidentem militet presumptio juris. vid. *Rubr. Poss. ff. 10.*

XX.

Quoties probatio fieri debet in continent, toutes intelligitur terminus probatorius, ein Gerichts-Termin. Quia verba secundum subiectam materiam & naturam actus sunt explicandas. *22. §. 26. ff. de Legat. 2.*

XXI. Fa-

XXI.

Factum, quod quis allegat, probari debet, non ius, facta enim ut plurimum incerta sunt & dubia, cum contraria Jura sint certa & indubia.

Limita (1.) nisi de facto aliunde, v. g. ex natura curia vel ex aliis praeviis indicis, constet. (2.) nisi ius fuerit illiquidum, adeoque negetur esse juris, sic consuetudo est probanda. *cap. 1. de Consuet. in 6to.*

XXII.

Probationis difficultas dicitur adesse, ubi cuncte res non possunt oculorum casui demonstrari, ut quia sunt peremptae. Nam tunc semper dicitur adesse difficultas probationis, ita post Iasonem scribit Mafcardus *concl. 472. numer. 31. & 32.* Unde & in his, quae probationis sunt difficultioris, sufficere probationes per conjecturas, *ex 1. consensu 8. C. de ropud. l. filium eum. 6. ff. de his quisui vel alieni iur. deducunt Anton. de Butr. in cap. veniens. cl. 2. de testib. Bald. in Autb. quas actiones. col. ult. numer. 9. C. de SS. Eccles. & cons. 229. num. 11. vol. 2. Alexand. cons. 77. num. 4. in fin. vol. 7. Feder. de Senis cons. 119. Nulli dubium. Marfil. sing. 1. in fin. Bart. in l. de pupillo §. si quis ipsi, & ibi Alex. num. 22. ff. de nov. oper. nunc. Iason. in l. si quis ex Argentariis. §. Prator. num. 18. ff. de edend. Benintend. decis. Bonon. 43. num. 3. Gail. 2. obseruat. 93. num. 18. quod tanquam axioma inter regulas retulit Duen. reg. 553. & pro singulari habuerunt Hypolit. sing. 1. in fin. Diaz. reg. 598. Carpov. p. 1. confit. 12. defin. 5. num. 4. quia, ut ait Gailius 2. obf. praeft. 149. n. 9. Lex est contenta ea probatione, qua haberi potest, si materia sui natura difficultatem probationis habeat, & ad miniculum vehemens sufficit, si quis sit defectus probationis. Baldus in l. ea quidem. num. 9. vers. ad miniculum Cod. de accusat. unde sicut saepe magna per testes probandi difficultas est, l. testium 18. C. de testib. Wefenb. in Comment. de condit. & sub rubr. de condit. sine causa. ita & in specie dominii (quod difficilis probationis esse perhibetur a Gail. 2. obf. 26. num. 2.) probari posse per conjecturas apparet *ex l. indicia. 19. C. de rei vindicat. l. proprietatis 4. C. de prob. allegata a Menochio de arbitr. judic. quæst. lib. 2. cas. 42. num. 1. Calcan. cons. 31. num. 11. De Gius cons. 140. num. 14. Socinus sen. cons. 205. num. 3. vol. 2. Socinus jun. cons. 135. num. 14. vol. 21. idem de consanguinitate & proximitate not. Bart. ad l. qui ignorat C. de his qui accusare non poss. Ferdinand. Vasq. 2. illustr. quæst. 8. num. 20. Mafcard. de probat. conclus. 409. num. 3. Mandel. cons. 83. n. 11. Bursat. cons. 89. num. 1. atque ideo in iis, quae sunt difficultioris probationis, a regulis ordinariis sepe receditur, & sufficit, probationem fieri modo quo potest. Argent. 1. cons. 38. n. 11.**

XXIII.

Probare qui non potest quod objecit, pœnam quam intulit ipse patiatur, *cap. Paulum. in fin. 6. 2. quæst. 3. cap. quia. 2. 9. 8. cap. ibi 3. q. 6. quia. 5. q. 6. cap. 1. extr. de calumn. c. tue. 5. extr. de procurat. ac condemnatur alteri parti in expensis, cap. 1. in fin. de Elef. in 6. c. significaverunt 36. extr. de testib. ita accusator si probare nequeat crimen illatum, sit infamis, & posthac ad accusandum non ad-*

mittitur, *cap. si quis 2. quæst. 3. cap. ult. extr. de calumniat. nisi resipuerit, tum si forte iratus alicui objecerit, reum objecti criminis non facit, d. c. si quis. quæst. 3.*

XXIV.

Probatio incumbit affirmanti, *cap. sicut. 39. extr. de sentent. excommunic. factum enim negantis nulla est probatio. c. ult. 6. q. 5. c. bone 23. extr. de Elef. cap. super hoc 5. extr. de renuntiat. c. quoniam 11. extr. de probat. & accusatus exceptionem non negationem probare debet, c. quod autem 1. §. item accusatus 6. q. 5. unde probatio affirmativa negativæ prævalere dicitur. cap. ad nostram 12. extr. de prob. nisi quando negativa in le includeret affirmativam, tum enim eam quis probare poterit, *cap. cum dilectus 3. extr. de scel. ab intestat. vid. supr. lib. 12. c. Negatio. aut. quando pro affirmante militat præsumtio 1. 5. 8. 6. de remilit. aut ille est in possessione 1. 16. C. de probat.**

XXV.

Probant multa simul collecta, quæ singula non probant, *c. cum causam 13. extr. de prob. c. præterea 27. extr. de testib. adeoque etiam imperfecta seu semiplena probationes conjungi possunt ad fidem faciendam. Myngf. resp. 1. num. 30. Cujac. ad l. 3. C. de reb. credit. Mevius Cons. 73. num. 35.*

XXVI.

Probationis subtractione amissione cause punitur, *l. 20. C. de probat. l. 2. §. 1. de jur. sif. cap. pervenit 5. de testibus. cap. constitutus 30. in fin. & cap. intimavit 18. de testib. Castrrenf. in l. providendum. C. de postuland. Gloss. in c. cum causam. verb. compelli de testib. Angel. in l. 1. ff. de eo per quem fact. Argent. in cons. 55. num. 55. vol. 2.*

XXVII.

Probari alterum sufficit, ubi narrantur plura, quorum alterum per se sufficit, *cap. gravem 15. extr. de Excess. Prator. si tamen quis se ad plura probanda adstrinxit, non sufficit, si alterum probet, cap. licet 9. extr. de probat.*

XXVIII.

Intentionem suam quis aperte probare debet, *cap. pen. extr. de compensat. & si quidem cum sua qualitate & sub succumbentia, plenissime & punctualiter (ut loquuntur) demonstranda est, scilicet ex singulari effectu prætentia qualitatis. c. ab eo 31. de Elef. in 6. cap. licet 9. ubi Felin. de probat. l. non solum 8. §. sed ut probari. ubi Bartol. de nov. oper. nunc. probatio enim dubia non dicitur probatio, c. in praesentia 8. extr. de probat. quapropter si actor plenè probaverit, non debet compelli jurare, c. sicut 2. extr. de probat.*

XXIX.

Probationis onus actori incumbit, non reo, *cap. quod autem 1. & seqq. 6. q. 5. nisi quando contra eum sit præsumptio, tum & probandi onus in reum transfertur, c. un. extr. ut Eccles. benefic.*

XXX.

Probationes Ius non inducunt, glossa in l. sed si possessor 11. §. item si 2. ff. de jurejur. Vasquez. 2. controvers. jur. cap. 25. num. 12. Nec quæstio juris requirit probationem, *cap. sepe 44. extr. de*

de *appellatione*. & ideo contra præsumptionem juris & de jure probatio non admittitur, *cap. is quigo, extr. de fonsalib.* secus est in violenta præsumptione, hanc enim recipere probationem in contrarium. *Textus est in cap. ult. extr. de presb. non baptizand.*

XXXI.

Ante probationem justam nemo damnandus vel judicandus est, *cap. nullum 10. c. judicantem. 11. 30. quest. 5.* nec judex ad unam speciem probationis se applicare debet, *cap. in presenti 6. extr. de rerum.* sed omnia, quæ coram se astanta sunt, diligenter debet considerare, ex his omnibus animum suum informare, & secundum ea ferre sententiam. *c. causam 14. extr. de sentent.* & *re jud.* probatio itaque ut salva sit, debet judex curam habere, *c. quoniam 5. extr. ut lit. non contest.*

XXXII.

Nemo ex propriâ annotatione probationem sumere potest, ne fiscus quidem, *l. 7. C. de probat.* cum liber rationum pro scribente nil probet. *Perez. C. de Exaſt. Tribut. n. 4.*

Limata (1.) Exactorum rationibus & scripturis in his, quæ officii eorum sunt, credendum est: requiritur tamen, ut sit de officio eorum, & non sit magni prejudicii, quia hic exactor Tributorum religione Juramenti obstrictus est. (2.) Libris mercatorum creditur, si causa debiti in iis exprimatur. *Brunnem. adl. 5. C. de exact. Tribut.*

XXXIII.

Probationes imperfecte admittuntur favore innocentia. *Dec. confil. 450. num. 7.* neque contra reum in criminalibus conjuguntur. *Salicer. in l. fin. C. de probat.*

XXXIV.

PROBARE oportet, nec sufficit dicere, *Gloss. verb. dicatur. in l. 1. in princ. ff. si quadrupes pauperem fecisse dicatur. cap. dilecti 8. de except. [cap. cum 12. extr. de beret. cap. ult. extr. de Schismatic. cap. cum I. & A. 22. extr. de re judic.* *Gloss. in l. 2. verb. aspectu. ff. de fer. & in l. Preter. ait 4. ff. de re bon. rapt. cap. plerunque in fin. 2. quest. 7. Vult. 1. conf. Marpurg. 30. n. 3. Jason. in l. si prius. num. 97. ff. de novi operis nunc. Felinus in cap. cum dilectus. num. 6. de accusat. *Paris. conf. 115. num. 5. volum. 1. Menoch. remed. 2. recuper. num. 178. & remed. 15. n. 403.* (Qui enim idoneum quid affirmat, illud probare debet, *l. non est necesse n. ff. de probat. l. si contendat 28. ff. de fidejuss.* Nicol. Boer. *decis. 59. Carpzov. part. 2. confit. n. defin. 26. num. 4.* ita qui præscriptionem objicit, eam probare tenetur, *cap. ex literis 8. ff. de probat.* probata enim creduntur, non probata non creduntur, *cap. quamvis 75. 11. 9. 3.* Unde si actor probare nequeat, reus absolvitur, *cap. cum Ecclesia 3. in fin. extr. de causa poss. & propriet. cap. 1. in princ. 6. quest. 5. c. 5. cap. ult. d. quest. 5. cap. unic. extr.**

*ut Eccles. benefic. ut appellans qui causam *appellationis probare non potest, remitti debet ad eum judicem, à quo appellavit, cap. cum speciali 61. extr. de appellatione.* Nec sufficit dicere partes hoc vel illud probasse, sed demonstrandum est, per quæ & quibus dictis probarit, post Baldum Wetenbec. *confil. 345. pag. 1607. 25. & 26.**

XXXV.

PROBATIO debet de necessitate concludere, *l. veteribus 39. ff. de pact. ubi Bart. l. stipulatio ista 38. §. in stipulationib. 18. de V. O. Bartholom. Socin. conf. 74. vol. 1. Corn. conf. 126. volum. 1. Alex. conf. 112. num. 5. lib. 2. & conf. 10. n. 6. lib. 3. Bertrand. conf. 62. In facto. num. 4. lib. 7. Jason. conf. 39. Tota dubitatio. lib. 1. Riminald. conf. 78. num. 11. & conf. 145. Quoniam. n. 21. Cravett. 234. Paris. conf. 64. num. 19. lib. 1. Pantschman. lib. 1. pract. quest. quest. 11. n.*

28.) quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, l. non hoc 4. C. de legitimis hereditib. ubi Jason. regulam ponit cum ampliationibus & limitationibus, l. neque uatales 10. C. de probat. cap. in presentia 8. eod. cap. inter corporalia 2. §. cum quis. de translat. Episcopi. cap. recepimus 8. de privileg. Bald. conf. 62. Alia vice. circa princip. vers. quinta concluso. lib. 2. Mascar. de probat. conclus. 671. num. 11. Brunor. à Sole in locis communib. verb. probatio 10. Morla in emporio Juris, part. 1. tit. 11. in prelud. numer. 53. Alexand. Trenta. cinq. var. resolut. lib. 1. tit. de servitut. resolut. 1. sub n. 19. vers. bac prima declaratio. Aldovin. conf. 44. num. 6. & conf. 51. n. 18. Surdus conf. 5. num. 46. Galganet. de condit. & demonstr. part. 2. cap. 1. quest. 92. num. 5. Cæsar. Argel. de contradic. legitim. quest. 15. num. 107. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 765. per tot. Mar. Antonin. Variar. resolut. lib. 1. resolut. 46. num. 3. Rot. decis. 127. apud Farinac. p. 1. recent. Sebæst. Medices de Regulis Juris 4. num. 10. Stephanus Gratianus discept. forens. tom. 5. cap. 985. num. 25. (vid. & Bald. in d. l. neque natales. in princ. & vers. quero. Goedd. 1. conf. Marp. 26. num. 152. Unde probatio, quæ non relevat, nihil concludit, d. c. presentia. l. Duo sunt 30. ff. de testi. tut. Bald. in l. multis. C. de liberal. caus. quia non concludens non habetur pro probatione. Baldus in l. matrem. C. de probat. Vult. 1. conf. 30. num. 18. nec factum probatum censetur, nisi & illius requisita probentur, l. 1. in fin. de incend. ruin. naufrag. Mynsing. 1. observ. 40. Wensenbec. confil. 19. num. 2.)

XXXVI.

XXXVI.

PROBATIO dubia & incerta non relevat probantem, d. l. neque natales 10. C. de probat. d. cap. in presentia (l. si fuerit 10. ff. de rebus dubiis l. duo sunt 30. ff. de test. tutel. l. ad probationem 21. C. de probat. Bart. & Dd. in l. inter stipulantem. §. 1. de V. O. Cravetta conf. 218. num. 5. conf. 203. numer. 28. & conf. 276. num. 4.) Egid. conf. 2. n. 37. Joan. de Imola conf. 96. per tot. Hypolit. conf. 20. num. 8. Mascal. de probat. conclus. 1363. num. 6. Surdus decif. 75. num. 17. & decif. 288. num. 45. & conf. 5. num. 45. & seqq. & conf. 24. num. 16. Dn. Barbola in l. si quis intentione. num. 38. cum seq. ff. de judic. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 244. num. 21. cum seq. Seraphin. decif. 1103. num. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 586. num. 6. in 2. edit. Farinac. in praxi crimin. p. 2. tit. de opposit. contra dicta testium, quest. 68. num. 1. cum seq. Mar. Antonin. Var. resolut. lib. 1. resol. 106. num. 9. & resol. 110. num. 6. & lib. 3. resol. 36. num. 5. Rot. decif. 149. num. 2. apud Farinac. p. 1. recent. Imò contra producentem esse interpretanda. Rebuff. in tract. de reprob. testium. num. 9. Seraphin. decif. 469. num. 5. Rot. decif. 854. num. 2. apud Farinac. collect. 1. novissimarum. Surdus conf. 5. num. 48. & conf. 135. num. 86. & conf. 311. num. 34. & conf. 327. num. 48. & conf. 339. num. 21. & conf. 429. num. 74. & conf. 433. num. 5. Stephan. Gratian. tom. 4. cap. 640. num. 25. & cap. 703. num. 1. & d. tom. 5. cap. 874. num. 29. etiam in materia favorabili. Surdus d. conf. 5. num. 49. (in terminis consanguinitatis consulendo argumentati sunt Decius conf. 321. col. 2. numer. 12. vers. non obstat. Alex. conf. 82. vol. 1. & conf. 182. num. 10. vol. 7. Cuman. conf. 43. vol. 1. Corn. conf. 341. vol. 1. Anchar. conf. 52. n. 8. vers. item statutum. Capra. conf. 156. num. 6. volum. 2. Nevizan. conf. 10. num. 9. & docendo secuti sunt Alciat. de presump. reg. 1. praf. 28. num. 9. Tiraquell. de retract. consanguin. §. 11. gloss. 1. num. 9. vers. sed banc tamen. Gabriel. libr. 1. commun. opinion. conclus. 6. num. 24.)

XXXVII.

PROBATIO probationem non excludit. Seraphin. decif. 575. num. 5. Fortior vero tollit debiliorem, l. penult. ff. de rest. in integr. Mascal. de prob. concl. 225. num. 15.

XXXVIII.

PROBATIO specialis semper prævalit generali. Innocent. in cap. audit. num. 4. de prescript. Hyppolit. in princip. §. dili-

genter. num. 198. & in l. de minore. §. pluri. um. num. 100. ff. de questionibus. Seraphin. decif. 818. num. 5. Farinac. in praxi crimin. p. 2. q. 65. num. 170. (Non enim sufficit in genere demonstrari, nisi probetur obtinere in specie, de qua agitur. Welsemb. consil. 245.)

XXXIX.

PROBATIO per testes habet eandem vim, quam per instrumentum, l. in exercit. t. Cod. de fide instrum. cap. cum Jo. hannes 10. eodem tit. Alexand. conf. 94. vers. corroborantur, lib. 2. Gratian. conf. 90. num. 40. lib. 2. Paris. conf. 83. numer. 10. lib. 1. Soar. de Pace in practica, tom. 1. part. 2. temp. 8. num. 7. Mascal. de probat. in proem. quest. 6. & conclus. 1095. numer. 3. Morla in emporio Juris, part. 1. tit. u. in prelud. num. 4. Cardol. in praxi Judicium, verb. instrumentum 11. & verb. probatio 7. Cardinalis Tusch. d. tom. 6. lit. p. conclus. 771. Ubi duabus conclusionibus sequentibus refert, quibus casibus probatio pertinet non admittatur.

De probatione Dominii vid. Do- minium.

CAP. CIX.
Probatus vid. Appro-
batio.

Probatus semel & dignus judicatus non debet temere reprobari, l. quod semel s. de decret. ab ord. fac. l. 9. de negot. ges. l. facilius 25. C. de ad- ministrat. tut. Cævallos præt. quest. 425. num. 15. Gratianus tom. 3. forens. discipl. cap. 590. num. 5. Latre in decif. Granat. discept. 2. p. 2. Non, in quam, temere, sed ex causa aut culpa, Gothofred. in l. 2. per ill. text. C. de profess. & Medic. & sic compone text. l. ut gradatim 11. s. reprob. 3. de muner. & hon. confer. Locam. cœurnof. fasc. 15. quest. 4.

CAP. CX.
Processus.

Axioma I.

Processus contra formam mandati frivulus est. cap. cum dilecta. 22. exrr. de refr. cap. ult. de refr. s. poliat.

II.

Processus nullus est, ubi litis contestatio non processit. cap. dudum 54. extr. de Elest. c. unit. extr. de litis contest. c. cum causam 62. extr. de appellat. c. olim. 7. extr. de injur. c. gen. extr. de purgat. Canon.

Excipe (i) nisi causa sit spiritualis clem. di- ppendiam de judic. c. 1. de eo qui mitt. in posses- in 6.

in 6. (2) si coram Papa aut Imperatore ageretur, Gilken. in l. unic. C. de lit. contest. num. 53. Socin. ad c. quoniam. ut lit. non contest. num. 25. (3) in causis, quibus libellus non exigitur, Socinus d. loc. num. 27. (4) in causis summariis seu extraordinariis, clem. sepe. de V. S. Socin. d. loc. num. 26. (5) in causis brevioribus, Auth. nisi breviores. C. de sentent. ex brev. recit. Socinus ad d. cap. num. 57. (6) in causis pauperum, Umlin. in dif. ad Process. judic. 22. tbs. 3. num. 11. (7) si homines rudes & simplices seu rustici invicem contendunt, Obricht. in tract. de litis contest. c. 4. n. 50. (8) in causis Notoriis, Socin. d. loc. num. 60.

III.

Processibus diversis negotium non est intricandum, cap. penult. extr. de ordin. cognit.

IV.

Quæcumque ad causa dijudicationem de Jure Gentium requiruntur, illa sufficiunt ad Processum summarium, quia in Processu summario de simplici & plano proceditur & sola facti veritas inspicitur. Non igitur opus erit solennis libelli oblatione, solenni litis contestatione, articulorum exhibitione, Clem. sepe fin. de V. S. sed sufficiat, qualis qualis facti narratio, petitio summaria, rei citati responso, defensio, probatio & causæ cognitio. Carpz. in Process. Tit. 1. art. 1. n. 30.

V.

Quoties res moram non patitur vel ob favorem causæ vel commiserationem personæ, toties processus est summarius. Quia sic publicè expedire, ne Judicialium solennitatum tanta habeatur ratio, sed lites ocyus finiantur.

VI.

Processus ab Executione non est inchoandus, Limita: Fiscus potest à capturâ personæ eum inchoare. Brunnem. ad l. 2. C. de Exaet. Tribut.

CAP. CXI.
De Proclamatione.

Axioma I.

Quicunque est effectus edictalis citationis, idem effectus est proclamationis Ecclesiastica: Ultraquæ enim ex eadem causâ fit, nimur ut contradictor incertus appareat & de jure suo doceat. Ita igitur ut post trinam edictalem citationem, nemo auditur, ita nec post trinam proclamationem. Mev. p. 7. dec. 250. n. 2.

II.

Quoties satis constat, inter partes despontatas nullum impedimentum vel sanguinis vel alterius despontationis adesse, toties sine proclamatione publicâ benedictio sacerdotalis concedi potest; frustra enim adhibetur id, cuius nullus superest effectus, Stryck. in annot. ad Brunnem. Jus Eccles. L. 11. cap. 16. tb. 6.

CAP. C XII.
Procrastinatio.

Procrastinatio (sponsaliorum) vel contra leges, vel contra conventionem facta pro tacito habetur repudio. Cynus in l. is qui 2. Cod. de sponsa lib. Unde antiquum proverbium: Qui diu dubitatur, diu noluit. Johannes Sichardus ad d. l. 2. numer. 2.

Procurator.

Axioma I.

Procuratio alienarum facultatum abjecta & servilis functio est, non vero causarum l. 34. C. de Decur. Perez. C. eod. n. 65.

II.

Procurator non utitur immunitate sui principalis. Brunnem. C. de excus. mun. in fin.

III.

Contumacia & negligenter Procuratoris nocet domino, & si dominus ejus contumaciam non purgavit, ipse punitur. l. 2. C. de Excoet. & Translat. militar. annon.

Limita (1.) ignorantia domino non nocet in rebus magni præjudicii, ut in indictione mulcta. (2) ignorantia domino in omnem eventum datur restitutio in integrum. Brunnem. C. eod. Col. 3.

IV.

Procurator in causibus magni præjudicii non admittitur absque speciali mandato. Carpzov. Part. 1. Conf. 17. def. 43. & Lib. 2. Rep. 99. n. 5.

V.

Procurator hodiè in quibusvis causis crimina libus à parte accusatoris admittitur ob cessationem hodiè inscriptionem ex Conf. Crimin. Carol. V. Zieg. Jur. Can. p. 696.

Prodeesse.

Axioma I.

Prodeesse alteri nemo cogi potest, sed ne nocteat. l. 2. §. 5. ff. de aq. pluv. arc. Berlich. 2. conclus. 22. num. 70. è diverso & alter glos. hoc effert. d. loc. & in l. creditore 38. de evit. quod scilicet quisque teneatur facere, quod sibi non nocet, & alteri prodeat.

II.

Prodeesse alii non debet fraus & dolus, cap. ex insinuacione 50. extr. de appellat. cap. tua 12. de cleric. non resident.

III.

Prodeesse qui non vult, sed tantum præesse, Episcopus non est. cap. qui Episcopatum 11. 8. quas. 1.

IV.

Prosum collecta, quæ singula non profunt. cum causam 13. extr. de prob. c. præterea 27. extr. de refib. vide infr. axiom. 17. c. Singula.

V.

Quod alii prodeat & tibi non nocet, facilè concedi debet l. 2. §. 5. in fin. de aq. & aq. pluv. arcend.

Limita: debitor fisci à publico suscepere acceptam pecuniam transmutare volente eam accipere non tenetur, licet inde damnum non sentiat. Perez. C. de aurum publ. persecut. num. 4. Dominus subditum, cuius operâ uti non potest, e. g. mulsum, ægrum, vindicare nequit; videtur enim ex sola invidiâ petere. Brunn. ad l. 2. C. de Agric. & Mancip. n. 2.

CAP. CXV.
Prodigus.

Axioma I.

Prodigus is dicitur, qui neque finem expensarum habet, sed bona sua dissipando & dilapidando profundit, *l. 1. ff. de Carat. furios.* Unde quia ipsi interdictum commercium, Ulpianus in fragment. *instit. tit. 20. de testam.* §. *mutus 12.* comparari solet furioso, *l. 12. ff. de tutor. dat. l. Fulcinus 7. §. adeo ver. idemque de prodigo. ff. ex quib. caus. in poss. eatur. Francisc. de Cald. ad l. *scutatorem 3. cum non absimilis. C. de in integr. restit. minor. num. 6.* Reusner. *de testam. p. 2. cap. 11. num. 10.* Carpzov. *p. 2. conf. 6. defin. 9. num. 3.* hactenus scilicet si circa bonorum administrationem in bonis diminuendis furiosum faciat existum, *d. l. 12. §. ult. ff. de tut. dat.* liquidem extra bonorum administrationem potius minori vel pupillo equiparabitur, *l. certi conditio 9. §. sed et si 7. ff. de reb. cred.* Harprecht. in *Comment. ad §. 2. n. 3.* *Instit.* quibus non est permisum fac. *testam.* cum contrahendo sibi obligationem acquirere, suamque conditionem meliorem non minus quam pupillus facere non prohibeat, *l. 6. de V.* O. Philipp. Matth. *ad l. 40. de R. I.* Licit enim bonorum administratione interdicta prodigus absque curatore contrahere validè non possit, nec contrahens efficaciter obligetur, *d. l. 6.* Johann. Goedd. *de contr. stipulat. conclus. 10. cap. 7. num. 134.* Johan. Borcholt. *de pact. c. 3. num. 11.* Anton. Faber in *Cod. lib. 5. tit. 38. defin. unic. num. 11.* modo contrahens cum prodigo bonorum interdictionem non ignoraverit, ut recte animadvertis Antonius Faber *d. loc. num. 1. & 2. allegatus à Carpzovio part. 2. confit. 15. defin. 37. num. 8.* attamen non in omnibus ipsi bonis interdictur, sed ratione diminutionis, nec semper, nec in omnes partes voluntas ejus nulla est, sed etiamen, quatenus bona sua dilapidando profundit, ac nec tempus nec finem expensarum habet, ut loquitur *l. 1. in pr. ff. de curat. fur.* adeoque prodigus non dicitur, nisi talis sit declaratus. Gail. *Lib. 2. obs. 51. n. 2.* & ante interdictum judicis potest contrahere & alienare. *Zaf. in l. 1. cui bonis 6. ff. de V. O.**

II.

Prodigum nemo fert libenter *Novell. 3. prefat. circa fin. l. 13. §. 2. C. de sentent. paff. & refutat.* Prodigalitas enim & profusio nimia suspicionem furti & rapinae de se præbet. *Constit. Carol. art. 39. & 43.* Carpzov. *lib. 3. quest. crim. 122. num. 4. & seqq.*

CAP. CXVI.
Proditio, Proditor.

Axioma I.

Qui proditorie secreta hostibus nunciant, capitis pœnam luunt *l. 6. §. 4. de remilit. vivique exuruntur aut furca suspenduntur l. 38. §. 1. de pan.* Cremantur etiam qui hostibus prædandi fa-

cultatem præbent. *l. 9. C. de re militar.* Regulariter pœna proditionis in masculo est dissectio in quatuor partes, in feminâ vero submersio in aqua, quæ pœna nonnunquam exasperatur. *Dan. Clasen. Comment. ad Conflic. Crimin. Carol. V. pag. 202.*

II.

Criminis proditionis reus non sit, qui alij cuius privati secreta revelat, aut eum inimico suo infideliè prodit. Nam proditionis crimen species perduellionis est, quæ non nisi in Rempubl. à subdito committitur. *Dec. 7. c. 29. numer. 12. seqq.* hinc quoque proditores non sunt speculatori ab hostibus in nostra castra missi, cum subditi non sint. *Theodoric. Colleg. Crim. cap. 5. apb. 3. lit. G.*

De Productione Instrumentorum
vide Rubr. *Instrumentum.*CAP. CXVII.
Profeßor.

Axioma I.

Professores Academicci comparantur Clericis. Brunnem. *Conf. 163. num. 15.* & gaudent immunitate ab oneribus patrimonialibus, scil. extraordinariis. Brunnem. *d. l.* Neque commissionibus & Legationibus gravandi sunt. Carpzov. *L. 2. defin. 405. num. 12.*

Limita: modò actu legant, alias enim immunitate Academicâ non gaudent, nisi certis in casibus. *Mey. P. 8. dec. 99. n. 4. s.*

II.

Professorum Theologiae officium est, ut virâ voce doceant in scholis suis discipulos, quæ ad doctrinam pertinent docere, non vero præcise ut scriptis in totâ Ecclesiâ doceant veram Dei cognitionem & cultum; hoc enim officium Apostolorum fuit, nec doctoribus speciatim injunctum, ut doceant omnes, id enim in scriptis possunt & alii in nullò officio Ecclesiastico & scholastico constituti. Neque professorum Theologiae proprium aut peculiare est judicium ferre de rebus fidei tûm extra Synodus, tûm in Synodo. Brunn. *Jur. Eccles. Lib. 1. Cap. 6. membr. 12. §. 13.*

CAP. CXIX.
Proœmiuni.

Axioma I.

PROOEMIUM denotat causam finalem, & mentem loquentis ostendit, *l. fin. ff. de hered. instit. l. 1. ff. ad Maledon. l. cum bi 8. in princip. & ibi Bart. ff. de transact. Alex. conf. 7. numer. 3. vol. 1. Cravett. conf. 192. num. 21. Roland. conf. 44. num. 9. volum. 4. Castrensi. conf. 261. Vifis. numer. 2. vers. capio. lib. 2. Tiraquell. in tract. ceſſante*

te causa. num. 64. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 5. num. 1. Alexand. cons. 55. Quoniam. in princ. lib. 5. ubi loquitur in sententia, & cons. 75. num. 3. lib. 6. ubi de divisione, & cons. 204. Perspectis verbis. num. 9. vers. præterea, cod. lib. 6. Ubi ampliat in codicillis, & ultimis voluntatibus, Curtius jun. cons. 185. num. 2. ubi extendit in rescriptis, & cons. 238. num. 33. & seqq. ubi loquitur de decreto, Cravett. cons. 351. num. 2. ubi de donatione, & cons. 351. num. 2. ubi ait, & extendit in transactione, Roman. cons. 180. num. 6. ubi loquitur in privilegio, Gratianus consil. 78. num. 13. lib. 1. ubi de locatione. & consil. 17. num. 6. lib. 1. ubi de libro rationum, & consil. 137. num. 14. lib. 1. ubi extendit in gratia, & consil. 44. num. 18. lib. 2. ubi loquitur de statuto habente procœmum, quod interficiens bannitum præmetur, & consil. 60. num. 8. cod. lib. 2. ubi de permutatione & legato, Anchar. consil. 141. Super predicio in princ. ubi de concordia, & consil. 180. Viso diligenter. num. 6. cum seqq. ubi de executione laudi & cura decreta, Gozadin. consil. 1. numer. 14. & Beroi. consil. 141. num. 8. lib. 3. ubi generaliter in omni dispositione, Menochius de presumpt. lib. 6. presumpt. 2. à princip. ubi loquitur in statutis, bullis, rescriptis, sententia Iudicis, laudo, investitura, contractibus, dispositione testatoris, Mandos. in reg. 15. Cancell. quæst. 2. num. 2. ubi de supplicatione, Ludovicus Gomez. in reg. de verissimi notitia, num. 2. in proæm. ubi extendit in regulis Cancellariae Decianus consil. 3. n. 116. lib. 1. ubi in statutis & contrahitibus, Menoch. consil. 184. num. 11. & consil. 331. num. 67. & consil. 351. num. 24. & consil. 999. num. 22. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proæm. num. 122. Ferrer. in Consil. Catanie, gloss. 1. num. 135. & gloss. 8. num. 146. Cardin. Tuschi. præl. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 892. Rot. decis. 185. num. 4. in fin. & 6. & decis. 491. num. 5. apud Farin. p. 1. recent. & decis. 167. num. 2. decis. 213. n. 7. & decis. 218. num. 4. & decis. 569. n. 4. apud eundem p. 2. recent. Surdus consil. 210. num. 28. & consil. 240. num. 15. & consil. 241. n. 17. & consil. 272. num. 8. & consil. 361. num. 4. & consil. 393. num. 13. & consil. 515. num. 7. & consil. 511. num. 5. Sigism. Scacc. de commerc. §. 7. gl. 2. n. 80. Steph. Grat. discept. forens. tom. 5. c. 809. n. 8. & 924. n. 22.

Et quod ex procœmio colligatur mens & intentio disponentis, & ratio finalis, tradunt per l. quia e. §. fin. ff. de pactis & l. cum b. 8. in princ. ff. de transact. Alexand.

(P) 2

one

PROOEMIUM declarat decisionem, d. l. fin. ff. de bared. instituend. l. cum pater. 77. §. dulcissimis 24. ff. de legat. 2. Molin. de primog. lib. 1. cap. 5. num. 7. Mar. Antonin. d. resol. 15. num. 8. Armendar. in proæm. addit. ad recapil. legum Navarre, num. 107. quia intentio legislatoris colligitur ex procœmio, seu ex prefatione, Angel. 67. Municipalitate. n. 2. vers. de secundo. Barbat. consil. 1. n. 1. lib. 3. & quod procœmum dat intellectum robi legi. Curtius jun. consil. 185. n. 2. Menoch. d. lib. 6. præf. 2. num. 2. Hinc dicimus, quod sicut corpus ab anima, ita dispositio à procœmial ratione regulatur, ex Jas. in l. qui quadringenta. col. 2. ad Trebell.

III.

PROOEMIUM declarat animum proferentis, Anchar. consil. 398. Dominus R. numer. 5. & disponentis, Cravett. consil. 888. numer. 2. referr. Card. Tuschi. d. conclus. 891. numer. 3. & n. ita ut dicta in prefationibus censeantur repetita in dispositi-

one sequenti, Rolandus à Valle *conf. 67.* *num. 83. lib. 3.* Cardin. Mantic. *de conject.* *ultima voluntatis lib. 5. tit. 15. num. 7.*

CAP. CXX. Prohibitio. Prohibitum.

Axioma I.

Quæ propter Legis prohibitionem fieri non possunt, si tamen adversario non contradicte fiant, & minimè improbantur. Felin. *in cap. Exceptiōnē 12. n. 32. extir.* *de Except.* Hyppolit. *de Marsil. in praxi crim. §. sequitur num. 8.* Gail. *de P. P. c. 12. n. 9.* Andri. Rauchbar. *part. 1. q. 10. num. 28.* Jac. Schultz. *obs. 52. n. 38.* Carpzov. *p. 1. conf. 12. defin. 18. n. 6.*

II.

Prohibitionis remotio ejusdem est juris, cuius est prohibitio, Pacian. *1. conf. 142. n. 10.* ubi hoc illustrat exemplo *§. 1. 1. de libertia.* dum dicitur, quod quia servitus est de jure gentium, ob id manumissio (quæ est remotio servitutis) de jure gentium pariter esse censetur, cum manumissio non esset nota, si servitus fuisset incognita.

III.

Prohibitionis causa cessante, cessat ipsa prohibitio, *c. quoniā 5. §. porro & §. ult. ut lit. non contestat.* *c. cum cessante 60. de appellat.* *1. adigere 6. §. quamvis 2. ff. de jure patron.* Jafon. *in 1. quod dictum. 32. num. 2. ff. de pact.* Cravett. *lib. 4. conf. 556. num. 4.* Nicolaus Everhard. *in loc. à cessatione, numer. 28.* Andreas Tiraquell. *cessante causa. num. 130.* Petrus de Ubalde. *de duobus fratrib. part. 6. quæst. 9. num. 10. vers. quinto quia. responsio.* Clarus. *lib. 4. sent. §. feudum. quæst. 73. num. 7.* Hartman. Pistor. *2. quæst. 34. num. 29.* Rol. à Vall. *1. conf. 23. num. 10.* Ludolphus Schrad. *de feud. q. 7. c. 4. num. 56.* Carpzov. *p. 3. conf. 28. def. 12. num. 5. & p. 3. q. 1. crim. 105. n. 7.* sicut & prohibitionis ratione correcta, ipsa quoque prohibitio correcta censetur Salicet. *ad Aut. in gress. n. 2. C. de SS. Ecccl.* Felin. *in c. 1. sub fin. vers. considera quod verum. ext. de rescr.* Carpzov. *3. conf. 6. defin. 3. num. 5.*

IV.

Prohibitio est odiosa, ideoque restringenda, Mascard. *vol. 3. de prob. conclus. 12. 6. numer. 3.* *c. contrario permisso favorabilis, adeoque amplectenda.* Menoch. *lib. 6. præf. 16. num. 3.* Finckelth. *obs. 84. num. 19. & 20.* hinc prohibitio venditionis strictè est accipienda, nec ad alios contractus extendenda, nisi eadem ratio militet, v. g. in venditione prohibitio per testaorem. Quando autem non est eadem ratio, contrarium verum est. Idque in omnibus locum habet, quotiescumq; aliquid de venditione disponitur, quod generali regulæ & juri communi alias repugnet, Brunnen. *ad. 3. C. de præd. Decur. in fin.* Prohibitio quoque alienationis se non extendit ad alienationem inter propinquos *l. 4. C. de fidei-comm.*

Limita, quod prohibitio non restringatur in Commissis: si enim prohibitæ sint aliquæ merces

evehī, e. g. arma, frumentum, & tales nauta, vel auriga sciens imponat, etiam non vetit, natus, currus & equi in commissum cadunt *l. 1. §. 2. de publican.*

V.

Prohibitio omnis sic facta intelligitur, ut tamen justa causa non excludatur. *l. 7. §. 1. de don. l. 13. C. de jur. dot.*

VI.

Prohibitio testatoris similis est prohibitionis legis, *l. fin. C. de reb. al. non alien.* Jaf. *in 1. nemo in 2. lecit. n. 14. de leg.* *1. vid. omnino Novell. 1. cap. 1.* & ibi M. Stephani. *n. 5. vers. hæres istaque & n. 17.* Est itaque hæc firma conclusio: Ubi tamen quinque limitationes & conditiones ex eodem texu subjicit *n. 18. & seqq.*

VII.

Prohibentur multa fieri, quæ tamen si facta fuerint, obtinent firmitatem, *cap. ad Apostolicam. 16. extir. de Regularib. & transact. ad Relig.* *cap. consuluit.* *4. Qui Cleric. vel vovent. latè Jafon. in 1. parre. ff. de his qui sunt sūi vel alieni juri. colum 3. in fin. ibique Bald. & Alberic. siquidem multa impediunt contrahenda, quæ tamen contracta non tolluntur.* Honthem. *3. de Art. Notar. c. 16. n. 3.* Exemplum est *in 1. 2. §. biduum 5. ff. quando appelland.* ubi sententia prohibetur, ferri sub conditione, lata tamen teneri. quæ Lex ulterius procedit ita disponendo, ut not. Batt. *in 1. in dubium C. de LL. col. 3. per. relegatorum.* *§. ad tempus 4. de Interdit. & Releg.* Sic prælatis prohibetur, ne delegations à Judicibus secularibus suscipiant, *cap. te quidem 29. 11. q. 1.* quod si tamen suscepit, judicium nihilominus valebit, Alber. *in c. 2. de jud.* Exempla alia colligit & Decius *ad 1. in ambiguis 85. §. non est novam 1. ff. de R. I.* ubi hoc axioma illustrat & declarat, add. & Arnif. *lib. 3. de Majest. c. 1. p. 491.* Carpzov. *p. 1. confit. 13. defin. 6. num. 8.*

VIII.

Prohibitibus abstinere satis non est, nisi & ea factant, quæ fieri debent, *l. 121. de R. I.* Exemplum vide *in 1. 4. ff. de itin. act. privat.* ubi Venuleus ait, eum, qui non patitur ad portari ea, sine quibus iter refici non potest, non minus vim facere, quam facit is, qui manifestè prohibet, ne iter reficiatur, cui add. *l. 4. ff. quæ in fraud. credit.* Ut enim nullum crimen patitur, qui non prohibet, cum prohibere non potest, *l. 109. ff. de R. I.* Donell. *in 1. pen. de re judic. p. 419.* Umm. *disp. ad process. judic. 19. num. 52.* ita qui non prohibet, quod prohibere potest, assentire videtur, *l. an in totum 3. C. de adif. priv.* Philipp. Matth. *ad d. 1. 121. ff. de R. I.*

IX.

Prohibita multa principaliter, in consequiam saltem permittuntur, Donell. *lib. 6. Com. 7. circ. fin.* Carpzov. *p. 3. conf. 3. defin. 6. num. 11.* ita prohibitus aliquid facere à legi, non impeditur negotium accessorium per consequias gerere, *l. quod dicimus 7. ff. de auctor. tut. add. & l. 51. qui duos 29. de liberat. legat.* ubi socius incapax consequitur liberationem, cum capiat per consequiam, *l. si unus 27. §. illad. 3. ff. de pat.*

part. l. si aliena 10. §. hoc jure i. ff. de usuc. ubi servitutes per se nunquam longo tempore capiuntur, sed cum aedificiis, l. & per ius iurandum 13. §. si 7. de acceptil. l. à Divo 42. ff. de re judic. l. quoties 3. C. de judic. lib. 1. C. de ord. cogn. Bart. in l. ambitioſa. de decret. ab ord. fact. Afflict. decis. 285. num. 20. Cephal. conf. 487. n. 36. Gozad. in l. fin. de part. n. 18. Panschman. 2. q. 5. n. 96. Socin. conf. 80. n. 19. lib. 4.

X.

Qui non prohibet & intercedit, ubi potest, in damno relinquitur, l. 63. de re judic. l. 45. ad L. Aquil. l. 1. §. si fam. furt. feciss. dic. unde & qui non prohibet, sed patitur ancillam prostituit, cum intercedere posset, ipse videtur prostituere, l. 7. in fin. qui sine manu niss. ad libert. l. 2. §. 1. cum seqq. de nox. aet. Exceptio est in l. 91. ff. de furt. ubi vid. unde & nomine servi, qui prohibere potuit, tenerit, si non fecerit, l. 45. ad Leg. Aquil. cum è contrario is nullum crimen patiatur, qui non prohibet, quod prohibere non potest, l. 109. de Reg. Jur.

XI.

Non omne, quod contra legis prohibitionem fit, delictum est, licet non careat mala fide, l. quemadmodum 7. C. de Agric. & Censit. lib. 11. tit. 47. ut in eo cernere est, qui emit rem minoris sine decreto, aut rem prodigi à prodigo, l. si ab eo 12. de usuc. Ant. Fab. in rad. decid. ad l. 1. §. 1. de aleator.

XII.

Quoties aliquid est prohibitum consensu eorum, in quorum favorem prohibitum est, efficitur licitum, l. 120. §. 1. de leg. 1. l. quories 11. de fideicom. ratio est, quia is, qui consensit ut alius super re sua aliquid disponat, sibi prejudget, l. sicut 8. §. conditionis 11. quibus mod. pign. vel. hyp. solv. l. cum quidam 2. de tut. dat. c. Pafonis 7. de donat. cum similib. Georg. Everth. l. conf. 44. n. 22. & 23.

XIII.

Quod contra expressam prohibitionem fit, non est alicui imputandum, c. Petrus 17. extr. de homicid.

XIV.

Prohibita quibus sunt minora, illis majora etiam intelliguntur vetita, c. cum illorum 32. extr. de sent. excom.

XV.

Prohibitio DEI diligentius est servanda, quam hominum, cap. 1. dicitur 10.

XVI.

Prohibita privatis, si is tamen utantur, fisco sine pretio sunt applicanda. Brunnem. ad l. 4. C. de Vesib. Holober.

XVII.

Abstinendum est à prohibitionibus, quæ sèpè cum contentu excipiuntur & vix unquam executioni mandari possunt. Perez. C. de Vesib. Holoberis n. 10.

XVIII.

PROHIBITUM una via, non censetur alia permisum, l. quod dictum 32. ff. de

pacis. l. cum bi. 8. §. si cum iis 20. ff. de transact. l. athletes 4. §. ait Prætor 3. ff. de his qui not. infamia. l. si quis 7. §. minor 1. ff. qui & à quibus. l. illud 32. ff. ad L. Aquil. l. scire oportet 13. §. si mater 1. ff. de tutor. dat. l. 3. §. liberi 10. ff. de bonor. poss. ff. contr. tab. c. tua. 5. extr. de procurat. cap. cum quid una 84. de Reg. Jur. lib. 6. Surdus conf. 301. num. 75. D. Barbos. in l. cum Prætor. §. ult. numer. 235. ff. de judic. Menoch. conf. 285. num. 41. Sigism. Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. ampl. 11. num. 2. Goedd. ad. l. 108. de V. S. Carpz. p. 3. conf. 7. definit. 5. n. 4. ratio, ne, quod una via prohibetur, per aliam patet, l. 7. in fin. C. de nat. liber. & directum per indirectum concedatur, l. oratio 16. de sponsal. & mediatae permittatur id, quod directe & immediate prohibutum est, l. Avia 77. §. Titio 2. ff. de condit. & demonstr. Jas. in l. 2. col. 6. vers. & tenendo. de vulg. subst. Hartm. Pift. 1. q. 31. n. 25. Gail. 1. obf. 135. n. 2. & 2. obf. 39. num. 10. Argent. 1. conf. 42. num. 16. unde & in prohibitorii valet hæc consequentia, qui cunque non prohibetur, per consequentiam admissus esse censetur, c. cum apud 23. de sponsal. l. 1. §. 1. de testib. l. 43. §. 1. ff. de procur. l. cum lice 2. de judic. Exemplum habes in §. 11. Inſt. de legat. ubi queritur, an fideicommissarius in testamento possit esse testis, aliud exemplum vid. in l. 8. de accus. Petr. Greg. Tholos. 32. Syntagm. c. 12.

XIX.

PROHIBITUM uni, aliis censetur concilium, l. qui accusare 8. ff. de accusationib. l. cum Prætor 12. ubi D. Barbos. in princip. num. 36. ff. de judic. l. ex eo 18. de testib. cap. Nonne 5. de presumpt. Ugolin. de offic. & potest. Epist. c. 14. §. 9. num. 1. in princip. Et prohibitum de uno, de alio censetur permisum, & è contra, d. l. cum Prætor. Joh. Ant. Mang. de imput. q. 84. n. 1.

XX.

PROHIBITO uno censetur omnia prohibita, per quæ pervenitur ad illud unum, l. orat. 16. ff. de sponsal. l. pupillus 5. §. sed si per interpositam 3. ff. de auctorit. tutor. l. eos 26. in fin. C. de usuris. l. legem. 7. in fin. C. de naturalib. liber. l. fin. C. de rebus alien. non alienand. c. nam 4. extr. de confit. c. præterea 5. de officio deleg. c. cum quid prohibetur 39. de Regulis Juris, lib. 6. Menoch. conf. 116. num. 15. latè Mascard. de probat. concl. 102. per toram. Vital. de Camban. in tract. claus. pag. mibi 293. numer. 22. Surd. conf. 301. num. 74. Franc. Gallet. in margarita casuum conscientiæ. verb. probibere. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. (P) 3

sigl. part. 1. c. 15. n. 20. Joan. Anton. Mangil. d. tract. de imputat. q. 51. n. 30.

Intellige procedere in iis, per quæ necessario pervenitur ad rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam perveniri potest contingenter, aut possibiliter, juxta tradita per Bart. in l. ambitio-
sa. num. 22. ff. de decretis ab ordine facien-
receptum communiter ex multis, quos refert D. Barbos. in l. 1. p. 3. num. 57. ff. solu-
to matrim. Faciunt quæ adducit Tira-
quell. de jure constituti. p. 3. limit. 7. num.
24. Anton. Gomez. l. 45. Tauri. numer. 29.
ante fin. Cardos. in praxi Judicium & Ad-
vocat. verb. alienatio. n. 15.

XXI.

PROHIBITUM directo non po-
test fieri per indirectum, l. Sejus & Au-
gerius 27. ubi Bart. ff. ad L. Falcid. l. sci-
re oportet 21. §. si mater 1. ff. de tutor. &
curator. datis ab his. l. eos 26. C. de Usur.
cap. detectanda. 2. de prebend. in 6. cap.
cum quid. ubi Dyn. de Reg. Jur. lib. 6. Me-
noch. conf. 1105. numer. 18. & de presumpt.
lib. 4. pref. 189. numer. 82. Surd. decif. 21.
num. 4. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit.
de exemptionibus clericorum. & eorundem
bonorum à munericibus. §. 7. n. 6. [imò multa
directo prohiberi, quæ tamen per indi-
rectum conceduntur per l. 1. de auctorit.
tutor. l. quædam 62. ff. de acquir. rer. do-
min. probat Berlich. 3. concl. 10. n. 21. vers.
amplius. vid. supr. Axiom. IX.]

XXII.

PROHIBITUM ad tempus, post
tempus videtur esse permisum. l. 22. ff.
de LL. l. Imperator 8. ubi Bald. ff. de posu-
lando. l. si unus 27. §. 1. ff. de pactis. l. epi-
stola 52. §. fin. ff. cod. l. pater filium 38. §.
fundum 3. ff. de legat. 3. Tiraquell. de re-
tractu convent. §. 1. gloss. 2. num. 46. Surd.
decifon. 75. numer. 1. & conf. 294. num. 6.
& conf. 247. num. 18. Menoch. conf. 274.
num. 14. & conf. 80. numer. 16. Brunor. à
Sole in locis communib. verb. prohibitio
16. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 65. n.
8. D. Barbos. in l. cum Prætor. in princ. num.
45. ff. de judic. Et prohibitum post tem-
pus, quod censeatur permisum ad tem-
pus, dixi supr. hoc libr. c. Permissum. Narbo-
na. l. 18. gloss. 5. n. 1. tit. 8. lib. 5. Recop.

XXIII.

PROHIBITUM censemur, quod
non invenitur permisum. l. Gallus 29. §.
ille casus 15. ubi Alexand. num. 9. ff. de li-
ber. & postib. D. Barbos. in l. cum Prætor.
§. 1. num. 95. ff. de judic. [cap. pen. extr. ne-

sede vacant. aliq. innov. c. pastoralis 53.
extr. de appellat. c. inter 2. extr. de trans-
lat. Episc. c. i. de supplend. neglig. gloss. in l.
27. de major. add. & Mascard. conclus. 1243.
num. 116. ubi hanc regulam ita temperat,
quod ubi cuncte res est aliquo modo pro-
hibita, non stetur dicto afferentis casum
permisum subesse, nisi aliter probet.]
Et è contra prohibitum quod non inven-
tur, per legem permisum censemur,
l. nec non 28. post princ. ibi, sed si lex non
probibeat. & §. quod eis juncta gloss. verb.
probibant. ff. ex quibus causis major. l. 1. ff.
de testib. l. mutus. 43. §. queritur 1. ff. de
procuratorib. l. ab ea parte 5. ff. de probati-
onibus. l. statuas 7. C. de relig. & sumpt.
funer. cap. omnis 4. & ibi gloss. 3. diff. c. 1.
de translat. Prælat. ubi gloss. verb. non in-
venitur. c. nuper 29. Vers. in secundo. cap.
cum illorum 32. de sentent. excomm. cap. post
uxoris 30. quest. 3. c. cum apud 23. extr. de
sponsal. Alciat. resp. 8. numer. 18. Bursat.
conf. 110. num. 27. lib. 1. Burg. de Pace conf.
8. num. 3. Bertazol. de clausul. instrum. claus.
2. gloss. 1. numer. 5. Brunor. à Sole in locis
commun. verb. prohibitio 1. Bobadil. in sua
politica. lib. 3. cap. 4. num. 44. D. Barbos.
in l. cum Prætor. §. 1. num. 95. ff. de judic.
Mari. Antonin. var. resolut. libr. 1. resol. 41.
num. 8. Steph. Grat. discept. foren. tom. 5.
c. 870. numer. 36. Scacc. de commerc. §. 1.
quæst. 1. num. 45. Narbona l. 15. gloss. 2. num.
15. tit. 18. lib. 5. Recop. Quare in dubio fa-
cienda est interpretatio, ut actus censemur
permisus, quando non reperitur pro-
hibitus, Anchar. conf. 344. Aym. conf. 203.
n. 2. libr. 1. Mascard. de probat. conclus. 237. n.
2. Menoch. de presumpt. lib. 6. pref. 16. n.
2. Cevall. communium contra commun. q.
227. [Unde quod sèpè Legibus omissum
est, non debet omitti religione Magistrat-
tus. l. quæst. m. 12. de testib. ita v. c. infames
quidem expressa Lege non inveniuntur
prohibiti, quia assidere magistratibus
possunt: arct tamen eos nihilominus ex
ratione Legis JCtus in l. 2. de offic. aff. 1.]

XXIV.

PROHIBENTIS melior est conditio
in pari causa. l. Sabinus 28. ff. communi di-
vid. Oldrad. conf. 122. Citato, in fin. vers.
præterea in repari. Cardin. Tusch. præt. 1.
conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 893. Stephan.
Gratian. d. tom. 5. cap. 396. num. 3. [velre
communi, cap. jure 16. de R. l. in 6.

Limita regulam (1) cum res adhuc est
integra. Bald. ad d. l. 28. (2) cum par-
plane est causa, non cum plures vel
majoris summae creditores diversum sen-
tient.

tiunt. l. 7. §. ultim. de pac. l. 44. ff. eod. vid. supr. lib. XI. cap. Major.]

XXV.

PROHIBERE non potes, quod tibi non nocet, & alteri prodest. l. 1. §. idem. ajunt n. & §. denique 12. ff. de aqua pluv. arcend. gloss. in l. in summa. §. item Labeo. ff. eodem titul. l. si cui g. ff. de servitut. l. rescripta 7. Cod. de precib. Imper. offerend. l. in creditore 38. ff. de evict. Covarr. var. lib. 3. c. 14. num. 8. vers. item. & practic. c. 37. num. 2. & num. 3. col. 3. Anton. Gomez variar. tom. 2. c. 2. num. 17. Menoch. remed. 6. retinenda. num. 114. cum seqq. & de arbitr. cas. 168. num. 13. & casu 237. num. 19. & cons. 24. num. 8. & cons. 51. num. 45. & cons. 121. num. 8. Thom. de Thomasset in floribus legum, reg. 268. ubi intelligit procedere, nisi tractetur de præjudicio tertii, vel de publico bono, aut animæ salute. Surd. decif. 120. num. 12. & decif. 236. num. 12. D. Barbos. in l. 2. in princ. part. 2. num. 34. cum seqq. ff. soluto matrim. [qui in mod. prohiberi debere aliquid, licet non nocet, si tamen nocere possit, text. est in c. nam. 4. extr. de consit.]

CAP. CXX. Prolixitas.

Omnis *excessio* & non necessaria prolixitas vitanda. Betsius de pac. famili. illustr. c. 1. num. 31. Est enim ea in le inutiles, & multum odiosas, ut ait Speculator in specul. aur. lib. 1. & de Advoc. S. Jan nunc. 4. n. 5. Imprimis autem sapientibus per quam molesta solet accidere, post Alexand. Decium & alios Argentoratens. l. cons. 9. numer. 1.

CAP. CXXI. Promissio.

Axioma I.

Promissa debent adimpleri, c. qualiter 3. extr. de pac. c. relatum 9. extr. de præbend. & dignitas. non semper tamen omnia, cap. non semper 12. 22. q. 4. Unde (1.) promissio, que turpitudinem continet, non esse obligatoriam, textus est in c. de test. iudic. 2. de conser. præbend. in 6. nec in malis promissis expedit observari, c. in malo 69. de R. l. in 6. cum impia sit promissio que scelere adimpletur, cap. in malo 5. 22. queſt. 4. & melius sit promissio scripta non implere, quam crimen committere, c. si publice t. cum seqq. c. anuusque 8. d. c. non est. 22. queſt. 4. adeo quidem ut sub promissione jurata etiam illicium non veniat, c. cum 4. extr. de homicid. sicut (2.) nec eam valere, que in præjudicium superioris facta sit, licet juramento fuerit firmata, cum in promissis semper excipiat majoris autoritas, ait c. venientes 19. extr. de jurejur. ita

nec (3.) promissio fide vel juramento firmata tenere conditione non servata, que in juramento apponitur, annectit cap. pervenit 3. extr. de jurejurand. (4.) promissio facta in carcere non obligat. Gail. L. 1. obf. 22. n. 8. (5.) promissio omnium bonorum non valet. Bald. in l. fin. C. pro socio.

II.

Quæcumque promissio sit super re licita, illa est servanda, quia nihil tam congruum est fidei humanae, quam, que semel placuerunt, servare. l. pr. ff. de pac. Conf. cap. 69. de Reg. Jur. in sexto. Limita: quoties ex re licita illicitum quid oriri potest, totes promissio defuper facta nullum habet effectum, quia talis promissio esset impia, & quod quis incaute volet, non faciendum, can. 5. cauſ. 22. q. 4. Ita quamvis licitum sit promittere, me nolle matrimonium inire; quia tamen hac promissione illicitis ususibus expone re me possem, t. Cor. 7. ergo in tantum hæc promissio erit invalida.

III.

Promissio de dando & vendendo non est venditio, l. 1. C. de pac. pignor. gloss. in l. in bone fidet 7. quod cert. loc. Paul. de Caffren. conf. 138. incip. dicta donatio, col. fin. lib. 1. Barbat. conf. 51. script. num. 6. vol. 1. Dec. in conf. 78. incipit caſa proposito. num. 2. p. 2. & Alex. conf. 76. viss. dubitationibus. col. 3. vol. 5. Gozadin. l. 2. numer. 18. C. de pac. int. empt. & vend. Pinel. in l. 2. c. 3. num. 29. C. de rescind. vend. Rol. à Valle. conf. 69. num. 12. vol. 3. Cravett. conf. 67. n. 5. Cephal. conf. 66. num. 20. & conf. 272. n. 19. Riminald. jun. conf. 51. num. 11. vol. 1. Vult. 2. Conf. Marpurg. 24. n. 13. quia maximè sunt diversa. Corn. conf. 203. p. 4. ita promissio, que in instituendo aliquem heredem non esse institutionem ipsam, dixit. Ruin. conf. 9. n. 8. vol. 2. & promissio, que in investiēdo de feudo non esse investitum ipsam, retulit. Jason. conf. 24. col. 8. vol. 3. his adde & alia quæ concessit Tiraq. de retract. convent. in fin. II.

Limita (1.) nisi quando promissio est respetiva ad certam causam vel conditionem, quæ ex parte alterius sit impleta, quo casu talis promissio ad vendendum bene obligabit, prout declarant Bald. in l. quāmō. in fin. Cod. de transact. Johan. Andri. in cap. fin. de sponsal. vel (2.) nisi juramentum esset appositum, ita limitant Albert. Brun. conf. 67. col. 1. incip. dum dubitatur. & post eum Thom. Parpal. in repet. l. si quis major in 16. notabil. col. 15. vers. limitatur per Modern. C. de transact.

IV.

Promissio quando à parte fuit acceptata, non tantum habet vim stipulationis, vid. Afflict. Maſcard. & alios cirat Jofeph de Sese tom. 2. decif. Arragon. 182. num. 12. & 19. cum seqq. sed & juramento haberi perhibetur. cap. ad aures 3. de his que me. caſ. Ubi paria censentur jure & religiosè data fide promittere: unde & Panorm. ibid. ait: perinde incurtere in fraudem, qui venit contra talē promissiōnē ac qui juramentum verum violat, fac. & c. perrenit 2. de fiducijs. c. Eſi Christus 26. de jurejur. (P) 4 c. 1. de

c. 1. de sepultur. in 6. cum aliis qua allegant Mynsing. 1. obs. 17. Curt. jun. conf. 286. Schurff. conf. 37. numer. 11. & 21. cent. 2. & conf. 53. num. 19. cent. 3. Henning. Gedden. conf. 103. n. 98. Gail. lib. 2. obs. 59. num. 1. Coler. de process. executu. p. 2. c. 19. n. 250. Regner. Sixtin. 2. conf. Marpurg. 12. n. 115.

Limita I. non procedere regulam, si promissionem accipias pro fide Nobilitatis, h. c. pro dictorum convertorumque constantia ab eo dicta quod fiat, quod dictum est, sed tum demum, si eam de fide Christiana intelligas, Fachin. 1. contr. 12. Alciat. ad rubr. extr. de jurejur. n. 5. Covatruv. ad rubr. de pac. p. 1. §. 12. n. 2.

Limita II. procedere tantum in actibus, quibus juramentum tanquam pro forma non requiritur; fecus in his, quibus illud est de substantia, & ubi corporaliter praestandum est, per ea quae tradit Cyn. in Autb. sacramenta paberum. numer. 5. ibique Bart. n. 7. Bald. n. 7. Salicet. n. 6. Jaf. n. 13. C. si advers. vendit. Bald. in 1. n. 2. C. si advers. transact. Vult. 1. conf. Marp. 17. numer. 52.

V.

In omni promissione modicum & superfluum excluditur, l. sciendum est 19. §. 4. ff. de edit. edit. l. 30. ff. de oper. libert. l. 3. C. de dot. promiss. Carpz. p. 1. confit. 31. defin. 32. num. 6. Quoties tamen plus promissum est, quam quod promitti oportuit, non tota obligatio, sed superfluum infirmatur, & obligatio in suo robore perdurat, quasi nullo penitus adjecto. l. 8. cum l. seq. ff. de confit. pecun. l. 3. §. ult. l. 33. ff. mandat. l. 18. ff. de V. O. l. 34. in pr. ff. de donat. Carpzov. p. 2. confit. 19. defin. 9. num. 14.

VI.

Promissio sine causa est nulla, l. 2. §. circa 3. ff. de dol. except. cap. si cautio 14. extr. de fid. instrum. l. cum in debito 25. in fin. ff. de probat. gloss. in d. §. circa 2. verb. fine causa. ubi ait, non sufficere si petam, quia promisisti, cum specialis aliqua probationis causa requiratur, & exprimi debeat. Cephal. confil. 220. n. 27. lib. 2. Bursat. conf. 304. num. 35. lib. 3. idque communiter probari, ait Alex. confil. 152. num. 2. vol. 2. Bald. Salicet. & Angel. in l. generaliter. Cod. de non numerat. pecun. Welsenbec. confil. 31. num. 5. quia causa facti magis inquirenda est, quam factum ipsum. gloss. in cap. occidit 32. quest. 5. Felin. in c. dilectus. num. 10. extr. de re script.

VII.

Promissionem nudam esse a causa & promissionem nudam esse a stipulatione sunt paria, Alexand. in l. 1. numer. 39. in pr. & ibi Jaf. vol. 2. vers. tu confirma. Vult. 1. confil. Marpurg. 19. num. 13.

VIII.

Promittens quid facere, factum tenetur praestare. Bald. in c. unic. vers. adhuc. & vers. quod sequitur. Hinc finitur Lex 2. Feud. 29. cum nihil naturali aequitatem tam sit consentaneum, quam promissa servare, l. 1. ff. de pac. quicquid enim promisisti, fac ut praestes, siquidem ubique grave est, fidem fallere, tam in privatis, quam publicis, l. 1. ff. de confit. pecun. adeo ut & Pontifex &

Imperator Romanus (quamvis infinitis aliis immunitatibus uterque gaudet) promissa servare teneantur, c. 1. extr. de probat. Jason. in l. 1. ff. de pac. Philipp. Matth. 1. conf. Marpurg. 21. num. 47. Dec. confil. 2. n. 3. Unde etiam non sine injuria, qui id, quod promiserunt, servare vel implere, nolunt, dicuntur esse in dolo, l. dolus 44. l. procuratorem 8. §. dolo 9. ff. mandat. l. 1. §. 8. in autem 22. ff. depos. Decian. conf. 60. numer. 49. lib. 2. Corn. conf. 16. in fin. lib. 1. Mascard. de probat. conclus. 53. num. 24. Menoch. 5. de presumpt. pres. 3. num. 63. Regn. Sixtin. 3. confil. Marp. 12. num. 34. quin immo ea sola dicta aut promissa admittenda, quæcumque sic dicuntur ut praestentur, non ut iactentur. l. sciendum 19. §. dictum 2. in pr. ff. de adl. edit. siquidem sapientia multa dicuntur (juxta proverbium) que deinde non sunt, id quod maximè usuvenire solet in jactabundis & gloriofis illis Terentianis Thraetianis, quibus convenient illud Ovidianum:

Promissis dives quilibet esse potest,
quorum meminit Menoch. 2. arbitr. judic. cap. 470. num. 1. & elegantissime exemplis illustrat. Warens. ab Ehrenberg 2. de fader. c. 1. num. 163. cum notum sit, quod ea, qua pertractantur & aguntur à partibus, nisi conclusio aliqua existat, nil operentur. l. sex causa 9. §. nunc videendum 2. in fin. de minor. l. eleganter 28. in princ. ubi gloss. ff. de condit. indeb. l. si voluntate 8. C. de resind. vendit. Quæ de causa & verbum promitto effaciter accipendum est, exigit Meichsner. lib. 1. decif. C. general. 21. num. 15. adde ut ex promissione ipsum etiam Deum obligari, dicit Schurff. centur. 1. confil. 99. Quod si itaq; à Principe promissio facta sit, rata, firma & immota maneat, cum eum non minus naturalis obligatio devinat, quam civilis privatum obstringit, Doc. in l. nec ex Pratoris. in fin. ff. d. R. l. Dd. in d. cap. 1. de probat. ac in eo nihil divinus quam promissorum convertorumque veritas, & constantia, Argento. ratens. 1. conf. 9. n. 202.

Limita regulam I. nisi Legibus, Senatus-consultis & Constitutionibus esset contraria, cum illud p. tere tantum possimus, quod salvadignitas nostra possimus. l. 125. in fin. ff. de V. S. Bocer. de feud. investit. c. 5. num. 196. Unde & promissionem in carcere factam non obligare, quia contra Legem ex l. qui in carcerem 22. ff. de eo quod met. caus. probat. Gail. lib. 1. obs. 22. num. 3.

Limita II. si promissio turpitudinem continet, cap. detestanda 2. de concess. probab. Impia enim est promissio, qua feelere adimpletur, text. in cap. in malis. 5. 22. quest. 4. & in l. Quintus Mutius 7. §. fin. in fin. ff. de annuis legit. Gail. 1. obs. 25. num. 5. nec sub promissione generali etiam jurata venit illicitum. cap. cum 4. extr. de homicid. cum promissionem stultam non implere melius sit, quam crimen committere. c. si publicis 1. cum trib. seqq. e. unusquisque & c. non est 13. 22. quest. 4. & in malis promissis fidem observari non expedit. c. in malis 69. de R. l. in 6.

IX.

Promissionis causa durante censetur persevere

rare

vare promissio, ob quam causam facta est. *l. semper. s. negotiatores 3. de iur. immunit. l. si cui 38. s. 1. quib. ex caus. major. l. 2. s. omnes 4. ff. de iudic. l. Titia 87. s. iururas 1. ff. de legat. 2. l. qui nominibus 44. ff. de admin. tut.* Quando enim ipsius conventionis ratio superest, non cessabit promissio, nec dicetur adimpletio facta. *Bald. in l. fidicimissa. s. si quis alicui. de legat. 3. Jafon. in l. velati. s. hec uxor. de edend. & in l. Prætor. ait. s. deinde. de nov. oper. nunc. Roman. consl. 504. Roland. à Valle consl. 6. Magnificus. num. 16. cum seqq. volum. 4. Pantchman. 1. quest. præf. 21. num. 27.*

X.

Promittenti non subvenitur, quando tempore promissionis difficultatem sciebat. *arg. quod te 5. si cert. per. l. si vobenda 10. s. 1. vers. idem juris. ff. ad l. Rhod. de jactu. Ruin. in l. 4. s. Cato oppos. 9. de V. O. & Alciat. num. 39. Jafon. in l. Titia. num. 13. eod. cit.*

XI.

Multa promittuntur necessitatis causa, quæ alias non promitterentur. *c. si quis propter. 3. de furt. Jafon. in l. 1. col. 20. num. 35. ff. de offic. ejus cui mand. Felin. in c. accessisse. col. 8. cum seq. de confit. quia necessitas non habet legem. c. licet 3. de for. l. 2. C. de patrib. qui fil. suos distinx. Lud. Gom. ad s. item Serviana. Instit. de action. numer. 45.*

XII.

Promissio restricta implicata habet negativam, quæ ea, quæ non sunt expressa, exclusa excluduntur. *l. liberto 31. s. libertos 4. ff. de negot. ges. l. qui sella 7. in pr. vers. qui actum. l. inter actum 12. l. certo generi 13. l. Lucius 37. in verb. digitum de servis. russic. præd. l. Lucius 78. s. que habebat 10. ad Trebell. c. si duo 6. de procur. in 6. Cravett. consl. 201. præsupponitur in fact. n. 41.*

XIII.

Promissio facti alieni, quod in promittentis potestate non est, nihil valet. *l. stipulatio ista 38. s. 1. ff. de V. O. s. si quis alium 3. Instit. de inutil. stipul. maximè quando nulla est adjecta pena. Bart. in l. si duo. s. hec verba. ff. de constitut. pecun. & in l. si ita stipulatus oppos. 7. ff. de V. O. Vult. 2. consl. Marpurg. 25. num. 105. Debet enim quisque factum proprium, non alterius promittere. l. inter stipulantem 83. s. 1. de V. O. at quando factum alienum promittitur inter stipulantem & promittentem, negotium non contrahitur, ideo nec nec obligatio in iudicio deducibilis oriri potest. Angel. Aretin. s. si quis. Instit. de inutil. stipul. ac proinde cum hæc factum alicuius tertii complectatur, inutilis stipulatio censetur fac. l. si rem 31. ff. de novat.*

Limita I. fecus esse si quis promittat se effectu- rum, ut alius det aliquid vel faciat. *s. 4. Instit. de inutil. stipulat. l. quoties quis alius 81. in pr. de V. O. tum enim proprium magis. quam alienum factum spondit videtur. Zaf. ad l. stipulatio ista. s. 1. de V. O. gloss. in l. quoties. verb. acturum de V. O. & s. si quis alium. quem approbant Aretin. & Arg. ibid. Instit. eod. gloss. & Panorm. in cap. ex rescripto. extr. de jurejurand. Corneus consl. 92. licet. vol. 1. col. penult. & consl.*

26. d. vol. per l. inter stipulantem 83. in princ. d. l. stipulatio 38. s. 1. de V. O. l. fin. s. Labeo 1. ff. si cert. pet. idem consl. 2. circa col. 3. vers. non obstat. vol. 3.

Limita II. in stipulationibus prætoriis, puta si quis promitteret, Titum ratum habiturum. *l. quoties quis 81. de V. O. Socin. in tract. fallent. reg. 401. quia verbis prætoriis nihil necesse est addi l. in prætoriis 9. ff. de prætor. stipulat. Cyn. in l. 1. q. 7. de procurat. Meichsner. 1. decif. 21. n. 7.*

Limita III. quando hujusmodi stipulatio interponitur super contractu venditionis, in quo vendor tenetur de evictione. *l. ex emprio 11. s. qui autem 18. de action. empt. Zaf. ad d. l. stipulatio. n. 19.*

Limita IV. quando permititur factum alienum non tanquam factum personæ alienæ, sed tanquam qualitas rei in stipulationem deductæ. *l. si ita quis 31. ff. de evict.*

Limita V. quando factum alterius tenderet ad corroborationem obligationis factæ per promissorem. *l. qui autem 14. s. sed et si quis 4. & ibi Bart. de constit. pecun.*

Limita VI. si juramentum accederet; tum enim videtur habere vim, ut videaris promissio meliore modo quo valere potest. *l. cum pater 77. s. filius matrem 23. de leg. 2. Angel. in d. l. inter stipulat. in pr. de V. O. Abb. & Felin. cap. ex literis. & c. sicut ex literis de sponsal. Anton. Corfet. in sing. verb. promissio facti alieni. Paul. Paris. consl. 109. lib. 1. n. 1.*

Limita VII. quando promissione accederet pena ad intercelle. *l. stipulatio ista 38. vers. at si quis. de verb. obligat. Mynsing. ad s. si quis alium. Instit. de inutil. stipulat.*

Limita VIII. quando quis locavit vel commodavit vel depositum servum suum penes alium, & ab illo stipulatus est, ne is servus ab alio fur vel fugitivus efficeretur: ista enim promissio de facto alterius obligat promittentem, quia ex natura prædictorum contractuum servus censetur commissus custodiæ ejus, qui ipsum in commodatum vel depositum accepit. *l. non impossibile 50. & ibi Bald. & Castr. de pat.*

Declarat regulam procedere de jure civili, secus de jure Canonico, cum certum sit vigore, hujus Juris simplicem promissione facti alieni reduci ad illam, quia quis se curaturum & facturum promittit, quod alter facit. *Felin. in c. ex rescripto de jurejur. Abb. & Preposit. in c. ex literis. col. 2. de sponsal. gloss. in c. Eleutherius 91. dicit. Jaf. & Zaf. in d. l. stipulatio ista. in pr. ff. de V. O. Corvar. 2. part. relict. s. 5. n. 5. ad rubr. de pat.*

XIV.

Et promissione nuda quæ causam nullam habet. *vid. supr. axiom. 5. non oritur obligatio. arg. c. literarum 3. extr. de vot. nisi donandi animus ostendi queat. c. penult. extr. de jurejur. c. relatum 4. extr. de cler. non resident.*

XV.

Promissum sine conditione factum, sine conditione solvitur, *cap. unic. 32. quest. 8. & quæ promittuntur sub honesta conditione, non obli-*

gant,

gan, si ea non extiterit, secus si à conditione recedatur, cap. de illis 3. & seq. extr. de condit. apposit.

XVI.

Promissi transgressor non est, per quem non stat, quo minus faciat, cap. beatus 5. 22. q. 2. c. suffit 2. extr. de sponsal.

XVII.

Promissio non infringitur, cum in meliora commutatur, cap. pervenit 3. extr. de injur. vid. infra lib. ult. cap. votum.

XVIII.

Promissum beneficium redintegrari debet, non minui, cap. per tuas 5. extr. de donat.

XIX.

Promissio intelligenda est secundum condit. nem personae cui promittitur, l. 69. §. 4. de Jure Dot. l. 12. §. 4. de Usu & habitat.

XX.

Promissum sub conditione non debetur nisi ea implata. Mov. Conf. l. n. 70.

XXI.

Promissum non obligat nisi acceptetur. Mov. Conf. 91. n. 53. & P. 2. Dec. 141. n. 1. Est tamen actio ex promisso, licet promissum non statim acceptatum, sed post. Mov. P. 2. Dec. 241.

CAP. CXXII.

Promotio.

Axioma I.

Promotio est de minoribus ad majus, c. legimus 24. in fin. diff. 93. c. si officia 2. c. ult. diff. 59.

II.

Promovendi non sunt nisi probati & ad severam normam explorati. Perez. ad lit. C. de Professor. qui in urbe Constantinopol. n. 6.

III.

Quando promovetur indignus, & promotus & promovens puniri debet, c. nihil est 44. extr. de Elect. illegitime autem natus plane promoveri non debet, c. accedens 14. extr. de purgat. canon.

IV.

Promotio spiritualis interdum admittit pacta honesta, cap. Elcuberius 18. 30. quæst. 2. cap. ult. 10. quæst. 3. nunquam vero inhonesta, c. quæmpie 2. i. quæst. 2.

CAP. CXXIII.

Propinquitas.

Axioma I.

Propinquitas sanguinis verbis dicitur, non verbis efficitur, cap. Lex divina 18. 27. quæst. 2.

II.

Propinquitas familiaritatis & dominationis affectio veritatem impedit soleat, c. accusatores 8. 3. q. 5.

CAP. CXXIV.

Proportio.

Axioma I.

Proportionale unum sicut se habet ad aliud, ita aliud ad reliquum, per Instit. quod cum eo qui in alien. potest. junct. §. que diximus. eod. tit. l. suffit 56. ubi gl. in verb. ita prorsus. ff. de condit. indeb. l. si fluu fam. 14. ibique gloss. & Bald. ff. si cert. peratur. l. de quibus 32. ibid. m. Angel. ff. de Legib. l. qui quadringenta 2. ff. ad Trebell. l. Marcellus 3. eod. l. si ita scriptum 13. in pr. ff. de liber. 5 postb. Oldrad. conf. 121. in decis. l. q. 5.

Declarata procedere regulam, quando per omnia proportionalia sunt ejusdem rationis & conditionis, secus si sint diversa, Bald. in l. si mancipati. C. de collat. Aliqua enim possunt convenire & esse proportionalia respectu effectus & causa similis, & tamen non esse proportionalia respectu initii obligationis vel actionis. d. l. suffit. 56 ff. de condit. indeb. Everhard. in l. Top. loc. à proportione. n. 4.

II.

Proportio in omnibus est tenenda, præsentim in impositione tributorum, ita ut tenuiores fructus percipiens minus quam opulentus contribuat. Perez. C. de Annon. & Tribut. numer. 15. 18. & in mensurazione primiorum secundum proportionem laboris l. 8. §. 3. de Excef. Tht.

CAP. CXXV.

Propositum.

Axioma I.

Propositum in mente recentum nullum part effectum, l. si majores 25. C. de transad. l. si repetendi 7. C. de Condit. ob causam. l. ult. C. de posthum. hered. Instit. Welenb. in parat. ff. de pæd. numer. 8. tanquam partum abortivum, latè Tiraquell. in l. si unquam. verb. libertatis. numer. 19. Cod. de revocand. donat.

Intellige, scil. quando ex nulla conjectura vel circumstantia apparere potest, secus enim est in iis, quæ etiam tacite colliguntur ex generatis a. Anton. Gabr. lib. 6. commun. opin. de Reg. Jur. conclus. 4. vel natura rei, l. rogati 17. §. si tibi 1. ff. de reb. cred. l. 2. §. circa 3. de Except. dol. l. item quæst. 4. §. 1. ff. de pæd. l. interdum 73. in princip. de V. O. vel aliunde aliquo modo conjiciuntur acta esse, ut eleganter post Decium numer. 5. declarat Cagnol. in l. semper 34. de Reg. Jur. numer. 2. 3. & 4. ubi ostendit id verum esse, non tantum in iis, quæ veniunt tacite ex Lege, verum etiam ex contrahentium voluntate & sententia. l. ex emplo 11. in princip. ff. de act. empl. Welenb. confit. 51. n. 62. Addit. & limitationem apud Welenb. C. C. de reb. cred. numer.

n. 35. Unde in criminalibus propositum, in mente retentum, non nisi apud Deum esse punibile, l. cogitationis 18. ff. de pen. l. 1. §. inde sola cogitatio 1. ff. de furt. cap. unum 3. §. criminis. dif. 35. etiam in atrocissimis criminibus, tradunt Dd. communiter in l. quisquis. C. ad Leg. Jul. Majest. & cap. si quis quest. 1. & in c. felicia 5. de pennis in 6. Farinac. 1. consil. 10. 4. num. 3.

II.

Propositum non frangit, qui mutat illud in melius, c. pervenit 3. extr. de jurejur. vid. infra lib. ult. c. volum.

III.

Propositum & voluntas alicuius inspicienda est ad hoc, ut de facto suo judicetur, c. cum. 54. extr. sent. Excom.

CAP. CXXVI.

Proprietas, Proprium.

Axioma I.

Proprietas dignior & melior est usufructu, l. sciendum 15. §. possessor. ubi Iason. n. 3. qui satis dare cog. Angel. in §. si vere, per gloss. ibi in Autb. de Nupt. Bart. in l. fruia in tantam in fin. C. unde vi. l. 1. §. si ususfructus 9. ff. L. ad Falcid. Welsenb. 1. consil. 28. num. 20.

II.

Proprietas propter iniquitatem hominum est inducta, cum prius omnia essent communia, c. dilectissimis 2. 12. q. 1.

III.

Proprietatis questio tractanda est post causam possessionis & restitutionem factam, cap. 1. de restitut. spoliat. Unde qui petit restitu. proprietatis questio ei referri non potest, cap. sollicito 2. cap. in literis 5. extr. eod. cum itaque questio spoliationis proprietatis questionem praecedat, d. cap. sollicito. ideoque ante hanc spoliationis debet restitu. cap. querelam 24. extr. de Elec. & proprietate spoliatus responderem non tenetur, donec fuerit restitutus, cap. gravis 11. extr. de rest. spoliat. unde etiam a iudicio proprietatis, antequam sit in eo conclusum, potest quis redire ad judicium possessorium, etiam postquam conclusum fuit ex iusta causa, cap. pastoralis 5. extr. de caus. possess. & prop. cap. significaverunt 36. extr. de testib. quapropter & in causa possessionis sententia, proprietatis iure salvos fertur, c. bone 51. extr. de appell. nec quicquam proprietati propter possessionem sententia lata praedicat, c. cum dilectus 6. extr. de caus. poss. & prop. d. c. sollicito 2. extr. de rest. spol. vid. supr. plura in cap. Possessorum.

IV.

Proprietati studere est ignominia Episcopi, c. gloria 72. 12. q. 2.

V.

Proprietas verborum dum attenditur, plerumque sensus veritatis amittitur, c. propter ex. 9. extr. de V. S.

VI.

Propriam causam agere potest, qui accu-

sator esse non potest, cap. omnibus 2. 4. numer. 6.

VII.

Propriis & cujusquam usibus applicatur, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur, ratio nulla permittit c. ratio 2. 17. q. 4.

VIII.

In re propria cuilibet sua utilitati inservire licet, l. sicuti 8. Ariso. 5. ff. si servite. vindic. l. fluminum 24. §. ult. l. Proculus 26. ff. de damn. infict. l. 1. §. denique 12. l. si in meo 21. ff. de ag. pluv. arc. Andr. Rauchbar. p. 1. q. 27. n. 4. De sua enim aqua potest facere vello suum, ut dicit Bald. in l. item lapilli n. 1. de rer. divisi. & c. cum omnes. num. 12. de conf.

Limita, nisi quando faciendo quis praedicaret servitutis alius prædiis debite, l. altius 8. cum seq. C. de servit. Matth. Welsenb. cons. 58. num. 5. inde nec quicquam in proprio fundo ad injuriam vel emulacionem tertii facere aut edificare permisum, Rauchbar. d. quest. 27. num. 4. Alex. cons. 175. num. 4. lib. 3. Jason. cons. 98. col. 2. lib. 1. Marli. sing. 154. in fin. Coral. 3. miscell. jur. cap. 24. num. 5. Covarruv. 3. var. resolut. cap. 14. numer. 8. Menoch. 2. arbitr. judic. cap. 56. numer. 9. si nimur in nocendi animo fiat, cui Leges & jura non indulgent, l. in fundo 38. ff. de rei vindic. l. si cui 9. ff. de servitut. l. opus novum 3. C. de oper. pub. l. 1. §. ait Prætor 3. §. sunt qui parent 6. ff. ne quid in sum. pub. Carpz. P. 2. consil. 41. defini. II. num. 4.

IX.

Qui de proprio sibi consulere potest, non debet affectare alienum subsidium. Hinc si miles hospitandus in loco hospitalis propriam domum habeat, non potest in alienis aedibus hospitalationem postulare l. g. §. deinde. C. de Merat. Brunn. C. eod. in fin.

X.

Proprietas cum possessione nihil habet commune. Carpzov. L. 2. Rep. 53. n. 32. & lib. 1. R. 71. n. 10. Causa tamen proprietatis trahit ad se causam possessionis. Carpzov. L. 1. Rep. 73. num. 8.

XI.

Proprio Jure quid possidere presumitur, non alieno, quod quis penes se habet. Brunnem. Cons. 137. n. 212.

CAP. CXXVII.

Prorogatio.

Axioma I.

Prorogatum tempus idem cum primo tempore reputatur, Hoffens. in cap. præterea. ubi & Decius de appellat. Ea enim iisdem qualitatibus facta, censetur Bart. in l. cum stipulatus simi- mibi à Proculo de V. O. l. 1. §. & post operas 9. de oper. nov. nym. ubi Alex. Bald. in c. venerabil. lem. de Elec. idem quoque dicitur de termino prorogato, ut sit idem terminus cum primo, deducunt Dd. in cap. de caus. de offic. delegat. Cardin. in Clem.

In Clem. 1. §. nos itaque. col. fin. vers. quinto quæro de jure jur. & in c. statutum de Elect. Rota decif. 20. de prebend. similiter dicit Bart. in l. 4. de damn. infest. quod tempore officii prorogati idem dicatur officium, add. & Bald. in l. observare. §. profici. in quæst. 19. de offic. Procons. & in l. meminisse. eod. tit. & l. eum qui §. judicare ff. de jure. Corn. conf. 235. lib. 5.

II.

Prorogatio ibi non cadit aliqua, ubi non est jurisdictio aliqua, l. privatorum 3. C. de jurisdict. & in cap. significasti. de foro compet. & l. 1. ae judic. quia, quod non est, prorogari, vel extendi non potest. l. sed si manente. cum l. proceed. ff. de precar. Bart. in l. 4. in princ. ff. de damn. infest. Vasq. lib. 2. contr. jur. cap. 14. num. 2.

III.

Prorogatione ulterioris temporis non tollitur, sed tantum differtur exceptio, Alex. vol. 6. conf. 72. num. 7. Unde Camill. Borell. contr. u. num. 22. scribit, quod prorogatio non dicatur liberatio, sed obligationis prius contracta dilatio, per l. cum stipulatus 113. de V. O. Ulngpaur. exerc. Justin. II. q. 4. Gail. 2. observ. 30. n. 11. Hartm. Hartm. 3. præf. obs. 6. Marant. p. 4. dist. 2. n. 2. Ant. de Burr. in c. præterea. n. 25. de dilat. & dicitur eadem dilatatio cum prima, l. sed et si manente 5. ff. de precar. l. bonorum 24. ff. rem rat. hab. Bald. in repet. l. Amilia. n. 6. ff. de minor. Felin. in c. de causis. num. 1. de offic. & potest. judic. deleg. Gail. 1. obs. 91. n. 22. ubi limitat, tum non dici idem tempus, quando de præjudicio tertii agitur.

IV.

Prorogatio elapsa termino amplius non conceditur, l. oratio 7. ff. de fer. l. sed si manente 5. in pr. & §. 1. ff. de precar. l. 21. §. 5. ff. de recept. arb. Elect. August. in ord. Process. judic. tit. 20. §. Wir lassen aber auch. vers. 3. jedoch daß solche prorogation. Reinh. Röfa ad Moller. Conf. Sax. n. 10. Gail. 1. obs. 91. n. 20. Matth. Coler. de process. exec. cat. p. 1. c. 2. n. 34. Carpzov. p. 1. conf. 16. def. 15. num. 4. Unde concepta prorogatione currit terminus à tempore indultae dilationis, Chilian. König in process. c. 71. n. 3. nisi forsitan per sententiam interlocutoriam prorogatio ad lapsum primi termini expressè restricta fuerit, quo casu terminus prorogatio non à tempore dilationis, sed à lapsu primi termini currit, Börlach. p. 1. conclus. 38. num. 78.

CAP. CXXVIII. Protectio.

Axioma I.

Protectio nullam jurisdictionem tribuit, c. ex parte 13. c. recipimus 8. de privileg. Petr. Peck. de jure quest. c. 22. num. 9. Conr. Brun. lib. 3. de legat. n. 10. Modit. §. Principum placita. dubit. 239. n. 4. Gail. 2. obs. 54. Mantic. lib. 27. de tacit. convent. tit. 7. n. 13. Menoch. 2. arb. jud. cas. 584. n. 4. & conf. 25. n. 25. Rol. à Vall. conf. 1. num. 47. vol. 2. Raudens. conf. 27. num. 39. & 46. vol. 1. Pruckm. conf. 17. n. 86. vol. 1. Welenb. conf. 48. n.

30. Meichsner. in causa Ingelheim contra Psaltz tom. 2. lib. 2. decif. 4. num. 176. Tilem. de Benign. syntag. 1. decif. 4. vol. 10. num. 3. nec superioris jurisdictionem eximit, Frider. lib. 2. process. cap. 14. n. 4. & c. 56. n. 6. Thom. Michael de jurid. concl. 55. lit. e. f. g. Ferrariens. 111. 15. gl. 18. num. 4. Regn. Sixtin. 3. conf. Marpurg. 8. n. 49. & 107. Hondon. conf. 13. n. 57. vol. 1. aut priseam libertatem imminuit, Bodin. 1. de Rep. c. 9. n. 108. Warem. ab Ehrenb. 1. de fæder. c. 4. n. 13. Arnis. 1. de jur. Majell. c. 3. Natt. conf. 301. n. 1. Ruland. lib. 4. p. 4. de commissar. c. 3. ubi ait, non posse inde die Lands. Fürstl. Oberkeit inducit, lices dicuntur die oberste Schirmherren / quia potius evidens signum, non jurisdictionis est protectio, si peculiariibus pacis impetratur, sicut subtiliter consuluit Natta conf. 636. numer. 1. vid. Regner. Sixtin. 3. conf. Marpurg. 8. num. 45. Victor in diff. de caus. exempt. imper. concl. 20. Gail. latè 2. obs. 54. per tot. siquidem ex tali submissione protectionis se submittens, acquirit potius defensionem, quâm quod transferat jurisdictionem, contra se, Socin. conf. 74. n. 7. vol. 1. adducens Bart. in l. non dubito. de capt. & possum. revers. ubi ait, quod castra recommendata civitati, si militant pallium, vel aliquid aliud in signum superioritatis, nihilominus maneat libera. Adde Schurf. conf. 69. vol. 1. Laudens. in tr. de principe. sub tit. de confederat. pac. priv. 91. verf. 56. Sim. Pistor. conf. 19. n. 19. Modest. Pistor. conf. 43. n. 79. vol. 2. Vult. 3. conf. Marp. 19. num. 146.

II.

Protectio subditorum à suis dominis oppresorum est jus proprium Regis, quod cum concessione jurisdictionis meri & mixti Imperii ad nullum magistratum transit. Hinc potentiores non possunt in protectionem recipere alienos nullicos vel eorum bona, neque debitores, qui, ne convenientur, potentioribus servint, liberantur l. 2. C. ut nemo ad suum patrocinium.

III.

Jus Clientelare hodiè usitatum semper intelligendum sine præjudicio Fisci & ordinarii Magistratus: itaque nec jurisdictionis nec Jus collectandi, nec ea, quæ in pacis non sunt comprehensa, in Protectorem transiunt. Brunnem. ad l. 1. C. ut nemo ad suum patrocin. n. 2.

CAP. CXXIX. Protectio.

Axioma I.

Protectio est defensio & juris sui executio, l. de pupillo. §. si quis ipsi, ubi Bart. Jaf. & Dd. de oper. nov. nunc. quæ non habet ullam injuriam, l. injuriarum 13. in pr. ff. de injur. Welenb. conf. 33. n. 29.

II.

Protectio declarat actum, c. cum M. Ferrariens. 9. ubi Dd. de conf. Est enim secundum Alciat. in l. detestatio. ff. de V. S. animi nostri declaratio juris acquirendi vel conferuandi vel

vel depellendi damni causa facta, vel ut Bart. ait in l. non solum. §. mort. 6. ubi Bart. Ias. Castr. de op. nov. nunc. l. 20. ff. de acquir. hered. Honed. confil. 89. n. 11. vol. 1. Cravett. confil. 662. num. 20. per l. & si quis 14. §. plerique 8. ff. de Religios. Goedd. 1. Confil. Marp. 28. n. 27. Anton. Faber in C lib. 8. tit. 29. defin. 51. n. 1. quia collocat cuique jus suum in toto. l. si debitor 4. §. 1. ff. quib. mod. pign. solv. Bentini. decis. Bononiens. 72. num. 5. Carpzov. P. 1. Confil. 17. Defin. 16. num. 6. Port. confil. 61. n. 40. & confil. 17. n. 3. Cephal. confil. 296. & animum ab actu qui fit, tollit ac removet. d. l. et si quis 14. §. plerig. 8. l. qui in aliena 6. §. Celsus 7. ubi Bart. ff. de acquir. hered. Vult. 1. Confil. Marp. 29. n. 11. 8. quia ratione etiam ea prodesse dicitur. c. cum venissent 2. extr. de in integr. res. non tam illi, qui contra ipsam protestationem facit. c. cum M. g. extr. de Confil. c. olim. 20. extr. de Confil. & ideo premittenda est, ne fiat allicui prajudicium circa jus suum. c. suborta 21. extr. de sent. & re judic. & quidem in omni contraria, ut sciat contrahentium voluntas, c. consil. 20. extr. de Regularib. quapropter protestatione præmissa, mihi non imputatur, si per me non stat, quo minus faciam, quod debeo, c. ult. extr. de appellat. Enimvero perdit regula præmissa officium suum, quando certa à lege forma prescripta est, qua jus partis conservandum sit: Tum enim non eundem effectum producit nuda protestatio, c. cum dilecta 22. Axiom. de rescript. C. Pisani. 29. de rescript. Ipoliat. l. qui p. r. salutem. 33. de jurejuri. Marsil. decis. 58. n. 4. Carpzov. de Process. tit. 17. pag. 58. n. 4. Unde infert protestationem non equipollere appellacioni, nec producere effectum superfluum. Dan. Moller. lib. 1. semestr. 38. Pet. Heig. 2. q. 2. n. 50. Jac. Menoch. de recuper. poss. remed. l. n. 170. Berlich. l. concl. 49. num. 70.

Declarat (1.) Protestatio conservat jus in actibus meritis facultatis, non item in coactis, cum quis cogitur à lege vel homine quid facere; tunc enim nihil prodest protestatio, sed alio remedio querelæ vel appellacionis utendum est. l. 1. §. 2. quand. appell. l. 1. C. de Appell. Perez. C. de his, qui sponte muner. n. 3.

Declarat (2.) ut protestatio fiat in continentia vel à principio: quando enim agitur de prajudicio tertii, cui jus fuit quæsitum, protestatio ex intervallo non prodest, nec retrorahitur ad tempus depositionis. Ita si mater post alimenta filio jam præsta protestetur, se filium alius non dandi, sed reperiendi animo, non valet protestatio. Carpzov. P. 2. Confil. 10. Defin. 22. n. 6. 7. ita rebus jam in eventis protestatio nautam & cauponam nihil juvat, ut unusquisque res suas servet,

nisi huic protestationi vectores & hospites consenserint. Ante receptionem autem Protestatio eos ab omni periculo liberat. Perez. C. de Naufrag. n. 14.

Limita (3.) in actibus tam longi temporis, qui præscriptionem causant; tunc enim licet continuo quis protestetur, protestationes nihil juvant. Brunnem. ad l. 5. C. de Agricol. & Censit. n. 1.

III.

Protestatio conservat jus protestanti illasum, l. non solum. 8. §. mort. 6. ubi Bart. Ias. Castr. de op. nov. nunc. l. 20. ff. de acquir. hered. Honed. confil. 89. n. 11. vol. 1. Cravett. confil. 662. num. 20. per l. & si quis 14. §. plerique 8. ff. de Religios. Goedd. 1. Confil. Marp. 28. n. 27. Anton. Faber in C lib. 8. tit. 29. defin. 51. n. 1. quia collocat cuique jus suum in toto. l. si debitor 4. §. 1. ff. quib. mod. pign. solv. Bentini. decis. Bononiens. 72. num. 5. Carpzov. P. 1. Confil. 17. Defin. 16. num. 6. Port. confil. 61. n. 40. & confil. 17. n. 3. Cephal. confil. 296. & animum ab actu qui fit, tollit ac removet. d. l. et si quis 14. §. plerig. 8. l. qui in aliena 6. §. Celsus 7. ubi Bart. ff. de acquir. hered. Vult. 1. Confil. Marp. 29. n. 11. 8. quia ratione etiam ea prodesse dicitur. c. cum venissent 2. extr. de in integr. res. non tam illi, qui contra ipsam protestationem facit. c. cum M. g. extr. de Confil. c. olim. 20. extr. de sent. & re judic. & quidem in omni contraria, ut sciat contrahentium voluntas, c. consil. 20. extr. de Regularib. quapropter protestatione præmissa, mihi non imputatur, si per me non stat, quo minus faciam, quod debeo, c. ult. extr. de appellat. Enimvero perdit regula præmissa officium suum, quando certa à lege forma prescripta est, qua jus partis conservandum sit: Tum enim non eundem effectum producit nuda protestatio, c. cum dilecta 22. Axiom. de rescript. C. Pisani. 29. de rescript. Ipoliat. l. qui p. r. salutem. 33. de jurejuri. Marsil. decis. 58. n. 4. Carpzov. de Process. tit. 17. pag. 58. n. 4. Unde infert protestationem non equipollere appellacioni, nec producere effectum superfluum. Dan. Moller. lib. 1. semestr. 38. Pet. Heig. 2. q. 2. n. 50. Jac. Menoch. de recuper. poss. remed. l. n. 170. Berlich. l. concl. 49. num. 70.

Declarat (1.) Protestatio conservat jus in actibus meritis facultatis, non item in coactis, cum quis cogitur à lege vel homine quid facere; tunc enim nihil prodest protestatio, sed alio remedio querelæ vel appellacionis utendum est. l. 1. §. 2. quand. appell. l. 1. C. de Appell. Perez. C. de his, qui sponte muner. n. 3.

Declarat (2.) ut protestatio fiat in continentia vel à principio: quando enim agitur de prajudicio tertii, cui jus fuit quæsitum, protestatio ex intervallo non prodest, nec retrorahitur ad tempus depositionis. Ita si mater post alimenta filio jam præsta protestetur, se filium alius non dandi, sed reperiendi animo, non valet protestatio. Carpzov. P. 2. Confil. 10. Defin. 22. n. 6. 7. ita rebus jam in eventis protestatio nautam & cauponam nihil juvat, ut unusquisque res suas servet,

IV.

Protestatio sine causa nihil valet, nihilque operatur. Baldus in adiit. ad Speculat. de testam. vers. sed pone heres & ad l. ult. in 8. opposit. Cod. de edit. D. Adr. toll. Tiber. Decian. respons. 92. n. 75. vol. 2. & nullius effectus est. Gylman. tom. 2. p. 2. Cameral. vot. 29. n. 11. per l. utrum. 27. ff. de confil. pecun. nec alii præjudicat. l. si Titus 33. ff. de novat. Gylman. d. vot. 29. n. 12. ubi addit. idem esse, siquidem ex causa facta sit, quæ non est vera, nec verisimilis, per l. huic autem 4. ff. si plus quam. per legem Falci. Goedd. 3. Confil. Marp. 33. num. 293.

V.

Protestatio contra factum proprium, aut contra jus alteri quæsitum, vel saltem mox acquirendum facta, nihil operatur, c. sollicitudinem 44. extr. de appellat. cap. ut quis duas 25. extr. de Elect. l. ubi 188. ff. de R. I. Carpz. P. 2. Confil. 30. Defin. 11. n. 11. quando enim agitur de præjudicio tertii, cujus quæsitum fuit, protestatio ex intervallo facta nihil prodest, nec retrorahitur ad tempus dispositionis. Tiraquell. in l. s. funquam. versi. liberis. n. 15. C. de revoc. donat. Decius in l. in ambiguis. n. 4. ff. de Reg. Jur. Castr. in l. heredes palam. §. si quis post. num. 4. in fin. ff. de testam. Carpz. P. 2. Confil. 10. Defin. 13. n. 7.

Limita: protestatio facta contraria à facto non semper vincitor, quando scil. ex Protestantis sola voluntate dependet. Brunnem. ad l. 1. C. de his, qui sponte muner. in fin.

VI.

Protestatio tollit præsumptionem dol. l. 1. C. nti possidet. l. si duo 3. ff. eod. l. si quis in tantam. C. unde vi. Bald. in Autb. sed cum testator. C. ad L. Cornel. de fals. circ. fin. Guid. Papi in sing. num. 609.

VII.

Protestatio vitium (agendi & cumulandi diversa remedia) purgat & absurditatem omnem tollit, Cujac. in com. ad l. 76. §. qui Mutiana 7. de leg. 2. p. m. 1354. C. & D. per l. 1. §. 4. Quod Legator.

IX.

Protestationes non retrorahuntur & frustra sunt post actum semel perfectum. l. fin. C. de negot. ges. præcedere enim debet actus, non sequi. l. fin. §. item si predixerit ff. Naut. Caupon. fabul. l. sed et si pupillus 11. §. de quo 2. ff. de infis. act. Unde quia in judiciis nulla protestatio facta inveniatur ante item contestatam, nec protestans super eo, quod non appetat, credi debet, l. apud eos 13. C. de fid. infis. post item contestatam frustra protestationes sunt, quia in judiciis quasi contrahit, Novell. 53. §. illud.

(Q)

in

in Autb. de exhibend. reis. l. 3. §. idem scribit ii. ff. de pecul. ac fit quædam novatio, l. alias 29. ff. de novat. l. non solum 86. de Reg. Jur. nec pœnitentia locus est, Autb. qui semel Cod. quom. & quando judex. Alciat. Jafon. in l. 4. C. de paet. vi. de tamen & Durand. de arte test. caut. 51. num. 3. dum ait, protestationem in futurum concipi debere, ne per actus ex intervallo factos videatur, à protestatione recessum, quandoquidem si simplex esset facta demonstratio, non porrigeretur, nisi ad actum, qui tunc fieret, vel postea in contienti, non autem ad eum, qui ex intervallo fieri contingenter, vide & l. per intentionem 4. & ibi gloss. C. de usur. Bartol. in l. item quia §. fin. n. 3. ff. de paet. l. qui in aliena. §. fin. num. 5. ver. & adverte ad illud. ff. de acquirend. hered. & ibidem Alexand. n. 4. & d. l. non solum. §. morte. num. 16. ibidemque Imol. Roman. Alberic. ff. de nov. oper. nunc. Laur. Tennin. de Caue. caut. 96. n. 5.

IX.

Protestatio contra solennia alicujus actus adjecta, est, irrita & nulla, Dan. Moller. lib. 4. semestr. 36. §. 1. & seqq. Matth. Coler. de processu executu. p. 3. cap. 8. in fin. Petr. Heig. p. 2. q. 2. num. 31. Christoph. Zobel. part. 1. different. 36. num. 11. Gail. 1. obser. 107. num. 11. Carpz. P. 1. Constit. 16. Definit. 4. n. 4. & Constit. 17. Defin. 2. num. 4.

X.

Protestatio interposita super eo, quod non dependet à voluntate partium, sed ex dispositio- ne juris, protestantem non relevat, Guid. Pap. 9. 72. n. 2. Garf. Mastril. decis. 40. n. 2. Schultz. obser. 48. n. 16. Carpz. P. 1. Constit. 11. Defin. n. num. 4. & protestatio, & denunciatio ejus actus, ad quem qui teneat, nullius est momenti, arg. l. Quintus 48. in fin. mandat. l. si fidejussor. 31. de fidejuss.

Quia privatus nequit efficere, quo minus va- leant Leges l. 27. ff. de R. J. ita ergo debitor pro- testans contra venditionem pignoris, quam facit Creditor, nihil agit l. debitoris. 2. C. debit. vend. pign. Sic qui emendo rem alienam protestatur, non poterit hanc protestatione jus veri domini tollere. Sic protestatio injuriam illatam non ex- cusat. l. si non convitii. s. C. de injur.

XI.

Non quid protestans locutus est, sed quid sen- ferit, potissimum inspici debet, arg. l. Dictr. 15. §. item Senatus. ff. ad L. Cornel. de sal. l. 6. §. ver- bum. ff. de verb. signif. l. ubi 19. §. 1. ff. ad Sena- tusc. Trebell. Carpzov. P. 1. Constit. 19. Defin. 22. num. 7.

XII.

Protestatio unica regulariter non sufficit, l. fin. ibi: denunciationibus frequenter interpositis. Cod. de usur. pupill. sed necesse est eam aliquoties re- petere, glossa singularis in cap. cupientes. §. quod si per viginti. verb. proposita. de Elec. in 6. Ale- xand. in l. properandum. §. fin. autem utra. n. 5. ibidemque Jafon. num. 5. Cod. de judic. Quando autem unica etiam sufficiat, vid. apud Alexand. in l. de pupillo. §. si quicquid ipsi Pratori. num. 2. de-

nov. oper. nunc. Francisc. in cap. ex ratione de ap. pellat. n. 46. Gail. 1. obser. 141. n. 9.

XIII.

Protestatio clandestina unius valet, si ob- jectum metum non audeat protestari. P. Gerard. singul. 80.

XIV.

Protestatione legitimâ pendente nihil inno- vandum. Bald. in auth. sed jam C. depos. legitima verò & valida est protestatio etiam non lecta, sed parti data vel domui affixa. Bald. in l. fin. C. de Neg. Ges.

XV.

Per protestationem actus voluntarii possunt limitari, Felinus in cap. cum decesserint. num. 30. ver. limitet. de constit. per l. 2. si quis caution. Unde protestationem faciens contra privilegium non intendit ei renunciare, sed protestatione illa juvatur. Roman. consil. 252. Felin. d. loco. in modo etiam si contrarium actum privilegio fecisset, tum propter protestationem non sibi prejudicaret. Bart. in l. 1. C. qui spont. man. publ. idem juris esse in his, quæ tractum habent successivum etiam sine protestatione, post Bart. in l. fin. n. 1. C. de constit. Princip. tradit. Gylman. 1. p. 2. tit. II. vol. 3. num. 39.

XVI.

Protestatio non est necessaria, si alio modo quam per protestationem consuli possit. Abbes in capite plerique extr. de rescript. & in cap. ex transmissa. extr. de prescript. Alex. in l. qui in aliena. §. 1. col. 3. ff. de acquirend. hered. & consil. 161. num. 2. vol. 2. Paul. de Castr. consil. 21. column. 6. Philipp. Matth. 1. Consil. Marpurg. 22. num. 64.

XVII.

PROTESTATIO contraria facta non revelat, l. cum in plures 60. §. locator 6. ff. locati. c. gratum 20. de officio deleg. c. ult. de homicid. Oldrad. consil. 107. n. 10. ver. ad sextam & consil. 302. num. 10. ver. & quod dicit. Bald. consil. 489. Quia copiose, in princ. lib. 3. Cephal. consil. 222. lib. 2. ubi multipliciter declarat. Surd. consil. 371. num. 67. vol. 3. & decis. 70. num. 8. & decis. 246. num. 4. Cardinal. Tusch. practic. consil. tom. 6. lit. P. conclus. 944. per totam. Campan. in divers. Juris Canon. rubr. II. cap. 13. num. 185. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 55. num. 9. [Mynsing. 1. resp. 8. num. 4. & seqq. Gail. 2. obser. 101. Ernest. Cothman. 2. consil. 59. num. 7. Aleman. in palestr. consultat. 5. p. m. 275. Cravett. consil. 605. num. 5. Harprecht. in Comm. ad §. 1. n. 78. Inst. de injur. Covarr. 1. var. resol. II. n. 8. ubi de injuria facta vid. Exemplum.] Polydor. Ripa obser. 104. per tot. Vincent. Carott. in singularib. suis, sing. 278. ubi intelligit, quando protestatio verè facta contraria est, secus si præsumptivè tantum. Ratio est, quia protestatio tollitur, & cessat per actum subsequentem con-

tra-

trarium. Signor. de Homod. *confil.* 75. *num.* 21. & 22. *vers.* præterea non obstant. Cephal. *confil.* 222. *num.* 14. *vers.* tertio præmitto. *lib.* 2. Cravett. *confil.* 403. *num.* 18. & *confil.* 605. *n.* 5. & *confil.* 691. in *fin.* Surd. *confil.* 8. *n.* 28. & *confil.* 136. *n.* 42. Menoch. *confil.* 375. *n.* 275. *n.* 28. Rot. *decif.* 539. *n.* 6. apud Farinacium part. 2. recent. Et protestans si non repeatat in omnibus protestationem, cenfetur ab ea recessisse. Rota apud Paul, de Rubeis *decif.* 29. *num.* 19. & *decif.* 91. *n.* 12. tom. 2. divers. alias part. 6. recent.

Intellige, quando protestatio fit, ut tollat factum contrarium, tunc enim non relevat; si vero fiat ad tollendam mentem & præsumptionem, quæ resultaret ab ipso facto contrario, benè operatur, & valet. Alex. *confil.* 130. in *fin.* *n.* 16. *versic.* quia ut dicit. *lib.* 4. quem refert Cardin. Tusch. d. lit. P. *concl.* 944. *n.* 38. [Unde si protestor, quod non velim respondere, me respondent, nihil aget protestatio. *l.* in *bello* 12. §. facti 2. *ff.* de captiv. & postb. Myns. 3. *observ.* 74. Argentoratens. *confil.* 11. *n.* 14.]

Intellige etiam, quando actus verè est contrarius, ita ut non possit compati cum protestatione, alias secus, & ideo actus dubius non facit recedere à protestatione. Bart. in *l.* non solum. §. morte. *num.* 29. *vers.* & tunc. ubi Alex. *num.* 15. & 16. & Jaf. *num.* 14. *ff.* de novi oper. nunciat. quos refert Cardin. Tusch. d. lit. P. *conclus.* 944. *num.* 33. Unde protestatio, seu reservatio non tollitur, quando factum compatiuit cum protestatione. Surdus *confil.* 143. *n.* 18. & 59. vel quando ille actus fit cum protestatione de non recedendo. Decian. *confil.* 13. *n.* 25. & 26. *lib.* 2.

Limita I. Axioma non procedere in iis, in quibus factum dependet à sola voluntate protestantis, quia tunc attenditur protestatio contraria factio in præjudicium ipsius protestantis. Bart. in *l.* qui in aliena. §. Celsus. *ff.* de acquirend. hered. & in *l.* non solum. §. morte. *num.* 17. *ff.* de novi oper. nunciat. Alex. *confil.* 7. Videretur. *num.* 12. *vers.* nec obstat. Petr. de Anch. *confil.* 33. Per statutum, ubi secus dicit, quando factum non pendet totum à voluntate protestantis, refert Card. Tusch. d. lit. P. *conclus.* 944. *num.* 41. de quo etiam Menoch. de presump. *lib.* 1. *praf.* 97. *num.* 26. & *lib.* 3. *praf.* 45. *n.* 22. Sigismund. Scacc. de Judic. *lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 58. Joh. Dominic. Gaito de credit. *cap.* 2. *tit.* 8. *num.* 1674. & seq. [Siquidem protestationes in his dunc-

taxat operantur, quæ à voluntate protestantis dependent, Bart. in *l.* Nefennius. *ff.* de negot. *ges.* cum quæ protestantis voluntate non dependent, nullum etiam habeant effectum. Cacheran. *decif.* Pe demont. 39. *num.* 28. ac frustra quis protestatur contra dispositionem juris, & circa id, quod non est in potestate sua. *l.* Papinianus 14. *ff.* de publican. *act.* Bart. in *l.* alimenta 11. C. de negot. *ges.* ne hominis voluntas sit fortior voluntate & dispositione Legis, quod absurdum esset. *l.* nemo 55. *ff.* de legat. *l.* Galiaul. in *l.* Gallus. §. quædam *ff.* de liber. & postb. Vultej. 3. *Confil.* Marp. 23. *n.* 7.

Limita II. hanc regulam restringi ad unum idemque factum, non autem extendi ad diversum. *l.* 4. §. 1. *ff.* quib. mod. pign. solv.

Limita III. non obtainere quando protestatio actus futuros recipit præsente & consentiente adversario. Bartol. in *d.* 1. *t.* non solum. *n.* 16. *ff.* de nov. oper. nunciat. Farin. 1. *confil.* criminal. 54. *num.* 18. cum protestatio interposita circa præterita non tollit ac limitat contractum, nisi contrahentes ipsi consentiant. Bart. in *l.* si ita prescriptum. *num.* 1. de legat. 1. Ruin. *confil.* 64. *num.* 1. & 8. vol. 1. & *confil.* 167. *n.* 4. vol. 2. Cephal. *confil.* 94. *n.* 20. vol. 1. & protestatio contraria his, quæ postea fiunt, consensum impedit. *d.* 1. qui aliena 6. §. ult. *ff.* de acquirend. hered. Oldend. *cl.* 3. *act.* 7. eaque non ad actum secundum, sed ad primum, maximè quando actus sic factus ex intervallo trahitur. Ripa in *cap.* tum Marso. *num.* 101. *vers.* quanto quaro. extr. de constit. Pacian. *confil.* 18. *num.* 86.]

CAP. CXXX. Protocollum.

Axioma I.

Quoties de veritate vel intellectu instrumenti quæstio est, protocollli exhibitio peti potest. *Mev.* P. 8. *Decif.* 404.

II.

Quoties dissonat protocollum & instrumentum ex eis defumtum, major fides est protocollo. *l.* 6. §. pen. & ult. *ff.* de edendo. Bart. in *l.* Sempronius *num.* 3. *ff.* de Legat. 2. Anton. Fab. in *Cod.* *lib.* 4. *tit.* 16. *defin.* 24. *n.* 5. Nam cujusque rei origo est spectanda, à quæ velut à fonte cætera profununt.

Limita: modò protocollum habeat sua requista, non curialia, sed substantialia negotii, e. gr. quid actum, quò tempore, inter quos, &c. ordin.

(Q) 2 Notar.

Notar. de Anno 1512. §. und wie wohl ein Protocoll. Præterea tamen subscriptionem & subsignaturem signo Notarii factam, item publicationem & rogationem ex Mascardo requirit Carpz. P. 1. Consit. 17. Defin. 44.

CAP. CXXXI. De Provincia.

Axioma I.

Subditi regulariter extra Provinciam militare vel servitiam præstare, nec tributum & annonas vhere tenentur. Imò & rustici dominis extra castrum & domicilium servitiam præstare sunt obligati, nisi contrarium consuetudine introductum sit. Brunnem. in l. 7. C. de annon. & Tribut.

II.

In una provinciâ Princeps potest duas erigere Metropoles, eamque dividere, vel cum aliâ unire. Perez. C. de Metropol. Beryton. n. 2. seqq. Ziegler. ad Jus Canon. pag. 32.

Limita, modò fiat ex justâ causâ. Brunnem. C. eod.

CAP. CXXXII. Provisio.

Axioma I.

Provisio generalis tantum operatur quoad omnes casus, quantum specialis, sive enumeratio specierum quoad quædam. l. omnes 4. Cod. de prescript. 30. ann. 1. a. 6. §. renunciare 7. ff. pro soc. l. si chorus 79. in princ. de legat. 3. cap. 2. de offic. ordin. l. si servitus 23. ubi gloss. de serv. urb. pred. Castrensi. in l. qui adificium. eod. ritul. Pantichman. part. 1. q. 6. num. 11. Exemplum eft in l. tres eutores 55. ff. de administr. tut. Ubi divisio generalis totius quoad totum operatur, quantum divisus partis quoad partem; simili ratione possunt generaliter cedi omnia jura, quæ quis habet contra debitorem, & habetur ac si specialiter jura fuissent expressa. t. tit. C. de hered. vend.

II.

Provisio facta per modum dispositionis in unum casum vel unam rem non extenditur ad aliam, latè Bart. in l. Gallus 55. cap. quod si. n. 3. de liber. & posthum. Wilem. l. consil. 28. n. 26.

III.

Culpa est, cum quod à diligente provideri potuit, non est provisum, aut tum demum denunciatum est, cum periculum amplius evitari non posset. l. si purator. 31. ff. ad l. Aquil.

IV.

Melius est in tempore occurtere, quam post exitum vindicare aut remedium quædere. l. i. C. quand. unicuique lic. se vindic. vid. Gail. 1. de P. P. cap. 2. n. 7. Bald. 4. consil. 3. Österreichische Vorber. Krantz. lib. 2. pag. 89. lit. C.

V.

PROVISIO hominis facit cessare pro-

visionem legis, [arg. l. si tutores 3. Cod. de testam. tutel. Harprecht. ad princ. Inst. de testament. ordin. num. 4.] quia si præcavunt contrahentes, non indigent cautione legali, l. fin. C. de pactis. conv. [per quem text. dicit Cujac. in recit. Codic. ne tutor vel curat. rectigal conduc. post med. non solere caveri ei, qui sibi præcavit. add. & l. 2. & l. 3. §. bi quoque. ff. ad Sct. Syllan. Bart. in d. l. fin. de pact. conv. gloss. in l. 2. C. de jur. Emphyt. Oldrad. consil. 101. quia cuiuslibet judicij. Abbas consil. 30. Princeps quidam. lib. 2. Alex. consil. 32. in causa & lite. lib. 4. Cæpol. consil. 70. circa primum. Dec. consil. 552. viso eleganti. n. 8. Pantichman. lib. 1. practic. quest. 12. n. 16.] Castrensi. consil. 150. Viso statuto, in princ. lib. 2. & consil. 309. Viso, & examinato, col. fin. eod. lib. 2. plenè Negazant. de pignorib. part. 2. membr. 4. num. 87. ubi dicit, quod provisio hominis facit cessare provisionem legis specialis, non legis generalis, & quod actionem nascituram, secus quoad jam natam, & num. 88. dat exempla usque ad numer. 93. ubi dicit, quod bene facit cessare provisionem legis generalis, quando provisio hominis sit ad novandum, Abbas consil. 30. Videtur primò, col. 2. vers. & arbitror, lib. 2. ubi distingvit, quia in materia, in qua concurrunt plures provisiones legis, puta ordinaria, & extraordinaria, provisio hominis facit cessare provisionem legis extraordinariam, non autem ordinariam, Anton. Gabr. comm. lib. 6. tit. de Regulis Juris. conclus. 8. [Bald. in l. 1. col. 3. quero si. testator. C. commun. de legat. Anton. de Fano in tract. de pignor. membr. 4. p. 2. num. 19. Cujac. 24. obs. 26. Gifan. lib. 2. c. 8. pag. 222. ad l. quamdui 89. ff. de R. I. Coler. decis. 61. num. 11. Berlich. 2. contl. 29. num. 47.] Becc. consil. 82. num. 20. ubi ait, quod procedit in casu provisio, non autem extenditur ad alium casum. Mcnoch. consil. 151. num. 27. & consil. 602. n. 5. 10. 11. 20. de presumpt. lib. 4. pref. 190. n. 40. & 41. ubi dicit, quod tunc provisio hominis facit cessare provisionem legis, quando est super eodem facto, & ad idem tendunt, secus si tendunt ad diversa, latè Cardin. Tuschi. practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 951. per totam. Fontanel. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 10. part. 1. num. 51. cum seqq. Nicolaus Noal. de transmiss. causa 8. num. 98. Vincentius Carot. sing. 60. ubi quod regula legis non facit cessare hominis provisionem. Surd. consil. 34. num. 34. ubi quod quando hominis provisio cum legis provisione potest concur-

currere nec illi contrariatur, ea tunc legis provisionem non facit deficere, & consil. 335. num. 25. ubi axioma intelligit, quando legis provisio à Jure communis descendit, non à speciali, vel extraordinario, & consil. 359. num. 37. ubi similiter intelligit in casu proviso, non in alio. Modest. Pistor. illustrum quæst. Juris, part. 1. quæst. 48. n. 40. cum multis seqq. ubi pluribus modis limitat, & intelligit. Martinus Pistor. lib. 1. quæst. 47. n. 19. vers. est enim regulare. Valent. Franc. de sivejus. c. 5. rubr. de effect. sivejus. num. 345. Iosephus Vela. disser. II. num. III. ubi in vers. ex quibus. axioma intelligit, cum provisio legis facta est in subsidium, seu defectum provisionis hominis, secus si ex alia radice. [add. & Just. Meier. in tract. de mulier. hypothec. r. b. 117. ubi ait, quod tum demum provisio hominis tollat provisionem legis, cum lex ipsa provisionem hominis legitimam provisioni legis prætulit, v. c. Cessat hereditas ab intestato, quæ est provisio legis, quamdiu speratur successio testamentaria, quæ est provisio hominis. I. quædiu 69. l. in plurim 70. in princ. l. venter 84. ff. de acquir. hered. l. quædiu 89. ff. de R. I. l. antequam 8. C. commun. de success. l. 2. C. unde liber. eodem modo etiam cessat tutela legitima, quamdiu speratur testamentaria. l. qui sub II. princ. ff. de testament. tutel. l. tutor. 9. §. 1. ff. de tutel. & rat. distract. Ubi autem lex provisionem legis prætulit hominis provisio, ibi provisio hominis nihil potest contra provisionem legis: ita nemo potest facere, quo minus leges in suo testamento locum habeant, l. nemo 35. ff. de legat. 1. nec ullus potest sine heredis institutione testamentum facere, per ea, quæ tradit. C. J. A. lib. 28. titul. 5. r. b. 1. in princ. ac nemo potest tutorem testamentum facere puberi aut emancipato, aut certæ rei, per notata in C. J. A. lib. 26. tit. 5. & 6. num. 4. 10. & II. & nemo potest facere, ne dolus in contractu præstetur. l. 23. vers. excepto eo ff. de R. I. & ibi Gothofred. ad verb. ne dolus. Quod si vero lex hominis provisionem non prætulit provisioni legis, neque hanc illi, tum utraque concurrens posse videtur, Exemplum l. 3. C. de sivejus. l. 1. C. de pact. pign. l. 3. ff. de legat. l. 1. lecta 40. ibi proba cum l. 3. ff. de reb. cred. Sicut etiam limitari potest, ut procedat (1.) in provisione legis singularis: non enim tollit provisio hominis provisionem juris communis; quomodo lex non nisi in casum necessitatis jus singulare inducit, & cessat dispositionis

necessitas, ubi homo prospexit. Jason. in l. 2. C. de Jure Empyt. n. 143. (2.) provisio hominis tum hoc operatur, ubi nec dum nata aut in effectum deducta est provisio legis: Non autem ubi jam in esse deducta est legis provisio. Itaque id facit provisio hominis præveniens, ne provisio legis operetur: sed non facit id provisio hominis subsequens, ut quod antea lex operata est, ab initio irritum reddatur, (sive ad nihilum redigatur, ita accipio Bachov. lib. 5. de pignor. c. n. pag. 429.) unde aliqui regulam hanc ita esset. solent: provisio hominis facit cessare provisionem legis. (3.) procedit regula: si æquè sit plena provisio hominis. vid. Cujac. 20. observ. 26. ubi tamen injuriam facit interpretibus, qui regulam illam velint esse perpetuam.

CAP. CXXXIII. De Provocatione.

Axioma I.

Provocatus facile excusat. e. gr. is, qui ulciscendi sui causâ defert eum, à quô provocatus est, l. 2. de Jure Fisci: quia facilè ignoratur ei, qui voluit vindicâ sumere de eo, à quô fuerit provocatus, Menoch. apud Brunnem, ad l. 2. C. de Delat.

II.

Provocatus non tenetur primum istum experitare, sed potest adversarium suum ad offendit. se præparantem prævertere, quia (1.) potest, quæ actui proxima est, censetur esse in ipso actu l. 1. §. 21. l. 18. §. 2. de acquir. poss. (2.) terror saltæ armorum, præprimis lethaliū, insultatum in vitæ discrimen adducit, (3.) injuriam imminentem propulsare licitum, est, (4.) invitus se defendere debet, ne pereat. Theodoric. Colleg. Crim. Cap. XI. aphor. 5. lit. E. n. 15. seqq.

CAP. CXXXIV. Proxeneta.

Axioma I.

Proxeneta potest tractare, sed non concludere, nisi à partibus habeat mandatum ad concludendum, ut post Jacob. de Aret. trad. Bald. num. 3. & 4. Angel. in 3. notab. num. 3. Salicet. 2. col. & Castrens. col. fin. in l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. Benevenut. Stracha in tract. de proxen. p. 1. n. 6. & p. 4. vers. seu. §. legitur in singulari. n. 8. Bertazol. 2. consil. decif. consil. 112. num. 7.

II.

Proxeneta in causa, in qua proxeneta fuit,

testificari non potest. Joh. Imola in cap. ex literis, de transact. gloss. in c. 1. verb. civiliter. de testib. in 6. gloss. in cap. dilectorum 10. de testib. cogend. in §. quoniam. Autb. de testib. collat. 7. idque propter affectionem quam dicitur habere ad causam, ut impleatur & firmum sit, quod ipse sua meditatione fieri curavit, Dd. in d. cap. dilectorum. Alex. conf. 13. col. 5. vol. 1. Chaffan. conf. 18. cap. 5. num. 11. Corn. confil. 81. col. 2. vers. 3. Vult. lib. 1. Confil. Marp. 15. n. 192.

Limita: nisi utraque pars consentiat, gloss. in §. in his verb. annumeratorem. Author. de instrum. cautel. Angel. in §. quoniam Autb. de testib. eamque opinionem esse communem, tradit. Ant. Gabr. lib. 1. comm. concl. 43. vid. & Vasq. lib. 2. contr. 33. num. 2. & 3. Menoch. 1. arb. judic. 73. lib. 1. n. 29. Port. Imol. in tract. comm. opin. conclus. 21. lib. 1. Joseph. Lud. p. 2. decif. 95.

III.

Proxeneta in dubio mendax & dolosus præsumitur. Cæpoll. in l. 1. §. ajunt. n. 27. ff. de adit. edit. Beneven. Strach. in tract. de proxenet. p. 2. num. 4. & p. 3. n. 2. Bertazol. 2. consult. decif. 12. num. 12.

CAP. CXXXV.

Proximitas.

Axioma I.

Proximitas major ex prioritate gradus demonstratur, Tib. Dec. ref. 1. n. 378. vol. 1. perl. 1. §. periret autem 1. §. gradatum 10. ff. und. cognat. l. Jurisconsultus. 10. in princ. ff. de gradib. §. si plures. Institut. de legit. agnator. success. Goedd. 3. Conf. Marp. 82. n. 124. Et qui gradus proximitatem docet, reliquis erit potior, quia jus potius habet, c. 1. de success. fratr. & grad. succed. cap. 1. de natur. success. feud. Fulv. Pacian. 2. de probat. c. 12. n. 25. 26. & 43. quo vincit & excludit intentionem ejus, qui nullum gradum demon. strat. Decian. d. ref. 1. n. 393. vol. 1. Speculat. de testib. §. penult. in fin. Dec. confil. 13. n. 2. vers. 2. non sufficit. Rosenthal. 7. de feud. concl. 59. n. 19. proximior enim gradu remotiorem excludit in linea collateral. Nov. 118. c. 3. l. 1. §. proximum 6. cum seq. & §. si quis §. §. gradatum 10. ff. unde cognat. l. fin. de success. edit. l. 2. §. bac hereditas 2. §. legitima 4. §. proximum 6. l. 9. ff. de suis & legitim. l. 2. C. qui admittit ad bon. poss. l. 1. l. 5. l. 7. l. pen. l. ult. Autb. cessante. Autb. post fratre. Autb. post fratre 2. C. de legitim. hered. l. 1. l. 2. l. 5. C. commun. de success.

II.

Proximitatis probatio est difficillima, Carpz. Lib. 6. Ref. 36. probanda vero venit ab illo, qui in eâ se fundat. Carpz. Lib. 2. Defin. 333.

CAP. CXXXVI.

Prudentia.

Prudentia tua ne innitaris, cap. ne innitaris 5. extr. de constitut. sed prudentia luæ quisque mo-

dum imponat, Extrusag. com. vos. 2. in pr. de beret.

CAP. CXXXVII.
De Publicianâ Actione.

Axioma I.

Quæcunque requisita ad legitimam usucationem necessaria sunt, illa quoque ad actionem publicianam requiruntur excepto tempore l. 7. §. fin. ff. de publ. in rem act. quia actio Publiciana oritur ex usucacione, quæ licet fide sit, fictio tamen hac quoad tempus saltem à Prætore inducta, ergo ad reliqua usucacionis requisita non extendenda. Ita igitur justus titulus, bona fides, traditio, ad hanc actionem requiruntur. vid. Koppen. in usu Præt. Instit. obs. 83. n. 5. 6.

Limita: mala fides superveniens usucacionem excludit Jure Canonico, non vero hanc actionem: nam id, quod in usucacione dispositum Jus Canonicum, perpetuam bonam fidem requirendo, ad publicianam in rem actionem extendendum non est; hæc enim non veridomini jus intervertis, ut usucacio, sed illi, qui bona fide possedit & usucapere cœperit, aduersus injurum possessorem subvenit. Schneiderv. ad §. 4. Instit. de action. n. 56. seqq. Struv. Syntagm. Jar. Civil. Exerc. II. thes. 42.

II.

In quibus casibus à Domino citra traditionem transferri potest dominium, iis casibus à Non-Domino etiam citra traditionem transferetur. actio publiciana, Brunnum. ad l. 1. ff. de Publ. in rem act. n. 6.

CAP. CXXXIX.
Publicum. conf. tit. De
Loco publico.

Axioma I.

Publicum est, quod palam factum esse constat. Joh. Brechæus ad l. palam ff. de V. S. Palam autem factum intelligitur, quod coram pluribus factum est, d. l. 33. ab Dd. l. 3. ff. de jur. f. l. heredes palam 21. ff. qui testam. facere poss. Nec impedit publicum dici à populo quæ coram populo, vel à publicâ populum representante persona factum, l. bona 15. ff. de V. S. Ideoque hoc differentia causa inter palam factum, & publicum factum esse, not. Aleiat. in d. l. 32. in fin. dum ait, quod palam fieri dicatur, quod coram pluribus, puta duobus vel tribus sit: at publice, quod coram populo, d. l. heredes 21. qui test. fac. & l. ult. C. de judic. ordin. Verum est si hæc propria vocis utriusque vis sit, non tam unam publici significatio est. Id enim & publicum dici, quod multis præsentibus sit, patet ex l. si quis. 2. C. de custod. reor. ubi publicum testimonium vocatur, id quod pluribus præsentibus dicitur, sicut & publicum certamen in l. quia actione 7. S. si in colla-

colluctatione 4. ff. ad L. Aquil. non quod à populo, sed à plerisque gloriae & virtutis causa exhibetur. Berzol. in tract. claus. test. claus. 31, gloss. 2. n. 7. Gœdd. i. Consil. Marp. 28. n. 25.

II.

Publicè quæ sunt, nulli licet ignorare. cap. 1. extr. de postulat. prelat.

III.

Publicè quod alicui non licet, licet in secreto. c. tua 3. extr. de cler. peregr.

IV.

Publico juri nullus renunciare potest c. si dili- genzi 12. extr. de foro compet. c. contingit. 36. extr. de sent. excomm.

V.

Publicum jus pacto privatorum non tollitur. cap. si diligent 12. extr. de for. compet. vid. sup. c. Pachtum.

VI.

Sicut privatorum iustitiam passos Imperatores adjuvant, sic & publicum illæsum manere volunt. Nov. de mandat. Princip. 17. c. 1.

VII.

Munus & officia propriè sunt diversa: Omne quidem munus ratione causæ efficientis & autoritatis publicum est, sed ratione usus privatum. l. 14. §. 1. de muner. & honor. Publica porrò munera vel sunt realia, vel personalia: illa, vel me- ra, vel mixta: personalia sunt (ratione utilitatis) vel privata, ut tutela, cura: vel publica, ut qua- stura, syndicatus, legatio, & hæc propriè munera appellantur. l. ult. §. 28. de muner. & honor. Officia autem consistunt in honorifica Reipubl. administratione, sive cum sumptu, sive sine sum- ptu contingant. l. 14 ff. de muner. & honor. atque definitur munus privati hominis (ad hoc electi: ita Gœdd. ad l. 18. n. 20. de V. S.) ex quo com- modum ad singulos universosque, remque eorum imperio Magistratus extraordinari per- venit: ita postulatio non munus, sed officium publicum dicuntur. l. 2. ff. de R. I. quod ante elec- tionem non, post eam autem sit necessarium, colligi licet ex l. 214. & l. 239. §. munus de V. S.

IX.

Quod publico semel usum suum præbuit, e. g. aqueductus, via publica, non potest in privato- rum redire, potestat nec Rescripto Principis, nec præscriptione longi temporis. l. 9. C. de aque- ducti. l. 2. C. de via publ. immemoriali tamen tem- pore præscribi potest l. 4. C. eod. vel etiam 40. annorum, si mutetur forma usus publici. Perez. C. de aqued. n. 1. 2. 3. sic palatia principis à nemine inhabitari possunt l. un. C. de Palat. & D. m. nisi ea quo sunt in Provinciis à Rectoribus eorum, ut ab iis reperantur. l. 14. C. de offic. Rector. Provinc. Ita nemo privatus potest curru publico uti l. 6. II. & 16. C. de Curs. publ.

IX.

Publica pecunia magis privilegiata est quam privata, hinc qui publicam pecuniam principis mutuò accipit vel dat, quadruplum resarcire tenetur, etiam si cautio præfita sit. Hinc & qui publicam pecuniam surripit, lege Julij peculatus tenetur, cum fortum pecunia privata non nisi privatum delictum sit. Perez. C. de his, qui ex publ.

mission. mut. pec. n. 2. 3. seqq. susceptori publicam pecuniam occultanti manus amputatur. Nov. 17. §. cogen. Interdum capite plecitur, hodiè multatatur. Perez. C. de suscept. n. 22. qui pecuniam publicam ultra annum penes se retinet, terria parte amplius multatur. Confer Brum. C. de auri publ. persecutor, ubi Ripa ponit casum, quo exactior pecunia publica uti potest.

X.

Temporis prolixitas juri publico non nocet. Nov. 30. l. 6. C. de oper. publ. itaque Fisco opponi, non potest longi temporis præscriptio, omnino, tamen 40. annorum, l. 4. C. de præscript. 30. ann.

Limata: si à fisco perantur tributa, census, Ca- nones præteriti temporis, concessio principis & 40. anni simul requiruntur. l. fin. C. de fund. pa- trimon.

CAP. CXXXIX.
Pudicitia. Castitas.

Axioma I.

Pudicitia est virtus animi, que comitante for- titudine manvult quæcumque mala tolerare, quam malo consentire. cap. ita ne 3. 32. q. 5. itaque cum ea in animo sit, à violento Itupratore eripi non potest. c. de pudicitia 6. d. cap. ita ne. in fin. cap. magis 9. cap. illæ autem 14. 32. q. 5.

II.

Ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipse non exhibet, periniqvum videtur. Zieg. Jur. Can. pag. 488.

CAP. CXL.

Puer.

Pueri (ut qui dicuntur esse intra 14. annos, c. referente a. extr. eod.) non ita severè debent puniri, sicut majores, cap. 1. extr. de delict. puer. unde nec jurare coguntur, c. pueri. & seq. 22. q. 5. cum consentire non possint, c. tua 24. extr. de- sponsalib. vid. infr. cap. Pupillus.

CAP. CXLI.
Punire, Punitio.

Axioma I.

Puniri sine culpa nemo debet, c. cognoscentes 2. extr. de constit. cap. tua 10. extr. de eo, qui cognov. consangu. cap. tua 19. in fin. extr. de homicid. nisi subist causa, c. fine 23. de R. I. in 6. punitur ergo sæ- pe quis sine culpa, sed non sine causa, c. ult. impr. dist. 5. t. c. significasti 18. extr. de homicid.

II.

Punire peccantem, & nulli nocere, innocen- tis est officium, cap. non est. 23. q. 5.

III.

Puniri debet occulte occulæ peccans, cap. quesum 7. extr. de penitent. & remiss. & qui de- liquit publice, publicè etiam puniri debet, cap. 1. extr. eodem.

IV.

Punitur in eo, in quo quis peccat, cap. exte-
nore 16. extr. de re script. cap. venerabilem 34. extr.
de Elect. cap. 1. & ult. extr. de translat. Episcop.
cap. cum quidam 8. cap. literas 13. extr. de tempor.
ordin. cap. cum olim 33. extr. de offic. deleg. cap. si
quis 2. dist. 94. cap. an sit. 43. extr. de appellat.
cap. ult. de immunit. Eccl. cap. Pastoralia 29. extr.
de jur. patron. c. pen. extr. de simon. c. 1. extr. de
Magistr. & ne aliq. c. 1. extr. ne Prelat. vices suas.
cap. ad liberandum 17. extr. de Judeo & Sar-
acen. cap. postulatis 7. extr. de Clericor. excom-
mun. cap. inter 11. extr. de excess. Prelat. cap. ult.
de tempor. ordin. in 6. & qui plus peccat, plus
etiam punitur, cap. ut Clericorum 13. de cohabit.
Clericor. cum è contrariò nemo puniatur in eo,
in quo deliquit. cap. dilectus 13. extr. de Excess.
Prelat.

V.

Poniti quis debet ibi, ubi deliquit, cap. 1. extr.
de raptor. cap. nec extra 7. 3. q. 9.

VI.

Puniri non quis debet dupliciter, cap. et si Cle-
rici 4. extr. de jud. nec puniri iterum debent pec-
cata semel dimissa, c. ult. extr. de collus. deteg.

VII.

Puniri gravius debet superior delinquens,
quam inferior, cap. cum quidam 12. extr. de jure-
jur. c. excommunicamus 13. extr. de heret. & ideo
puniuntur Prelati crudelius, quam cæteri, cap.
præcipue 11. q. 3. religiosi quam seculares, cap. ac-
cusatus 8. in fin. de heret. in 8.

VIII.

Puniuntur quandoque multi propter unum,
cap. pen. dist. 45. cap. si gens 10. distinct. 56. cap. si
ea 23. q. 4. cap. non turbatur 24. q. 1. quandoque
tamen punit DEUS paucos, ut exinde multitudo
ad peccantiam provocetur, cap. Guiliarius 24.
quest. 4.

IX.

Puniri sine accusatione nemo debet, cap. 1.
extr. de Except.

CAP. CXLII.

Pupillus.

Axioma I.

Omnis pupillus est impubes, at non vice versa,
l. fin. C. de juris & facti ignor. l. 4. ff. de in lit. jur.
l. qui jurasse 26. ff. de jurejur. l. more 8. in pr. &
fin. de acquir. hered. l. si impuber 13. de tut. dat.
ab his. Gædd. ad l. 161. de V. S. ubi n. 2. ad argu-
menta contraria responderet.

II.

Pupillus etiam ea, quæ videt, ignorat, l. 1. C.
de fals. moner. W. elem. in parat. de confess. Ant.
Faber in C. lib. 6. tit. 5. defin. 6. n. 1. Carpz. P. 3.
Confut. 4. Definit. 6. n. 1. atque ita nec discretio-
nem habere dicuntur, l. pupillus q. verb. decernere.
ff. de acquir. hered. l. ult. ff. de jure & fact. ignor.
Idem Carpzov. quest. 1. Confut. 24. Definit. 12.
num. 4.

III.

Non est pupillus, qui adhuc est in utero, l. 161.
ff. de V. S. Cum enim ætas non à conceptionis

initio, sed à nativitate primum computanda ve-
niat, Levinus Lemn. de occult. miracul. pupillus
autem ad ætatem referatur; inde sequitur, quod
is, qui adhuc est in utero, pupillus dici nequeat,
l. 1. §. 3. ff. unde cognat. Gædd. add. l. 161. de R. I.
num. 3.

IV.

Pupilli absens loco habentur, l. 5. de R. I. &
nihil posse pati dicuntur int. in eo 110. §. pupillus
2. Eod. Idque propter judicium voluntatisque im-
perfectionem, Gædd. add. 209. n. 2. & idèo pupil-
lis tuitionem etiam Divinitas iussit impendi, c.
defensionis 2. dist. 87. nisi dolus, quem adhibet pu-
pillus, ætatem supplet, aut locupletior fiat, l. 3.
§. fin. cum l. seq. de tribut. atq. l. 1. §. an in pupil-
lum 15. ff. depos. l. 3. ff. commod.

Quatenus obligetur Pupillus, vid. sub
rubr. Obligatio. item: Autoritas
Tutoris.

CAP. CXLIII.
Purgatio.

Axioma I.

Ibi se purgare quis debet, ubi infamatus est,
c. inter 10. extr. de purg. Canon. ac nemo se pur-
gare tenetur, nisi de illo, de quo infamatus est,
c. ult. eod. Unde cum deficiente probatione infamato
indici soleat purgatio, cap. cum oporteat 19.
c. inquisitionis 21. extr. de accus. nisi legitimè ap-
pellaverit, cap. nos inter 6. extr. de purgat. Canon.
ideoque & Clericus, si convinci nequit, per juramen-
tum se purgare tenetur, cap. Presbyter 13. c.
si mala 16. 2. q. 5. ita se purgant moniales de libi-
dine infamæ, c. Montales 3. extr. de purgat. Ca-
non. ita purgare se debet electus in Episcopum,
cui aliqua objiciuntur, coram quinque vel sex
Episcopis, c. illud 5. dist. 23. ita purgare selet &
Episcopus vel Presbyter per juramentum super
altare vel super quatuor Evangelia. c. habet 6. &
seq. c. omnibus in fin. 2. q. 5. Ita purgat quandoque
semetipsum Pontifex, propter scandalum sedan-
dum, sine præjudicio tamen aliorum Pontificum,
c. auditum d. q. 5. Ita purgaverunt se Leo Papa
cum duodecim Episcopis, cap. omnibus 19. in fin.
d. q. 5. Sixtus Papa in Concilio, c. mandatis 10.
d. q. 5. Damasus cum 42. Episcopis, cap. mos si 41.
§. item Hieronymus 2. q. 7.

II.

Purgans se si deficiat in purgatione, punitur
tanquam præsumptivè convictus, cap. cum 7. extr.
de purgat. Canon. cap. accedens 13. extr. de accus.
c. excommunicamus 13. extr. de heret. c. significati
5. extr. de adult. quia tunc fama pro veritate pra-
sumitur, c. tua nos 8. extr. de cohabit. Cler.

III.

Purgationem non subire & deferre in purga-
tione sunt paria, d. c. tua nos 8. exsr. de cohabit.
Cler.

IV.

Purgatio non indicitur, si delictum est proba-
bile, cap. si quis 4. extr. de purgat. Canon.

v. Pur-

V.

Purgationes sunt arbitrariae, c. inquisitionis 21.
extr. de accusat. c. significatis. extr. de adulter.

VI.

Purgatio non legitimè praestita debet iterum.

praestari, Innocent. in cap. cum dilectis. 15. X. de
purgat. Canon.

VII.

Innocentiam defuncti heres purgare potest
l. 22. pr. ff. de Jure fisci.

FINIS LIBRI DECIMI QUARTI.

LIBER DECIMUS QUINTUS.

CAP. I.

Quærere, Quæstio.

Axioma I.

Quæstio rei furtivæ non facile concedenda in ædibus non diffamatis. Brunnen. ad l. 2. C. quan-
do & quib. quarta l. 2. C. de alim.
pupill. prestand.

Limita: ut etiam tunc, si adsint probabilia
indicia & publica utilitas id exigat, inquisitio non nisi auctoritate publicâ fieri possit. arg. l. 13.
de offic. Praefid. Theodor. in Colleg. Crimin. cap. 2.
tbes. 2. lit. A.

II.

In alieno fundo nihil licet scrutari, e. gr. the-
saurum. l. un. in fin. C. de Thesaur. Excipe Me-
tallifodinas etiam invito domino. Brunnen. ad
l. 3. C. de Metallar.

CAP. II.

Quæstio.

Axioma I.

Omnis quæstio est de casu dubio, arg. l. quod
Labeo 9. ff. de Carb. edit. Bocer. de investit. feud.
cap. 5. n. 77. p. 56. quodsi nulla adit dubitandi
ratio, vocatur quæstio dominiana, cuius stulta est
dubitatio. l. 27. ff. qui testari. fac. poss.

II.

Quæstio iuris probationem non requirit, cap.
sepe 44. ext. de appellat. à qua questionem facti
differre, p. gr. ex eo, quod ista facilius quam hæc
queat expediri, quia ius certum & finitum est,
l. 2. de jur. & fact. ignor. ut certa dari responsio
possit, cap. de muliere 6. extr. de sponsalib. nec
ullis externis probationibus testium vel instru-
mentorum indiget: hæc autem non nisi produ-
cis testibus vel prolatis instrumentis definiri pos-
sit. Adde, judicibus datis, de facto consulentibus
Præsides (vel Magistratus alios) qui eos dede-
runt, consilium non impertiri: quandoquidem
nec possunt, quia quæstiones facti in judicium
arbitrio & estimacione sunt: At de jure consul-
entibus respondere & consilium impertiri so-
lent Jurisconsulti vel Præsides (quibus Juriscon-
sulti semper assident, inde auctores etiam dicun-
tur) vel Præcipites (qui inde & se Jurisconsultos
dici affectant l. ult. C. de Legibus.) Hi inquam
omnibus de jure consulentibus respondere so-

lent. l. cum. quem temere 79. §. 1. de judic. l. pen.
ad Leg. Fabiam. de plagiari. l. 1. §. sed non utiq. 3.
ad SCium Turpili. l. ordine 15. ad municipal. l. vo-
luntatis defuncti q. 7. (quæ est facti quæstio, quæ
in estimacione judicis est) Cod. de fideicommiss.
Vid. Cujac, in Comment. ad d. cap. sape contingit
44. de appellat. Rebuff. ad l. judex offic. 10. de bus,
qui sui vel alien. jur.

CAP. III.

Quæstum Jus.

Axioma I.

Quæstum jus difficilis admittitur & remitti-
tur, quām querendum, l. 6. in princ. qua in-
fraud. credit. Gail. 2. obser. 142. n. 15. Moller. 2.
semest. 6. num. 3. Musculus de facess. convent.
claff. 1. membr. 2. conclus. 5. lit. c. num. 203. vide
supr. lit. l. cap. Jus neque per principem sum-
mum ex plenitudine potestatis auferri potest.
Mev. consl. 49. n. 18.

II.

Quæstum Jus per acquirentem primum in-
quovis successore reviviscit. Mev. consl. 38. n. 7.

CAP. IV.

Qualitas.

Axioma I.

Qualitatibus pluribus concurrentibus ab ea,
qua potentior est, denominatio fieri debet, l. cum
diversis 44. ff. de relig. & sumpt. fun. cap. quod in
dubio 3. extr. de consecr. Ecc. Ias. in l. imperium.
num. 3. ff. de iurisdict. Hartm. Pistor. lib. 2. q. 3.
num. 58. idem si ex pluribus qualitatibus resul-
taret diversus effectus, tunc dignior & potio-
qualitas attendenda erit; Sebalt. Sapia ad l. Imper.
n. 3. ff. de iurisdict. Jason. consl. 64. vers.
quinto. lib. 3. Victor. dis. de cauf. exempt. Imper.
concl. 30.

II.

Qualitates contrariae uni eidemq; rei attribui
non possunt, l. cum qui 23. ff. de usucap. Montan.
in tract. fin. reg. cap. 80. n. 1. 2. 3. per l. via consi-
lii 23. §. pen. & ult. ff. de servit. rust. præd. l. uxo-
rem 41. §. legavent 6. ff. de legat. 3. Bart. in l. si
quando. num. 9. & seq. C. de bon. vacant. propter
contrariae contrariorum affectionem, l. Melius
30. ff. pro soc. l. 1. C. de furt. Goedd. ad l. 8. ff. de
V. S. n. 5. vid. supr. lit. C. e. Contrarium.

III.